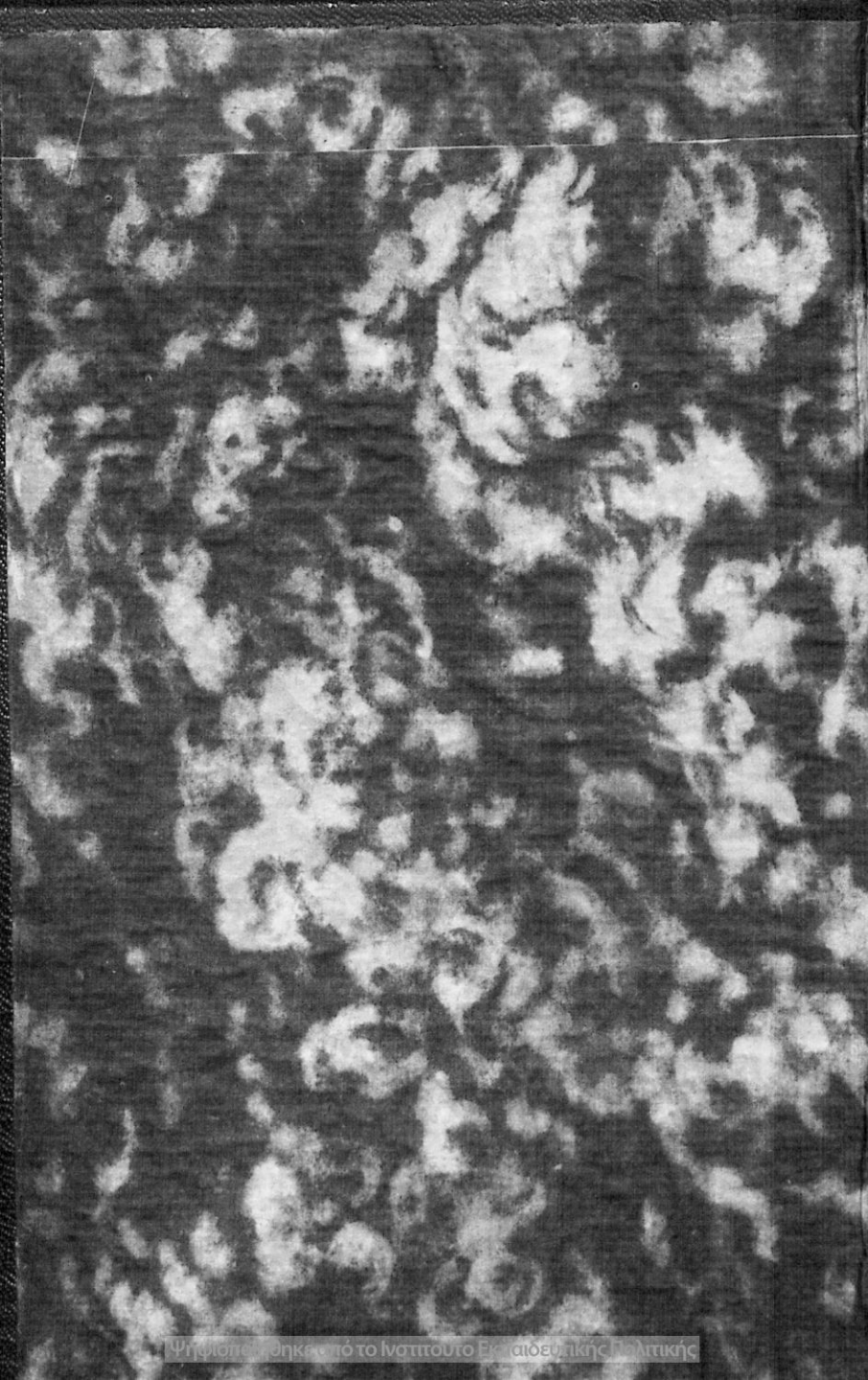
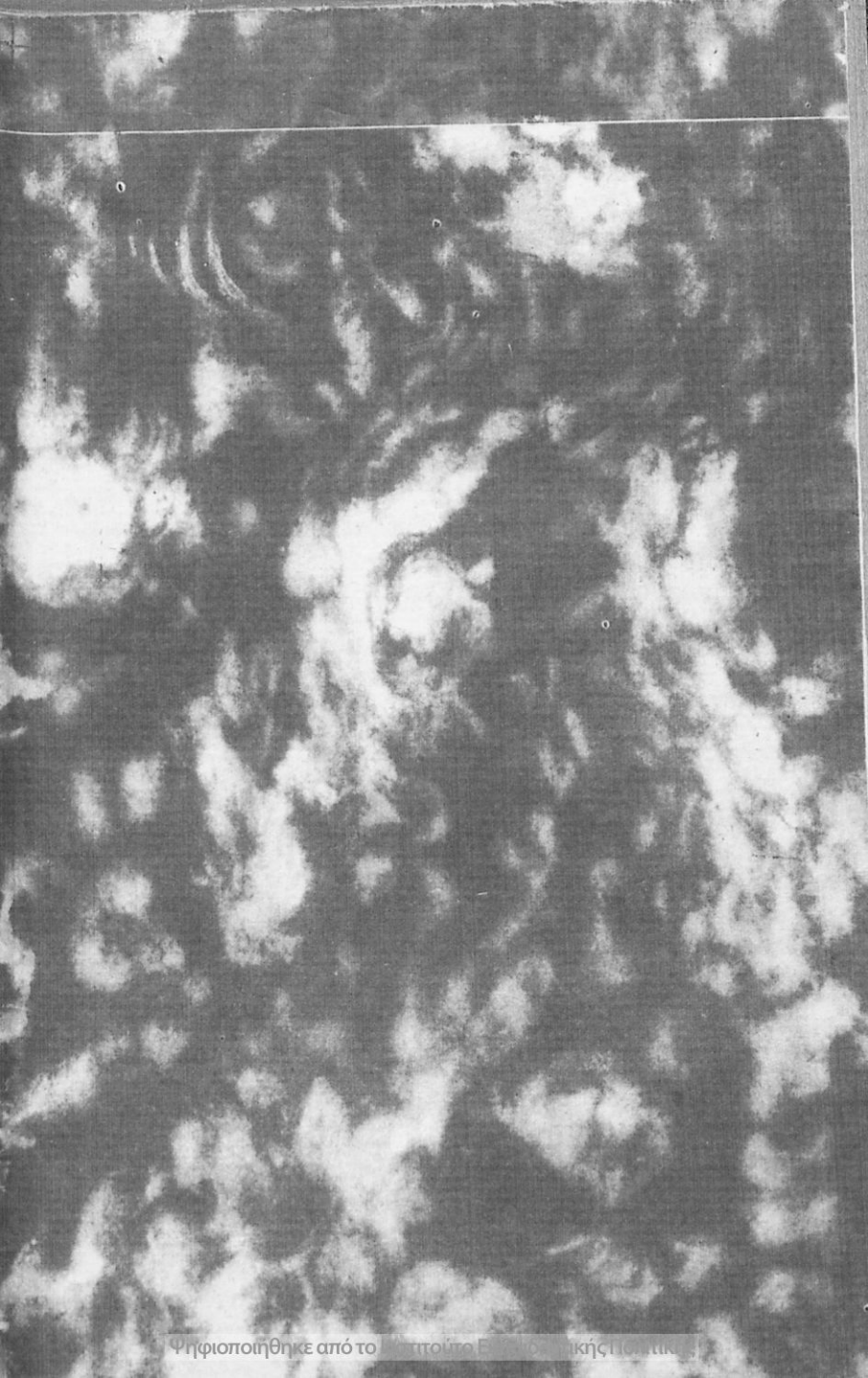

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΚΑΘ' ΟΜΗΡΟΝ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΤΡΑΓΙΚΟΥΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΡΩΙΚΟΥ ΚΥΚΛΟΥ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ὑπὸ

Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Καθηγητοῦ τοῦ Διδασκαλείου καὶ Διευθυντοῦ τοῦ ἐν Ἀθήναις
Προτύπου Σχολείου.

ΕΚΔΟΣΙΣ Δ'. ΔΙΩΡΘΩΜΕΝΗ.

Ὡς δ' ἐγὼ τινος ἤκουσα δεινοῦ καταμαθεῖν
 ἀνδρὸς ποιητοῦ διάνοιαν πᾶσα μὲν ἢ ποιή-
 σις τῷ Ὅμηρῳ ἀρετῆς ἐστὶν ἔπαινος καὶ
 πάντα αὐτῷ πρὸς τοῦτο φέρει, ὅτι μὴ πά-
 ρεργον. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Ο ΜΕΓΑΣ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΠΑΡΑ Τῷ ΕΚΔΟΤῇ ΑΝΕΣΤῇ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔῃ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ «Ο ΚΟΡΑΗΣ»

1882

Πᾶν ἀντίτυπον μὴ φέρον αὐτόγραφον τὸ ὄνομα τοῦ
συγγραφέως καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ ἐκδότου θεωρεῖται
κλοπιμαῖον.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ὁ Ἄγγλος ἐκεῖνος περιηγητής, ὅστις τὰ κατὰ τὴν Γερμανίαν καλῶς ἰδὼν καὶ κρίνας εἶπεν ὅτι οὐδεὶς τῶν γεμόνων ἐξετέλεσεν ἔργον μεγκλείτερον Φρειδερίκου Βουλιέλμου τοῦ τρίτου, ὅστις κατώρθωσε τὰ μὲν τέκνα τῶν Γερμανῶν πάντᾳ πάσῃ τάξεως νὰ στείλῃ εἰς τὸ σχολεῖον, νὰ δώσῃ δὲ καὶ εἰς αὐτὰ διδασκάλους καλῶς πε-
ρεσκευασμένους εἰς τὸ ἔργον τῶν, εἶπε μεγάλην ἀλήθειαν. Αἰότι εἰς τὴν τακτικὴν φοίτησιν τῶν μαθητῶν πρὸς κα-
λοὺς διδασκάλους περιείχετο ἐν σπέρματι τὸ μεγαλεῖον τῆς Γερμανίας. Τοσοῦτον δὲ ὁ λαὸς οὗτος ἐξωκειώθη με-
τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ νόμου νὰ στέλλῃ τακτικῶς τὰ τέκνα
αὐτοῦ εἰς τὸ σχολεῖον καὶ τοσοῦτον αὕτη ἐρριζώθη εἰς τὰ
ἦθη καὶ εἰς τοὺς νόμους τῶν Γερμανῶν, ὥστε διὰ τὴν
σχολικὴν ὑποχρέωσιν ἔχουσιν ἰδίαν λέξιν *Schulpflichtig-*
keit ὡς ἔχουσι καὶ διὰ τὴν στρατιωτικὴν, ἣν λέγουσι
Dienstpflichtigkeit τ. ἔ. ὑποχρέωσιν πρὸς ὑπηρεσίαν. Αἱ
δύο αὗται λέξεις κατὰ τὸν Γάλλον *Cousin* χρηκκτηρίζου-
ν ὅλην τὴν Γερμανίαν. Εἰς αὐτὰς περιλαμβάνεται τὸ
στήριον τῆς πρωτοτυπίας τῆς ὡς ἔθνους, τῆς δυνάμεως
τῆς ὡς κράτους καὶ ἡ ἐγγύησις περὶ τοῦ μέλλοντός της.
ἵσταται δηλοῦσι τὰς δύο βάσεις τοῦ ἀληθοῦς πολιτισμοῦ,
ὅστις εἶνε *φῶς* ἅμα καὶ *δύναμις*.

Τὴν προφητείαν ταύτην τοῦ Γάλλου φιλοσόφου ἀπέ-

δειξαν ἀληθῆ τὰ ἐνδοξα κατορθώματα τῶν Γερμανῶν ἐν τῷ πρὸς τοὺς Γάλλους πολέμῳ. Εἶνε δὲ συγκινητικοὶ ἀλλὰ καὶ διδακτικοὶ οἱ λόγοι τοῦ στρατάρχου Μόλκε, οὓς εἶπε ὅτε προσεφέρεται αὐτῷ ὁ στέφανος τῆς νίκης. «Οὗτος δὲν ἀνήκει εἰς ἐμὲ, εἶπεν ὁ ἐνδοξος στρατάρχης, ἀνήκει εἰς τὸν γερμανὸν δημοδιδάσκαλον.» Αἱ νίκαι τῶν Γερμανῶν ἀφύπνισαν τὴν ἀνθρωπότητα καὶ κατέστησαν προσεκτικὴν ἐπὶ τῶν τελουμένων ἐν τῇ γερμανικῇ πολιτείᾳ. Καὶ Γάλλοι καὶ Ἀγγλοὶ καὶ Ἀμερικανοὶ καὶ Ἰσπανοὶ καὶ Ἰταλοὶ καὶ Σέρβοι καὶ Ρουμάνοι καὶ Ἀρμένιοι καὶ Ἰάπωνες ἐφιλοτιμήθησαν νὰ βελτιώσωσι τὰ σχολεῖα τοῦ λαοῦ. Ἡ δὲ λέξις μόρφωσις κατέστη τὸ ζήτημα τῆς ἡμέρας. Τῆς μεγάλης ταύτης παγκοσμίου κινήσεως φυσικὸν ἦτο νὰ μεταλλάξῃ καὶ ἡ Ἑλλάς, ὅπου πρὸ πολλοῦ εἶχαν περικτηρηθῇ αἱ ἐλλείψεις τῶν σχολείων. Καὶ ἂν ἀποβλέψωμεν εἰς τὸ μικρὸν χρονικὸν διάστημα, καθ' ὃ τελεῖται παρ' ἡμῖν ἡ ἀναμόρφωσις τῶν σχολείων, ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι αἱ μέχρι τοῦδε ἐργασίαι τιμῶσι τὴν ἐλληνικὴν Κυβέρνησιν καὶ μαρτυροῦσιν ὅτι τῆς δημοτικῆς παιδείας προΐσταται ἀνὴρ ἐκτιμῶν τὸ μέγεθος τῆς ἀποστολῆς του καὶ πράττων μετ' ἐνθουσιασμοῦ ὅ,τι εἶνε δυνατόν νὰ γείνῃ ὡς ἔχουσι τὰ πράγματα παρ' ἡμῖν. Ὁ ἐνθουσιασμὸς ὅταν ἄγεται μάλιστα ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης κατορθοῖ μέγала ἐν τε τοῖς σχολικοῖς καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἀπασιν.

Ἀλλ' ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον δύναται πάντα Ἑλληνα νὰ εὐχαριστήσῃ εἶνε ὅτι καὶ ὁ λαὸς παρ' ἡμῖν ἤρξατο σπουδαῖος νὰ ἐκέπτηται περὶ ἀνατροφῆς. Πρῶτα δηλοῖ ὅτι ὁ λαὸς ἤρξατο νὰ αἰσθάνηται πρῶτον μὲν ὅτι ὑπάρχουσιν

ἀγαθὰ τινα, τὰ ὅποῖα δὲν ἔχει καὶ τὰ ὅποῖα πρέπει διὰ
τῶν σχολείων νὰ ἀποκτήσῃ καὶ δεύτερον ὅτι ἀγαθὰ τι-
να, τὰ ὅποῖα ἔχει, θέλει νὰ διαφυλάξῃ ἀπὸ παντὸς κιν-
δύνου ἀκέραια καὶ μετὰ δώτῃ ἀκριφῆ καὶ εἰς τοὺς ἐπι-
γινωμένους. Ἡ ἐσχάτως δὲ μάλιστα γινομένη κίνησις
πρὸς βελτίωσιν τῶν σχολείων πανταχοῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ
τοῦ τε ἐλευθέρου καὶ μὴ μαρτυρεῖ ὅτι τὴν σήμερον εἴ-
περ ποτὲ καὶ ἄλλοτε καθίσταται ὡς ἐκ τῶν περιστάσεων
τῶν τε ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν τῆς χώρας ἢ μόρφω-
σις τοῦ λαοῦ ἀναγκαιοτάτη. Ὁ μέγας πολιτισμὸς τῆς
Εὐρώπης καὶ ἡ πρόοδος αὐτῆς ἐν τε τῇ τέχνῃ καὶ τῇ
ἐπιστήμῃ, τὰ ὅποῖα ἡ Ἑλλὰς ὡς ἐκ τῆς θέσεώς της καὶ
ὡς ἐκ τῆς ἀποστολῆς της καθῆκον ἔχει νὰ καλλιεργήσῃ,
οἱ κίνδυνοι, οἵτινες καὶ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ καὶ ἐξωτερικῷ
ὡς πρὸς τὸν βίον καὶ τὴν ὑπάρξιν τοῦ ἔθνους ὑποκρίνον-
ται, ἐπιβάλλουσι τὸ καθῆκον νὰ μεριμνήσωμεν σπουδαίως
τοῦτο μὲν πρὸς εἰσαγωγὴν τῶν ἀγαθῶν τῆς προόδου τῆς
ἀνθρωπότητος, τοῦτο δὲ πρὸς προφύλαξιν καὶ διάσωσιν
τῶν καλῶν τῶν ἐθνικοῦ ἡμῶν βίου. Εἶνε ἀλήθεια ἀνομο-
λογούμενη περὶ πάντων, ὅτι δὲν ἔχομεν σχολεῖν δημο-
τικῇ ἀνάλογῃ πρὸς τὴν σημερινὴν πρόοδον τῆς ἀνθρω-
πότητος καὶ σύμφωνῃ πρὸς τὰς ἀνάγκας τοῦ τόπου. Τὰ
κύματα τοῦ ἐν Εὐρώπῃ πολιτισμοῦ, ἅπερ εἰσδύουσι καὶ
εἰς τὴν χώραν ἡμῶν ὑπὸ διάφορον μάρψαν καὶ σκοπὸν
παρουσιάζόμενα, ἀρδεύουσι μὲν καὶ γονιμοποιοῦσι τὸ
ἔδαφος τῆς πατρίδος μας, φέρουσιν ὅμως μεθ' ἑαυτῶν καὶ
δηλητήριον ἀπιστίας καὶ ἀνηθιότητος, ἀπειλοῦσι νὰ
ἰσοπεδώσωσι τὸ ἡμέτερον πατριωτικὸν φρόνημα καὶ νὰ
συγκεντρώσωσι τὴν προσοχὴν εἰς ἀντικείμενα τῆς ἀλα-

ζονείας καὶ μυχαιότητος, ἀπογυμνοῦσιν ἡμᾶς ὁσημέραι ἀπλῶν ἐθίμων τιμῶντων τὴν ἑλληνικὴν οἰκογένειαν, στερεοῦσι τὸν ἑλληνικὸν λαὸν τῆς ἰδιοφυΐας τοῦ καὶ τὰ παρρόμοιοι. Ἄν δὲν λάβωμεν πρόνοιαν, θὰ θρηνήσωμεν, ἀλλ' ἄργ᾽ διὰ τὴν ἀπώλειαν καλῶν ἐθνικῶν ἐθίμων, ἀπλῆς δικίτης, κατερίας ἐν τοῖς πόνοις, ἀγάπης πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, πρὸς τὴν οἰκογένειαν, πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὸ χερίστον διὰ τὴν ἀπώλειαν δικίης ἐθνικῆς ὑπερηφανεΐας. Ἰδοὺ διὰ τί τὸ καλὸν δημοτικὸν σχολεῖον πρέπει νὰ θεωρῇται πρὸς πάντων ἡμῶν ἡ πνευματικὴ κολυμβήθρα τῆς ἀναγεννωμένης Ἑλλάδος. Λαὸς ὅστις ἔχει καλὰ σχολεῖα εἶνε ὁ κάλλιστος λαὸς καὶ ἂν δὲν εἶνε τώρα θὰ γείνη κατόπιν. Καλὸν δημοτικὸν σχολεῖον ἄξιον τῶν σημερινῶν χρόνων καὶ ἄξιον τῆς Ἑλλάδος πρέπει νὰ θεωρῇται ὡς ἐν τῶν σπουδαιοτέρων ἐθνικῶν ζητημάτων.

Ἄλλ' ὁ μέγας τοῦ δημοτικοῦ σχολείου σκοπὸς δὲν ἐπιτυγχάνεται διὰ παντὸς διοργανισμοῦ καὶ προγράμματος. Ἡ ἀντιγραφὴ ἀπλῶς ξένου προγράμματος οἰοῦνδῆποτε ἐλέγχεται ὑπὸ τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς τοῦ σχολείου μωρά. Τὸ πρόγραμμα τοῦ σχολείου δὲν πρέπει νὰ ὑπγορεύῃ μόνη ἡ πιδαγωγικὴ ἐπιστήμη, ἀλλὰ καὶ ἡ γνώρις, ἐν ᾗ πράκεται νὰ ἐφαρμοσθῇ. Καὶ ἰδοὺ ἐνταῦθα ἡ ἀπόκρισις πρὸς ἐκείνους, οἵτινες μὲ μέμφονται ὅτι δὲν εἰσάγω γερμανικὸν σύστημα εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Καὶ ἄλλαι μὲν διχοφορίαι ἐνδέχεται νὰ ὑπάρχωσιν εἰς τὰς ἡμετέρας ἐργασίας, χαρακτηρηστικὴ ὅμως καὶ πρωτοφανὴς ἐν Ἑλλάδι εἶνε ἡ πρὸς ἠθικὴν καὶ ἐθνικὴν παιδεύσιν παρεχομένη πρὸς ἀνάγνωσιν εἰς τοὺς παῖδας ὕλη. Κετὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους καὶ ἐν Κίτῃ καὶ ἐν Ἰνδίας

καὶ ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν Ρώμῃ ἐδίδετο εἰς τοὺς παῖδας πρὸς ἀνάγνωσιν περιεσκευμένη συλλογὴ τῶν καλλίστων πνευματικῶν προϊόντων τοῦ ἔθνους. Ἡ ποίησις, ἣτις ἀνέβλυζεν ἀπὸ τῆς σπλάγγνης τοῦ λαοῦ καὶ ἣτις ἀπεκαθάίρετο διερχομένη διὰ τῆς μακρᾶς χώρας τῶν αἰώνων, ἀπετέλει ἀνάγνωσμα πρακτικῆς σοφίας καὶ ἀρετῆς διδασκτικώτατον εἰς τὸν λαόν.

Καὶ κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα ὑπῆρχον βιβλία ἄξια τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ σχολείου οἱ Ἕλληνες καὶ Ρωμαῖοι συγγραφεῖς καὶ ἡ ἱερὰ βιβλος. Ἀλλὰ κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους εἴτε ταπεινὴ ἀντίληψις τῆς ἀποστολῆς τοῦ σχολείου εἴτε καὶ ἄλλος τις λόγος παρεῖχεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τοὺς μαθητὰς πρὸς ἀνάγνωσιν ἀτυνάρτητα πλαστῆς ἠθικολογίας ἱστορίδια, τὰ ὅποια ἔπλεον ὡς ναυάγια ἐν τῷ πελάγει τῆς διανοίας καὶ τὰ ὅποια ἦσαν πάντῃ ἀνίσχυρα νὰ συγκρατήσουν διαρκῶς τὴν προσοχὴν τοῦ μαθητοῦ καὶ νὰ θερμάνωσι τὴν ἀγάπην αὐτοῦ πρὸς τὸ σπουδαῖον καὶ ὑψηλόν. Κατὰ τὸν Herbart αὖτε παῖς αἰσθάνεται ἑαυτὸν μὲ δυσχρέσκειν μικρόν, ἐπιθυμεῖ νὰ εἶνε ἀνὴρ. Καὶ σύμπασα ἡ προσοχὴ πικρὸς μὴ ἀφουὺς διευθύνεται ὑπεράνω ἑαυτοῦ. Ὁκταετῆς δὲ παῖς δὲν ἐνδιαφέρεται εἰς οὐδεμίαν παιδικὴν ἱστορίαν. Ἀνάγνωσμα διὰ τὸν παῖδα πληροῦν πάντας τοὺς ὅρους ἀρίστου παιδευτικοῦ βιβλίου εὐρίσκομεν ἐν Ἑλλάδι, τὸν Ὅμηρον. Ἡ γνώμη αὕτη, ἣτις εἰς ξένα ἔθνη δύναται ὑπὸ τὴν ἐποψίν τῆς ἐθνικῆς ἀνατροφῆς νὰ θεωρηθῇ συζητήσιμος, διὰ τὴν Ἑλλάδα ὅμως, ὅπου συμπίπτουσι αἱ ἀξιώσεις τῆς ἐπιστήμης πρὸς τὰς ἀξιώσεις τῆς χώρας, εἶνε αὕτη αὕτη ἡ ἀλήθεια. Τὰ ἀναγνώσματα καθ' Ὅμηρον ἀπεδείχθη-

σαν καὶ ἐκ τῆς πείρας, ὅτι δὲν εἶνε μὲν βιβλίαι προσκί-
 ρως τέρπονται, ἀλλὰ βιβλίαι ἔσται διὰ τῶν μεγάλων ἀ-
 ληθειῶν των διδάσκονται, δὲν εἶνε μὲν βιβλίαι γεγραμ-
 μένα κατὰ τὰς ἀρχὰς τῶν οἰκοκυρίων, καὶ οὕς ὁ ἐφευ-
 ρετῆς τοῦ κλωστηρίου ὠφέλησε πλεον ἢ ὁ ποιητῆς τῆς
 Ὀδυσσεΐας, ἀλλὰ βιβλίαι περιέχονται καὶ πραγματικὴν
 καὶ ιδεώδη ἀλήθειαν. Ὅσα δὲ βιβλία διδασκτικὰ ἀπο-
 ξέουσιν ἐκ τοῦ βίου τὴν ιδεώδη ἀλήθειαν, τὸ θυματοῦν,
 τὸ ἀκατάληπτον, τὸ ὄντως μέγα καὶ ὑψηλόν, τὸ συγκι-
 νητικὸν ἀποκτείνουσι τὰ σπέρματα πλουσίου πνευματι-
 κοῦ βίου, τὰ ὁποῖα ἡ φύσις ἔθηκεν ἐν τῷ πεδίῳ.

Ταῦτα ἐνόμισα ἀναγκαῖον νὰ προτάξω ἐνταῦθα πρὸς
 χαρακτηρισμὸν γενικὸν τῶν ἡμετέρων τάσεων. Εὐχόμε-
 δὲ καὶ πάλιν τὸ βιβλίον τοῦτο μὲ τὴν νέαν του χ.λαῖ-
 ναν καὶ τὸν νέον χιτῶνα νὰ ἀποβῇ ἀνέγνωσμα προσφι-
 λές τῶν ἐλληνοπαίδων καὶ νὰ διδάξῃ αὐτοὺς ὅτι πρὸς
 ταῖς ἀρεταῖς τῆς εἰρήνης ὑπάρχουσι καὶ ἀρεταὶ τοῦ πο-
 λέμου, ἡ ἀρετὴ τῆς πειθαρχίας καὶ τοῦ ξέρονος.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 7 Ἰανουαρίου 1882.

Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ.

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΡΩΙΚΟΥ ΚΥΚΛΟΥ.

§. 1. Ἐρήμωσις τῆς εὐδαίμονος Τροίας.

Ἡ Τροίη πόλις εὐδαίμων καὶ ὀχυρὰ ἔκειτο ἐπὶ λοφώδους χώρας μεταξὺ τῆς Ἰδῆς καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου. Περιρρέεται δὲ ὑπὸ δύο ποταμῶν τοῦ Σιμόεντος καὶ τοῦ Σκαμάνδρου, ὅτινες διὰ τῆς εὐρείας πεδιάδος ἐκβάλλουσιν εἰς τὴν θάλασσαν. Καὶ τὰ μὲν τείχη αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Ποσειδῶνος καὶ Ἀπόλλωνος καὶ Αἰχκοῦ ὠκοδομημένα ἦσαν πυργωτὰ καὶ ὑψηλὰ καὶ ἀκαθαίρετα. Ἐπὶ δὲ τῆς ἀκροπόλεως τῆς καλουμένης Περγάμου ἦτο ναὸς, ἐν ᾧ ἐφυλάττετο τὸ Παλλάδιον. Ἐνταῦθα ἦσαν τὰ μεγαλοπρεπῆ τοῦ Πριάμου βασίλει, οἱ οἱ ἄνθρωποι ἔλεγον εὐδαίμονα διὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὰ πολλὰ τέκνα. Ἀλλὰ πόλεμος δέκα ἔτων ἔφθαιρε τὴν χώραν, ἀπετέφρωσε τὴν ὑπερήφανον

Τροίαν καὶ ἤγαγε τὸν μὲν γέροντα Πρίαμον καὶ πάντας τοὺς υἱοὺς εἰς τὸν θάνατον, τὴν δὲ γηραιάν γυναικα καὶ τὰς θυγατέρας τοῦ βασιλέως εἰς δουλείαν.

§. 2. Οἱ γαμοὶ τοῦ Πηλέως καὶ τῆς Θέτιδος.

Ἐπὶ τοῦ ὄρους Πηλίου ἐνυμφεύετο ὁ Πηλεὺς ὁ Αἰακοῦ μετὰ τῆς καλῆς Θέτιδος τοῦ Νηρέως. Πάντες δὲ οἱ ἄθάνatoi, ὁ Ζεὺς καὶ ἡ Ἥρα, οἱ ἄρχοντες τοῦ Ὀλύμπου, ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ὁ Ἄρης, ἀμφότεροι ἤδη ἄνευ ὅπλων, ὁ Ἀπόλλων καὶ ἡ Ἄρτεμις, ἡ Ἀφροδίτη καὶ ὁ Ἥφαιστος, αἱ Ὠραι καὶ αἱ Χάριτες καὶ αἱ Μοῦσαι καὶ σύμπασαι αἱ Νηρηίδες, αἱ ἀδελφαὶ τῆς νύμφης, ἦλθον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Πηλέως νὰ συνεορτάσωσι καὶ νὰ προσφέρωσι δῶρα εἰς τοὺς νυμφευομένους. Ἐνταῦθα πάντες ἐπεδόθησαν εἰς τὴν χαράν. Ὁ Γανυμήδης, ὁ νεαρὸς οἰνοχόος τοῦ Διὸς, ἐκίρνα τὸ εὖοσμον νέκταρ εἰς τὰ χρυσᾶ ποτήρια, ὁ δὲ χρυσόκομος Ἀπόλλων ἔκρουε τὴν κιθάραν καὶ αἱ μοῦσαι ἤδον ἐν νεάφωνον ᾠδὴν, αἱ δὲ Χάριτες καὶ αἱ Ὠραι καὶ αἱ ἄλλαι νέαι θεαὶ συνάπτουσai τὰς χεῖρας ἐχόρευον κύκλῳ τὸν χορὸν, εἰς ὃν ἀνεμιγνύοντο παίζοντες ὁ Ἄρης καὶ ὁ Ἑρμῆς καὶ οἱ ἄλλοι νέοι. Ἀλλὰ τὴν εὐθυμον ταύτην συναναστροφὴν ἐτάραξεν ἡ Ἔρις ὑπ' ὀργῆς διὰ τὴν ἀτιμίαν ὅτι μόνη αὐτὴ δὲν ἐκλήθη εἰς τὴν εὐθυμον ταύτην εορτήν. Καὶ διὰ τοῦτο ἀθέατος βάλλ-

λει ἐν τῷ μέσῳ τῶν θεῶν μῆλον χρυσοῦν ἐπιγεγραμ-
μένον «τῇ καλλίστῃ». Καὶ ἀμέσως ἐγείρονται τρεῖς
θεαὶ ἡ Ἥρα καὶ ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ἡ Ἀφροδίτη ἀμφισβητοῦ-
σαι τοῦ μῆλου. Ἐπειδὴ δὲ καὶ αἱ τρεῖς ἐφιλονείκουν
περὶ τοῦ κάλλους καὶ οὐδεμία ὑπεχώρει εἰς τὴν ἑτέραν
κατέστησαν κριτὴν τὸν Δία. Ἀλλ' ὁ Ζεὺς φοβούμενος
μὴ ἡ ἀπόφασις ὑπὲρ τῆς μιᾶς λυπήσῃ τὰς ἄλλας δύο,
παρέπεμψε τὰς θεὰς διὰ τοῦ Ἑρμοῦ πρὸς τὸν Πάριν,
ἵνα οὗτος δικάσῃ καὶ δώσῃ τὸ μῆλον τῇ καλλίστῃ.

§. 3. Ἡ κρίσις τοῦ Πάριδος.

Ὁ Πάρις ἦτο υἱὸς τοῦ Πριάμου καὶ τῆς Ἑκάβης.
Ὁ Πριάμος φοβούμενος τὸ ὄνειρον τῆς συζύγου, ὅτι ἡ
Τροία θὰ καταστραφῇ ὑπὸ τοῦ Πάριδος, ἐξέθηκεν αὐ-
τὸν ἅμα γεννηθέντα ἐπὶ τῆς Ἰδῆς τοῦ ὄρους. Ἀλλ'
ἄρκτος ἐθήλαζε τὸ νήπιον πέντε ἔτη, ὅπερ εὐρῶν ποι-
μήν τῆς Ἀγέλαος ἔθρεφεν ὥς ἰδίον τέκνον καὶ ἐκά-
λεσε Πάριν. Οὗτος δὲ διέπρεπε μεταξὺ τῶν ἄλλων
ποιμένων κατὰ τὸ κάλλος καὶ τὴν ῥώμην. Ὅλος ὁ
κόσμος αὐτοῦ περιωρίζετο ἐντὸς τῶν τερπνῶν τῆς
Ἰδῆς ὑψωμάτων καὶ οὐδαμῶς ἐπόθει νὰ καταλίπη
τοῦτον.

Ἡμέραν τινά, ἐν ᾗ εὐφραίνετο παίζων τὴν σύριγγα
ἐπὶ τοὺς ὄρους ὑπὸ λίαν ἐξέχουσαν πέτραν ἐν τῇ σκιᾷ
ἐλκτῶν καὶ ὄρουων, καὶ κύκλῳ ἔβοσκον οἱ βόες καὶ τὰ
πρόβατα, αἰφνης βλέπει πρὸς αὐτὸν ἐρχόμενον τὸν

ἄγγελον Ἑρμῆν καὶ τὰς τρεῖς μεγάλας θεὰς καὶ ὑπὸ φόβου τρέπεται εἰς φυγὴν. Ἀλλὰ τότε ἐφώνησεν ὁ Ἑρμῆς: «θάρρει, ὦ Πάρι, ὁ Ζεὺς σέ διώρισε κριτὴν τούτων τῶν θεῶν, μεῖνον καὶ δὸς τὸ χρυσὸν τοῦτο μῆλον εἰς τὴν καλλίστην. Καὶ ταῦτα λέγων ὁ Ἑρμῆς ἐνεχείρισεν εἰς τὸν Πάριν τὸ μῆλον καὶ ἀνεχώρησεν. Αἱ δὲ θεαὶ ἦλθον ἤδη πλησιέστερον πρὸς τὸν Πάριν. Ἐφόρουν δὲ ἡ μὲν Ἥρα καὶ ἡ Ἀθηναῖα ἀπλῆν ἐσθῆτα, ἡ Ἀφροδίτη ὅμως, θεὰ κατωτέρας τιμῆς, ἠϋξήσε τὸ καλὸν τοῦ σώματος καὶ διὰ λεπτῆς καὶ πραιλόχρου ἐσθῆτος, ἀποπνεύσης τὴν εὐωδίαν τῶν ἀνθέων τοῦ ἔαρος, οἱ δὲ πολλοὶ βόστρυγες ἦσαν ἐστεφανωμένοι μὲ τὰ κάλλιστα ἄνθη καὶ ἐκοσμοῦντο μὲ λάμποντα χρυσόν. Ὁ Πάρις γοητευθεὶς ὑπὸ τῆς μεγαλοπρεπείας τῶν θεῶν δὲν ἠδύνατο νὰ δικάσῃ τὸ κάλλος. Καὶ διὰ τοῦτο ἐζήτησε δῶρα. Καὶ ἡ μὲν Ἥρα ὑπέσχετο αὐτῷ τὴν βασιλείαν τῆς Ἀσίας καὶ Εὐρώπης, ἡ δὲ Ἀθηναῖα σοφίαν καὶ δόξαν καὶ ἀνδρίαν, ἡ δὲ Ἀφροδίτη τὴν καλλίστην γυναῖκα. Ὁ Πάρις ἔδωκε τὸ μῆλον εἰς τὴν Ἀφροδίτην. Ἐκτοτε ἡ Ἥρα καὶ ἡ Ἀθηναῖα ἐμίσουν οὐ μόνον τὸν Πάριν ἀλλὰ καὶ τὴν Τροίαν ἐβούλοντο νὰ καταστρέψωσι.

§. 4. Ὁ Πάρις νικητὴς εἰς τοὺς ἀγῶνας.

Ἡ Ἐκάβη καὶ μετὰ πάροδον χρόνου πολλοῦ δὲν ἐλησμονήσεν τὸ ἐκτεθὲν τέκνον τῆς, ἀλλ' ἐλυπεῖτο

καὶ ἐμέμμετο ἑαυτὴν. Ὁ δὲ Πρίαμος πρὸς παρηγορίαν ἐποίησεν ἐπιταφίους ἀγῶνας εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Πάριν, ὃν ἐνόμιζεν ἀποθανόντα, καὶ ἔταξε βραβεῖον εἰς νικητὴν τὸν κάλλιστον ταῦρον ἐκ τῶν βοῶν τοῦ. Συνέβη δὲ ὁ κάλλιστος ταῦρος νὰ εἶνε ἐν τῇ ἀγέλῃ, ἣν ἐφύλαττεν ὁ Πάρις. Ὁ δὲ Πάρις, ὅστις ἠγάπα πολὺ τὸν ταῦρον τοῦτον, ἠκολούθησεν αὐτὸν ἀπαγόμενον εἰς τὴν πόλιν. Ἐνταῦθα ὁ Πάρις εἶδε τοὺς υἱοὺς τοῦ βασιλέως καὶ τοὺς εὐγενεῖς νέους τῆς Τροίας καὶ τῶν γειτόνων πόλεων ἀγωνιζομένους καὶ ἠθέλησε καὶ αὐτός νὰ δοκιμάσῃ τὴν ῥώμην τοῦ ἐν τοῖς ἀγῶσι, οἵτινες ἐγένοντο ἐπὶ τῷ θανάτῳ αὐτοῦ. Καὶ ἐνίκησε πάντας τοὺς παῖδας τοῦ βασιλέως καὶ αὐτὸν τὸν Ἑκτορα καὶ τὸν Διήφοβον. Τοῦτο ἐξώργισεν αὐτοὺς καὶ ὁ Διήφοβος σύρει τὸ ξίφος ἵνα σφάξῃ τὸν αὐτόκλητον ἐλθόντα εἰς τοὺς ἀγῶνας ποιμένα. Ὁ Πάρις ὅμως φεύγει εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἑρκείου¹ Διὸς, ἔνθα ἡ μάντις Κασσάνδρα ἀναγνωρίζει τοῦτον ὡς ἀδελφὸν καὶ λέγει εἰς τὸν βασιλέα. Οἱ δὲ γονεῖς χαίρουσι ὅτι ζῇ ὁ υἱὸς των καὶ λαμβάνουσιν αὐτὸν ἡδὴ εἰς τὰ βασίλεια. Ἀλλ' ἡ Κασσάνδρα ὑπομιμνήσκει τὴν εἰμαρμένην συμφορὰν καὶ δὲν ἀφίνει νὰ δεχθῶσι τοῦτον. Ἀλλ' αἱ συμβουλαὶ τῆς ὡς πάντοτε δὲν ἀκούονται.

Προστάτου καὶ φύλακος τῆς οἰκίας.

§. 5. Ὁ Μενέλαος ἀνὴρ τῆς Ἑλένης καὶ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης.

Ἐν Σπάρτῃ ἦτο ἡ καλλίστη γυνὴ πασῶν τῶν γυναικῶν. Διὰ τὸ δαιμόνιον κάλλος καὶ παιδίον ἔτι οὖσα ἦτο ὀνομαστὴ ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα. Ἦτο θυγάτηρ τοῦ Τυνδάρεω βασιλέως τῆς Σπάρτης καὶ τῆς Λήδας. Οἱ δὲ ἀδελφοὶ αὐτῆς ἐκαλοῦντο Κástωρ καὶ Πολυδεύκης. Πανταχόθεν δὲ τῆς Ἑλλάδος ἠθροίσθησαν εἰς τοῦ Τυνδάρεω τὴν οἰκίαν υἱοὶ βασιλέων καλοὶ καὶ εὐκλεεῖς μνηστῆρες τῆς Ἑλένης. Ὁ πατὴρ ὅμως φοβούμενος τὴν ὀργήν, ἣν ἠδύνετο νὰ ἐμβάλῃ εἰς τοὺς ἄλλους ἢ προτίμησις τοῦ ἑνὸς, ἀφῆκε κατὰ συμβουλήν τοῦ σοφοῦ Ὀδυσσέως τὴν Ἑλένην νὰ ἐκλέξῃ. Ὁρκώθησαν δὲ πάντες οἱ λοιποὶ ὅτι ὁμοῦ θὰ τιμωρήσωσι πᾶν ἀδίκημα εἰς τοὺς νεογάμους. Ἡ δὲ Ἑλένη ἐξελέξατο τὸν καλὸν Μενέλαον, τὸν υἱὸν τοῦ Ἀτρέως. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Τυνδάρεω, ἐβασίλευσεν ἐν Σπάρτῃ ὁ Μενέλαος. Ἦτο δὲ ἄνθρωπος πρᾶος καὶ φιλικός, τὰ δὲ βασίλεια αὐτοῦ ἦσαν μεγαλοπρεπῆ καὶ ἔλαμπον ὑπὸ τοῦ πλούτου.

§. 6. Ὁ Πάρις ἀπειθεῖ εἰς τὰς φρονίμους συμβουλὰς.

Ὁ Πάρις ἦτο υἱὸς τοῦ Πριάμου, κάλλιστος τὴν ὄψιν καὶ ῥωμαλέος. Οὗτος ἀποφασίζει συνεργούσης καὶ

τῆς Ἀφροδίτης νὰ ἀπαγάγῃ τὴν Ἑλένην ἐκ τῆς Ἑλλάδος, καὶ ναυπηγεῖται ἐν τῇ ὑπωρείᾳ τῆς Ἰῶης τὸ πλοῖον. Ὁ δὲ μάντις Ἑλενος ὁ ἀδελφός του ζητεῖ νὰ ἀποτρέψῃ τοῦτον καὶ προλέγει αὐτῷ τὴν συμφορὰν. Ἀλλ' ὁ Πάρις εἰς οὐδένᾳ πείθεται. Ἐλκει τὸ πλοῖον εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐξοπλίζει τοῦτο καὶ μετὰ τοῦ ἐξαδέλφου Αἰνείου ἀποπλέει εἰς τὴν ὠραίαν Ἑλλάδα. Ἡ δὲ Κασσάνδρα περιαλγῆς βλέπει τὸ πλοῖον ἀναχωροῦν καὶ λέγει εἰς τὸν Πρίαμον καὶ τοὺς ἄλλους: «ὦ πόση συμφορὰ γίνεται εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς ἡμᾶς πάντας! Βλέπω τὴν ἱερὰν Τροίαν καιομένην καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτῆς ἐν τῇ κόνει ἐξαίμους. Βλέπω τὴν μητέρα καὶ τὰς παρθένους ὑπὸ τῶν ξένων νὰ ἄγωνται ὀδυρόμεναι εἰς τὴν δουλείαν.» Καὶ αὕτη μὲν ταῦτα ἔλεγεν, ἀλλὰ δὲν ἐπιστεύετο.

§. 7. Ὁ Πάρις ἀποδίδει κακὸν ἀντὶ καλοῦ.

Δεινὸς χειμῶν ἐπιπίπτει εἰς τὴν θάλασσαν. Ἀλλ' ὁ Πάρις ἀτρόμητος παραπλέει τὰς ἀκτὰς τῆς Ἑλλάδος. Ἐκ τῆς θαλάσσης βλέπει τοὺς ὑψηλοὺς πύργους τῆς Φθίας, τῆς πατρίδος τοῦ Ἀχιλλέως, τὴν Σαλαμῖνα καὶ τὰς Μυκῆνας, ἔνθα κατῴκουν ὁ Αἴας καὶ ὁ Ἀγαμέμνων, καὶ τέλος κατὰγεται εἰς τὸν Λακωνικὸν κόλπον, ὅπου ὁ Εὐρώτας εἰσβάλλει εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐδῶ ἀφῆκεν ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τὸ πλοῖον καὶ ἐπορεύθη μετὰ τοῦ Αἰνείου διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Εὐρώτου εἰς τὰς Ἀμύκλας, ἔνθα ἐβασίλευον οἱ Διόσκου-

φοι. Ξενισθέντες φιλικῶς ὑπὸ τούτων ἀπῆλθον εἰς Σπάρτην πρὸς τὸν Μενέλαον, ὅστις ὑπεδέχθη τούτους ἐν τῇ οἰκίᾳ του φιλοφρόνως. Κατὰ τὸ δεῖπνον εἶδεν ὁ δὲ Πάρις τὸ πρῶτον τὴν Ἑλένην, τῆς ὁποίας ἡ θαυμασία ὠραιότης διέκαυσε τὴν καρδίαν του, καὶ ἐδώρησατο εἰς αὐτὴν πολύτιμα δῶρα. Ἀλλὰ καὶ ἡ Ἑλένη ὑπὸ τοῦ κάλλους καὶ τῆς ἀσιατικῆς ἐσθῆτος τοῦ νεανίσκου γοητευθεῖσα πάσχει τὰ αὐτά. Ὁ δὲ Μενέλαος οὐδὲν κακὸν ὑποπτεύων ἀπῆλθεν εἰς Κρήτην, ἔνθα εἶχεν ἐργασίαν σπουδαίαν. Συνεβούλευσε δὲ τὴν σύζυγον νὰ περιποιηθῇ πολὺ τοὺς ξένους. Ἀλλὰ δὲν ἔφθασε νὰ ἀποπλεύσῃ καὶ ἡ Ἑλένη συμφωνεῖ μετὰ τοῦ Πάριδος νὰ φύγωσι. Τὴν νύκτα ἐγκαταλείπει τὴν οἰκίαν τοῦ συζύγου καὶ τὸ θυγάτριον καὶ συμπαραλαβοῦσα πολλοὺς θησαυροὺς ἀπέπλευσε μετὰ τοῦ ξένου εἰς τὴν Τροίαν.

§. 8. Οἱ Ἕλληνες πάντες θεωροῦσι τὴν ἄρπαγὴν τῆς Ἑλένης ὕβριν τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Μενέλαος μαθὼν ἐν Κρήτῃ ὅσα ἐγένοντο, ἀνεχώρησεν εὐθὺς εἰς Σπάρτην, ἔνθα εὗρε τὴν οἰκίαν ἔρημον καὶ τοὺς θησαυροὺς ἀνηρπασμένους. Μέγα πένθος κατεῖχεν αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ ὀργὴ διὰ τὴν ἀπιστίαν τῆς γυναικὸς καὶ τὴν ἀσέβειαν τοῦ φιλοξενηθέντος. Καὶ ἀπέρχεται πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα, ἵνα συμβουλευθῇ περὶ τοῦ πρακτέου. Ὁ δὲ Ἀγαμέμνων ἀκούσας τὰ γεγενημένα ἠγανάκτησε σφόδρα ἐπὶ τῇ ὕβρει καὶ μετὰ τοῦ

Μενελάου πορεύεται πρὸς τοὺς διαφόρους ἡγεμόνας τῆς Ἑλλάδος, ἵνα καλέσωσι τούτους βοηθοὺς κατὰ τοῦ ἀδικήσαντος. Καὶ κατὰ πρῶτον ἦλθον πρὸς τὸν γέροντα Νέστορα καὶ διηγήθησαν τὸ λυπηρὸν συμβάν. Ὁ Νέστωρ παραινεῖ νὰ τιμωρηθῇ ἡ ὕβρις διὰ κοινῆς ἐκστρατείας καὶ ὑπισχνεῖται ὅτι καὶ αὐτὸς προθύμως θὰ συμπράξῃ μετὰ τῶν υἱῶν του. «Βεβαίως,» λέγει, «ἐμαράνθη ἡ νεότης μου καὶ ἡ ῥώμη τοῦ σώματος ἢ προτέρα ἐξέλιπεν. Ἀλλ' ὅμως μένει τὸ θάρρος καὶ ἡ ἀνδρεία ἀκόμη ἀμείωτος. Ἐρχομαι καὶ ἐγὼ πρὸς τοὺς λοιποὺς ἡγεμόνας τῆς Ἑλλάδος, ἵνα προτρέψωμεν αὐτοὺς ἐπὶ κοινὴν ἐκδίκησιν.»

Ὁ Μενέλαος, ὁ Ἀγαμέμνων καὶ ὁ Νέστωρ ἀποπλεύουσιν ἤδη εἰς Κρήτην πρὸς τὸν Ἰδομενέα. Οὗτος ἄνευ πολλῶν λόγων πείθεται εὐθὺς νὰ συνεκστρατεύσῃ. Ἐκεῖθεν μετέβησαν εἰς Ἄργος πρὸς τὸν Διομήδη, τὸν πολεμικὸν καὶ θαρραλέον. Καὶ οὗτος εἶνε πρόθυμος νὰ μετάρχη τοῦ ἀγῶνος. Μετὰ ταῦτα ἦλθον εἰς τὴν Σαλαμῖνα πρὸς τὸν Αἴαντα, ἔπειτα εἰς τὴν Εὐβοίαν πρὸς τὸν σοφὸν Παλαμήδη, ἔπειτα εἰς Οἶτην πρὸς τὸν Φιλοκτήτην. Καὶ οὗτοι ὡς καὶ πάντες οἱ Ἕλληνες θέλουσι τὸν πόλεμον, ἵνα ἀποπλύνωσι τὸ ὄνειδος τὸ προσαφθὲν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

§. 9. Δύο Ἕλληνες ἀποφεύγουσι τὸν πόλεμον.

Ἀλλ' ὁ Ὀδυσσεὺς ἐν Ἰθάκῃ νεόγαμος ὢν καὶ ἔχων

καὶ μικρὸν υἱὸν δὲν ἤθελε τὸν πόλεμον. Καὶ διὰ τοῦ-
το, ὅπως μὴ συμμετάσχη τούτου, ὑπεκρίνετο μα-
νίαν. Ἐξευξε παρόντων τῶν ἡγεμόνων ὄνον καὶ ταῦ-
ρον καὶ ἔσπειρεν ἄλας. Ἄλλ' ὁ σοφὸς Παλαμήδης
νοήσας τὴν προσποίησην ἐνέθηκεν εἰς τὴν αὐλακα πρὸ
τῶν βοῶν τὸν μικρὸν Τηλέμαχον, τὸν ὁποῖον ἰδὼν ὁ
Ὅδυσσεὺς ἐξεπλάγη καὶ ἠλέγχθη ἀπατῶν.

Ἐλειπεν ἀκόμῃ ὁ Ἀχιλλεύς, ὃν ἡ μήτηρ ἔκρυπτεν
ἐν Σκύρῳ παρὰ τῷ Λυκομήδει, ὅπως διασώσῃ ἐκ τοῦ
θανάτου. Ἀλλὰ καὶ οὗτος διὰ πανουργίας ἀποκαλύ-
πτεται ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως καὶ ὑπισχνεῖται προθύμως
τὴν σύμπραξίν του. Καὶ ὁ Πάτροκλος καὶ ὁ Μενόι-
τις, οἱ φίλοι τοῦ Ἀχιλλέως, μέλλουσι νὰ παρακο-
λουθήσωσι τοῦτον.

Οἱ ἥρωες συνῆλθον ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἥρας κειμένῳ
μεταξὺ Ἀργεῶν καὶ Μυκηναίων, ἵνα σκεφθῶσι περὶ τῶν
προπαρασκευῶν καὶ ἐκλέξωσιν ἑαυτοῖς ἀρχιστράτη-
γον. Τοιοῦτον δὲ ἐξέλεξαν τὸν Ἀγαμέμνονα, τὸν ἰσχυ-
ρότατον τῆς Ἑλλάδος ἡγεμόνα.

§. 10. Ὁ Ζεὺς προαγγέλλει καλὰ εἰς τοὺς Ἕλληνας.

Ἀφ' οὗ δὲ πάντα τὰ πρὸς τὴν στρατείαν παρε-
σκευάσθησαν, συνῆλθον πανταχόθεν τῆς Ἑλλάδος οἱ
ἡγεμόνες μὲ τὰ πλοῖα καὶ μὲ τοὺς λαοὺς των εἰς τὴν
Αὐλίδαν. Ἦτο δὲ αὕτη πόλις παράλιος τῆς Βοιωτίας
ἀπαντικρὺ τῆς Χαλκίδος. Συνήχθησαν δὲ περὶ τοὺς

100,000 ἀνδρείων στρατιωτῶν καὶ 1186 πλοῖα.

Περὶ πηγὴν τινα ὑπὸ ὑψηλὴν πλάτανον ἀνήγειραν πολλοὺς βωμοὺς καὶ προσέφερον εἰς τοὺς θεοὺς ἱεράς ἐκατόμβας, εὐχόμενοι νὰ τύχωσιν οὐρίου ἀνέμου καὶ νὰ κατορθώσωσι τὸ ἔργον. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐγίνοντο συνέβη μέγα τι θαῦμα. Φοβερός δράκων αἰμοχροειδὴς τὰ νῶτα, ἔρπει ἔκ τινος βωμοῦ καὶ ἀναβαίνει ἐπὶ τὴν πλάτανον εἰς τὴν νεοττιὰν στρουθοῦ, ἣτις ἐκρέματο εἰς τὸν ἀκρότατον κλῶνα κεκαλυμμένη ὑπὸ τῶν φύλλων. Εἶχε δὲ αὕτη δεκτὴ στρουθία, ἥ δὲ μήτηρ ἦτο ἡ ἐννάτη. Ὁ ὄφις κατέπινε τὰ οἰκτρῶς τερετίζοντα στρουθία, ἥ δὲ μήτηρ περιεπέτετο θρηγοῦσα. Ἀλλ' αἰφνης στρέφει τὴν κεφαλὴν καὶ συλλαμβάνει καὶ τὴν μητέρα. Καὶ ἀφοῦ κατέφαγε καὶ αὐτὴν, ἀπελίθωσε τοῦτον ὁ Ζεὺς. Οἱ Ἕλληνες ἔμενον ἀναυδοὶ θαυμάζοντες. Τότε ὁ μάντις Κάλχας εἶπε: «Τί θαυμάζετε, εὐχομοὶ Ἀχαιοί; ὁ Ζεὺς ἔστειλεν ἡμῖν τὸ θαῦμα. Τοῦτο θὰ πληρωθῇ ὁπὲρ μὲν, ἀλλ' αἰώνιον θὰ μένη εἰς τὴν μνήμην τῶν ἀνθρώπων. Ὅπως ὁ δράκων κατέφαγε τὰ στρουθία σὺν τῇ μητρὶ, οὕτω καὶ ἡμεῖς θὰ φθείρωμεν τὸ Ἴλιον, ἀλλὰ θὰ πολεμήσωμεν ἐννέα ἔτη καὶ τῷ δεκάτῳ θὰ γείνωμεν κύριοι τῆς πόλεως.» Ταῦτα ὁ Κάλχας ἔλεγεν.

§. 11. Οἱ Ἕλληνες ἀφικνοῦνται πρῶτον εἰς βασιλέα ἐμόφυλον.

Οἱ δὲ Ἀχαιοὶ ἀνευφήμησαν καὶ ἀνάπλεοι ἐλπίδων

καὶ θάρρους κατευθύνθησαν εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Ἀσίας. Ἀπέβησαν δὲ εἰς τὴν Τευθρανίαν τῆς Μυσίας, ἔνθα ἔδασίλευεν ὁ Τήλερος ὁ υἱὸς τοῦ Ἡρακλέους καὶ τῆς Αἰγῆς. Οἱ Ἀχαιοὶ ὑπολαβόντες τὴν χώραν ταύτην ὥς τὴν Τροίαν, ἤρχισαν νὰ διαρπάζωσι καὶ τέμνωσι ταύτην. Ἀλλ' ἀντεπεξῆλθε κατ' αὐτῶν μετὰ στρατοῦ ὁ μεγαλοπρεπὴς ἥρως Τήλερος. Γενομένης δὲ μάχης ἡττήθησαν οἱ Ἕλληνες καὶ ὑπεχώρησαν μέχρι τῶν πλοίων. Ἀλλ' ἤδη ὥρμησε κατ' αὐτοῦ ἀκατάσχετος ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ συνεκροτήθη μάχη πεισματώδης ἐκατέρωθεν. Καὶ ἔνθα μὲν ἐμάχετο ὁ Τήλερος μετὰ τῶν ἐταίρων, ἔνθα δὲ ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ ὁ Πάτροκλος καὶ ὁ Πρωτεσίλαος καὶ ἄλλοι. Ἀλλὰ καὶ τώρα πάλιν οἱ ἄλλοι τῶν Ἑλλήνων ὑπεχώρησαν. Μόνον ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ ὁ Πάτροκλος ἔμειναν, ἐπιτελοῦντες ἔργα ἀνδρείας παράδοξα. Ἐνταῦθα ὁ Ἀχιλλεὺς τὸ πρῶτον ἔλαβε πείραν τῆς ἀνδρείας τοῦ Πατρόκλου, ὅστις μάλιστα καὶ ἐτραυματίσθη λαμπρότατα ἀγωνιστάμενος. Ἐκ τούτου δὲ τοῦ χρόνου ἦσαν ἀμφοτέρω ἀχώριστοι συμπολεμισταί. Ἀλλ' ὁ Ἀχιλλεὺς τέλος ἔτρεψε τὸν ἰσχυρὸν ἀντίπαλον εἰς φυγὴν καὶ ἐδίωκε τοῦτον καὶ τοὺς Μυσίους ἐν ἀμπελῶνι. Ὁ δὲ Τήλερος, ἐν ᾧ ἔφευγε, συνεποδίσθη ὑπὸ κλήματος τῆς ἀμπέλου καὶ ἔπεσε. Καὶ εὐθὺς τότε ὁ Ἀχιλλεὺς ἐτραυμάτισε τοῦτον διὰ τοῦ δόρατος, πρὶν ἀναστῆ ἀκόμῃ ὀρθός, εἰς τὸ πλευρόν. Ἀλλ' οἱ ἐταῖροι διέσωσαν τὸν τραυματίαν ἀπενεγκόντες αὐτὸν μακρὰν τῆς

μάχης. Γενομένου δὲ σκότους ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πόλιν. Τῇ ἐπομένῃ δὲ πρωΐᾳ ἐποιήσαντο πρὸς ἀλλήλους ἐκχειρίαν, ἵνα θάψωσι τοὺς νεκροὺς. Τότε δὲ ἤκουσαν ὅτι ὁ ἀνδρεὺς πολέμιος ἦτο ὁμόφυλος καὶ πολέμιος τοῦ Ἡρακλέους. Οἱ Ἕλληνες συνέθεντο πρὸς τοῦτον φίλιν καὶ παρικελεύοντο ὅπως μεταλάβῃ καὶ οὗτος τῆς στρατείας. Ὁ Τήλεφος ἔλεγεν ὅτι πάντα θά πράξῃ ὑπὲρ τῶν φίλων Ἑλλήνων. Δὲν ἤθελεν ὁμως νὰ συμπολεμήσῃ κατὰ τῆς Τροίας, διότι εἶχε σύζυγον θυγατέρα τοῦ Πριάμου.

Ἐκ Τευθρανίας οἱ Ἕλληνες ἀπέπλευσαν διευθυνόμενοι εἰς Τροίαν. Ἀλλὰ καθ' ὁδὸν ἄνεμος σφοδρὸς ἐπιγενόμενος διεσκόρπισεν αὐτοὺς καὶ μόλις μετὰ πολλὰς περιπλανήσεις ἠδυνήθησαν νὰ καταπλεύσωσι πάλιν εἰς Αὐλίδαν.

§. 12. Ὁργὴ τῆς Ἀρτέμιδος.

Καταπλεύσαντες οἱ Ἕλληνες αὖθις εἰς τὴν Αὐλίδα ἀνέσυραν τὰ πλοῖα εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ἐστρατοπεδεύσαντο. Καὶ πολλοὶ μὲν τούτων ἐπανῆλθον εἰς τὴν πατρίδα των ἕκαστος, ἀμφιβάλλοντες ἂν ἡ ἐπιχείρησις θὰ ἐπιτελεσθῇ· διότι δὲν εἶχον ὁδηγόν. Συνέβη ὁμως νὰ ἔλθῃ ὁ Τήλεφος εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἵνα ζητήσῃ ἱάσιν τῆς πληγῆς. Τοῦτον ἰάτρευσε ὁ Ἀχιλλεὺς, ἀνθ' οὗ ἐνόμισεν ὅτι ἔπρεπε νὰ δείξῃ τὴν ὁδόν.

Ἦδὲ πάλιν συνῆλθον εἰς τὸ αὐτὸ οἱ Ἕλληνες, ἵνα

ἐπιχειρήσωσι καὶ πάλιν τὸν πλοῦν. Ἄλλ' ἄνεμοι ἐναντίοι ἐκώλουν αὐτούς. Οἱ δὲ στρατιῶται ποθοῦντες τῆς μάχης ἐθорύβουν καὶ ἐπέκειτο στάσις. Τότε ὁ Κάλχας ἐξέφερεν ὅτι ἡ Ἄρτεμις εἶνε ὠργισμένη κατὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος φρονέσαντος τὴν ἔλαφον καὶ ὅτι ὁ Ἀγαμέμνων δρεῖλει πρὸς ἱλασμόν αὐτῆς νὰ θυσιάσῃ τὴν πρεσβυτέραν κόρην τὴν Ἰφιγένειαν. Τὸ μάντευμα τοῦτο ἦτο γνωστὸν μόνον εἰς τὸν Ἀγαμέμνονα καὶ τὸν Μενέλαον καὶ τὸν Ὀδυσσεά.

§. 13. Ἀγαμέμνονος παλιμβουλία.

Ἄλλ' ὁ Ἀγαμέμνων ἐβούλετο μᾶλλον νὰ ἀπυστῇ τοῦ ἔργου καὶ νὰ προλίπη τὴν δόξαν, ἢ νὰ θανατώσῃ κόρην τοσοῦτον προσφιλῇ. Καὶ διὰ τοῦτο προσέταξε τῷ κήρυκι Ταλθυβίῳ νὰ διαλύσῃ τὸν στρατὸν καὶ νὰ πέμψῃ αὐτὸν οἴκαδε. Ἄλλ' ὁ Μενέλαος ἀντεῖπε καὶ ἐζήτην νὰ μεταπείσῃ τὸν ἀδελφὸν διὰ πολλῶν λόγων. Ὁ δὲ Ἀγαμέμνων καὶ ἄκων ἐπείσθη καὶ ἔγραψε πρὸς τὴν γυναῖκά του τὴν Κλυταιμνήστραν νὰ στείλῃ τὴν κόρην λόγῳ μὲν ὅπως νυμφεύσῃ αὐτὴν μὲ τὸν Ἀχιλλέα, ἔργῳ δὲ ὅπως θυσιάσῃ αὐτήν. Ἄλλ' εὐθὺς μετενόησε καὶ κρύφα ἔστειλε τὴν νύκτα δευτέραν ἐπιστολὴν εἰς τὴν Κλυταιμνήστραν νὰ μὴ ἔλθῃ ἡ Ἰφιγένεια τῶν γάμων ἀναβληθέντων. Ἄλλ' ὁ Μενέλαος, ὃς ἐφοβεῖτο μεταβολὴν τῆς γνώμης τοῦ ἀδελφοῦ, ἐλόχα ἐκτὸς τῆς σκηνῆς καὶ ἐζήρεσεν ἐκ τοῦ δούλου τὴν ἐπιστολὴν. Ἀναγνοὺς δὲ τὸ γράμμα ἔ-

δραμε πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα καὶ ἐμέμεντο τούτου
τὴν αἰσχρὰν προδοσίαν λέγων : « Πόσον ἄδικον καὶ ἄ-
πιστον ἡ ἀστασία ! Ἐνθυμεῖται πόσον ταπεινὸς καὶ
εὐπροσήμερος, ὅπως κορέσῃς τὴν φιλοδοξίαν σου νὰ
γείνης ἀρχιστράτηγος, ἔτεινες τὴν χεῖρα εἰς πάντα,
ὅτι καὶ εἰς τὸν δημότην ἤνοιγες τὰς θύρας καὶ τὸν
σιωπηλὸν προσερῶνεις φιλικῶς ; Ἄφ' οὗ ὅμως ἐπέτυ-
χες τοῦ ποθυμένου, εὐθὺς μετεβλήθης. Εἰς τοὺς φί-
λους δὲν ἦτο πλέον ὁ παλαιὸς φίλος, ἡ ἐπίσκεψις δὲν
ἦτο συγκεχωρημένη εἰς πάντα, καὶ εἰς τὸν στρατὸν
σπανίως ἐφαίνετο. Ἄλλ' οὕτω δὲν πράττουσιν οἱ ἀγαθοὶ
ἄνδρες. Τὸν φίλον πρέπει τις πάντοτε νὰ ἀγαπᾷ καὶ
βοηθῇ καὶ μάλιστα ὅταν ὑπὸ θείας εὐνοίας ἀνυψωθῇ
εἰς θέσιν τοιαύτην, ὅποθεν περισσότερον δύναται νὰ
ὠφελήτῃ. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Αὐλίδι αὐτῇ ἦδη, ὅτε ὁ
ἄνεμος δὲν ἦτο οὐριος καὶ ὁ λαὸς ἀποκαμῶν νὰ περι-
μένη μάτην ἐζήτηι νὰ ἀπέλθῃ οἴκαδε, ἐξεπλάγῃς καὶ
ἀπηλπισμένος ἐβόας : « τί ποιήσω ; » τί συμβουλεύεις,
ὅπως μὴ ἀπολέσω τὴν στρατηγίαν καὶ τὴν δόξαν ;
Καὶ ὅτε ὁ οἰωνοσκόπος Κάλχας εἶπε νὰ θυσιάσῃς εἰς
τὴν Ἄρτεμιν τὴν θυγατέρα σου, ἄνευ πολλοῦ ὄκνου
συνήνεσας εἰς τοῦτο καὶ πρὸς τὴν σύζυγόν σου ἐπεμ-
ψας ἄγγελον, οὐδενὸς ἀναγκάζοντος. Ἀλλὰ τώρα
μετανοεῖς καὶ στέλλεις νέα γράμματα, ὅπως σώσῃς
τὴν κόρην σου. Τῇ ἀληθείᾳ, τοῦτο πράττουσι πολλοὶ,
πρῶτον θηρεύουσι δόξαν, ἀλλ' ὅταν πρόκειται περὶ
Θυσίας, αἰσχροῦς ὑποχωροῦσιν. Ἀλλ' ἡ ἀδυναμία αὕτη

συνεπάγεται τὴν πτώσιν. Ὅστις θέλει νὰ εἶνε ὁ πρῶτος τοῦ λαοῦ, πρέπει νὰ ἔχῃ φρόνησιν καὶ νοῦν.»

§. 14. Ὁ Μενέλαος δὲν θέλει νὰ θυσιάσῃ ἢ Ἰφιγένεια.

Ἡ σφοδρὰ αὕτη τοῦ Μενέλαου ἐπιτίμησις ἐξώργισε τὸν Ἀγαμέμνονα, ὅστις ὅμως σωφρόνως ἀπεκρίνατο ὑπερασπίζων ἑαυτὸν ὅτι οὐδαμῶς στέργει νὰ θυσιάσῃ ἀναίτιον τέκνον χάριν γυναικὸς κακῆς καὶ ὅτι καὶ ὁ Μενέλαος, ἂν ἐσωφρόνει, θα ἔχαιρεν ἐπὶ τῇ ἀπαλλαγῇ τοῦ κακοῦ γάμου.

Τούτων δὲ γινομένων, ἔρχεται ἄγγελος, ὅτι ἀφίκετο ἡ Ἰφιγένεια καὶ ἡ μήτηρ καὶ ὁ μικρὸς ἀδελφὸς Ὀρέστης καὶ ὅτι ἀναπαύονται παρὰ πηγῇ πλησίον τοῦ στρατοπέδου. Ὁ λαὸς ἀθρόος συνέρρευσε ἐκεῖ καὶ ἐθαύμαζε τὸ κάλλος τῆς κόρης. Τὸν δὲ Ἀγαμέμνονα κατέλαβε λύπη μεγάλη μέλλοντα μετ' ὀλίγον νὰ στερηθῇ τῆς θυγατρὸς.

Ἐν ᾧ δὲ ὁ δυστυχὴς πατὴρ διετέλει ἀπεγνωσμένος, ὁ Μενέλαος συνεκινήθη ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ συμφορᾷ καὶ μὲ καρδίαν ἀλγοῦσαν πλησιάσας λαμβάνει τὸν Ἀγαμέμνονα ἐκ τῆς δεξιᾶς καὶ λέγει: «Παῦτον νὰ χύνης δάκρυα, ἀδελφέ· μεταμέλομαι δι' ὅσα σοὶ εἶπον πρότερον. Σοὶ ὠμίλητα ὡς ἄφρον παιδίον. Ἀλλ' ἤδη αἰσθάνομαι τί σημαίνει νὰ φονεύσῃ τις τὸ τέκνον

του. Διάλυσον τὸν στρατὸν, ἃς ἐπανάλθωμεν οἴκαδε. Χάριν σοῦ παραιτοῦμαι ὅλα τὰ δίκαιά μου.»

Οἱ εὐγενεῖς οὗτοι λόγοι τοῦ Μενελάου εὐχαρίστησαν μὲν τὴν καρδίαν τοῦ Ἀγαμέμνονος, ἀλλὰ δὲν διεσχέδασαν τὴν ἀθυμίαν. «Οἱ λόγοι σου, Μενέλαε,» εἶπε, εἶνε ὡραῖοι καὶ ἄξιοι σοῦ. Ἀλλ' ἡ θυσία πρέπει κατ' ἀνάγκην νὰ γείνη. Σκέρθητι ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς γινώσκει τὸν χρησμὸν, ὅτι οὗτος εἶνε φιλόδοξος καὶ πανούργος καὶ ὅτι ἀφορμὴν ζητεῖ νὰ προσεταιρισθῇ τὸν στρατὸν καὶ νὰ φονεύσῃ καὶ ἐμὲ καὶ σέ, καὶ ἔπειτα νὰ θυσιάσῃ καὶ τὴν κόρην.»

§. 15. Ἡ Κλυταιμνήστρα καὶ ἡ Ἰφιγένεια ζέονται τοῦ Ἀγαμέμνονος νὰ φεισθῇ τῆς θυγατρὸς.

Ἐν τοσούτῳ ἡ Κλυταιμνήστρα ἔμαθεν ὅτι πρόκειται περὶ γάμου, ἀλλὰ περὶ θυσίας τῆς θυγατρὸς. Ὁ Ἀγαμέμνων ὅμως ἀγνοῶν τοῦτο εἶπεν εἰς τὴν γυναῖκα ὅτι τὰ πάντα εἶνε ἑτοιμα καὶ ὅτι ἡ θυγάτηρ ἔπρεπεν ὑπὸ τοῦ πατρὸς νὰ ὁδηγηθῇ εἰς τὸν βωμὸν πρὸς τὸν γαμβρόν. Ἀλλ' ἡ Κλυταιμνήστρα πλησθεὶς ὀργῆς καὶ φρίκης ὑπέμνητε τὸ μέγα πένθος, ὃ θὰ φερεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἀτρείδου ὁ φόνος τῆς Ἰφιγένειας, καὶ ὅτι οἱ θεοὶ θὰ τιμωρήσωσι τὸ ἀνόσιον τοῦ βασιλέως, καὶ ὅτι οἱ θεοὶ θὰ τιμωρήσωσι τὸ ἀνόσιον τοῦ βασιλέως. «Ὁρᾷς δι' ἐπονειδίστου ἐπανόδου εἰς τὴν πατρίδα. Δεμὶξ δέησις,» λέγει, «δύναται νὰ μεταβάλλῃ τὸν νόμον τοῦ θεοῦ.»

πόφασιν τῶν θεῶν. Οἱ θεοὶ δὲν εἶνε ἄφρονες καὶ τι
βωροῦσι πᾶν ἀδίκημα.»

Καὶ ἡ Ἰριγένεια προσπίπτει εἰς τὰ γόνατα τοῦ
πατρὸς κλαίονσα. «Εἴθε νὰ εἶχον, λέγει, τὸ στόμα
τοῦ Ὀρρέως, πάτερ, ἵνα κινῶ διὰ τῆς μαγευτικῆς
φωνῆς τοὺς λίθους, καὶ καταπραΰνω διὰ τῶν λόγων,
ὅν τινα ἐπεθύμουν. Ἀλλ' ἔχω μόνον θρήνους καὶ δά-
κρυα. Ἰκέτης προσπίπτω σοι, πάτερ, μὴ μὲ ἀφανί-
σης ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας. Ὡ πόσον ἡδὺ νὰ βλέπη
τις τὸ φῶς, ὃ μὴ μὲ ἀναγκάσῃ νὰ κατέλθω εἰς τὸ
σκότος. Τί ἔπταιτα ἐγὼ διὰ τὴν φυγὴν τῆς Ἑλένης
μετὰ τοῦ Πάριδος, ἵνα τιμωρηθῶ διὰ τοῦ θανάτου;
Ἄν οἱ λόγοι μου, πάτερ, δὲν σὲ συγκινῶσι, μὴ μὲ
στερήσῃς τοῦλάχιστον τοῦ πατρικοῦ βλέμματος καὶ
φιλήματος, ἵνα ἀποθνήσκουσα ἔχω τοῦτο τοῦλάχι-
στον πρὸς ἀνάμνησίν σου.»

§. 16. Ἀγαμέμνωνος καὶ Ἰριγενείας μεγαλοφροσύνη.

Ἀγαμέμνων ἔμενεν ἄκαμπτος. «Οἶδα, εἶπε ποῦ
εἶ νὰ ἔχω οἶκτον καὶ ποῦ οὐχί. Δὲν μαίνομαι, ἀ-
λλ' ὠ τὰ τέκνα μου. Μὲ καρδίαν τεθλιμμένην, γύναι
λῶ πράξιν, ἣν ὅμως δὲν δύναμαι καὶ νὰ ἀποφύγω.
τε, ἐπτοιοὶ οἱ περίξ ἡμῶν μαχηταὶ καὶ πόσοι ἡ-
ρόες εἶνε ἐνταῦθα συνηθροισμένοι. Εἰς ἅπαντας
αὐτοὺς εἶνε ἡ ὁδὸς ἢ πρὸς τὴν Τροίαν κλειστή, ἢ

δὲν θυσιάσω σὲ τέκνον μου. Τοῦτο εἶπεν ὁ Κάλχας. Τοὺς δὲ Ἕλληνας κατέχει ἀκατάσχετος πόθος νὰ πλεύσωσιν ἀμελλητί εἰς τὴν γῆν τῶν βαρβάρων καὶ νὰ ἐπιθέσωσι τέλος εἰς τὴν ἀρπαγὴν τῶν Ἑλληνίδων. Οὐχὶ χάριν τοῦ Μενελάου, ἀλλὰ χάριν συμπάσης τῆς Ἑλλάδος πρέπει, τέκνον μου, ἐκὼν ἄκων νὰ σὲ θυσιάσω. Διὰ σοῦ, θυγάτερ, θὰ ἐλευθερωθῇ ἡ γῆ ἡμῶν, καὶ εἰς τὸ ἐξῆς δὲν θὰ τολμᾷ ὁ βάρβαρος νὰ καταπατῇ τὰ ἀπαράγραπτα τῶν Ἑλλήνων δικαιώματα.»

Αἱ λέξεις αὗται διήγειραν τὴν εὐτολμίαν τῆς Ἰριγενείας, ἣτις στραφεῖσα πρὸς τὴν μητέρα λέγει : «Μήτηρ, προσπλήξ με, ὁρμίζεσθαι κατὰ τοῦ πατρός. Ἐχω τὴν σταθερὰν ἀπόρασιν νὰ ἀποθάνω. Ἡ περικλεῆς Ἑλλάς βλέπει ἤδη σύμπασα πρὸς ἐμέ. Ἐξ ἐμοῦ ἐξαρτᾶται ἡ εὐπλοία τῶν Ἑλλήνων καὶ ἡ καταστροφή τῆς Τροίας. Καὶ διατὶ νὰ φοίδωμαι ἐγὼ τόσον τῆς ζωῆς, ἀφ' οὗ χιλιάδες Ἑλλήνων διὰ τὴν προσβολὴν τῆς πατρίδος εἶνε ἑτοιμοὶ νὰ χύσωσιν ὑπὲρ αὐτῆς τὸ αἷμά των. Ὑπὲρ πατρίδος θνήσκω ἐκουσίως. Θυσιάσατε ἐμὲ καὶ καταστρέψατε τὴν Τροίαν. Τῆς Τροίας τὰ ἐρείπια ἔστωσάν μοι μνημεῖον αἰώνιον.»

Ταῦτα εἰποῦσα ἡ μεγαλόθυμος κόρη ἐπορεύθη μὲ βῆμα ἀσφαλὲς καὶ ἄφοβον εἰς τὸν βωμὸν τῆς Ἀρτέμιδος καὶ ἐστῆθη πρὸ τοῦ Ἀγαμέμνονος. Ἐκπληκτος θεωρεῖ αὐτὴν ὁ λαὸς ἰστάμενος περὶ τοῦ βωμοῦ. Ὁ δὲ Ἀγαμέμνων προσπαθεῖ νὰ κρύψῃ τὰ λειβόμενα δάκρυα ὑπὸ τὰς πτυχὰς τῆς ἐσθῆτος. «Ἦλ-

θον, λέγει ἡ Ἰφιγένεια. Ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς θεᾶς προθύμως προσφέρω τὸ σῶμά μου θυσίαν ὑπὲρ τῆς χώρας καὶ τῶν Ἑλλήνων ἀπάντων, ἀφ' οὗ οὕτω διέταξεν ὁ Θεός. Τὸ κατ' ἐμὲ, ἔστε Ἕλληνες εὐτυχεῖς καὶ νικηταὶ καὶ ἐπιστρέψατε ταχέως εἰς τὴν πατρίδα σας. Οὐδεὶς θέλω νὰ μὲ βοηθήσῃ. Μόνη τὸν τράχηλον θὰ προσφέρω εἰς τὴν μάχαιραν.»

Ἐκπληξίς κατέλαβε τὸν στρατὸν διὰ τὸ θάρρος καὶ τὴν εὐτολμίαν τῆς κόρης. Τότε ὁ κήρυξ Ταλθύβιος διέταξε σιγὴν εἰς ὅλους καὶ προσευχήν. Ὁ δὲ μάντις Κάλχας ἐξείλκυσεν ἐκ τῆς θήκης ξίφος κοπτερόν καὶ τελέσας τὰ νενομισμένα κατέφερε κατὰ τοῦ τραχήλου πληγὴν ἰσχυράν. Ἄλλ' αὕτη ἀπέκτεινεν ἔλαφον. Διότι ἡ Ἰφιγένεια ἀναρπασθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἀρτέμιδος μετηνέχθη εἰς Ταύρους¹ ἱέρεια εἰς τὸν ἐκεῖ ναὸν τῆς θεᾶς.

Τὴν εὐφρόσυνον ταύτην ἀγγελίαν ἔφερεν ὁ Ἀγαμέμνων εἰς τὴν Κλυταιμνήστραν, ἣτις περιχαρὴς ἐπανῆλθεν εἰς Μυκήνας. Οἱ δὲ Ἕλληνες παρασκευασθέντες ἀπέπλευσαν εἰς Τροίαν.

§. 17. Ὁ Φιλοκτήτης εἰς τοὺς ἀξένους βράχους τῆς Λήμνου.

Οἱ Ἕλληνες ἔφθασαν ἤδη πάντες ἀσφαλῶς εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Τροίας. Μόνον τὸν Φιλοκτήτην, τὸν βα-

¹ Εἰς τὴν Κριμαίαν.

σιλέα τῶν Μαλίων, κατέλαβε συμφορὰ μεγάλη. Ὑπάρχει παρὰ τὴν Λῆμνον νῆσος ἀκατοίκητος ὀνόματι Χρύση. Ἐνταῦθα εἶχεν ἰδρύσῃ ὁ Ἰάσων βωμὸν κατὰ τὸν εἰς Κολχίδα πλοῦν. Κατὰ τὸν χρησμόν, ἂν δὲν ἐγένετο θυσία ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τούτου πρότερον, ἦτο ἀδύνατον νὰ ἀλωθῇ ἡ Τροία. Ὁ Φιλοκτήτης ἐγίνωσκεν ποῦ ἦτο ὁ βωμὸς καὶ ἤθελε νὰ δείξῃ τοῦτον εἰς τοὺς ἐταίρους. Τὸ χωρίον ἐκαλύπτετο ὑπὸ ἀκανθῶν καὶ ὁ βωμὸς ἦτο καταπεπτωκὸς ὑπὸ ταύτας. Ἀλλ' ἐν ᾧ κατεπάτει τὰς ἀκάνθας, ἵνα φανερώσῃ τὸν βωμὸν, ἰσθόλος ὄφις ἔδασκεν αὐτὸν εἰς τὸν πόδα. Τὸ τραῦμα ἐποίει ἀλγηδόνας δεινὰς εἰς τὸν ἥρωα. Ὠδύρετο νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ διὰ τῶν στεναγμῶν καὶ τῶν οἰμωγῶν ἐτάραττε πᾶσαν θυσίαν. Διεδίδετο δὲ καὶ ἀποφορὰ ἀνυπόφορος ἐκ τοῦ πυώδους ἔλκους. Ἐπειδὴ δὲ ὁ στρατὸς ἠγανάκτει διὰ τοῦτο, τότε συνεσκέφθησαν οἱ δύο Ἀτρεΐδαι καὶ ὁ σοφὸς Ὀδυσσεὺς τί νὰ πράξωσι καὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἀπομακρύνωσι τὸν εὐγενῆ ἥρωα ἐκ τοῦ στρατοῦ, ὃς ἔπαθε τῶν κοινῶν πραγμάτων ἐπιμελούμενος. Παραπλέοντες λοιπὸν τὰς ἐρήμους τῆς Λήμνου ἀκτὰς ἔβηκαν τὸν δυστυχῆ Φιλοκτῆτην εἰς πλοιάριον, καθ' ὃν χρόνος ἐκοιμάτο βαθέως καὶ κατέλιπον αὐτὸν ἐδῶ εἰς τοὺς ἀξένους βράχους. Παρέθηκαν δὲ αὐτῷ τὸ τόξον τοῦ καὶ τὰ βέλη καὶ ὀλίγην τροφήν καὶ ἐνδύματα καὶ ἀπῆλθον παραδόντες αὐτὸν εἰς τὴν τύχην. Ἐνταῦθα ὁ ἥρωας διέτριβεν ἀθλίως ὑπὸ ἓνα βράχον μέχρι τοῦ

δεκάτου ἔτους, κακουχούμενος ὑπὸ τοῦ τραύματος, τὸ ὁποῖον καθ' ἡμέραν ἐπροχώρει περισσότερον, ἔρημος καὶ ἐν λήθῃ τῶν ἀνθρώπων.

§. 18. Ὁ Πρωτεσίλαος θνήσκει ἐκουσίως ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων.

Ὅτε δὲ ἔφθασεν εἰς τὰς Τρωϊκὰς ἀκτὰς ὁ στρατὸς τῶν Ἑλλήνων, πλῆθος Τρώων προσέδραμεν ἐκεῖ, ὅπως ἐμποδίσῃ τὴν ἀπόβασιν. Ὡδήγει δὲ τούτους ὁ Ἔκτωρ, ὁ πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ Πριάμου, διαφέρων πάντων τῶν Τρώων κατὰ τε τὴν ῥώμην καὶ τὴν μεγαλοψυχίαν. Ὁ Πρίαμος αὐτὸς δὲν μετέλαβε τοῦ πολέμου γέρον πολὺ ὢν. Εἶχε δὲ δοθῇ εἰς τοὺς Ἑλληνας χρησμὸς καθ' ὃν ὁ πατήσων πρῶτος τὴν Τρωϊκὴν χώραν ἔμελλε νὰ ἀποθάνῃ. Τοῦτο ἐγίνωσκεν ὁ Πρωτεσίλαος, ὁ Ἰφικλέους, Θεσσαλὸς, ὅστις εἶχεν ἀρτίως συζευχθῇ μετὰ τῆς Λαοδαμείας. Καὶ ὅμως ἀτρόμητος πρῶτος ἠθέλησε νὰ πηδῇ εἰς τὴν Τρωϊκὴν χώραν ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀπειλούντων πολεμίων, θῦμα ἐκυτὸν προσφέρων ὑπὲρ τῶν πολλῶν. Καὶ ὄντως τὸ δόρυ τοῦ Ἑκτορος διετρύπησε τὸν εὐγενῆ ἥρωα, ὅστις παραυτίκα ἔπεσε νεκρὸς. Ὅτε δὲ ὕστερον ἔμαθεν ἡ νεκρὰ σύζυγος τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρός, κατελήφθη ὑπὸ λύπης μεγάλης καὶ ἦτο ἀπαρηγόρητος. Καὶ ἐδέετο πρὸς τοὺς χθονίους¹ θεοὺς

¹ Τοῦ, θεοὺς τοῦ Ἄλφου.

τρεῖς ὥρας νὰ συγχωρηθῇ αὐτῇ νὰ ἴδῃ πάλιν τὸν σύζυγον. Οἱ θεοὶ ἐπήκουσαν τῆς εὐχῆς καὶ ὁ Ἑρμῆς ὠδήγησε τὸν Πρωτεσίλαον εἰς τὸν ἐνθάδε βίον. Ὅτε ὅμως ἐμελλε νὰ καταβῇ πάλιν εἰς τὸν Ἄδην, ἀπέθανεν ἀσμένως καὶ ἡ σύζυγος μετ' αὐτοῦ. Οἱ δὲ Ἕλληνες ἐτίμησαν τὸν Πρωτεσίλαον ἀνεγείραντες τάφον παρὰ τὸν Ἑλλήσποντον ἐν τῇ Θρακικῇ ἀκτῇ καταντικρὺ τῆς Τροίας ὅπου ἐφύτευσαν καὶ πολλὰς πετελέας. Ἀλλὰ περίεργον! Αἱ πετελέαι αἱ ἐπὶ τοῦ τάφου ἔθαλλον εἰς τοὺς κλῶνας τοὺς ἐστραμμένους πρὸς τὸ Ἴλιον ἅμα ἤρχιζεν ἡ ἀνοιξίς, ἀλλὰ καὶ εὐθύς ἐμαραίνοντο καὶ τὰ ἄνθη καὶ τὰ φύλλα, ὥς ἂν καὶ ταῦτα πενθοῦντα διὰ τὸν ἄκαιρον θάνατον τοῦ Πρωτεσιλάου.

§. 19. Ὁ Ἀχιλλεὺς ἀποκτείνει τὸν ἄτρωτον Κύκνον.

Πεσόντος τοῦ Πρωτεσιλάου, οἱ λοιποὶ Ἕλληνες θαρραλέοι ἐπήδησαν ἐκ τῶν πλοίων ἵνα ἐκδικήσωσι τὸν νεκρόν. Καὶ ἤδη συνέστη μάχη φονικὴ, ἐν ᾗ ἔπεσον ἐκατέρωθεν πολλοὶ ἄνδρεῖοι πολεμισταί. Καὶ τῶν μὲν Ἑλλήνων διέπρεπεν ὁ Ἀχιλλεὺς κατὰ τὴν τόλμην τὴν ἄμαχον καὶ τὴν ῥώμην τὴν ὑπὲρ ἄνθρωπον, τῶν δὲ Τρώων ὁ Ἑκτωρ καὶ ὁ σύμμαχος αὐτῶν Κύκνος. Οὗτος ἐβασίλευε τῶν Κολωνῶν καὶ

ἦτο γαμβρὸς τοῦ Πριάμου. Εἶχε δὲ σῶμα γιγαν-
 τῶδες καὶ ἄτρωτον, ῥώμην δ' ἀκαταμάχητον. Καὶ
 σφαγὴν πολλὴν ἐποίει εἰς τοὺς Ἑλληνας, οἵτι-
 νες προτροπὰδην ἔφρουγον πρὸ αὐτοῦ. Μόνον ὁ Ἀ-
 χιλλεὺς ἐπὶ τοῦ ἄρματος ἰστάμενος ὥρμησε κατ' αὐ-
 τοῦ μὲ σειόμενον δόρου καὶ πλησίον ἐλθὼν βάλλει αὐ-
 τὸν λέγων· «οἷος καὶ ἂν εἶσαι, στρατιῶτα, ἀποθνή-
 σκων ἔχε τοῦτο παρηγορίαν ὅτι ἐφρονεύθης ὑπὸ τοῦ
 Ἀχιλλέως τοῦ υἱοῦ τῆς Θέτιδος.» Τὸ βαρὺ δόρου ἔτυχε
 τοῦ Κύκνου κατὰ τὸ στῆθος, ἀλλ' ἡ δρεῖα αἰχμὴ ἡμ-
 βλύνθη χωρὶς νὰ βλάβῃ οὐδαμῶς αὐτόν. Ὁ Ἀχιλ-
 λεὺς ἐξεπλάγῃ διὰ τοῦτο. Τότε ὁ Κύκνος εἶπε· «Μὴ
 ἐκπλήττεσαι, τέκνον τῶν θεῶν, οὔτε τὸ κράνος οὔτε
 ἡ ἀσπίς μοι φυλάττει τὸ σῶμα, καὶ τὰ ὅπλα φέρω
 μόνον πρὸς κότμον. Καὶ γυμνὸς ἐὰν εἶμαι, δὲν τραυ-
 ματίζομαι. Σημαίνει πολὺ νὰ μὴ εἶνέ τις υἱὸς Νη-
 ρηίδος, ἀλλὰ τοῦ θεοῦ, ὅστις ἄρχει καὶ τοῦ Νηρέως
 καὶ τῶν θυγατέρων αὐτοῦ καὶ τῆς θαλλάσσης ἀπά-
 σης.» Καὶ ταῦτα λέγων ἀφῆκε τὸ δόρου κατὰ τοῦ
 Ἀχιλλέως, ὅπερ διήλασε διὰ τῶν ἐννέα βοείων δερ-
 μάτων τῆς ἀσπίδος καὶ ἐστάθη εἰς τὸ δέκατον. Ὁ
 Ἀχιλλεὺς ἐτίναξε τὸ δόρου ἐκ τῆς ἀσπίδος καὶ εὐθὺς
 ἔρριψε μὲ χεῖρα εὐτονον καὶ δεύτερον αὐτὸ κατὰ τοῦ
 ἐναντίου. Ἀλλὰ καὶ τώρα δὲν ἐδλάψε τὸν Κύκνον.
 Ἐπειτα ἐπειράθη καὶ τὸ τρίτον. Ἀλλ' ὅτε εἶδεν ὅτι
 μάτην ἀγωνίζεται, διότι οὐδεμία πληγὴ ἀνοίγεται
 εἰς τὸν ἀντίπαλον, ὑπέλαβεν ὅτι τὸ δόρου πταίει, καὶ

πρὸς δοκιμὴν σφενδονᾶ τοῦτο πλήρης ὀργῆς κατὰ τοῦ Μενόιτου τοῦ Λυκίου. « Ἄς ἰδῶμεν » λέγει « μὴ ἐξησθένησεν ἡ χεὶρ μου. » Ἀλλὰ τὸ δόρυ τῶρα διετρώπησε καὶ τὸν θώρακα καὶ τὸ στήθος τοῦ Μενόιτου. Τότε ὁ Ἀχιλλεὺς ἠλάλαξε καὶ εἶπεν· « αὕτη εἶναι ἡ χεὶρ μου, τοῦτο εἶνε τὸ δόρυ μου. Ἄς δοκιμάσω λοιπὸν καὶ πάλιν ἐπὶ τούτου. » Καὶ ταχέως ἐξείλκυσε τὸ δόρυ ἐκ τοῦ θερμοῦ αἵματος τοῦ νεκροῦ καὶ ἔβαλε τοῦτο κατὰ τοῦ Κύκνου. Ἀλλὰ τὸ δόρυ ἀπεπήδησεν ὥς νὰ ἐκτύπησεν ἐπὶ σκληρᾶς πέτρας. Τοῦτο ἰδὼν ὁ Ἀχιλλεὺς κατήντησεν εἰς ὀργὴν μανιώδη καὶ πηδῆσας ἐκ τοῦ δίφρου ἐπέπεσε κατὰ τοῦ ἐχθροῦ μὲ γυμνὸν ξίφος καὶ πλησιάσας αὐτὸν διετρώπησε τὴν ἀσπίδα. Ἀλλὰ τὸ ξίφος φθάσαν εἰς τὸ ἄτρωτον σῶμα ἠμβλύνθη καὶ δὲν διεπέρα τοῦτο. Τότε ὁ Ἀχιλλεὺς διὰ τῆς ἀσπίδος, ἣν ἔφερεν εἰς τὴν ἀριστεράν χεῖρα, ἐκτύπησεν αὐτὸν κατὰ τοῦ προσώπου, ὥστε ὁ Κύκνος ἀναίσθητος πίπτει κατὰ γῆς. Καὶ ἀπέθανε πνιγεὶς διὰ τῶν ἱμάντων τοῦ κράνους.

§. 20 Ἡ ἐν τῷ στρατοπέδῳ θέσις τῶν λογάδων τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Ὁ θάνατος τοῦ Κύκνου ἐνέβαλε τοὺς Τρῶας εἰς φόβον καὶ πάντες εὐθὺς ὑπεχώρησαν τοῦ πεδίου. Ἐπειτα ἐποίησαντο ἐκεχειρίαν καὶ ἔθαψαν τοὺς νεκρούς. Οἱ Ἕλληνες ἐπιτελέσαντες τὸ πρὸς τοὺς νεκρούς καθή-

κον ἀνείλκυσαν τὰς νῆας εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ἐστρατοπέδευσαν ἐν τῇ πεδιάδι μεταξὺ Ροιτίου καὶ Σιγείου. Καὶ τὰ μὲν ἄκρα τοῦ στρατοπέδου εἶχον οἱ λογάδες τοῦ στρατοῦ, ὁ Ἀχιλλεὺς τὸ Σίγειον καὶ ὁ Αἶας τὸ Ροίτιον. Ὁ Ὀδυσσεὺς ὅμως ἐξέλεξε τὸ μέσον τοῦ στρατοπέδου, ἐνθα εἶχε κατασκηνώσῃ καὶ ὁ Ἀγαμέμνων. Ἐνταῦθα ἦτο τὸ χωρίον ἐλεύθερον, ἐνθα συνήρχοντο πρὸς σύσκεψιν. Πέριξ δὲ τοῦ στρατοπέδου πρὸς τὴν ξηρὰν δι' ἀσφάλειαν ἔσκαψαν τάφρον.

§. 21. Ἡ ἐν Ἰλίου διχογνωμία περὶ ἀποδόσεως τῆς Ἑλένης.

Οἱ Ἕλληνες ἤδη στέλλουσι τὸν Μενέλαον καὶ τὸν Ὀδυσσεά εἰς τὴν πόλιν ὡς πρέσβεις νὰ ζητήσωσι τὴν Ἑλένην καὶ τοὺς ἀρπασθέντας θησαυρούς. Ὁ Ἀντήνωρ, γέρον φρόνιμος καὶ ἐκ τῶν πρώτων ἀνδρῶν τῆς Τροίας, ὑπεδέχθη τούτους ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ ἐξένισεν. Ὁ δὲ Ἡρίαμος ἀκούσας τὴν πρότασιν τῶν Ἑλλήνων, συνεκάλεσε τοὺς πολίτας ὅπως συσχεφθῶσι περὶ τούτου. Καὶ πρῶτος μὲν ὠμίλησεν ὁ Μενέλαος εἰς τοὺς Τρῶας λόγον σύντομον καὶ συνακτικόν.¹ Ἐπειτα ἀνέστη ἐκ τῆς ἑδρας καὶ ὁ Ὀδυσσεύς. Οἱ λόγοι αὐτοῦ ἐξήρχοντο ὡς πυκναὶ νιφάδες ἐκ τοῦ στόματος καὶ ὁ λαὸς δεινῶς διετέθη ἀκούσας. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀντήνωρ

¹ Καλῶς συνδεδεμένον, πείθοντα.

συνηγόρησεν ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων. Οἱ δὲ Τρῶες ἀνεβόησαν νὰ ἀποδοθῇ ἡ γυνὴ καὶ οἱ θησαυροὶ καὶ νὰ παύσῃ ὁ ἐπικίνδυνος πόλεμος. Τοῦτο ἐπόθει καὶ ἡ Ἑλένη, ἥτις τώρα μετενόησε φυγοῦσα μετὰ τοῦ ἀσεβοῦς Πάριδος. Ἀλλ' ὁ Πάρις ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν του τῶν πολεμικῶν καὶ τοῦ Ἀντιμάχου, ὃν διέφθειρε διὰ πολλῶν χρημάτων, ἠναντιώθη πάσῃ δυνάμει εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ λαοῦ. Καὶ ὅμως θὰ ὑπερίσχυον οἱ φρονιμώτεροι καὶ ἡ Ἑλένη θὰ ἀπεδίδοτο τῷ Μενελάῳ, ἂν ὁ μάντις Ἑλενος δὲν ὑπισχνεῖτο εἰς τοὺς Τρῶας ἐν τῷ πολέμῳ τὴν βοήθειαν τῶν θεῶν. Οἱ Τρῶες λοιπὸν μεταπεισθέντες ἀποπέμπουσι τοὺς πρέσβεις καὶ ἄρχονται χαίροντες ἀπὸ τοῦδε ἐπὶ τῇ μελλούσῃ νίκῃ.

§. 22. Λεηλασία καὶ διαρπαγὴ τῆς Τρωάδος.

Οἱ Ἕλληνες ἤρξαντο τώρα νὰ πολιορκῶσι τὴν πόλιν. Ἀλλ' εἰ καὶ τρεῖς ἐπειράθησαν νὰ εἰσβάλωσιν εἰς αὐτὴν παρὰ τὴν συκὴν, ἐνθα ἦτο τὸ τεῖχος ἀδύνατον, δὲν ἐπέτυχον ὅμως τούτου. Καὶ ὁ πόλεμος ἐράινετο ὅτι θὰ γείνῃ χρόνιος. Διότι οἱ μὲν Ἕλληνες δὲν εἶχον τόσους ἀνδρας, ὥστε νὰ κατακλείσωσι πανταχόθεν τὴν πόλιν, οἱ δὲ Τρῶες πάλιν δὲν ἐτόλμων βλέποντες τὸν φοβερὸν Ἀχιλλέα νὰ ἐπεξέλθωσιν ἐν τῇ πεδιάδι εἰς μάχην κρίσιμον. Καὶ διὰ τοῦτο ἐξῆλθον εἰς

ληηλασίαν καὶ διαρπαγὴν τῆς Τρωάδος. Ἐν ταύτῃ ὑπερέβη πάντας ὁ Ἀχιλλεύς. Οὗτος ἐπήρχετο νῦν μὲν κατὰ θάλασσαν, νῦν δὲ κατὰ γῆν κατὰ τῶν κωμῶν τῆς Τροίας καὶ τῶν συμμαχίδων πόλεων. Καὶ δώδεκα μὲν ὑπέταξε κατὰ θάλασσαν, ἔνδεκα δὲ κατὰ γῆν. Καὶ τὰς μὲν οἰκίας διαρπάζων ἔκαιε, τοὺς δὲ ἄνδρας ἐφόνευε, τὰς δὲ γυναῖκας καὶ τὰ παιδιὰ ἀπῆγεν εἰς δουλείαν. Τὴν πλουσίαν δὲ ταύτην λείαν φέροντες διενέμοντο οἱ Ἀχαιοὶ ἐν τῷ στρατοπέδῳ, καὶ ἔδιδον γέρας εἰς τοὺς ἀρίστους τῶν ἡρώων τὰς εὐγενεῖς θυγατέρας τῶν ἡγεμόνων. Οὕτως εἶχεν ὁ Νέστωρ ἐκ τῆς Τενέδου τὴν Ἑκαμήδαν, ὁ Ἀχιλλεύς τὴν Ἴπποδάμειαν ἢ Βρισηίδα ἐκ τῆς Λυρνησσοῦ, καὶ ὁ Ἀγαμέμνων τὴν Ἀστυνόμην ἢ Χρυσήδα.

Ἀλλὰ καὶ οἱ Τρῶες καὶ οἱ υἱοὶ τοῦ Πριάμου ἀπομακρυνόμενοι τοῦ τείχους δὲν ἦσαν ἐν ἀσφαλείᾳ ἀπὸ τοῦ Ἀχιλλέως. Οὗτος συνέλαβε τὸν Ἀντίφον καὶ τὸν Ἰσσον ἐπὶ τῆς Ἰδῆς, υἱοὺς τοῦ Πριάμου, οὓς ὅμως ἀφῆκεν ἀντὶ λύτρων ἐλευθέρους. Ἄλλον δὲ υἱὸν τοῦ Πριάμου τὸν Λυκάονα ἐπώλησεν εἰς τὴν Ἀῆμονον. Τὸν δὲ νεαρόν Τρωῖλον, ὃς ἐξῆλθε τῶν τειχῶν ἔφιππος, ἀπέκτεινεν ἀνηλεῶς ἐν τῷ βωμῷ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἔνθα κατέφυγεν ἰκέτις. Τὸ νεκρὸν αὐτοῦ ὅμως ἔσωσαν οἱ δραμόντες πρὸς σωτηρίαν τρεῖς ἀδελφοί του, ὁ δὲ Ἑκτωρ ἐπὶ τῶν ὤμων ἐκόμισεν τοῦτο εἰς τὴν πόλιν.

§. 23. Ὁ Παλαμήδης καταδικάζεται εἰς
τὸν διὰ λιθοβολίας θάνατον ὡς
προδότης τῆς Ἑλλάδος.

Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ πολέμου συνέβη καὶ ὁ
θάνατος τοῦ Παλαμήδους, ὅστις παντοιοτρόπως καὶ
διὰ λόγων καὶ δι' ἔργων ὠφέλησε τοὺς Ἕλληνας. Ὅτε
παρεσκευάζετο ἡ στρατεία, οὗτος ἔπεισε διὰ τῆς εὐ-
γλωττίας του τοὺς περισσοτέρους τῶν Ἑλλήνων νὰ
συνεχστρατεύσωσιν. Ἐπειτα ἐν τῇ Αὐλίδι τὸ μὲν διὰ
τῶν διασκεδαστικῶν παιγνιδίων, τὰ ὅποια ἐφεύρισκε,
πατεπράυνε τὸν δυσηρησθημένον διὰ τὴν μακράν ἀνα-
βολὴν τοῦ ἀπόπλου στρατὸν, τὸ δὲ διὰ τῶν ἱατρικῶν
του γνώσεων διετήρει ὑγιεῖς τοὺς στρατιώτας. Οὗτος
ἐοῖδαξε τὴν χρῆσιν τῶν φάρων καὶ τοῦ φρουροῦ. Ὡ-
μοίαζε πρὸς τὴν ἐλευθεριότητα τῆς ψυχῆς τὸν Ἀχιλ-
λέα, μεθ' οὗ εἶχε στενὴν φιλίαν. Ὁ εὐγενὴς οὗτος
ἀνὴρ προθύμως συνεμερίσθη τὴν τύχην τῶν λοιπῶν
Ἑλλήνων χάριν τοῦ κοινοῦ συμφέροντος.

Ἐπειδὴ δὲ ὡς σοφὸς ἄνθρωπος προέβλεπεν ὡς ἐκ
τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων ὅτι ὁ μὲν πόλεμος θὰ
παραταθῇ, οἱ δὲ Ἕλληνες ἐν τῷ μεταξὺ θὰ πάθωσι
πολλὰ, συνεβούλευσε τοὺς Ἕλληνας νὰ διαλλαχθῶσι
πρὸς τοὺς Τρῶας. Ἀλλὰ τοῦτο παρώργισε τὸ φιλο-
πόλεμον καὶ ἀποφασιστικὸν κόμμα, μάλιστα δὲ τὸν
Οδυσσεύα, ὅστις ἐκστρατεύσας ἅπαξ ἐπεθύμει νὰ ἴδῃ

καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ κατορθωθέντα. Ὁ Ὀδυσσεὺς ἐμίσει τὸν Παλαμῆδην πρῶτον μὲν διότι ἤλεγξεν αὐτοῦ τὴν προσποιητὴν μανίνην, ἔπειτα δὲ διότι ὁ Παλαμῆδης εἰς πᾶσαν περίστασιν διεκρίνετο ὡς πρὸς τὴν σοφίαν καὶ ἐπεσκότει τὴν δόξαν τοῦ Ὀδυσσέως. Ὑπο τοιούτου ἀγρίου μίσους κατεχόμενος ὁ Ὀδυσσεὺς ἔκρινε κακῶς τὰς ἀγαθὰς καὶ φιλόφρονας τοῦ Παλαμῆδους σκέψεις καὶ δι' ἐπονειδίστου σκευωρίας κατώρθωσε νὰ καταδικασθῇ ὡς προδότης τῆς πατρίδος εἰς τὸν διὰ λιθοβολίας θάνατον. Μάτην διεμαρτύρετο ὁ ἀναίτιος ἥρως διὰ τὴν συκοφαντίαν. Ὁ εὐγλωττος Ὀδυσσεὺς ἤξευρε νὰ ἀποδείξῃ τόσον ἐναργῆ τὴν πρᾶξιν, ὥστε οὔτε ἡ ἀπολογία οὔτε ἡ ἀνάμνησις τῶν μεγάλων αὐτοῦ ἐκδουλεύσεων ἠδυνήθησαν νὰ τὸν ὠφελήσωσιν. Ἀπαχθεὶς δὲ δεσμώτης εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης «ὦ Δαναοί, εἶπεν, φρονέετε ἀδίκως μελωδικὴν ἀηδόναν.» Καὶ ταῦτα εἰπὼν ὑπέμεινεν ἀγογγύστως καὶ γενναίως τὸν μαρτυρικὸν θάνατον. Ἀποθνήσκων δὲ εἶπεν: «ὦ ἀλήθεια, σὲ θρηγῶ, ἀπέθανες πρὸ ἐμοῦ.» Καὶ οὕτως ἀπέθανεν ἀδίκως ὁ εὐγενέστατος καὶ κάλλιστος τῶν Ἑλλήνων. Ὁ Ἀγαμέμνων διέταξε νὰ μὴ ταφῇ τὸ σῶμα τοῦ προδότου, ἀλλὰ νὰ ριφθῇ βορᾶ τῶν κυνῶν καὶ τῶν ὀρνέων. Ἀλλ' εὐθὺς ὁ χρηστὸς Αἴας, ὅστις δὲν παρεδέχετο τὸ προσαφρὲν εἰς τὸν Παλαμῆδην ἔγκλημα, ἔθαψεν αὐτὸν εὐκλεῶς.

§. 24. Ὁ Ἀγαμέμνων λέγει λόγους σκληροὺς πρὸς τὸν γέροντα Χρῦσιν ἱερέα τοῦ Ἀπόλλωνος.

Εἶχον ἤδη παρέλθῃ οἱ ἐννέα χαλεποὶ ἐνιαυτοὶ τοῦ πολέμου καὶ ὑπεράνῃ ὁ δέκατος, καθ' ὃν ἔμελλον οἱ Ἕλληνες νὰ κυριεύσωσι τὸ Ἴλιον, ὅπως αὐτοῖς εἶχε χρησμοδοτήσῃ ὁ Κάλχας. Καὶ ὅμως τώρα δὲν ἐφαινετο τοῦτο εὐκατέρθωτον. Ἐκτὸς τῶν δεινῶν τοῦ πολέμου, ὅστις ἀπεμάκρυνε τοὺς Ἕλληνας τῶν φιλότατων καὶ τῆς πατρίδος καὶ τῆς συζύγου καὶ τῶν τέκνων καὶ πολλοὺς ἀνδρείους μαχητὰς πρόεπεμψεν εἰς τὸν Ἄδην, ἐπέσκηψε κατὰ τοῦτο τὸ ἔτος καὶ ἕτερον μέγα κακόν.

Ὅτε ὁ Ἀχιλλεὺς ἐκυρίευσεν τὴν Θήβην, ἐλήφθη αἰχμάλωτος ἡ Χρυσήϊς, ἡ ὠραία θυγάτηρ τοῦ ἱερέως Χρύσου. Ἐδόθη δὲ αὕτη γέρας εἰς τὸν Ἀγαμέμνονα. Ὁ δὲ γηραιὸς πατὴρ τῆς αἰχμαλωτίδος ἔχων εἰς τὰς χεῖρας χρυσοῦν σκῆπτρον καὶ ἐπ' αὐτοῦ τὸ σκῆπτρον καὶ τὸ στέμα τοῦ ἐκηρόλου Ἀπόλλωνος ἐπορεύθη ἤδη εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων διὰ νὰ λυτρώγῃ ἀντὶ ἀπείρων λύτρων τὴν θυγατέρα του καὶ ἰκέτευε πάντας τοὺς Ἀχαιοὺς, μάλιστα δὲ τοὺς δύο Ἀτρεΐδαι, τοὺς ἄρχοντας τῶν λαῶν. «ὦ Ἀτρεΐδαι,» εἶπε, «καὶ ἄλλοι εὐκνήμιδες Ἀχαιοί, εἴθε οἱ θεοὶ νὰ δώσωσι νὰ πορθήσῃτε τὴν πόλιν τοῦ Πριάμου καὶ νὰ ἐπανεέλθῃτε καλῶς εἰς τὴν

πατρίδα σας. Λυτρώσατέ μοι τὴν φίλην θυγατέρα καὶ δέχθητε τὰ λύτρα σεβόμενοι τὸν Ἀπόλλωνα, οὗ ἐγὼ εἶμαι ἱερεὺς.» Τότε δὲ ὅλοι οἱ Ἀχαιοὶ συνήνεσαν νὰ σεβασθῶσι τὸν ἱερέα καὶ νὰ δεχθῶσι τὰ πολυτίμα δῶρα. Ἀλλ' εἰς τὸν Ἀγαμέμνονα δὲν ἤρесе τοῦτο, ἀλλ' ἀπέπεμψε κακῶς τὸν γέροντα μὲ λόγους σκληροῦς. «Μὴ σὲ ἀπαντήσω, γέρον,» εἶπε «πλησίον τῶν κοίλων νεῶν ἢ τῶρα βραδύνοντα ἢ ὕστερον ἐλθόντα πάλιν, διότι δὲν θὰ σὲ βοηθήτη πολὺ οὔτε τὸ σκῆπτρον οὔτε τὸ στέμμα τοῦ θεοῦ. Ταύτην ἐγὼ δὲν θὰ λυτρώσω. Αὕτη θὰ εἶνε αἰχμάλωτός μου ἐν Ἀργεὶ καθ' ὅλον τὸν βίον της. Ἀλλὰ πήγαινε, μὴ μὲ ἐρέθιζε, ἂν θέλεις νὰ φύγῃς ἀβλαβής.»

§. 25. Λοιμὸς ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ γέρον ἐφοβήθη καὶ ἀπεμακρύνθη. Σιωπηλὸς δὲ

ἐπαυρέθη εἰς τὴν παραλίαν τῆς πολυφλοίσβου θαλάσσης. Ἐκεῖ δὲ μακρὰν ἐλθὼν προσευχήθη εἰς τὸν Ἀπόλλωνα ταῦτα· « Ἴπάρχυσόν μου, ἀργυρότοξε. Ἄν ποτέ σοι κατεσκευάσα νῆον χαρίεντα ἥ σοι ἕκαστα παχέα μηρία τούρων καὶ αἰγῶν, ἐκτέλετόν μοι ταύτην τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἀποτίσωσιν οἱ Δαναοὶ τὰ δάκρυά μου διὰ τῶν βελῶν σου »

Οὕτως ᾤχηθήθη. Τοῦτο ἤκουσεν ὁ Φοῖβος Ἀπόλλων, καὶ ὠργισμένος κατὰ καρδίαν βαλίζει ἐκ τῶν κορυφῶν τοῦ Ὀλύμπου ἔχον ἐπὶ τῶν ὤμων τὸ τόξον καὶ τὴν σφρέτραν, ὅμοιος μὲ νίκτῃ, τὰ δὲ βέλη ἐν τῇ φάρμακῃ καθὼς ἐκίνησε θυμωμένος ἐκλαγξαν. Ἐπειτα ἐκάθιστε μακρὰν τῶν πλοίων καὶ ἀφῆκε βέλος. Δεινῶς δὲ ἤχητε τὸ ἀργυρῶν τόξον. Καὶ πρῶτον μὲν ἐφόνευστε τοὺς ἡμιόνους καὶ τοὺς ταχεῖς κύνας, ἔπειτα δὲ κατέβηκε τὰ βέλη του καὶ κατ' αὐτῶν τῶν Ἀχαιῶν. Ἀδιαλείπτως δὲ ἐκαίοντο πυρὶ νεκρῶν. Καὶ ἐπὶ ἐννέα μὲν ἡμέρας ἐφύροντο τὰ βέλη τοῦ θεοῦ εἰς τὸ στρατόπεδον. Τῇ δὲ δεκάτῃ συνεχάλεσεν ὁ Ἀχιλλεὺς τὸν λαὸν εἰς ἐκκλησίαν.

§. 25. Ὁ Κάλχχ, ἀποκαλύπτει τὴν αἰτίαν τοῦ λοιμοῦ.

Ἀφ' οὗ δὲ συνηθροίσθη ὁ λαὸς, ἀνέστη ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ εἶπε· « Ἀτρεΐδῃ, νομίζω ὅτι θὰ ἀπέλωμεν ἄπρακτοι ὀπίσω, ἂν σωθῶμεν ἔμως καὶ ἐκ τοῦ θανάτου,

ἐπειδὴ καὶ ὁ πόλεμος καὶ ὁ λοιμὸς λυμαίνονται ὁμοῦ
τοὺς Ἀχαιοὺς. Ἄλλ' ἄς ἐρωτήσωμεν μάντιν τινὰ ἢ
ἱερέα ἢ καὶ ὀνειροπόλον, διότι καὶ τὸ ὄναρ εἶνε ἐκ τοῦ
Διὸς, ἵνα μάθωμεν διὰ τί ὁ Φοῖβος Ἀπόλλων εἶνε
ὠργισμένος, ἄρα γε δι' εὐχὴν ἢ δι' ἐκατόμβην, καὶ
ἂν εἶνε δυνατόν νὰ καταπραυνθῇ διὰ κνίστης ἀρνίων
καὶ αἰγῶν τελείων.»

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἀχιλλεὺς ἐκάθισεν. Ἐπειτα ἀνέ-
στη ὁ Κάλχας ὁ Θεστορίδης, ὁ ἀριστος μάντις, ὅ-
στις ἐγίνωσκε καὶ τὰ παρελθόντα καὶ τὰ παρόντα
καὶ τὰ μέλλοντα, καὶ εἶπε ταῦτα·

«ὦ Ἀχιλλεῦ, μὲ κελεύεις νὰ ἐξηγήσω τὴν ὀρ-
γὴν τοῦ Ἀπόλλωνος. Τοῦτο μὲν θὰ πράξω, ἀλλ' ὁμο-
σὸν μοι ὅτι θὰ μοὶ παράσχῃς προθύμως βοήθειαν καὶ
διὰ λόγου καὶ δι' ἔργου, ἂν δυσταρεστήσω διὰ τῆς
μαντείας ἐκεῖνον, ὅστις ἔχει δύναμιν ἐπὶ τῶν Ἀρ-
γείων καὶ εἰς ὃν πείθονται οὔτοι.»

«Μηδὲν φοβοῦ,» εἶπεν ὁ Ἀχιλλεὺς, «εἰπέ μετὰ
θάρρους τὴν μαντείαν οἷαν ἡξέουρεις. Ὅχι μὰ τὸν Ἀ-
πόλλωνα, πρὸς ὃν σὺ εὐχόμενος ἀναφαίνεις τὰς μαν-
τείας, εἰς οὐδένα θὰ ἐπιτρέψω ἐν ὧ ἐγὼ ζῶ νὰ ἐπι-
βάλῃ χειρὰς κατὰ σοῦ ἐξ ὅλων τῶν Ἑλλήνων, οὐδὲ
εἰς αὐτὸν τὸν Ἀγαμέμνονα, ὅστις τῶρα καυχᾶται ὅτι
εἶνε ὁ ἀριστος τῶν Ἀχαιῶν.»

Τότε ὁ μάντις ἔλαβε θάρρος καὶ εἶπε· «οὔτε ἕνεκα
εὐχῆς οὔτε ἕνεκα ἐκατόμβης ὀργίζεται ὁ θεὸς, ἀλλ'
ἕνεκα τοῦ ἱερέως ὃν ἡτίμασεν ὁ Ἀγαμέμνων καὶ δὲν

ἀπέλυσε τὴν θυγατέρα καὶ δὲν ἐδέχθη τὰ λύτρα. Διὰ τοῦτο ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς λύπας καὶ ἀκόμῃ θά δώσῃ καὶ δὲν θά ἀπομακρύνῃ τὸν ὄλεθρον πρὶν ἢ ἀποδώσωμεν εἰς τὸν πατέρα τὴν ἐλικώπιδα κόρην ἄνευ τιμῆματος ἄνευ λύτρων καὶ πρὶν ἢ ποιήσωμεν αὐτῷ θυσίαν ἐν Χρυσῇ. Τότε ἴσως ἐξευμενίσωμεν αὐτόν.

§. 27. Ὁ Ἀγαμέμνων ὑβρίζει τὸν
Κάλχαντα καὶ ἀξιοῖ νὰ διθῇ
αὐτῷ γέρας ἄλλου.

Ἔπειτα ἀνέστη ὁ Ἀγαμέμνων. Μεγάλη δὲ ὀργὴ ἐπετκότει τὴν ψυχὴν του, τὰ δὲ ὄρματα του ὁμοιάζον μὲ ἀναφλεγόμενον πῦρ. Τὸν Κάλχαντα δὲ πρῶτον μὲ ἄγριον βλέμμα ἰδὼν εἶπε.

«Μάντι κακῶν, οὐδέποτε μέχρι τοῦδε εἶπές μοι καλόν τι. Πάντοτε ἀρέσκεσαι νὰ μαντεύῃς κακὰ, ἀγαθόν τι οὔτε εἶπες οὔτε ἐπραξας. Καὶ τώρα πάλιν λέγεις εἰς τοὺς Δαναοὺς ὅτι ὁ Ἀπόλλων διὰ τοῦτο ἐπέβαλε τὴν νόσον, διότι ἐγὼ δὲν ἀπέδωκα τὴν θυγατέρα του. Τῇ ἀληθείᾳ ἐπεθύμουν τιαυτὴν κόρην, ἥ τις καὶ σῶμα καὶ κάλλος ἔχει ἐξαίρετον καὶ διαπρέπει κατὰ τε τὸν νοῦν καὶ τὰ ἔργα, νὰ ἔχω ἐν τῷ οἴκῳ μου. Ἀλλὰ χάριν τῆς σωτηρίας τοῦ λαοῦ εἶμαι ὅμως πρόθυμος νὰ ἀποδώσω αὐτήν. Ἀλλ' ἀντὶ ταύτης ἐτοιμάσατέ μοι εὐθὺς ἄλλο γέρας. Δὲν ἀρμόζει ἐγὼ μό-

νος τῶν Ἀργείων νὰ εἶμαι ἀγέραστος. Βλέπετε δὲ πάντες ὅτι τὸ γέρας μου ἄρχεται ἀλλαχοῦ.»

«Μὴ ἔσο ἀπληστος, ἐνδοξότατε Ἀτρεΐδῃ», ἀπεκρίνατο ὁ Ἀχιλλεὺς, πῶς εἶνε δυνατόν νὰ σοὶ δώσω-
μεν τώρα ἄλλο γέρας, ἀπ' οὗ πάντα διενεμήθησαν,
ἅσα ἐκ τῶν πόλεων ἐλάβομεν· οὐδὲ ἤξεύρομεν νὰ
κεῖται που ἄλλη λεία. Δὲν εἶνε δὲ πρόπον τὰ διανε-
μηθέντα νὰ ζητήσωμεν πάλιν παρὰ τοῦ λαοῦ. Καὶ
διὰ τοῦτο ἄρες μὲν ταύτην, ἂν δὲ ὁ Ζεὺς δώσῃ νὰ
κυριεύσωμεν τὴν εὐτειχον Τροίαν, θὰ σοὶ ἀποτίσωμεν
τότε τοῦτο τριπλάσιον καὶ τετραπλάσιον.»

Πρὸς τοῦτον δὲ ἀπεκρίνατο ὁ Ἀτρεΐδης. «Μὴ θέλῃς
νὰ μὲ ἀπατήσῃς, ἀνδρεῖε Ἀχιλλεῦ. Μὲ κελεύεις νὰ
ἀποδώσω τὸ γέρας μου, σὺ δὲ ἐπιθυμεῖς νὰ ἔχῃς τὸ
σόν. Οὐχί, ἂν οἱ Ἀχαιοὶ δὲν μοὶ δώσωσιν ἄλλο γέρας
ἀντάξιον, τότε ἐγὼ αὐτὸς θὰ ἔλθω καὶ θὰ λάβω ἢ
τὸ σόν ἢ τὸ τοῦ Αἴαντος ἢ τὸ τοῦ Ὀδυσσέως. Καὶ
ἅς ὀργισθῇ ὅστις θέλει. Ἀλλὰ περὶ τούτου σκεπτό-
μεθα κατόπιν. Τώρα δὲ ἅς ἐτοιμάσωμεν πλοῖον καὶ
ἅς θέσωμεν εἰς αὐτὸ τὴν ὠραίαν Χρυσηΐδα καὶ τὴν
ἐκατόμβην. Ἀρχηγὸς δὲ ἔστω εἷς τῶν ἡγεμόνων ἢ ὁ
Αἴας ἢ ὁ Ἰδομενεὺς ἢ ὁ Ὀδυσσεὺς ἢ καὶ σὺ, Πηλεΐδῃ,
φοδερῶτατε πάντων τῶν ἀνδρῶν.»

§. 28. Ἔρις Ἀγαμέμνωνος καὶ Ἀχιλλέως.

Πρὸς τοῦτον δὲ βλοσυρῶς βλέψας ἀπεκρίνατο ὁ

Πηλείδης· «ὦ ἀνεδέστατε, ἰδιοτελέστατε. Πῶς νὰ πείθεται τις προθύμως εἰς τοὺς λόγους σου ἢ νὰ ὑπάγῃ εἰς ἐνέδραν ἢ νὰ πολεμῇ τοὺς ἐχθρούς; Μετέσχεον τῆς μάχης κατὰ τῶν Τρώων οὐχὶ ἀδικηθεὶς ὑπ' αὐτῶν, ἀλλὰ χαριζόμενος σοί, ὦ κυνῶπα, καὶ τῷ Μενελάῳ. Ἀλλὰ περὶ τούτου μὲν οὐδὲν φροντίζεις, ἀπειλεῖς δὲ μόνος νὰ μοὶ ἀφαιρέσῃς τὸ γέρας, δι' ὃ ἐγὼ πολὺ ἐμόχθησα, μοὶ τὸ ἔδωκαν δὲ οἱ Ἀχαιοί. Καί τοι ἐγὼ οὐδέ ποτε λαμβάνω ἴσον γέρας μὲ σέ, ὅποτε οἱ Ἀχαιοὶ ἐκπορθήσωσι πόλιν τινά. Τὸ πλεῖστον τοῦ χαλεποῦ πολέμου κατορθοῦσιν αἱ ἐμαὶ χεῖρες. Ἀλλ' ὅταν ἔλθῃ ἡ διανομή, σὺ μὲν λαμβάνεις γέρας, γέρας πολὺ μείζον, ἐγὼ δὲ μὲ ὀλίγον εὐχαριστημένος ἔρχομαι κατὰκοπος ὑπὸ τῆς μάχης εἰς τὰ πλοῖα. Τώρα ὅμως θὰ ἐπανέλθω εἰς τὴν πατρίδα μου τὴν Φθίαν. Δὲν ἔχω διάθεσιν νὰ μένω ἐδῶ διὰ νὰ συσσωρεύῃς σὺ κτήματα καὶ πλοῦτον.»

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίνατο ὁ βασιλεὺς Ἀγαμέμνων· «Φεῦγε εὐθὺς, ἐάν θέλεις, οὐδὲ παρακαλῶ νὰ μένης ἐνταῦθα χάριν ἐμοῦ. Παρ' ἐμοὶ εἶνε καὶ ἄλλοι οἵτινες δύνανται νὰ μὲ τιμήσωσι, μάλιστα δὲ ὁ πολύβουλος Ζεὺς. Σὺ μοὶ εἶσαι ὁ ἐχθιστος πάντων τῶν βασιλέων, διότι πάντοτε ἀγαπᾷς τὰς ἑριδας καὶ τοὺς πολέμους καὶ τὰς μάχας. Ἐάν εἶσαι πολὺ ἀνδρεῖος, θεὸς σοὶ τὸ ἔδωκε. Ἀπελθε εἰς τὴν πατρίδα σου μὲ τὰ πλοῖά σου καὶ τοὺς ἐταίρους σου καὶ ἄρχε τῶν Μυρμιδόνων. Περὶ σοῦ ἐγὼ οὐδαμῶς ἐξετάζω οὐδὲ φροντίζω ἂν εἶσαι ὡρ-

γισμένος. Μάθε δὲ πρὸς τούτοις καὶ τοῦτο, ὅτι τὴν μὲν Χρυσήδα θὰ ἀποστείλω εἰς τὸν πατέρα της, θὰ ἔλθω δὲ μόνος εἰς τὴν σκηνὴν σου καὶ θὰ σοὶ ἀφαιρέσω τὴν ὡραίαν Βρισηίδα, διὰ νὰ εἰδῇς καλῶς πόσον ἐγὼ εἶμαι σοῦ ἀνώτερος καὶ νὰ τρέμῃ καὶ πᾶς ἄλλος τοῦ λοιποῦ νὰ θέλῃ νὰ ἐξισοῦται μὲ ἐμέ κατὰ πρόσωπον »

§. 21. Ὁ Ἀχιλλεὺς πείθεται εἰς τὴν Ἀθηναὶν νὰ μὴ φονεύσῃ τὸν Ἀγαμέμνονα.

Ὡς ἔπος εἶπε, «Μεγάλη δὲ ὀργὴ κατέλαβε τὸν Πηλεΐδην καὶ ἡ ψυχὴ του ἐν τῷ λασίῳ στήθει τοῦ ἑλπίσθη ἢ νὰ ἀνασπάσῃ τὸ δξύ ξίφος καὶ νὰ σπᾶξῃ τὸν Ἀγαμέμνονα ἢ νὰ καταπραύνη τὸν βρασμὸν τῆς καρδίας του. Καθ' ὃν δὲ χρόνον ἦτο ἀκόμῃ ἀμφίβολος, εἶλκε δὲ κατὰ μικρὸν ἐκ τῆς θήκης τὸ μέγα ξίφος, ἦλθεν ἡ Ἀθηναῖα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. Ἔστειλε δὲ ταύτην ἡ Ἥρα, ἥτις ἡγάπα ἀμφοτέρους ἐξ ἴσου. Ἐστάθη δὲ ὀπισθεν ἀθέατος εἰς τοὺς ἄλλους καὶ ἔλαβεν ἐκ τῆς ξανθῆς κόμης τὸν Ἀχιλλεὺς. Ὁ Ἀχιλλεὺς ἐξεπλάγη καὶ ἐτράπη ὀπίσω, ἔπιτα δὲ ἀνεγνώρισε τὴν θεάν, (δεινῶς δὲ ἤττραπτον οἱ ὀφθαλμοὶ της) καὶ εἶπε. «Διὰ τί ἦλθες,» ὦ θεά; ἐπιθυμοῖς ἴσως νὰ εἶδῃς τὴν ἀλαζονίαν τοῦ Ἀτρεΐδου; Τῇ ἀληθείᾳ ἡ ἔπαρσις αὕτη θὰ τῷ ἀπολέσῃ τὴν ζωήν.» Ἡ δὲ Ἀ-

Θηνᾶ ἀπεκρίνατο. «Ἦλθον ἐξ οὐρανοῦ ἵνα παύσω τὴν
ὀργὴν σου, ἂν θὰ μὲ ἀκούσῃς. Ἀλλ' ἔλα παῦσον τῆς
ἐρίδος, καὶ μὴ ἔλκε τὸ ξίφος. Διὰ λόγων ὀνειδίσον
αὐτὸν, ὅσον εἶνε πρέπον. Τοῦτο δὲ σοὶ λέγω ὅπερ θὰ
ἐκτελεσθῇ ἀφεύκτως. Ἐνεκα τῆς ὕβρεως ταύτης θὰ
σοὶ προσφερῶσί ποτε τριπλάσια λαμπρὰ δῶρα.»

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίνατο ὁ Ἀχιλλεύς. «Πρέπει νὰ
ὕπακούσω εἰς τοὺς λόγους σου, θεά, ἂν καὶ εἶμαι πολὺ
ὠργισμένος. Διότι ὅστις ὑπακούει εἰς τοὺς θεοὺς ἔχει
τὴν προστασίαν τούτων.»

Καὶ τὸ μὲν ξίφος, ὅπερ ἐκράτει ἐκ τῆς ἀργυρᾶς λα-
βῆς, ὥθησε πάλιν εἰς τὴν θήκην. Ἀλλ' ἦτο ἀκόμῃ

ὀργισμένος καὶ εἶπε τοὺς ἐξῆς ὀνειδιστικούς λόγους πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα.

«Μέθυσε, ἀνχιδέσταντε, δειλότατε, οὐδέποτε ἔσχαζε τὴν τόλμην ἢ νὰ ὀπλισθῇς μετὰ τοῦ λαοῦ εἰς μάχην ἢ νὰ ὑπάγῃς εἰς ἐνέδραν μετὰ τῶν ἀρίστων Ἀχαιῶν. Τοῦτο σοὶ φαίνεται ὁ θάνατός σου. Τῷ ὄντι εἶνε πολὺ καλλίτερον νὰ κάθησαι ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῶν Ἀχαιῶν καὶ νὰ ἀρχιρῇς τὰ δῶρα παρ' ἐκείνου, ὅστις τολμᾷ νὰ σοὶ ἀντείπῃ. Δημοβόρε βασιλεῦ, ὅστις ἀρχαίς οὐτιδανῶν ἀνθρώπων, διότι ἄλλως θὰ παρηνόμεις τώρα διὰ τελευταίαν φρονί. Ἐν τούτοις σοὶ λέγω τοῦτο καὶ σοὶ τὸ διαβεβαίω διὰ μεγάλου ὅρκου. ~~Ναὶ μά τούτο τὸ σκῆπτρον, πρὸς ὅποιον οὐδέποτε~~ πλέον θὰ βλαστήσῃ φύλλα καὶ κλάδους καὶ τὸ ὅποιον ἔχουσιν οἱ βασιλεῖς, οἱ υἱοὶ τῶν Ἑλλήνων, θὰ ποθήσωσί ποτε ἀναμφιβόλως οἱ Ἀχαιοὶ τὸν Ἀχιλλεῦ, ὅτε οὗτοι ἄθροοι θὰ πίπτωσιν ὑπὸ τὴν χεῖρα τοῦ φονικοῦ Ἑκτορος, καὶ ὅτε σὺ δὲν θὰ δύνασαι νὰ τοὺς βοηθήσῃς. Τότε θὰ σοὶ καταβρώσῃ τὴν ψυχὴν ὀργὴ καὶ λύπη ὅτι δὲν ἐτίμησας τὸν ἀρίστον τῶν Ἀχαιῶν.»

§. 50. Συμβουλαὶ Νέστορος.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἔβαλε κατὰ γῆς τὸ χρυσήλατον σκῆπτρον καὶ ἐκάθισε. Ἀλλ' οἱ λόγοι τοῦ Ἀχιλλέως παρώργισαν τὸν Ἀγαμέμνονα. Τότε ὁ Νέστωρ, γέρον σεβαστὸς, παρενέβη καὶ ἐζήτησε διὰ λόγων φρονί.

νῆμων νὰ καταπραύνη τὴν ὀργὴν των καὶ νὰ τοὺς διαλλάξῃ, ὅπως μὴ ἐκ τῆς διχονοίας τῶν πρώτων τοῦ στρατοῦ προκύβῃ βλάβη εἰς πάντας. Συμβουλεύει τὸν μὲν Ἀγαμέμνονα νὰ παύσῃ ζητῶν τὴν Βρισηίδα, τὸν δὲ Ἀχιλλέα νὰ ἀπέχῃ πάσης φιλονικίας πρὸς τὸν βασιλέα καὶ νὰ μεταχειρισθῇ τὴν ἀνδρείαν του, ἣν οἱ θεοὶ ἐδωρήσαντο εἰς αὐτὸν, πρὸς ὄφελος τῶν συμπατριωτῶν του. Ἀλλ' οἱ λόγοι οὗτοι κατ' οὐδὲν ἴσχυσαν. «Ἐχeis δίκαιον, γέρον, εἶπεν ὁ Ἀγαμέμνων. Ἀλλ' ὁ ἀνὴρ οὗτος θέλει νὰ πρωτεύῃ πάντων τῶν ἄλλων, πάντας νὰ προστάττῃ καὶ πάντων νὰ ἄρχῃ, ὅπερ δὲν δύνανται πάντες νὰ ὑπομείνωσιν. Ἄν οἱ αἰῶναι θεοὶ ἐπείρσαν αὐτὸν ἀνόρεϊν μαχητὴν, δὲν ἔδωκαν ὅμως αὐτῷ καὶ τὸ δικαίωμα νὰ ὑβρίζῃ καὶ λοιδορῇ». Πρὸς τοῦτον δὲ ἀπεκρίνατο ὁ Ἀχιλλεύς. «Θὰ ἐκαλούμην τῇ ἀληθείᾳ δειλὸς καὶ οὐτιδανὸς, ἂν ὑπῆκουον εἰς πᾶν ὅτι σὺ λέγεις. Νὰ προστάττης δύνασαι ἄλλους οὐχὶ ὅμως καὶ ἐμέ. Μόνον τοῦτο σοὶ λέγω καὶ σκέφθητι καλῶς. Ἐνεκα τῆς κόρης δὲν θὰ πολεμήσω οὔτε κατὰ σοῦ οὔτε κατ' ἄλλου τινός. Σεῖς μοὶ ἐδώκατε ταύτην, σεῖς πάλιν τὴν ἀφαιρεῖτε. Ἐκ τῶν ἄλλων ὅμως πραγμάτων μου δὲν σοὶ ἐπιτρέπω οὐδὲ ἐν νὰ λάβῃς παρὰ τὴν θέλησίν μου. Καὶ ἂν θέλεις, δοκίμασον, ἵνα ἴδωσι καὶ οὗτοι πῶς τὸ μέλαν αἷμά σου θὰ ρεύσῃ περὶ τὸ δόρυ μου.»

§. 31. Ὁ Ἀγαμέμνων ἀφαιεῖ
τὴν Βρισηίδα.

Οὕτως ἀφ' οὗ ἤρισαν ἐκατέρωθεν ἐστηκώθησαν καὶ
διέλυσαν τὸν σύλλογον. Καὶ ὁ μὲν Ἡγλείδης μετὰ
τοῦ Πατρόκλου καὶ τῶν φίλων του ἐπορεύθη εἰς τὰς
σκηνάς. Ὁ δὲ Ἀτρεΐδης καθείλκυσε ταχὺ πλοῖον εἰς
τὴν θάλασσαν καὶ ἐξοπλίσας αὐτὸ ὠδήγησεν ὁ ἴδιος
τὴν Χρυσήδα ἐκεῖ, ἔθηκε τὴν ἐκατόμβην καὶ ἀπέ-

στειλε πάντα εἰς Χρῶσαν. Ἀρχηγὸς δὲ τοῦ πλοίου
ἦτο ὁ Ὀδυσσεύς. Μετὰ δὲ τοῦτο προσέτεχεν ὁ Ἀ-

τρείδης τοὺς λαοὺς νὰ νικῶσι καὶ τελέσωσι τῷ Ἀ-
πόλλωνι θυσίαν. Τούτων δὲ γενομένων πέμπει τοὺς
δύο κήρυκας τὸν Ταλθύβιον καὶ Εὐρυβάτην εἰς τὴν
σκηνὴν τοῦ Ἀχιλλέως, ἵνα κομίσωσιν ἐκεῖθεν τὴν
Βρισηίδα. Οἱ κήρυκες ἄκοντες ἐπορεύθησαν εἰς τὰς
σκηνάς τῶν Μυρμιδόνων. Εὐρον δὲ τὸν Ἀχιλλέα κα-
θήμενον πλησίον τῆς σκηνῆς καὶ τοῦ πλοίου. Καὶ ὡς
εἶδον ἐταράχθησαν καὶ ὑπὸ αἰδοῦς ἴσταντο οὐδὲν λέ-
γοντες. Ὁ Ἀχιλλεὺς ὅμως ἐνόησε διὰ τί ἦλθον. Καὶ
μολονότι οὐδεμίαν χαρὰν ἐποίει αὐτῷ ἡ ὄψις των,
προσεφώνησεν ὅμως αὐτοὺς φιλικῶς ὡς ἐξῆς.

§. 52. Ὁ Πάτροκλος ἔδηγεῖ τὴν Βρισηίδα
εἰς τοὺς κήρυκας.

«Χαίρετε κήρυκες, ἄγγελοι τοῦ Διὸς καὶ τῶν ἀν-
θρώπων. Ἐλθετε πλησιέστερον. Σεῖς δὲν μοὶ πταίετε
οὐδόλως, ἀλλ' ὁ Ἀγαμέμνων, ὅστις ἔστειλεν ὑμᾶς
διὰ τὴν Βρισηίδα. Ἀλλ' ἔλα Πάτροκλε, ἐξάγαγε αὐ-
τὴν ἐκ τῆς σκηνῆς καὶ δός. Οὗτοι ἔστωσαν μάρτυ-
ρες ἐνώπιον καὶ τῶν μακάρων θεῶν καὶ τῶν θνητῶν
ἀνθρώπων καὶ ἐνώπιον σκληροῦ βασιλέως, ἐάν ποτε
πάλιν γένη ἡ χρεὶα νὰ ἀποκρούσω τὸν δεινὸν ὄλεθρον
ἀπὸ τῶν ἄλλων. Ἀλλ' ἀναμφιβόλως ὁ ἄνθρωπος αὗ-
τος μαίνεται μανίαν ὀλεθρίαν καὶ δὲν δύναται νὰ εἰ-
κάσῃ ἐκ τοῦ παρελθόντος περὶ τοῦ μέλλοντος, πῶς θὰ
δυνήσῃ νὰ πολεμήτωσιν ἀσφαλῶς οἱ Ἀχαιοί.»

Ὁ Πάτροκλος παρέδωκε τὴν Βρισηίδα εἰς τοὺς κήρυκας, οἵτινες ἔφερον αὐτὴν εἰς τὸ στρατόπεδον. Ἡκολοῦθαι δὲ τούτους ἄκουσα. Ὁ δὲ Ἀχιλλεὺς δακρύσας ἐκάθισεν εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς θαλάσσης μακρὰν τῶν φίλων του καὶ βλέπων εἰς τὸν ἀπέραντον πόντον ἐδεήθη μὲ ἀνατεταμένους χεῖρας πρὸς τὴν μητέρα του. Ἡ Θέτις ἀκούσασα τοῦ υἱοῦ Ὀρηνοῦντος ἐξῆλθεν εὐθὺς ἐκ τῆς θαλάσσης καὶ θωπεύσασα αὐτὸν εἶπε· «Τέκνον, τί κλαίεις; ποῖον πένθος κατέλαβε τὴν ψυχὴν σου. Λέγε, μὴ τὸ κρύψῃς, ἵνα ἡξεύρωμεν τοῦτο ἀμφοτέρωι.» Ὁ Ἀχιλλεὺς διηγήθη τότε ὅσα συνέβησαν καὶ παρεκάλεσε τὴν μητέρα νὰ πορευθῇ παρὰ τῷ Διὶ εἰς τὸν Ὀλύμπον, ὅπως παντὶ τρόπῳ πείσῃ αὐτὸν νὰ δώσῃ τὴν νίκην εἰς τοὺς Τρῶας, ἵνα τότε πάντες αἰσθανθῶσι τὸ ἀμάρτημα τοῦ βασιλέως, καὶ ὁ Ἀτρεΐδης αὐτὸς ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀδικίαν πρὸς τὸν κράτιστον τῶν Ἀχαιῶν». Ἡ Θέτις ὑπέσχετο νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ υἱοῦ, ἐπειδὴν τάχιστα ἐπανέλθῃ ὁ Ζεὺς εἰς τὸν Ὀλύμπον. Διότι οὗτος χθὲς μετὰ πάντων τῶν θεῶν εἶχε μεταβῇ εἰς τὸν Ὠκεανὸν πρὸς τοὺς εὐσεβεῖς Αἰθίοπας. Ἐμελλε δὲ νὰ ἐπανέλθῃ τῇ δωδεκάτῃ ἡμέρᾳ, ὅτε, λέγει, θὰ ὑπάγῃ πρὸς αὐτὸν καὶ ἀψαμένῃ τῶν γονάτων αὐτοῦ ἐλπίζει νὰ τὸν πείσῃ. Προτρέπει δ' ἔμωως τὸν Ἀχιλλεὺς ἐν τῷ μεταξύ νὰ ἀπέχῃ τῆς μάχης.

Οὕτω λαλήσασα ἡ Θέτις ἀπῆλθε καταλιποῦσα τὸν Ἀχιλλεὺς σφόδρα λυπημένον διὰ τὴν γινομένην

πρὸς αὐτὸν αὐθαιρεσίαν. Ὁ δὲ Ἀχιλλεύς ἐνθυμούμενος καὶ τοὺς λόγους τῆς μητρὸς του ἐκάθητο ἔκτοτε ἐν τῇ σκηνῇ, μὴ φοιτῶν οὔτε εἰς τὸν πόλεμον οὔτε εἰς τὴν δοξάζουσιν τοὺς ἄνδρας συνέλευσιν.

Ἐν τούτῳ δὲ ἀρίκετο καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς Χρύσαν, ὅπου ἀπέδωκε τὴν κόρην εἰς τὸν ἱερέα καὶ ἐτέλεσε θυσίας τῷ Ἀπόλλωνι. Ὁ δὲ ἱερεὺς ἐδέξατο χαίρων τὴν φίλην κόρην καὶ ἐκέτευσε συντεταμένως τὸν Ἀπόλλωνα, ὅστις εὐθὺς ὑπήκουσε.

§. 33. Ἡ Θέτις ἐκετεῖε! τὸν Δία

~~... νὰ νικήσωσιν αἱ Τρῶες.~~

Τῇ δωδεκάτῃ ἡμέρᾳ ἐπανῆλθον οἱ θεοὶ πάντες ἐκ τῆς Αἰθιοπίας, ἡγουμένου τοῦ Διὸς. Ἡ δὲ Θέτις δὲν ἐπελάθετο τῶν δεήσεων τοῦ υἱοῦ, ἀλλὰ πρῶτ' ἀναδύσα ἐκ τῆς θαλάσσης ἀνέβη εἰς τὸν Ὀλύμπον. Εὗρε δὲ τὸν εὐρύσπα Κρονίδην μακρὰν τῶν ἄλλων καθήμενον εἰς τὴν ἀκροτάτῃν κορυφὴν τοῦ πολυδεϊράδος Ὀλύμπου. Καθίσασα δὲ ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἔλαβε διὰ μὲν τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς τῶν γονάτων, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς ἤψατο τοῦ γενείου καὶ οὕτως ἐκέτευε τὸν Δία νὰ τιμῇσιν τὸν υἱὸν αὐτῆς, εἰς δὲ τοὺς Τρῶας νὰ δώσῃ νίκην, μέχρις οὗ ὁ Ἀγαμέμνων καὶ οἱ Ἀχαιοὶ τιμῇσωσιν αὐτὸν προσηκόντως. Πολὺν χρόνον ἐκάθητο σιωπῶν ὁ Ζεὺς. Ἡ δὲ Θέτις ἀπτομένη ἀκόμῃ τῶν γονάτων ἔλεγεν· «Φανερώς ἢ ὑπόσχου ἢ ἀρνήθητι—σύ

δὲν ἔχεις νὰ φερθῇς οὐδὲν — ἵνα εἰδῶ ἂν ἐγὼ εἶμαι ἡ ἥκιστα τιμωμένη θεά.» Ὁ Ζεὺς μέγα στενάζας εἶπε πρὸς τὴν Θέτιν· «Οἴμοι, ἔργα δεινὰ, διότι μὲ ἀναγκάζεις νὰ ἔλθω εἰς ἔχθραν μὲ τὴν Ἥραν, ἥτις θὰ μὲ ἐρεθίσῃ μὲ ἀνειδιστικούς λόγους. Αὕτη καὶ τώρα ἐρίζει πρὸς ἐμὲ καὶ λέγει ὅτι βοηθῶ τοὺς Τρῶας. Ἀλλὰ σὺ φύγε εὐθὺς, ἵνα μὴ σὲ ἴδῃ, ἐγὼ δὲ θὰ φροντίσω νὰ ἐκτελέσω τὴν ἐπιθυμίαν σου. Καὶ ἂν θέλεις, ἰδοὺ θὰ κατανεύσω διὰ τῆς κεφαλῆς ἵνα πιστεύσῃς· διότι τοῦτο μεταξὺ τῶν ἀθανάτων εἶνε ἡ μερίστη ἐγγύησις τῶν λόγων μου. Καὶ ἔτι ἐγὼ προσθήσω διὰ τῆς κατανεύσεως, δὲν ἀνακαλεῖται οὐδ' εἶνε ψευδὲς οὐδὲ μένει ἀτελείωτον.» Οὕτως ἐλάλησεν ὁ Κρονίδης καὶ ἐπένευσε μὲ τῆς μαύρας ὀφρὺς του. Ἡ ἀθάνατος κόμη τοῦ ἄνακτος ἀνετινάχθη ἀπὸ τῆς ἀθανάτου κεφαλῆς, ἐστείσθη δὲ ὁ μέγας Ὀλύμπος.

Οὕτω λοιπὸν σκερθνέτες οἱ δύο θεοὶ ἐχωρίσθησαν. Καὶ ἡ μὲν Θέτις ἐπήδησεν ἐκ τοῦ λάμποντος Ὀλύμπου εἰς τὴν βαθεῖαν θάλασσαν, ὁ δὲ Ζεὺς ἐπορεύθη εἰς τὸ δῶμά του. Οἱ θεοὶ πάντες ἀνέστησαν ἐκ τῶν ἐδρῶν ἐξερχόμενοι εἰς ὑπάντησιν τοῦ πατρός των, ὅστις ἐλθὼν ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ θρόνου. Ἀλλ' ἡ Ἥρα εἶδεν ὅτι συνεσκέρθη μετὰ τῆς Θέτιδος καὶ εὐθὺς ἤρχισε νὰ τὸν μέμψεται ὅτι ἀποφασίζει κρύφα οὐδὲ ἀνακοινοῖ ποτε καὶ εἰς αὐτὴν τὰς σκέψεις του. Πρὸς ταύτην δὲ ἀπεκρίνατο ὁ Ζεὺς.

«Ἥρα, μὴ ἔλπιζε νὰ ἡξεύρης πᾶσας τὰς σκέψεις
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἑκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

μου. Διότι δὲν σὲ ὠφελοῦσι τίποτε. Ἀλλ' ὅ,τι εἶνε
πρέπον νὰ ἀκούσῃς, οὐδεὶς οὔτε τῶν θεῶν οὔτε τῶν
ἀνθρώπων θὰ τὸ μάθῃ πρότερον σοῦ. "Ο,τι δὲ ἐγὼ θέ-
λω νὰ σκέπτωμαι χωριστὰ τῶν θεῶν, περὶ τούτου
μήτε ἐρώτα μήδὲ ἐξέταζε.» Ἡ Ἡρα ὡς ἤκουσε ταῦ-
τα ἐσιώπησε φρονίμως ποιῶσα. Ἐπειτα παρετέθη ἡ
πλουσία τῶν θεῶν τράπεζα. Καθ' ὅλην δὲ τὴν ἡμέ-
ραν μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου εὐωχοῦντο οἱ μά-
καρες θεοὶ τερπόμενοι ὑπὸ τῆς φόρμιγγος τοῦ Ἀπόλ-
λωνος καὶ τῶν ἀσμάτων τῶν καλλιφώνων Μουσῶν.
Ὅτε δὲ ὁ ἥλιος ἔουσε, ἕκαστος τῶν θεῶν ἐπορεύθη
νὰ κοιμηθῇ εἰς τὴν μετὰ πολλῆς τέχνης κατασκευα-
σμένην κατοικίαν του.

§. 34 Ὁ στρατὸς τῶν Ἑλλήνων θέλει ἄπρακτος νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ἑλλάδα.

Οἱ μὲν ἄλλοι θεοὶ καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐκοιμῶντο ὅλην
τὴν νύκτα. Τὸν Δία ὅμως δὲν εἶχεν ὕπνος. Ἐλογίζετο
καθ' ἑαυτὸν πῶς νὰ τιμήτῃ τὸν Ἀχιλλεῦα καὶ νὰ ἀπο-
λέσῃ πολλοὺς τῶν Ἀχαιῶν. Ἐφάνη δὲ αὐτῷ ἀρίστη
βουλή νὰ ἀπατήσῃ δι' ὀνείρου τὸν Ἀγαμέμνονα ὅτι,
ἂν ἐπεξήρχοντο κατὰ τῶν Τρώων, ἡ νίκη θὰ ᾔτο ἀ-
φεύκτως πρὸς αὐτὸν, καθ' ὅσον πάντες οἱ θεοὶ εἶνε
σύμφωνοι νὰ ὑπερασπισθῶσι τοὺς Ἕλληνας. Ὁ Ἀ-
γαμέμνων ἐπίσπευτεν εἰς τὸν ὄνειρον, καὶ διὰ τοῦτο

ἐκάλεσε τοὺς ἡγεμόνας εἰς σύσκεψιν· πλησίον τοῦ πλοίου τοῦ Νέστορος καὶ εἶπεν αὐτοῖς τὰ ἑξῆς·

« Ἀκούσατε, φίλοι· θεῖος ὄνειρος μοὶ ἦλθεν εἰς τὸν ὕπνον μου τὴν νύκτα ταύτην. Ὡμοίαζε καθ' ὅλα μὲ τὸν Νέστορα. Ἐστάθη δὲ ὑπὲράνω τῆς κεφαλῆς μου καὶ εἶπε «Κοιμᾶσαι, υἱὲ τοῦ Ἀτρέως; Δὲν πρέπει καὶ κοιμᾶται δι' ὅλης τῆς νυκτός ἀνὴρ βουλευφόρος, εἰς ὃν οἱ λαοὶ εἶνε ἐμπειστευμένοι καὶ ὅστις ἔχει περὶ τότων νὰ φροντίσῃ. Ἀλλ' ἤδη ἄκουσόν μου εὐθύς. Σοὶ ἔρχομαι ἄγγελος ἐκ τοῦ Διὸς, ὅστις καίτοι εἶνε μακρὸν φροντίζει ὅμως περὶ σοῦ καὶ συναλγεῖ. Ἐκέλευσε δὲ νὰ ἐξοπλισθῇς εἰς μάχην πάλιν τὴν στρατιάν σου, τὴν πάλιν, νὰ κυριεύσῃς τὴν πόλιν τῶν Τρώων. Οἱ Ὀλύμπιοι δὲν διχορνομοῦσι πλέον. Ἡ Ἥρα μετέπεισε πάντας διὰ τῶν ἱκεσιῶν τῆς. Δεινὰ δὲ ἐπικρέμονται εἰς τοὺς Τρῶας ἐκ τοῦ Διὸς. Σὺ δὲ ἔχε ταῦτα κατὰ νοῦν καὶ μὴ τὰ λησμονήσῃς, ὅταν σὲ ἀφῆσθῃ ὁ γλυκὺς ὕπνος. Καὶ ταῦτα μὲν εἶπεν ὁ ὄνειρος. Ἀλλ' ἔλθετε ἅς παρασκευάσωμεν τὸν στρατὸν εἰς μάχην. Καὶ ἐγὼ μὲν θέλω πρότερον, δοκιμάζων τὴν διάθεσιν αὐτοῦ, προτείνῃ νὰ φύγωμεν καλλίτερον μὲ τὰ πλοῖά μας εἰς τὴν πατρίδα, σεῖς ὅμως ἀποτρέψατε αὐτούς.»

Οἱ ἡγεμόνες ἀπεδέχθησαν τοὺς λόγους τοῦ Ἀγαμέμνονος, ὅστις διὰ τῶν κηρύκων καλεῖ τοὺς λαοὺς εἰς ἐκκλησίαν. Οὗτοι πανταχόθεν κατὰ τάξιν συνήρχοντο πολλοὶ ὥς μέλισσαι κατὰ τὴν ἀνοιξιν εἰς τὰ ἀνθη.

Ἐλθόντες δὲ πάντες ἐκάθισαν. Ἐννέα δὲ κήρυκες διέταξαν σιγὴν εἰς πάντας. Τότε ὁ Ἀτρεΐδης Ἀγαμέμνων ἀναστὰς εἶπε·

«ὦ φίλοι ἥρωες Δαναοί, θεράποντες τοῦ Ἄρεος, ὃ Ζεὺς μὲ ἐνέπλεξεν εἰς βαρεῖαν συμφορὰν. Πρότερον μοὶ ὑπέσχετο ὅτι θὰ ἐκπορθήσω τὴν Τροίαν καὶ θὰ ἐπανέλθω νικητὴς εἰς τὴν πατρίδα μου. Ἀλλὰ τώρα βλέπω ἐβουλεύσατο κακὴν ἀπάτην. Μὲ κελεύει νὰ ἐπανέλθω εἰς τὸ Ἄργος δυσκλεές, ἀφ' οὗ ἀπώλεσα τόσον λαόν. Εἶνε αἰσχρὸν τῇ ἀληθείᾳ νὰ ἀκούσωσι καὶ οἱ μεταγενέστεροι ὅτι λαὸς τοιοῦτος καὶ τοιοῦτος τῶν Ἀχαιῶν ἐπολέμησεν ἄπρακτος κατὰ λαοῦ πολὺ ἀσθενεστέρου. Διότι ἂν ἠθέλομεν ἡμεῖς Ἀχαιοὶ καὶ Τρῶες ποιησάμενοι σπονδὰς πρὸς ἀλλήλους νὰ ἀριθμηθῶμεν ἀμφοτέρω καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐθέτομεν τῶν ἐπιχωρίων Τρώων ἕνα ἕκαστον, ἡμεῖς δὲ οἱ Ἀχαιοὶ ἐτασσόμεθα κατὰ δεκάδας, ἐκάστη δὲ δεκάς ἐλάμβανεν ἕνα Τρῶα οἰνοχόον, πολλαὶ δεκάδες ἡμῶν θὰ ἐστεροῦντο οἰνοχόου. Τόσω ἡμεῖς εἵμεθα πλειότεροι τῶν Τρώων. Ἀλλ' ἔχρυσιν ἐπικύρους ἐκ πολλῶν πόλεων, οἵτινες δὲν μὲ ἀφίνουσι νὰ κυριεύσω τὸ ὀχυρὸν Ἴλιον. Ἐννέα ἔτη παρῆλθον τοῦ μεγάλου Διὸς καὶ τὰ ξύλα τῶν νεῶν ἐσάπησαν, αἱ δὲ ἡμέτεραι γυναῖκες καὶ τὰ μικρὰ τέκνα ἡμῶν κάθονται ἐν τῇ οἰκίᾳ περιμένονσαι ἡμᾶς, ἐν ᾧ ἡμεῖς μάτην καταπινόμεθα διὰ τὸ ἔργον, ἕνεκα τοῦ ὁποίου ἤλθομεν. Ἀλλ' ἔλθετε νὰ φύγωμεν πάντες εἰς τὴν φίλην

γῆν τῆς πατρίδος· διότι δὲν θά δυνηθῶμεν νὰ κυριεύσωμεν τὴν Τροίαν.»

Ταῦτα εἶπεν ὁ Ἀγαμέμνων. Ὁ δὲ λαὸς ἐκινήθη εὐθὺς, ὥς κινουῦνται οἱ στάχυνες ἀγροῦ ὑπὸ σφοδροῦ ζεφύρου, καὶ ἀλαλάζων ἔτρεχεν εἰς τὰ πλοῖα. Κονιορτὸς δὲ πολὺς ἀνεφέρετο ὑπὸ τοὺς πόδας. Καὶ παρακελεύοντο ἀλλήλους νὰ ἐλκύσωσι τὰ πλοῖα εἰς τὴν θάλασσαν, ἐκάθαιρον δὲ καὶ τὰς τάφρους. Αἱ δὲ φωναὶ αὐτῶν ἔφθανον εἰς τὸν οὐρανὸν ποθούντων τὴν πατρίδα, ἀφῆρουν δὲ ἐκ τῶν πλοίων καὶ τὰ ἔρματα.

§. 35. Ὁ Ὀδυσσεὺς ἐπαναφέρει τοὺς Ἕλληνας εἰς τὸ καθῆκον.

Ὁ Ἀγαμέμνων καὶ οἱ ἄλλοι οἱ μεμνημένοι εἰς τὸ σχέδιον ἴσταντο ἐν ἀμηχανίᾳ βλέποντες ταῦτα. Καὶ οἱ Ἀχαιοὶ θά ἐπανήρχοντο παρὰ τὸ πεπρωμένον εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἂν ὁ Ὀδυσσεὺς δὲν ἐκώλυεν αὐτούς. Οὗτος βλέπων τὸν λαὸν φεύγοντα ἀποβάλλει τὴν χλαῖναν καὶ ὁρμαίως διέρχεται διὰ τοῦ στρατοπέδου. Καὶ ὅν τινα βασιλέα ἢ ἑξοχὸν ἄνδρα συνήντα ἰστάμενος ἐμπόδιζε τοῦτον διὰ λόγων συνετῶν.

«ὦ ἀγαθὲ, δὲν πρέπει καὶ σὺ νὰ φοβῆσαι ὥς δειλός. Ἀλλὰ κάθισον, ἐμπόδιζε δὲ καὶ τοὺς ἄλλους νὰ μὴ φεύγωσι. Διότι δὲν γινώσκεις σαφῶς ἀκόμη, τί σκέπτεται ὁ Ἀτρεΐδης. Τώρα μὲν μᾶς δοκιμάζει, ταχέως ὅμως θά μᾶς τιμωρήσῃ· διότι δὲν ἐνοήσαμεν πάντες

τί εἶπεν. Φοβοῦμαι μήπως ὀργισθεῖς πράξῃ κακόν τε

εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς. Ἡ ὀργὴ τοῦ βασιλέως εἶνε μεγάλη.
Τιμᾶ δὲ καὶ ἀγαπᾷ αὐτὸν ὁ βαθύφρων Ζεὺς.»

Ὅν τινα δὲ πάλιν ἐκ τοῦ λαοῦ κατελάμβανε θο-
ρυβοῦντα, τοῦτον ἐπληττε μὲ τὸ σκῆπτρον καὶ ἔλεγε·
«ἄθλιε, κάθου ἥσυχος καὶ ἄκουε τοὺς λόγους τῶν ἄλ-
λων, οἵτινες εἶνε ἀνώτεροί σου. Σὺ εἶσαι ἀπόλεμος καὶ
ἀναλκις, καὶ ἐν τῷ πολέμῳ καὶ ἐν τῇ βουλῇ ἄση-
μος. Δὲν ἤλθομεν ἐδῶ οἱ Ἀχαιοὶ ὅπως γείνωμεν πάν

τες βασιλεῖς. Δὲν εἶνε καλὸν ἡ πολυαρχία. Εἰς ἄρχων
ἔστω, εἰς βασιλεὺς, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ Κρονίδης ἔδωκε
τὸ σκῆπτρον καὶ τοὺς νόμους, ἵνα δι' αὐτῶν βασιλεύῃ.»

Ταῦτα μὲν ἐποίει ὁ Ὀδυσσεύς· οἱ δὲ Ἀχαιοὶ ἔτρε-
χον ἀπὸ τῶν πλοίων καὶ τῶν σκηνῶν εἰς τὴν ἐκκλη-
σίαν θορυβοῦντες, ὥς ὅτε τὸ κύμα τῆς πολυφλοίσβου
θαλάσσης βρέμεται εἰς τὸν μέγαν αἰγιαλὸν, σμαραγεί
δὲ καὶ ὁ πόντος.

§. 36. Ὁ Θερσίτης ἐναντιοῦται εἰς τὰς συμβουλάς τοῦ Ὀδυσσεύος.

Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι ἐκάθισαν καὶ κατὰ μικρὸν ἡσύχα-
σαν. Μόνος δὲ ὁ προπετὴς Θερσίτης ἐθορύβει ἀκόμη
ὅστις ἤξευρε πολλὰ, ἀλλ' ἀνόητα καὶ ἄκοσμα. Οὕτω
ἤριζε πρὸς τοὺς βασιλεῖς καὶ ἔλεγεν ὅ,τι θὰ ἐφαινετο
γελοῖον εἰς τοὺς Ἀργεῖους. Ἦτο ὁ δυσειδέστατος πάν-
των τῶν ἐν Τροίᾳ Ἑλλήνων. Ἦτο ἀλλήθως καὶ
χωλὸς τὸν ἕτερον πόδα. Οἱ ὤμοί του ἦσαν κυρτοὶ συμ-
πεπτωκότες πρὸς τὸ στῆθος. Ἐπάνω ἡ κεφαλὴ του
ἦτο ὀξεῖα καὶ ἐκαλύπτετο ὑπὸ λεπτῶν ἀραιῶν τρι-
χῶν. Ἦτο δὲ ἐχθιστος μάλιστα εἰς τὸν Ἀχιλλεὺς καὶ
Ὀδυσσεύς, διότι μὲ τούτους ἐφιλονεῖκει. Καὶ τώρα ἔ-
λεγε μὲ φωνὴν ὀξεῖαν ὀνειδὴ κατὰ τοῦ Ἀγαμέμνον-
τος — Οἱ δὲ Ἀχαιοὶ ὠργίσθησαν σφόδρα κατὰ τὸν
του — .

« Ἀτρεΐδῃ, διὰ τί μᾶς μέμφεσαι ; τίνος ἔχεις ἀνάγκην ; Αἱ σκηναί σου εἶνε πλήρεις χαλκοῦ, πολλαὶ ἐξαίρετοι γυναῖκες εἶνε ἐντὸς αὐτῶν, τὰς ὁποίας εἰς σέ πρῶτον πάντων τῶν Ἀχαιῶν δίδομεν ἡμεῖς, ὅταν κυριεύσωμεν πόλιν τινά. Ἡ ἔχεις ἀνάγκην χρυσοῦ, τὸν ὅποιον θὰ σοὶ ἔφερε τῶν Τρώων τις λύτρα τοῦ υἱοῦ του, τὸν ὅποιον ἐγὼ δέσας ἢ ἄλλος τις τῶν Ἀχαιῶν ὅλ' φέρω ἐνταῦθα ; ἢ θέλεις καὶ ἄλλην νέαν γυναῖκα ; Δὲν ἀρμόζει σὺ ἀρχηγὸς νὰ ρίπτῃς τοὺς Ἀχαιοὺς εἰς συμφοράς. Ἡμεῖς δὲ, ὦ δειλὰ καθάρματα, γυναῖκες μᾶλλον καὶ οὐχὶ ἄνδρες, ἔλθετε νὰ ἐπανέλθωμεν μὲ τὰ πλοῖά μας εἰς τὴν πατρίδα μας, καὶ ἅς ἀφήσωμεν τοῦτον ἐδῶ μόνον νὰ κορεσθῇ γερῶν, ἵνα εἰδῇ ἂν ἡμεῖς τὸν ὠφελοῦμεν ἢ ὄχι, ὅστις ἡτίμασε καὶ τῶρα τὸν Ἀχιλλέα, ἄνδρα πολὺ ἀνώτερόν του. Ἀλλ' ὁ Ἀχιλλεὺς δὲν εἶνε θυμώδης, εἶνε ἐπιεικής· διότι τότε θὰ ἡδέικεις, Ἀτρεΐδῃ, διὰ τελευταίαν φοράν.»

Ταῦτα εἶπεν ὀνειδίζων τὸν Ἀγαμέμνονα, τὸν ἡγεμόνα τῶν λαῶν, ὁ Θερσίτης. Τοῦτον ὁμῶς εὐθὺς ἐπλησίασεν ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ἀγρίως ἰδὼν τὸν ἐπετίμησε σκληρῶς λέγων·

« Θερσίτα ἀθυρόστομε, ἀκριτόλογε, μὲ τὴν λιγερὴν φωνήν σου, παῦσον καὶ μὴ θέλε σὺ μόνος νὰ ἐρίζῃς πρὸς τοὺς βασιλεῖς· διότι σοὶ λέγω ὅτι δὲν ὑπάρχει ἄλλος ἄνθρωπος χειρότερός σου ἐκ πάντων τῶν Ἑλλήνων, ὅσοι ἦλθον ἐνταῦθα. Καὶ διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ ἔχῃς ἀνὰ στόμα τοὺς βασιλεῖς, νὰ ἐπιρρίπτῃς

αὐτοῖς ὀνειδῆ καὶ νὰ σκέπτηται πάντοτε περὶ ἐπιστροφῆς. "Αν σὲ καταλάβω καὶ ἄλλοτε μωρολογοῦντα ὥς καὶ τώρα, νὰ μὴ μείνῃ ἡ κεφαλὴ ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ Ὀδυσσέως καὶ νὰ μὴ λέγωμαι πατὴρ τοῦ Τηλεμάχου, ἂν δὲν σὲ λάβω καὶ δὲν σὲ ἐκδύσω τὰ ἱμάτια, τὴν χλαῖναν καὶ τὸν χιτῶνα καὶ πάντα τέλος καὶ δὲν σὲ στείλω διὰ ῥαβδισμῶν πολλῶν κλαίοντα εἰς τὰ πλοῖα».

Ταῦτα εἶπε καὶ ἔπληξε μὲ τὸ σπῆπτρον τὸν Θεοσίτην ἐπὶ τῆς ῥάχεως καὶ τῶν ὤμων. Οὗτος δὲ ἐκυρτώθη καὶ δάκρυα θαλερὰ ἐξέπεσον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν του. Μῶλωψ δὲ αἱματώδης ἐξυπανέστη ἐκ τῆς πληγῆς. Ἐφοβήθη καὶ ἐκάθισεν. Ἡσθάνθη τὸν πόνον καὶ ἤλιθίως ἰδὼν ἐσπόγγιζε τὰ δάκρυά του. Οἱ δὲ Ἕλληνες, καίπερ λυπημένοι, ἐγέλασαν ἐπὶ τούτῳ ἡδὺν γέλωτα, μισοῦντες τὸν αὐθάδη πάντες.

Ἐνταῦθα δὲ τις βλέψας πρὸς τὸν πλησίον του εἶπε· «Ἀληθῶς, ὁ Ὀδυσσεὺς ἐξετέλεσε μέχρι τοῦδε πολλὰ ἐξαίρετα ἔργα. Ἀλλὰ τοῦτο ὅμως εἶνε τὸ ἄριστον εὐεργέτημα εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς, καθ' ὅσον τοιοῦτοτρόπως ἐμπόδισε τὸν βλαβερὸν τοῦτον φλύαρον νὰ ἀγορεύῃ. Βεβαίως δὲν θὰ ἐπιθυμήσῃ καὶ πάλιν νὰ ἐρίξῃ πρὸς τοὺς βασιλεῖς μὲ λόγους ἀπρεπεῖς.»

§. 37. Οἱ Ἕλληνες πείθονται νὰ πολεμήσωσι κατὰ φυλάς.

Καὶ τὸ μὲν πλῆθος τοιαῦτα ἔλεγεν. Ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς ἀποταθείς πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα εἶπε·

« Ἀτρεΐδῃ βασιλεῦ, οἱ Ἕλληνες θέλουσι μοι φαίνεται νὰ σὲ καταστήσωσιν ἀτιμότατον εἰς τοὺς ἀνθρώπους, οὐδὲ ἐκτελοῦσι τὴν ὑπόσχεσίν των νὰ μὴ ἐπανεέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα των πρὶν ἐκπορθήσωσι τὴν ὀχυρὰν Τροίαν. Ὡς μικρὰ παιδία καὶ ὡς χῆραι γυναῖκες ὁδύρονται νὰ ἐπανεέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα των. Βεβαίως κακὸν πρᾶγμα εἶνε καὶ ἓνα μῆνα νὰ ζῇ τις μακρὰν τῆς πατρίδος. Καὶ δίκαιον ἔχομεν νὰ λυπώμεθα ἡμεῖς εὐρισκόμενοι ἐννέα ὅλα ἔτη μακρὰν τῶν φιλτάτων μας. Ἀλλὰ πάλιν δὲν εἶνε αἰσχρὸν νὰ μείνωμεν ἐνταῦθα τόσον χρόνον καὶ νὰ ἐπανακάμψωμεν ἄπρακτοι; Διὰ τοῦτο καρτερήσατε, φίλοι, ὑπομείνατε ἀκόμη ὀλίγον χρόνον διὰ νὰ μάθωμεν ἂν ὁ Κάλχας μαντεύεται ἀληθῶς ἢ οὐ. Ἐνθυμεῖσθε βεβαίως πάντες τί οὗτος ἐν τῇ Αὐλίδι ἡμῖν ἐμαντεύσατο, ὅτι δηλαδὴ κατὰ τὸ δέκατον ἔτος θὰ κυριεύσωμεν τὴν Τροίαν.»

Ταῦτα εἶπεν, οἱ δὲ Ἕλληνες ἀνευφήμησαν ἐπαινέσαντες τὸν λόγον τοῦ Ὀδυσσεώς.

Μετὰ ταῦτα ἀνέστη ὁ Γερήνιος ἱππότης Νέστωρ, ὅστις προτρέπει τὸν Ἀγαμέμνονα νὰ ὀδηγήσῃ τοὺς Ἀχαιοὺς εἰς τὴν μάχην. Ὅπως δὲ ἴδωσιν ὅποιοι εἴτε ἐκ τῶν ἡγεμόνων εἴτε ἐκ τῶν λαῶν πολεμήσωσιν ἀνδρείως καὶ ὅποιοι ὄχι, συμβουλεύει νὰ χωρίσῃ αὐτοὺς κατὰ φυλὰς καὶ φατρίας καὶ οὕτω συντεταγμένους νὰ φέρῃ εἰς μάχην.

Πρὸς τοῦτον δὲ ἀπεκρίνατο ὁ Ἀτρεΐδης: « Τῷ ὄντι,

γέρον, κατὰ τὰς σοφὰς σκέψεις ὑπερέχεις πάντων ἡ-
μῶν. Εἶθε, ὦ Ζεῦ πάτερ καὶ Ἀθηνᾶ καὶ Ἀπολλόν, νᾶ
εἶχον δέκα τοιούτους συμβούλους ἐκ τῶν Ἑλλήνων.
Τότε ταχέως θὰ ἐκυριεύετο ἡ πόλις τοῦ Πριάμου.
Ἀλλ' ὁ Κρονίδης ἔδωκέ μοι συμφοράς. Μὲ ἐνέβαλεν
εἰς ἀνωφελεῖς ἔριδας καὶ φιλονεικίας, καὶ ἔκαμα ἐχ-
θρὸν τὸν Ἀχιλλέα. Ἐγὼ δὲ εἶμαι ἡ πρώτη αἰτία τῆς
στάσεως ταύτης. Ἄν δέ ποτε διαλλάχθωμεν, τότε
εὐκόλως θὰ κατορθωθῇ ὁ σκοπὸς ἡμῶν. Ἀλλὰ τώρα
πορεύεσθε, Ἀχαιοί, εἰς τὸ δεῖπνον καὶ ἐτοιμάσθητε εἰς
μάχην. Ἐκαστος ἄς ἀκονήσῃ καλῶς τὸ δόρυ του,
ἄς εὐτρεπίσῃ τὴν ἀσπίδα του. ἄς δώσῃ δὲ καὶ τροφήν
εἰς τοὺς ἵππους του καὶ ἄς ἐξετάσῃ καλῶς πανταχό-
θεν τὸ ἄρμα του, ὅπως δυνηθῶμεν δι' ὅλης τῆς ἡμέ-
ρας ἀδιαλείπτως κατὰ τοῦ ἐχθροῦ νᾶ μαχώμεθα. Συμ-
φορὰ δὲ εἰς ἐκεῖνον, ὃν ἴδω ἐκρυστικῶς ἀριστάμενον τῆς
μάχης. Δὲν θὰ δυνηθῇ νᾶ ἀπορύγῃ τοὺς κύνας καὶ
τὰ σαρκοφάγα ὄρνεα.»

Ταῦτα εἶπεν, οἱ δὲ Ἕλληνες ἐπευφήμησαν καὶ ἀνα-
στάντες ἔτρεχον διασκεδασθέντες κατὰ τὰ πλοῖα.
Ἀνῆψαν πῦρ κατὰ τὰς σκηνάς καὶ ἐδείπνουν. Ἐθου-
σίαζον δὲ καὶ εἰς τοὺς θεοὺς ἄλλος εἰς ἄλλον εὐχόμενοι
νᾶ ἀπορύγῃσι τὸν θάνατον. Ὁ δὲ βασιλεὺς τῶν ἀν-
δρῶν Ἀγαμέμνων ἐθυσίασε βοῦν παχὺν, πενταετῇ εἰς
τὸν μεγαλοδύναμον Δία καὶ ἐκάλεσε εἰς δεῖπνον τοὺς
ἀρίστους τῶν Ἀχαιῶν, ἀλλὰ πρῶτα τὸν Νέστορα
καὶ τὸν Ἰδομονέα, ἔπειτα τοὺς δύο Αἴαντας καὶ τὸν

Διομήδῃ, ἔκτον δὲ τὸν Ὀδυσσεύ. Αὐτόκλητος δὲ ἦλθε καὶ ὁ ἀδελφὸς Μενέλαος. Οὗτοι ἐστάθησαν πέριξ τοῦ βοῦς καὶ ἐσκορπίσαν τοὺς οὐλοχύτας¹ (κριθὰς). Ὁ Ἀτρεΐδης εἶπε τότε ταῦτα προσευχόμενος : « Ζεῦ ἐνδοξότατε, μέγιστε μελανονεφῇ, ὁ τὸν αἰθέρα κατοικῶν, νὰ μὴ δύσῃ ὁ ἥλιος πρότερον καὶ νὰ μὴ ἐπέλθῃ τὸ σκότος, πρὶν ἢ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ καπνοῦ κατακρημνισθῇ ἡ οἰκία τοῦ Πριάμου καὶ διὰ τοῦ δόρατος διαρρήξῃ τὸν θώρακα τὸν περὶ τὸ στῆθος τοῦ Ἑκτορος καὶ πολλοὶ τῶν ἐταίρων του περὶ αὐτὸν πέσωσι πρηνεῖς ἐν τῷ κονιορτῷ δάκνοντες τὴν γῆν. » Ταῦτα ἤυχετο ὁ Ἀτρεΐδης, ἀλλ' ὁ Ζεὺς ἄλλα ἐβουλεύετο.

Ἀφ' οὗ δὲ πάντες ἐδείπνησαν, τότε ὁ Ἀτρεΐδης ἐκέλευσε τοὺς κήρυκας νὰ καλέσωσι τὸν λαὸν εἰς μάχην, ὅστις τάχιστα συνηθροίσθῃ. Οἱ δὲ ἡγεμόνες τῶν Ἑλλήνων παρέττατον αὐτούς. Μεταξὺ δὲ τούτων ἔβλεπες καὶ τὴν γλαυκῶπιν Ἀθηνᾶν, ἥτις ἔχουσα ἀσπίδα πολύτιμον, ἀγήρων, ἀθάνατον, ἀφ' ἧς ἐκρέμαντο ἑκατὸν θύσανοι πάγχρυσοι, πάντες καλῶς πεπλεγμένοι, ἀξίας ἑκατὸν βοῶν ἕκαστος, ἐφέρετο ἀνά τὸν στρατὸν ἐνθαρρύνουσα αὐτὸν νὰ ἔλθῃ εἰς μάχην. Ἐνέβαλε δὲ εἰς τὴν καρδίαν ἑκάστου καὶ δύναμιν, ἵνα πολεμῇ ἀκαταπαύστως. Καὶ αἶρνης ἐγένετο εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς ὁ πόλε-

¹ Οἱ ἀρχαῖοι συνείθιζον πρὸ τῆς θυσίας πρῶτον νὰ νίπτωνται, ἔπειτα νὰ σκορπίζουν κριθὰς ἐπάνω εἰς τὸ θῦμα καὶ εἰς τὸν βωμόν.

μος γλυκύτερος τῆς ἐπανόδου εἰς τὴν φίλην πατρίδα. Καὶ θαρραλέοι προεχύθησαν ἐκ τῶν πλοίων των εἰς τὸ Σκαμάνδριον πεδῖον ὡς στίφη πτηνῶν, ὑπὸ δὲ τοὺς πόδας αὐτῶν καὶ τῶν ἵππων ἐπατάγει ἡ γῆ. Μακρόθεν δὲ ἐφαίνετο ἡ αἵγλη τῶν ὅπλων ὡς λάμπις μεγάλης πυρᾶς, ἥτις ἐπιφλέγει δάση ἀπέραντα ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὄρους. Ἐπορεύοντο δὲ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ εὐκόσμως παραπεταγμένοι, τὸν Ἀγαμέμνονα ἐν τῷ μέσῳ ἔχοντες.

§. 38. Ὁ Ἑκτωρ πρόμαχος τῶν Τρώων.

Ὁ Πολίτης, ὁ υἱὸς τοῦ Πριάμου, ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ τύμβου τοῦ Αἰσυήτου σκοπὸς τῶν Τρώων. Οὗτος ἰδὼν τὴν προέλασιν τῶν Ἑλλήνων, ἀνήγγειλε μετὰ σπουδῆς τοῦτο εἰς τοὺς Τρῶας, οἵτινες συνεσκέπτοντο ἤδη πρὸ τῶν πυλῶν τῆς βασιλικῆς οἰκίας. Ὁ Ἑκτωρ ἀκούσας παραχρῆμα διέλυσε τὴν ἐκκλησίαν. Ὁ δὲ λαὸς ἤρπασε τὰ ὅπλα καὶ κατὰ στίφη συνωθοῦντο ἄλλοι μὲν ἐπὶ τῶν ἀρμάτων, ἄλλοι δὲ πεζοὶ εἰς τὰς πύλας, ἵνα ἀντεπεξέλθωσι κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Φθάσαντες δὲ εἰς τὸν ἀρχαῖον τύμβον τῆς Μυρίνης παρετάχθησαν καὶ Τρῶες καὶ ἐπίκουροι εἰς μάχην. Ἐντεῦθεν δὲ τὸν Ἑκτορα ἔχοντες ἀρχιστράτηγον ἐπορεύοντο περαιτέρω μετὰ θορύβου καὶ φωνῶν πολλῶν, ὡς στίφη γεράνων πετομένων ὑπεράνω τοῦ Ὠκεανοῦ καὶ ἐπιπιπτόντων κατὰ τῶν μικρῶν Πυγμαίων¹. Οἱ

¹ Οἱ νάννοι οὗτοι ἐμυθολογεῖτο ὅτι ἔζων κατὰ τὸν ἄνω Νεῖλον, καὶ ὅτι ἐξολοθρεύθησαν ὑπὸ τῶν γεράνων.

Ἕλληνες ὅμως ἐξηκολούθουν νὰ πορεύωνται διὰ τοῦ ἀναφερομένου κονιορτοῦ ἐν σιγῇ μεστοὶ θάρρους καὶ ὄντες ἔτοιμοι ἕκαστος νὰ βοηθήσῃ τὸν ἄλλον.

Ὅτε δὲ οἱ στρατοὶ ἤλθον πλησιέστερον ἀλλήλων, τότε ὁ Πάρις ἔχων ἐπὶ τῶν ὤμων παρδαλὴν καὶ τόξον καὶ ξίφος προεχώρησε τῶν ἄλλων καὶ πάλλων τὰ δύο δόρατα προεκάλει ὁ θρασύδειλος τοὺς ἀρίστους τῶν Ἀχαιῶν εἰς μονομαχίαν.

Τοῦτον δὲ ὡς εἶδεν ὁ Μενέλαος ἐρχόμενον ἐμπρὸς τῶν ἄλλων, ἐχάρη ὡς χαίρει ὁ λέων, ὅταν πεινῶν συναντήσῃ ἔλαφον ἢ αἶγαγον. Τὴν κατατρώγει ἂν καὶ διώκουσιν αὐτὸν κύνες ταχεῖς καὶ ἀκμαῖοι. Οὕτως ἐχάρη ἤδη καὶ ὁ Μενέλαος, διότι ἤλπιζε νὰ ἐκδικηθῇ τὸν μιaron. Καὶ εὐθὺς ἐπήδησε κάτω ἐκ τοῦ ἄρματος μὲ τὰ ὅπλα του. Τοῦτον ὡς εἶδεν ὁ εὐμορφος Πάρις φανέντα ἐν τοῖς προμάχοις, κατεπλάγῃ καὶ περιδεῆς ἐτράπη ὀπίσω καὶ ἐκρύβη μετὰ τοῦ στρατοῦ. Καθὼς δὲ ὅτε τις ἐν ταῖς κοιλάσι ὄρους ἰδὼν δράκοντα πηδᾷ ὀπίσω καὶ τρόμος καταλαμβάνει τὰ μέλη του καὶ ὠχρὸς τὰς παρειάς στρέφεται ὀπίσω, οὕτω καὶ ὁ Πάρις ἐκρύβη πάλιν εἰς τὸν ὄμιλον τῶν Τρώων βοηθεῖς τὸν υἱὸν τοῦ Ἀτρέως.

§. 39. Ὁ Ἑκτωρ ἐπιτιμᾷ τὸν Πάριν.

Ὁ Ἑκτωρ ἰδὼν τοῦτον ἐπετίμησε μὲ λόγους δνειδιστικούς.

«Κακόπαρι, μόνον κατὰ τὴν μορφήν ἄριστε, εἴθε νὰ μὴ ἐγεννᾷσθαι ἢ νὰ ἀπέθνησκας ἄγαμος. Τοῦτο θὰ ᾔτο καλλίτερον ἢ νὰ εἶσαι ὁ περίγελως καὶ ἡ χλεύη τῶν ἀνθρώπων. Βεβαίως ἀνακαγχᾶζουσιν οἱ Ἀχαιοὶ λέγοντες ὅτι παρ' ἡμῖν πρόμαχος εἶνε, ὁ ὦραϊος μὲν, ἀλλ' ἐστερημένος δυνάμεως καὶ τόλμης. Ἄφ' οὗ ἐτόλμης νὰ διαπλεύσῃς τοσοῦτον πόντον καὶ νὰ μεταβῇς εἰς ξένους λαοὺς, ἵνα ἀρπάσῃς ὦραϊαν γυναῖκα, νύμφην ἀνδρῶν μαχητῶν, καὶ νὰ φέρῃς οὕτω μέγα δυστύχημα καὶ εἰς τὸν πατέρα σου καὶ εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς ὅλον τὸν λαόν, πῶς δὲν ἔχεις τῶρα τὴν τόλμην νὰ σταθῇς καὶ νὰ περιμένῃς τὸν πολεμικὸν Μενέλαον; Τῇ ἀληθείᾳ, θὰ ἐμάνθῃς τῶρα ὁποῖου ἀνδρὸς γυναῖκα ἤρπασας. Καὶ οὐδαμῶς θὰ σὲ ἐβοήθουν οὔτε τὰ δῶρα τῆς Ἀφροδίτης οὔτε ἡ καλὴ κόμη οὔτε τὸ ὦραϊον πρόσωπον, ὅτε θὰ ἐκυλίετο ἐν τῇ κόνει.»

Πρὸς τοῦτον δὲ ἀπεκρίνατο ὁ Πάρις: «Ἐκτορ, ἔχεις πολὺ δίκαιον νὰ μὲ δνειδίζῃς τοιοῦτοτρόπως. Σοῦ ἡ καρδιά εἶναι πάντοτε ἀτάρακτος ὡς πέλεκυς, ὅστις διασχίζει μεθ' ὀρμῆς τὸ ξύλον. Ἐν τούτοις μὴ μοῦ κατηγόρει τὰ δῶρα τῆς Ἀφροδίτης. Οὐδαμῶς εἶνε ταῦτα ἀπόβλητα. Τῶρα δὲ, ἂν θέλῃς νὰ πολεμήσω, τοὺς μὲν ἄλλους καὶ Ἀχαιοὺς καὶ Τρῶας κάθισον, ἐμὲ δὲ καὶ τὸν Μενέλαον ἀφήσατε νὰ ἀγωνισθῶμεν. Καὶ ὅστις ἡμῶν τῶν δύο νικήσῃ, οὗτος ἂς λάβῃ τὴν Ἑλένην καὶ πάντα τὰ κτήματα. Σεῖς δὲ

οἱ λοιποὶ ἠμπορεῖτε τότε νὰ ποιήσητε εἰρήνην. Καὶ οἱ μὲν Ἀχαιοὶ νὰ ἐπανεέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα των, ὑμεῖς δὲ νὰ κατοικῆτε ἡσύχως τὴν Τροίαν.»

§. 40. Οἱ Ἑλληνες καὶ Τρῶες πλησίον ἀλλήλων καθήμενοι.

Ὁ Ἑκτωρ ἐχάρη πολὺ ἐκ τῶν λόγων τούτων καὶ ἐλθὼν εἰς τὸ μέσον τῶν Τρῶων ἐμπόδιζε τὰς φάλαγγας αὐτῶν διὰ τοῦ δόρατος, ὅπερ ἐκράτει ἐκ τοῦ μέσου. Πάντες δὲ οὗτοι ἐστάθησαν. Οἱ δὲ κομῶντες Ἀχαιοὶ ἰδόντες τὸν Ἑκτορα ἔβαλλον κατ' αὐτοῦ καὶ βέλη καὶ λίθους. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς Ἀγαμέμνων ἐρώνησεν θυνάτὰ ταῦτα.

«Ἦσυχάσατε Ἀργεῖοι, μὴ βάλλετε, ἀνδρεῖοι Ἀχαιοὶ, διότι ὁ Ἑκτωρ θέλει νὰ εἴπῃ ἡμῖν λόγον τινά.» Οἱ Ἀχαιοὶ ἔπαυσαν καὶ ἐσιώπησαν. Ὁ δὲ Ἑκτωρ ἐν τῷ μέσῳ τῶν δύο στρατιῶν ἰστάμενος, ἐφρηνέρωσε τὴν γνώμην τοῦ Πάριδος. Βαθεῖα δ' ἐγένετο σιγὴ εἰς πάντας. Τέλος δὲ εἶπεν ὁ Μενέλαος :

«Ἀκούσατε τώρα καὶ ἐμοῦ, οὗ τὴν καρδίαν μάλιστα κατέχει λύπη. Φρονῶ δὲ ἤδη νὰ διαλύσῃτε τὰς διαφορὰς καὶ Ἀργεῖοι καὶ Τρῶες, ἀφ' οὗ ἐπάθετε πολλὰ κακὰ ἔνεκα τῆς ἔριδος, ἧς αἴτιος εἶνε ὁ Πάρις. Εἷς ἐξ ἡμῶν τῶν δύο, ὅστις εἶνε προωρισμένος εἰς θάνατον, ἅς ἀποθάνῃ. Οἱ δὲ ἄλλοι παύσατε τάχιστα τὸν πόλεμον. Φέρετε δὲ σεῖς οἱ Τρῶες δύο ἀρνία, τὸ μὲν

ἐν λευκὸν διὰ τὸν Ἥλιον, τὸ δὲ ἕτερον μέλαν διὰ τὴν Γῆν. Διὰ δὲ τὸν Δία θὰ φέρωμεν ἡμεῖς ἄλλο. Φέρετε δὲ καὶ τὸν Πρίαμον, ἵνα μετ' αὐτοῦ ποιήσωμεν τὰς συνθήκας, καθ' ὅσον οἱ παῖδες αὐτοῦ εἶναι ὑβρισταὶ καὶ ἄπιστοι καὶ εὐκόλως δύνανται νὰ παραβῶσι τοὺς ὅρκους. Συνήθως ὁ νοῦς τῶν νέων δὲν εἶνε σταθερός. Εἰς ὅσους δὲ ἀνάμεσα ὑπάρχει ὁ γέρων, οὗτος γνωρίζων ἐκ πείρας πολλὰ θὰ φροντίσῃ ὅπως ἀποβῇ τὸ πρᾶγμα πρὸς μεγίστην ὠφέλειαν καὶ τῶν δύο.»

Οὕτως εἶπεν. Οἱ δὲ ἐχάρησαν καὶ Ἀχαιοὶ καὶ Τρῶες ἐλπίζοντες νὰ παύσωσι τοῦ φονικοῦ πολέμου. Καὶ τοὺς μὲν ἵππους ἔταξαν εἰς γραμμὴν, αὐτοὶ δὲ κατέβησαν ἐκ τῶν ἀρμάτων, ἐξεδύθησαν τὰ ὅπλα των καὶ κατέθηκν αὐτὰ κατὰ γῆς πλησίον ἀλλήλων. Ὀλίγος δὲ χῶρος διεχώριζε τὰ δύο στρατεύματα.

Ὁ Ἑκτωρ ἔστειλε δύο κήρυκας εἰς τὸ ἄστυ νὰ φέρωσι ταχέως δύο ἄρνία καὶ νὰ προσκαλέσωσι καὶ τὸν Πρίαμον. Ὁ Ἀγαμέμνων ἔστειλε τὸν Ταλθύβιον εἰς τὰ πλοῖα νὰ φέρῃ ἓνα κριόν.

Ἡ δὲ Ἴρις, ἡ ἄγγελος τῶν θεῶν, λαβοῦσα τὴν μορφήν τῆς Λαοδίκης, ἣτις ἦτο ἡ ὠραιότατη κόρη τοῦ Πριάμου καὶ σύζυγος τοῦ Ἀντηνορίδου Ἑλικάονος, ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλένην. Εὗρε δὲ ταύτην ἐν τῷ μεγάρῳ ὑφαίνουσαν μέγαν ἱστὸν πορφυροῦν, ἐν ᾧ ἐνέπλεκε πολλοὺς ἀγῶνας οὓς ἔκαμον χάριν αὐτῆς οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Τρῶες. Πλησίον δὲ ἱσταμένη εἶπεν ἡ ταχύπους Ἴρις :

«Ἐλα ἐδῶ, φίλη νύμφη, ἵνα ἴδῃς θαυμάσια ἔργα.
Οἱ Τρῶες καὶ οἱ Ἀχαιοὶ, οἵτινες πρότερον ἐμάχοντο
κατ' ἀλλήλων ἐν τῷ πεδίῳ, ἤδη κάθηνται ἐν σιγῇ
κακλιμένοι ἐπὶ τῶν ἀσπίδων των, τὰ δὲ μακρὰ των
βόρατα ἔχουσιν ἐμπεπηγμένα ἐν τῇ γῇ, ὁ δὲ πόλεμος

ἔπαυσε. Θὰ πολεμήτωσι δὲ μόνον ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ὁ Μενέλαος μὲ τὰ μακρὰ δόρατα περὶ σοῦ. "Οστις δὲ νικήσῃ, τούτου σὺ θὰ εἶσαι γυνή.» Οἱ λόγοι οὗτοι διήγειραν ἐν τῇ Ἑλένῃ τὸν πόθον πρὸς τὸν πρότερον σύνζυγον, πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τοὺς γονεῖς. Εὐθὺς δὲ καλυψαμένη μὲ λευκὰς ὀθόνας ἐξῆλθε μετὰ σπουδῆς ἐκ τοῦ θαλάμου ἐνδοακρὺς. Ἠκολούθουν δὲ καὶ αἱ δύο θεράπαιναι, ἡ Αἴθρα καὶ ἡ Κλυμένη. Καὶ ταχέως ἐφθασαν εἰς τὰς Σκαιὰς πύλας. Ἐνταῦθα ἐπὶ τοῦ πύργου ἐκάθητο ὁ Πρίαμος καὶ οἱ δημογέροντες θεώμενοι τὴν μάχην. Ὡς δὲ εἶδον τὴν Ἑλένην ἀπὸ τὸν πύργου ἤρχισαν νὰ λέγωσιν :

«Οἱ Τρῶες καὶ οἱ Ἀχαιοὶ δὲν εἶνε ἀξιόμεμπτοι ὅτ' ἀποφασίζουσι νὰ ὑποφέρωσι τόσα κακὰ χάριν τοιαύτης γυναικός. Ὡς πρὸς τὸ κάλλος εἶνε ὁμοία πρὸς τὰς ἀθανάτους θεάς. Ἀλλὰ καὶ τοιαύτη οὕσα ἃς ἐπανεέλθῃ εἰς τὰ πλοῖα τῶν Δαναῶν, πρὶν παρασκευάσῃ εἰς ἡμᾶς καὶ εἰς τὰ τέκνα ἡμῶν συμφοράν.»

§. 41. Συνδιάλεξις Ἑλένης καὶ Πριάμου.

Ταῦτα ἔλεγον οἱ γέροντες. Ὁ δὲ Πρίαμος ἐκάλεσε παρ' αὐτῷ τὴν Ἑλένην. «Ἐλθὲ ἐδῶ, εἶπε, φίλον τέκνον, καὶ κάθισον πλησίον μου, ἵνα ἴδῃς τὸν πρότερόν σύζυγόν σου καὶ τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους σου. Ἐλθὲ, δὲν μοι εἶσαι σὺ ἡ αἰτία, ἀλλ' οἱ θεοὶ, οἵτινες μοι ἐπέ-

νησαν πολυδάκρυον πόλεμον. Εἶπέ μοι τὸ ὄνομα τοῦ πελωρίου ἐκείνου ἀνδρὸς, ὅστις εἶνε ἐκεῖ τόσον καλὸς καὶ μέγας. Βεβαίως καὶ ἄλλοι εἶνε αὐτοῦ ὑψηλότεροι. Ἀλλὰ πόσον ὥραϊον ἄνδρα καὶ μεγαλοπρεπῆ ἐγὼ ἀκόμη δὲν εἶδον μὲ τοὺς ὀφθαλμούς μου. Ὅμοιάζει μὲ βασιλέα.»

Πρὸς ταῦτα δὲ ἀπεκρίνατο ἡ Ἑλένη. «Ἀγαπητὲ πενθερὲ, εἴθε νὰ ἀπέθνησκον κακῶς, ὁπότε ἠκολούθησα τὸν υἱὸν σου ἀπολιποῦσα καὶ σύζυγον καὶ κόρην φιλάττην καὶ γνωρίμους καὶ τὰς φίλας ὁμήλικάς μου. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἐγένετο. Καὶ διὰ τοῦτο τήκομαι κλαίονσα. Ὁ ἀνὴρ περὶ οὗ ἐρωτᾷς εἶνε ὁ Ἀτρεΐδης Ἀγαμέμνων, καὶ βασιλεὺς ἀγαθὸς καὶ μαχητὴς ἰσχυρός. Ἦτο ἀνδράδελφος ἐμοῦ τῆς ἀναισχύντου, ἃν τὰ παρελθὸν δὲν εἶνε ὄνειρον.»

Οὗτος εἶπεν. Ὁ δὲ Πρίαμος θαυμάζων τὸν ἄνδρα ἀνεφώνησεν. «Εὐδαιμονέσστατε Ἀτρεΐδη, πόσοι υἱοὶ τῶν Ἀχαιῶν ὑπακούουσιν εἰς σέ. Ἐγὼ μεταβῆ ἤδη καὶ εἰς τὴν ἀμπελώδη Φρυγίαν, ἔνθα εἶδον παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Σαγγαρίου πολυάριθμον στρατὸν Φρυγῶν, μεθ' οὗ ἐγὼ ὡς σύμμαχος ἐμελλον νὰ πολεμήσω κατὰ τῶν Ἀμαζόνων. Ἀλλ' οὗτοι δὲν ἦσαν τότε, ὅτοι σὲ γοργόφθαλμοι Ἀχαιοί.»

Δεύτερον δὲ ἰδὼν τὸν Ὀδυσσεά ἡρώτα ὁ σεβάσμιος γέρον. «Ἐλα εἶπέ μοι καὶ τοῦτον, φίλον τέκνον, ποῖος εἶνε. Οὗτος δὲν ἐξέχει μὲν κατὰ τὴν κεφαλὴν ὡς ὁ Ἀγαμέμνων, ἀλλ' εἶνε κατὰ τοὺς ὤμους καὶ τὰ στέρ-

να ευρύτερος. Τὰ ὅπλα αὐτοῦ κεῖνται ἐπὶ τῆς γῆς. Τὸν ὁμοιάζω μὲ κριόν· διότι ὡς ὁ κριὸς διέρχεται διὰ μεγάλου ποιμνίου λευκῶν προβάτων, οὕτω καὶ οὗτος ἀναστρέφεται τὰς τάξεις τῶν ἀνδρῶν.»

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίνατο ἡ Ἑλένη· «Οὗτος εἶνε ὁ Λαερτιάδης Ὀδυσσεὺς ἐκ τῆς πετρῶδους Ἰθάκης, ἀνὴρ δραστηριώτατος καὶ σοφώτατος.»

Πρὸς ταύτην δὲ ἀπεκρίνατο ὁ σοφὸς Ἀντήνωρ· «Ὁ λόγος οὗτος, ὃν εἶπες, γύναι, εἶνε ἀληθέστατος. Διότι ὁ Ὀδυσσεὺς ἦλθε καὶ ἐδῶ ποτε ἀπεσταλμένος μετὰ τοῦ Μενέλαου ἕνεκα σοῦ. Τούτους ἐγὼ ὑπεδέχθην ὡς ξένους κατ' οἶκον καὶ τοὺς ἐρίλευσα. Καὶ ἐγνώρισα ἀμφοτέρων τὴν μορρὴν καὶ τὴν μεγάλην φρόνησιν. Ὅτε ἤρχοντο εἰς τὴν συνέλευσιν τῶν Τρώων, ἂν μὲν ἴσταντο, ὁ Μενέλαος ἦτο μεγαλείτερος, ἂν δὲν ἐκάθηντο, ὁ Ὀδυσσεὺς ἦτο σεβαστότερος. Ὅτε δὲ ὠμίλουν, ὁ Μενέλαος ἠγόρευεν ἐπιτροχάδην ὀλίγα μὲν ἀλλὰ πειστικά, ἐπειδὴ δὲν ἦτο πολὺλόγος οὐδὲ ἀμαρτοεπής. Ὅτε ὅμως ἀνίστατο ὁ πολύσοφος Ὀδυσσεύς, πρῶτον ἴστατο ἔχων τὰ ὄμματα προσηλωμένα κατὰ γῆς καὶ τὸ σκῆπτρον οὔτε ἐμπρὸς οὔτε ὀπίσω κιγῶν αἰέποτε ὡς ἄνθρωπος ἄπειρος καὶ ἀμαθής, καὶ θὰ ἔλεγες αὐτὸν ὠργισμένον σφόδρα ἢ ἄφρονι. Ἐπειτα ὅμως, ὅτε ἐξήρχετο φωνὴ μεγάλη ἐκ τοῦ στήθους καὶ οἱ λόγοι ὡς νιφετὸς χειμαρινὸς οὐδεὶς τῶν θνητῶν ἠδύνατο νὰ διαγωνισθῇ μετὰ τοῦ Ὀδυσσεως. Ἀλλὰ τώρα θανμάζομεν αὐτὸν ἔτι περισσότερον.»

Τὸ τρίτον δὲ ἡρώτησε πάλιν ὁ σεβάσμιος γέρων
 ἰδὼν τὸν Αἴαντα. «Τίς ἄρά γε εἶνε οὗτος ὁ ἄλλος Ἀ-
 χαιὸς ὁ σεμνὸς καὶ μέγας, ὑπερέχων τῶν Ἀργείων
 κατὰ τε τὸ ἀνάστημα καὶ τοὺς εὐρεῖς ὤμους;»

Πρὸς τοῦτον δὲ ἀπεκρίνατο ἡ Ἑλένη. «Οὗτος εἶνε
 ὁ Αἴας ὁ πελώριος, τὸ προπύργιον τῶν Ἀχαιῶν. Ἐτέ-
 ρωθεν δὲ ἴσταται ὁ Ἰδομενεὺς ὡς θεός, περὶ ὃν εἶνε συ-
 νηγμένοι οἱ ἡγεμόνες τῶν Κρητῶν. Πολλάκις ἐξένισεν
 αὐτὸν ὁ φιλοπόλεμος Μενέλαος ἐν τῇ ἡμετέρᾳ οἰκίᾳ,
 ὁπότε ἤρχετο ἐκ Κρήτης. Τώρα δὲ βλέπω πάντας
 τοὺς Ἀχαιοὺς, οὓς ἐδυνάμην ἓνα ἕκαστον ὀνομαστὶ
 νὰ εἶπω. Ἀλλὰ δύο στρατηγούς δὲν βλέπω, τὸν ἱπ-
 ποδαμαστήν Κάστορα καὶ τὸν ἀγαθὸν πύκτην Πολυ-
 δεύκη, τοὺς αὐταδέλφους μου. Ἡ δὲν ἦλθον ἐκ τῆς
 φίλης Λακεδαιμόνος ἢ ἐλθόντες ἀπέχονται ἐπίτηδες
 τῆς μάχης, αἰσχυνόμενοι δι' ἐμέ.» Ταῦτα ἔλεγεν ἡ
 Ἑλένη καὶ δὲν ἐγίνωσκεν ὅτι οἱ ἀδελφοὶ αὐτῆς ἤδη
 ἔκειντο νεκροὶ ἐν τῇ φίλῃ πατρίδι.

§. 42. Ἐνορκος συνθήκη τῶν Ἑλλήνων καὶ Πριάμου.

Ἐν τοσοῦτῳ οἱ κήρυκες ἔφερον ἀνὰ τὴν πόλιν τοὺς
 δύο κριοὺς καὶ τὸν φαιδρύνοντα οἶνον ἐν αἰγείῳ ἀσκάῳ.
 Ὁ κήρυξ δὲ Ἰδαῖος φέρων κρατῆρα φαεινὸν καὶ χρυσᾶ
 ποτήρια ἦλθε πλησίον τοῦ Πριάμου καὶ εἶπεν αὐτῷ
 νὰ καταβῇ εἰς τὸ πεδῖον, ὅπως ἐνόρκως ἐπιβεβαιώσῃ

τὴν συνθήκην, καθ' ἣν ὁ Πάρις καὶ ὁ Μενέλαος θὰ μονομαχήσωσιν.

Ὁ Πρίαμος ἀκούσας ταῦτα ἐρρίγησεν. Ἐκέλευσεν ὁμοῦ τοὺς ἐταίρους νὰ ζεύξωσι τοὺς ἵππους. Ὡς δὲ τοῦτο ἐγένετο, ἀνέβη ὁ γέρων μετὰ τοῦ Ἀντήνορος ἐπὶ τῆς ἀμάξης καὶ διεύθυνε τοὺς ταχεῖς ἵππους διὰ τῶν Σκαιῶν πυλῶν εἰς τὸ πεδῖον. Ἀφικόμενοι δὲ εἰς τὰς δύο στρατιάς, ἐστάθησαν ἐν τῷ μέσῳ μεταξὺ τούτων. Εὐθὺς ἀνηγέρθη ὁ Ἀγαμέμνων, ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ἄλλοι. Οἱ δὲ κήρυκες ἔφερον εἰς τὸ αὐτὸ τὰ ὕμματα, ἐμίγνουν τὸν οἶνον μὲ ὕδωρ καὶ ἔχυνον ὕδωρ εἰς τὰς χεῖρας τῶν βασιλέων. Ὁ δὲ Ἀτρεΐδης ἐλκύσας τὴν μάχαιραν, ἣτις ἦτο πάντοτε ἡρτημένη παρὰ τῇ θήκῃ τοῦ ἔϊφους, ἔτεμεν ἐκ τῶν κεφαλῶν τῶν κριῶν τὰς τρίχας, τὰς ὁποίας διένειμαν οἱ κήρυκες εἰς τοὺς ἀρίστους τῶν Τρώων καὶ τῶν Ἀχαιῶν. Ἐπειτα ἠύχετο μέγα ὁ Ἀτρεΐδης μὲ ἀνατεταμένῃς χεῖρας·

«Ζεῦ πάτερ, ἐνδοξότατε, μέγιστε, καὶ Ἥλιε, ὃς πάντα ὄρῃς καὶ πάντα ἀκούεις, καὶ ποταμοὶ καὶ γῆ, καὶ οἱ κολάζοντες ὑποκάτω τοὺς ἐπιόρκους, ὑμεῖς ἔστε μάρτυρες καὶ φύλακες τῶν ὀρκῶν τούτων. Ἐάν μὲν ὁ Ἀλέξανδρος φονεύσῃ τὸν Μενέλαον, ἃς ἔχη τὴν Ἑλένην καὶ πάντας τοὺς θησαυροὺς, ἡμεῖς δὲ θὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν πατρίδα. Ἄν δὲ ὁ Μενέλαος ἀποκτείνῃ τὸν Ἀλέξανδρον, οἱ Τρῶες τότε νὰ ἀποδώσωσι τὴν Ἑλένην καὶ πάντας τοὺς θησαυροὺς, νὰ

μας ἀποτίσωσι δὲ καὶ ἀποζημιώσιν τὴν προσήκουσαν, ἥς ἡ μνήμη νὰ παραμένῃ καὶ εἰς τοὺς ἐπιγινομένους. Ἄν δὲ ὁ Πρίαμος καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ δὲν θελήσωσι νὰ ἀποτίσωσι τὴν ζημίαν, ἐγὼ θὰ μείνω ἐνταῦθα καὶ θὰ πολεμήσω, μέχρις οὗ ἐκπληρωθῇ ὁ σκοπὸς τοῦ πολέμου.» Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀπέτεμε τὸν λαιμὸν τῶν ἀρνίων, τὰ ὅποια ἔκειντο κατὰ γῆς ἀσπαίροντα. Ἐπειτα ἀντλήσαντες ἀπὸ τοῦ κρατῆρος οἶνον μὲ τὰ ποτήρια ἔχυνον κατὰ γῆς, εὐχόμενοι ταῦτα εἰς τοὺς θεούς. Τούτων δὲ γινομένων ἔλεγόν τινες τῶν Τρώων καὶ τῶν Ἀχαιῶν.

«Ζεῦ ἐνδοξότατε μέγιστε, καὶ ἄλλοι ἀθάνατοι θεοί, ὁπότεροι λύσωσι πρότεροι τοὺς ὅρκους, οὕτω νὰ ρεύσῃ ὁ ἐγκέφαλος αὐτῶν κατὰ γῆς ὡς ὁ οἶνος.» Ἐπειτα ὠμίλησεν ὁ Πρίαμος ταῦτα·

«Ἀκούσατέ μου, Τρῶες καὶ Ἀχαιοί. Ἐγὼ θὰ ἀναχωρήσω ἤδη εἰς τὸ ὑψηλὸν Ἴλιον ὀπίσω, διότι δὲν δύναμαι νὰ βλέπω ἔμπροσθέν μου μαχόμενον τὸν φίλον υἱὸν μὲ τὸν φιλοπόλεμον Μενέλαον. Ὁ Ζεὺς ἡξέυρει καὶ οἱ ἄλλοι θεοὶ εἰς ὁπότερον εἶνε πεπρωμένος ὁ θάνατος.» Καὶ εὐθὺς θέσας τὰ ἀρνία ἐπὶ τοῦ δίφρου, ἐπέστρεψεν μετὰ τοῦ Ἀντήνορος εἰς τὸ Ἴλιον.

§. 43. Μενελάου καὶ Πάριδος μονομαχία.

Ὁ Ἑκτωρ καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς πρῶτον μὲν διεμέτρουν τὸν χῶρον, ἔπειτα θέσαντες ἐντὸς χαλκήρους κρά-

νους κλήρους ἔπαλλον τοῦτο, ὅπως ἰδῶσιν τίς τῶν δύο μονομάχων νά ἀφήσῃ πρότερον τὸ χαλκοῦν δόρυ. Οἱ δὲ στρατοὶ ἀνυψώσαντες τὰς χειρὰς ἠῤῥχοντο εἰς τοὺς θεοὺς. Ἐκεῖ ἤκούοντο ταῦτα λεγόμενα καὶ παρὰ τῶν Τρώων καὶ παρὰ τῶν Ἀχαιῶν.

«Ζεῦ πάτερ, ἐνδοξότατε, μέγιστε, ὁπότερος ἐγένετο ἡ αἰτία νά συμβῶσι ταῦτα τὰ πράγματα, δὸς οὗτος μὲν νά καταβῇ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἄδου, ἡμεῖς δὲ νά ἔχωμεν εἰρήνην καὶ φιλίαν.»

Ταῦτα ἔλεγον. Ὁ δὲ Ἑκτωρ ἔπαλλε τὸ κράνος, ὀρῶν ὀπίσω. Ἐξεπήδησε δὲ ὁ κλῆρος τοῦ Πάριδος. Ἐπειτα ἐκάθισαν οἱ στρατοὶ κατὰ τάξεις ἕκαστος παρὰ τὸ ἄρμα του καὶ τὰ ὅπλα του. Οἱ δὲ δύο μονομάχοι παρασκευάζοντο. Ὀπλισθέντες δὲ καλῶς ἐπορεύοντο εἰς τὸ μέσον τῶν Τρώων καὶ Ἀχαιῶν μὲ σκοτεινὸν ὄμμα, οἱ δὲ στρατοὶ βλέποντες τούτους ἐθαύμαζον. Καὶ εὐθὺς ἐστάθησαν ἐν τῷ προσδιωρισμένῳ τόπῳ σείοντες μετ' ὀργῆς τὰ δόρατα. Καὶ πρῶτον μὲν ὁ Ἀλέξανδρος ἔβαλε τὸ μακρὸν δόρυ καὶ ἐπέτυχε τοῦ Ἀτρεΐδου κατὰ τὴν ἀσπίδα χωρὶς νά διατρυπήσῃ ταύτην· διότι ἡ αἰχμὴ ἀνεκήμερη ἐν τῇ στερεᾷ ἀσπίδι. Δεύτερος δὲ ὤρμησεν ὁ Ἀτρεΐδης Μενέλαος μὲ τὸ δόρυ εὐχόμενος τάδε·

«Ζεῦ, οὐράνιε βασιλεῦ, δὸς νά τιμωρήσωμαι ἐκείνον, ὅστις μὲ ἔλαψε πρότερον, ἵνα καὶ πᾶς τις τῶν ἐπιγινομένων μὴ τολμᾷ νά κακοποιῇ ἐκείνον, ὅστις

τὸν δέχεται ὡς ξένον καὶ φέρεται πρὸς αὐτὸν φιλοφρόνως.»

Ταῦτα εἶπε καὶ σείσας τὸ μακρὸν δόρυ ἔρριψε τοῦτο κατὰ τοῦ Ηριάμου. Τὸ δόρυ διετρύπησε τὴν ἀσπίδα καὶ τὸν θώρακα καὶ ἀντικρὺ παρὰ τὴν λαγόναν διέκοψε τὸν χιτῶνα. Ὁ δὲ Πάρις ἐκλινε πρὸς τὰ πλάγια καὶ οὕτως ἐσώθη ἐκ τοῦ θανάτου. Τότε ὁ Ἀτρεΐδης ἐλκύσας τὸ ξίφος ἐπληξέ τὸν ἀντίπαλον ἐπὶ τοῦ φάλου τῆς κόρυθος. Ἀλλὰ τὸ ξίφος συνετρίβη εἰς τρία καὶ τέσσαρα τεμάχῃ καὶ ἐξέπεσεν ἐκ τῆς χειρός. Ὁ δὲ Ἀτρεΐδης ἰδὼν τότε εἰς τὸν εὐρὺν οὐρανὸν εἶπεν ὀδυρόμενος·

«Ζεῦ πάτερ, ὀλεθριώτατε, διὰ τί μοὶ φθονεῖς τὴν νίκην;»

Εἶπε, καὶ πηδῆσας ἔλαβε τὸν ἀντίπαλον ἐκ τῆς περικεφαλαίας, καὶ ἐπιστρέψας εἴλκεν αὐτὸν πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς. Καὶ ἂν δὲν διερρήγνυτο ὁ πολυχέντητος ἱμάς τῆς περικεφαλαίας, ὅστις ὑπὸ τὸν ἀνθερεῶνα τεταμένος περιέσφιγγε τὸν ἀπαλὸν λαιμὸν τοῦ Πάριδος, ὁ Μενέλαος θὰ ἔσυρε τοῦτον καὶ θὰ ἐκτᾶτο δόξαν μεγάλην. Ἀλλ' ἤδη ἔμεινεν ἡ περικεφαλαία κενὴ ἐν τῇ στιβαρᾷ χειρὶ τοῦ Μενελάου. Ταύτην δὲ ὁ ἥρως ἔρριψε πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς ἐπιδινήσας. Καὶ οἱ μὲν φίλοι παρέλαβον αὐτήν. Αὐτὸς δὲ ὥρμησε πάλιν, ποθὼν ν' ἀποκτείνῃ τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ διὰ τοῦ δόρατος. Ἀλλ' ὁ Πάρις ἀναμιχθεὶς μεταξὺ τῶν Τρώων ἔφυγεν εἰς τὸ Ἴλιον. Ὁ δὲ Ἀτρεΐδης ὡς θηρίον ἔ-

τρεχε διὰ τοῦ στρατοῦ τῶν Τρώων ζητῶν αὐτὸν πανταχοῦ. Ἀλλ' οὗτος διέτριβεν ἤδη ἐν τῇ οἰκίᾳ ἀβλαβής.

§. 44. Παρξοπόνδησις τῶν Τρώων.

Τέλος δὲ εἶπεν ὁ Ἀγαμέμνων· «Ἀκούσατέ μου, Τρῶες καὶ Δάρδανοι καὶ ἐπίκουροι. Πρόδηλον ὅτι ἡ νίκη εἶνε τοῦ ἀνδρείου Μενελάου. Ἀπόδοτε λοιπὸν ἡμῖν τὴν Ἑλένην καὶ τοὺς θησαυροὺς, ἀποτίσατε δὲ καὶ τὴν προσήκουσαν ἀποζημίωσιν.»

Οἱ Τρῶες ἀντὶ νὰ πειθῶσι εἰς τοὺς δικαίους λόγους τοῦ Ἀγαμέμνονος ἤρξαντο πρῶτοι νὰ παρξοπιδῶσι. Διότι ὁ Πάνδαρος, ὁ περίφημος τόξότης, ἐπιθυμῶν νὰ ἀποκτήσῃ δόξαν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, νὰ εὐχαριστήσῃ δὲ καὶ τὸν Πάριν καὶ λάβῃ παρ' αὐτοῦ λαμπρά δῶρα, ἐντείνας τὸ τόξον καὶ θέσας ἐπ' αὐτοῦ πτερωτὸν βέλος ἐτόξευσεν ὁ ἄρρων κατὰ τοῦ Μενελάου. Μέγα δὲ ἤχησε τὸ τόξον καὶ ἡ νευρά. Ἀλλ' ἡ Ἀθηναῖα δὲν ἐπελάθετο τοῦ Ἀτρείδου. Ἐστάθη ἔμπροσθεν αὐτοῦ καὶ ἐμπόδισε τὸ βέλος ἀπὸ τοῦ σώματος, ὥς ἡ μήτηρ ἐμποδίζει τὰς μυίας ἀπὸ τοῦ παιδός, ὅτε αὐτὸ κοιμᾶται. Τὸ διεύθυνε δὲ ἐκεῖ, ὅπου εἶνε οἱ χρυσοὶ ὄχρεις τοῦ ζωστήρος καὶ ὁ θώραξ διπλοῦς. Ἡ αἴχμη τοῦ βέλους διεπέρασε τὸν ζωστήρα καὶ τὸν θώρακα καὶ τὴν μίτραν, ἤμυξε δὲ καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἥρωος, ὥστε πάραυτα αἷμα μέλαν κατέρρεεν ἐκ τῆς

πληγῆς ἐπὶ τὸν μηρὸν, τὴν κνήμην καὶ τὰ σφυρά τοῦ Μενελάου.

Ἐφοβήθη ὁ βασιλεὺς Ἀγαμέμνων, βλέπων αἷμα καταρρέον ἐκ τῆς πληγῆς. Ἐφοβήθη δὲ καὶ αὐτὸς ὁ ἥρως Μενέλαος. Ὅτε ὁμως εἶδε τὸ νεῦρον καὶ τοὺς ὀγκους τοῦ βέλους ἐκτὸς ὄντας συνῆλθεν. Ὁ δὲ Ἀγαμέμνων κρατῶν τὸν Μενέλαον ἐκ τῆς χειρὸς εἶπε βαρέως στεναῶν — ἐστεναῶν δὲ καὶ οἱ ἐταῖροι — τοὺς ἐξῆς λόγους·

«Ἀγαπητέ μου ἀδελφε, καὶ ὀρκους καὶ συνθήκας ἐποίησάμην μετὰ τῶν Τρώων. Ἀλλ' οὗτοι κατεπάτησαν αὐτούς. Βεβαίως δὲν δύναται τις νὰ παρασπονδῇ ἀτιμωρητί. Θὰ ἔλθῃ ἡμέρα, καθ' ἣν θὰ ἀπολεσθῇ ἡ Τροία καὶ ὁ Πρίαμος καὶ σύμπας ὁ λαὸς αὐτοῦ. Ὁ Ζεὺς δὲν ἀνέχεται τὴν ἀπάτην. Ἀλλ' ἐν μόνον μεγάλως μὲ λυπεῖ. Φοβοῦμαι μοὶ ἀποθάνῃς ἐν Τροίᾳ. Καὶ τότε εὐθὺς θὰ ἀφήσωμεν τὸ ἔργον ἡμῶν ἀνεκτέλεστον καὶ θὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν πατρίδα ἄπρακτοι. Ὁ δὲ Πρίαμος θὰ χαρῇ πολὺ καὶ οἱ Τρῶες περιφρονητικῶς πατοῦντες τὸν τύμβον τοῦ Μενελάου θὰ λέγωσιν·

«Εἶθε οὕτως εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις νὰ ἐκτελῇ τὴν ὀργὴν τοῦ ὁ Ἀγαμέμνων, ὅστις στρατεύσας ἐν ταῦθα μεθ' ἱκανοῦ στρατοῦ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα ἄπρακτος, καταλιπὼν τὸν Μενέλαον. Ἀλλ' εἶθε νὰ μὴ ἐπιζήσω εἰς ταῦτα.»

Πρὸς τοῦτον δὲ εἶπεν ὁ Μενέλαος· «θάρρει καὶ μὴ

φόβιζε τὸν λαόν. Τὸ βέλος δὲν εἰσέδυσσε βαθέως· διότι ἐμπαδίσθη ὑπὸ τοῦ θώρακος.»

«Εἶθε οὕτω νὰ εἶνε, ἀγαπητὲ Μενέλαε,» εἶπεν ὁ Ἀγαμέμνων. Καὶ παρευθὺς μετεπέμψατο τὸν ἄριστον ἱατρὸν τὸν Μαχάωνα. Ἐλθὼν δὲ οὗτος ἐξέβαλε τὸ βέλος καὶ ἐκμυζήσας τὴν πληγὴν ἐπέπασσεν ἐπὶ ταύτης ἥπια φάρμακα.

§. 45. Οἱ Ἕλληνες ἐξοπλίζονται εἰς μάχην.

Ἐνῷ δὲ ὁ Μαχάων καὶ οἱ φίλοι ἐνησχολοῦντο μὲ τὸν τετρακυματισμένον Μενέλαον, ὁ στρατὸς ὠπλίσθη καὶ προεχώρει εἰς μάχην. Τότε ὁ Ἀγαμέμνων ἐνθους καὶ πλήρης φρονήματος διήρχετο τὰ τάγματα τῶν ἀνδρῶν ἐνθαρρύνων αὐτοὺς εἰς μάχην. «Μὴ βραδύνετε, ἔλεγε, Ἕλληνες. Ἡ νίκη εἶνε εἰς ἡμᾶς. Ἀδύνατον εἶνε ὁ Ζεὺς νὰ βοηθῇ τοὺς ψεύστας. Μὴ στέκεσθε, ὁρμήσατε ἐπὶ τὸν ἐχθρὸν μετὰ θάρρους. Ὁ δὲ Ζεὺς βοηθεῖ τοὺς ἀδικουμένους». Μετὰ χαρᾶς εἶδε τὸν ἐκ Κρήτης Ἰδομενέα παρασκευαζόμενον εἰς μάχην, ἔπειτα ἦλθε πρὸς τοὺς δύο Αἴαντας, οὓς πλῆθος πολεμιστῶν ἠκολούθει. Ὡς αἰπόλος ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς βλέπει νέφος ἐρχόμενον ὑπὸ τοῦ Ζεφύρου εἰς τὴν θάλασσαν, ὅπερ μακρόθεν φαίνεται μαυρότερον καὶ αὐτῆς τῆς πίσεως, φοβεῖται δὲ ἐκ τούτου φοβεράν λαίλαπα καὶ ἐλαύνει τὰ πρόβατά του ὑπὸ τὸ σπήλαιον, οὕτω

καὶ περὶ τοὺς Αἴαντας ἐκινούντο αἱ πυκναὶ φάλαγγες
φρίκην προξενούσαι ἐκ τῶν ἀσπίδων καὶ τῶν δοράτων.
Ὁ δ' Ἀγαμέμνων ἰδὼν τούτους ἐχάρη καὶ εἶπε·

«Αἴαντες, ἡγεμόνες ἀνδρείων Ἑλλήνων, σεῖς βε-
θαίως δὲν ἔχετε ἀνάγκην παρακελεύσεως. Εἴθε, ὦ
Ζεῦ πάτερ καὶ Ἀθηναῖα καὶ Ἀπολλων, νὰ εἶχον πάν-
τες τοιοῦτον φρόνημα. Ταχέως τότε θὰ ἐκυριεύετο ἡ
πόλις τοῦ Πριάμου καὶ θὰ ἤφρανίζετο.»

Ἐντεῦθεν ἐπορεύθη ὁ Ἀγαμέμνων πρὸς τοὺς ἄλ-
λους ἡγεμόνας, οὓς εὔρε καταγινόμενους εἰς τὴν πα-
ράταξιν τῶν ἀνδρῶν. Ὁ Νέστωρ παρατάξας τοὺς ἰδι-
κοὺς του συνεβούλευεν αὐτοὺς νὰ μάχωνται μετὰ προ-
νήσεως, νὰ μὴ προέρχωνται τῶν συμπολεμιστῶν των,
νὰ μὴ καταβαίνωσιν ἐκ τῶν ἀρμάτων καὶ μάχωνται
πεζῇ, διότι τοῦτο ἐξασθενοῖ τὸν στρατόν· ἀλλ' ἕκα-
στος νὰ μάχῃται ἀνδρείως ὅπου ἐτάχθη καὶ νὰ μὴ
συμπαρασύρῃται ὑπὸ τῆς ἀνδρείας του εἰς ἀπονένοη-
μένους πράξεις». Ὁ δὲ Ἀγαμέμνων πλήρης χαρᾶς εἶ-
πε· «Εἴθε, ὦ γέρον, ὅπως ἔχεις πάντοτε γενναίαν
ψυχὴν, νὰ εἶχες καὶ γόνυα ἰσχυρά καὶ ἡ ῥώμη σου
νὰ παρέμενε πάντοτε. Ἀλλὰ τώρα σὲ καταπονεῖ τὸ
γῆρας. Εἴθε νὰ ἔφρευγε τοῦτο ἀπὸ σέ εἰς ἄλλον καὶ σὺ
νὰ ἡδύνασσο ἤδη νὰ μάχῃσαι μετὰ τῶν νεωτέρων».

Πρὸς τοῦτον δὲ ἀπεκρίνατο ὁ γέρον· «Καὶ ἐγὼ πο-
λὺ ἐπεθύμουν, Ἀτρεΐδῃ, νὰ ἤμην τιωθὴς, οἷος ἤμην
ὅτε ἐφρόνευσα τὸν Ἑρευθαλίωνα. Ἀλλ' οἱ θεοὶ δὲν δί-
δουσι συγχρόνως πάντα εἰς τὸν ἄνθρωπον. Πρότερον

ἤμην νέος, τώρα ὅμως εἶμαι γέρον. Ἀλλὰ καὶ οὕτως ἔχων θά ταχθῶ μεταξύ τῶν στρατιωτῶν διὰ νὰ φανῶ αὐτοῖς χρήσιμος καὶ διὰ λόγων καὶ διὰ συμβουλῶν. Διότι οἱ γέροντες ἔχουσι τοῦτο τὸ δῶρον. Τὸ δόρυ ἀνήκει εἰς τοὺς νεωτέρους, οὓς βοηθεῖ ἡ δύναμις».

§. 46 Τρεῖς ἡγεμόνες τῶν Ἑλλήνων ἀπρακτοῦσι.

Ὁ Ἀτρεΐδης περιχαρὴς ἐπορεύθη περὶ τέρω. Ἀλλ' οἱ Κεφαλλῆνες ὑπὸ τὸν Μενεσθέα μὴ ἀκούσαντες τὸ παράγγελμα εἰς μάχην ἔμενον ἀκίνητοι. Καὶ διὰ τοῦτο ὠργίσθη ὁ Ἀτρεΐδης, διότι ἐνόμιζεν ὅτι ὑπὸ δειλίας ἀπρακτοῦσι καὶ ἐπέπληξε τούτους λέγων· «Διατί, ὦ Μενεσθεῦ καὶ Ὀδυσσεῦ, ἀρίστασθε καὶ περιμένετε τοὺς ἄλλους; Σεῖς, οἵτινες ἀπολαύετε παρὰ τῷ βασιλεῖ τῶν πρώτων τιμῶν συνευωχούμενοι καὶ συμποσιζόντες, πρέπει νὰ μάχησθε καὶ ἐν τοῖς πρώτοις. Ἀλλ' ἤδη φαίνεται ὅτι ζητεῖτε νὰ ἐξασφαλισθῇτε μαχόμενοι ὀπίσθεν δέκα φαλάγγων Ἑλλήνων». Τοῦτον ἰδὼν ἀγρίως ὁ Ὀδυσσεὺς εἶπε· «Τί λέγεις, Ἀτρεΐδη; Ἡμεῖς ἀποφεύγομεν τὸν πόλεμον; Ὅτε Τρῶες καὶ Ἀχαιοὶ συνάψωσι μάχην σφοδράν, τότε, ἂν θέλῃς καὶ ἐνδιαφέρεισαι, θὰ ἴδῃς τὸν πατέρα τοῦ Τηλεμάχου πῶς ἀναμιγνύεται ἐν τοῖς προμάχοις τῶν Τρώων. Ταῦτα ὅσα λέγεις τώρα εἶνε ἀνεμιαῖα».

Ὁ Ἀγαμέμνων ἐνόησεν ὅτι ἐλύπησε τὸν Ὀδυσσεῖα καὶ μειδιῶν εἶπε·

«Εὐγενῇ Λαρετιάδῃ, πολυμήχανε Ὀδυσσεῦ, οὔτε σὲ ἐπιτιμῶ πλέον, οὔτε σὲ προτρέπω. Ἡξεύρω ὅτι ἡ ψυχὴ σου βουλεύεται γενναῖα. Πρᾶττε ὅ,τι σκέπτεσαι. Καὶ ἂν εἶπον τώρα κακόν τι, θὰ τὸ διορθώσωμεν ἔπειτα. Εἴθε οἱ θεοὶ νὰ ποιήσωσι τοῦτο ἄρρητον».

Ταῦτα εἰπὼν ἀφῆκεν αὐτοὺς καὶ ἐπορεύθη πρὸς τὸν ἀνδρείοτατον Διομήδῃ, ὅστις ἴστατο μετὰ τοῦ Σθένελου τοῦ Καπανέως παρὰ τὸ ὄχημα. Ὁ Ἀγαμέμνων ἰδὼν αὐτοὺς ἰσταμένους εἶπεν :

«Οἶμαι, Τυδείδῃ, τί φοβεῖσαι ; τί ἴστασαι καὶ θεωρεῖς τὴν μεταξὺ τοῦ ἐχθροῦ ἀπόστασιν ; Τοιοῦτος δὲν ὑπῆρξεν, ὡς ἀκούω, ὁ γενναῖος πατήρ σου, ὅστις ἀποσταλὴς πρεσβευτὴς εἰς τοὺς Θηβαίους, πολεμίους ὄντας, δὲν ἐροβήθη ἐν τῇ εὐωχίᾳ νὰ προκαλέσῃ εἰς ἀγῶνα τοὺς ἀνδρειότερους, ἐνῖκα δὲ πάντας. Ἀλλὰ φαίνεται, ὁ υἱὸς του εἶνε ἀνδρεῖος μόνον ἐν τοῖς λόγοις».

Ὁ Τυδείδης ὑπ' αἰδοῦς οὐδὲν ἀπεκρίνατο. Ὁ Σθένελος ὁμῶς ὑπολαβὼν εἶπεν·

«Ἀτρεῖδῃ, μὴ διάστρεφε τὴν ἀλήθειαν. Ἡμεῖς καυχώμεθα ὅτι εἴμεθα πολὺ κρείττονες τῶν πατέρων. Ἡμεῖς τῇ βοηθείᾳ τῶν θεῶν ἐκυριεύσαμεν τὰς Θήβας μὲ ὀλιγώτερον στρατὸν, ἐνῶ ἐκεῖνοι ἀπώλοντο ὑπὸ τῆς ἀπεριτκεψίας των. Καὶ διὰ τοῦτο μὴ θέτε τοὺς πατέρας εἰς τὴν αὐτὴν μὲ ἡμᾶς τιμὴν.»

Ὁ Διομήδης ὀριμὸν τοῦτον ἰδὼν εἶπε· «Κάθου ἤσυχος, φίλε μου. Ἐγὼ δὲν ἀγανακτῶ κατὰ τοῦ Ἀτρεί-

δου. Ναὶ μὲν αὐτὸς θὰ δοῦξασθῇ, ἂν κυριεύσωμεν τὴν Τροίαν, ἀλλὰ καὶ οὗτος πάλιν θὰ λυπηθῇ, ἂν οἱ Ἕλληγες πάθωσιν. Ἐμπρὸς ἤδη, ἅς δείξωμεν ὅποιοι εἴμεθα».

§. 47. Διομήδους ἀριστεία.

Αἱ φάλαγγες τῶν Ἑλλήνων προεχώρουν εἰς μάχην ἐπάλληλοι, ὡς τὰ κύματα τῆς θαλάσσης, ἐν τάξει πολλῇ καὶ βαθείᾳ σιωπῇ. Ἐνόμιζες ὅτι ὁ ἐκεῖ λαὸς δὲν εἶχε φωνὴν ἐν τοῖς στήθεσι. Τοῦναντίον δ' οἱ Τρῶες ἐθορύβουν ὡς βληγῶνται τὰ πρόβατα ἐν τῇ μάνδρᾳ, ὅταν ἐκεῖ ἀμελγόμενα ἀκούωσι τὰς φωνὰς τῶν ἀρνίων. Ἐξώρμα δὲ τοὺς μὲν Τρῶας ὁ Ἄρης, τοὺς δὲ Ἕλληνας ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ὁ Δῆμος καὶ ὁ Φόβος καὶ ἡ Ἑρίς, ἥτις κατ' ἀρχὰς μὲν παρουσιάζεται μικρὰ, ἔπειτα ὅμως αὐξάνει τοσοῦτον, ὥστε τὴν μὲν κεφαλὴν αὐτῆς στηρίζει εἰς τὸν οὐρανόν, τοὺς δὲ πόδας ἐπὶ τῆς γῆς.

Οἱ στρατοὶ ἐκατέρωθεν συνεπλάκησαν καὶ ἤκούετο μακρόθεν ὁ κρότος τῶν ἀσπίδων καὶ τῶν δοράτων συγκρουομένων. Ὡς χεῖμαρροι ἐκ τῶν ὀρέων καταφερόμενοι γύνονται εἰς βαθεῖαν κοιλάδα, ὅπου τὸ ὕδωρ συνάγεται, τούτων δὲ τῶν χειμάρρων τὸν δοῦπον ἀκούει μακρόθεν ὁ ποιμὴν, οὕτω καὶ τῶρα ἤκούοντο αἱ φωναὶ καὶ οἱ κρότοι.

Πρῶτος δὲ ὁ Ἀντίλοχος ἐφρόνευεν ἐν ταῖς προμά-

χοις τὸν ἀνδρεῖον Ἐχέπωλον. Τοῦτον πεσόντα ἔλαβε ἐκ τῶν ποδῶν ὁ Ἐλεφθνῶρ, ὁ ἀρχηγὸς τῶν Ἀβάντων, καὶ ἔσυρε μετὰ προθυμίας εἰς ἀσφαλὲς μέρος, ὅπως σκυλεύσῃ τὰ ὅπλα. Ἀλλ' ὁ Ἀντήνῳρ ἐπλήγωσε τοῦτον εἰς τὰ ἀφύλακτα ἥδη πλευρὰ κύπτοντα. Ἀγὼν δὲ κρατερός συνέστη ἑκατέρωθεν πλησίον τοῦ νεκροῦ τούτου. Καὶ Τρῶες καὶ Ἕλληνες ὡς λύκοι ἐφώρμησαν κατ' ἀλλήλων, ἀνὴρ ἔρριπτεν ἄνδρα κατὰ γῆς καὶ ἐφόνευε.

Πολλοὶ ἥρωες διέπρεψαν ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ. Ἀλλ' ὁ Τυδεΐδης ὑπερέβη ἅπαντας ὡς πρὸς τὴν ἀνδρείαν. Ὡς χεῖμαρρος ῥέων μεθ' ὀρμῆς ἀνὰ τὸ πεδίον συμπαράσυρει καὶ γεφύρας καὶ φράκτας ἀμπελώνων καὶ οὐδὲν δύναται ν' ἀναχαιτίσῃ τὴν ὀρμὴν αὐτοῦ, οὕτω καὶ αἱ φάλαγγες τῶν Τρώων ἐκινοῦντο μὴ δυνάμεναι νὰ ἀντισταθῶσιν εἰς τὴν δύναμιν τοῦ Τυδεΐδου, καὶ περ πολλὰ οὔσαι.

Ἀλλ' ἐνῶ ὁ Τυδεΐδης διέτχιζε τὰς τάξεις τῶν Τρώων, ὁ υἱὸς τοῦ Λυκάονος ἐτόξευσε τοῦτον κατὰ τὸν δεξιὸν ὦμον εἰς τὸ κοῖλον τοῦ θώρακος. Τὸ πικρὸν βέλος διεπέρασε τὸ μέρος τοῦτο, καὶ πολὺ αἷμα ἔρρεεν ἐκ τῆς πληγῆς. Ὁ Διομήδης ἐσταμάτησεν εὐθὺς καὶ ἐκάλεσε τὸν φίλον τοῦ Σθένελον νὰ ἐξελκύσῃ τὸ βέλος ἐκ τοῦ ὦμου. Γενομένου δὲ τούτου, τὸ αἷμα ἀνηκοντίζετο διὰ τοῦ στρεπτοῦ χιτῶνος. Τότε ὁ Διομήδης εὐχθήθη πρὸς τὴν Ἀθηναῖαν ταῦτα·

«Ἐπάκουσόν μου, τέκνον τοῦ αἰγιόχου Διὸς, Ἀ-

πρυτώνη. Εἴ ποτε καὶ εἰς τὸν πατέρα μου παρέστης βοηθὸς ἐν τῇ μάχῃ, ἔσο καὶ ἐμοὶ τῶρα εὐμενὴς καὶ θεὸς νὰ ἀποκτείνω ἐκεῖνον, ὅστις τραυματίσας με κυνᾷται ὅτι δὲν θὰ ἴδω ἐπὶ πολὺν ἀκόμῃ χρόνον τὸ λαμπρὸν φῶς τοῦ ἡλίου».

Ἡ Παλλὰς Ἀθηνᾶ εἰσήκουσε καὶ ἐνέπνευσε οὐ μόνον θάρρος καὶ ἀνδρείαν εἰς τὸ στῆθος τούτου, ἀλλ' ἀφῆρεσεν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν του καὶ τὴν ἀχλὺν, ἵνα καλῶς διακρίνῃ τίς εἶνε θεὸς καὶ τίς ἄνθρωπος. Παραινεῖ δὲ αὐτὸν νὰ ἀπέχηται πάσης μετὰ τῶν ἄλλων θεῶν μάχης, μόνον τὴν Ἀφροδίτην λέγει δύναιται νὰ πληγώσῃ, ἂν αὕτη ἔλθῃ εἰς πόλεμον. Ἡ Ἀθηνᾶ ταῦτα εἰποῦσα ἀνεμίχθη πάλιν μετὰ τῶν προμάχων. Τοῦ δὲ Διομήδους ἡ ἀνδρεία ἐτριπλασιάσθη ἤδη. Καὶ ὡς ὁ λέων ἐξαγριεῖται, ὅτε ἤθελε πληγωθῇ ἐλαφρῶς ὑπὸ τοῦ ποιμένος κατὰ τὴν τῆς μάνδρας ὑπερπήδησιν καὶ μεγάλην φθοράν ποιεῖ εἰς τὸ ποίμνιον, οὕτω καὶ ὁ Τυδείδης ἐστέρει διὰ τοῦ φθοροποιοῦ δόρατος πολλοὺς γονεῖς τῶν προσφιλῶν τέκνων. Πανταχοῦ, ὅθεν διήρχετο, πτώματα πολεμιστῶν ἐκάλυπτον τὴν γῆν.

Ὡς δὲ εἶδε τὸν Διομήδη ὁ Αἰνείας καταστρέφοντα τὰ τάξεις τοῦ στρατοῦ, ἔδραμεν εὐθὺς διὰ μέσου τῶν συρίζοντων βελῶν, ζητῶν τὸν περίφημον τοξότην Πάνδαρον. Εὐρὼν δὲ τοῦτον, ἐστάθη ἔμπροσθέν του καὶ εἶπε ταῦτα·

«Πάνδαρε, ποῦ εἶνε τὸ τόξον σου καὶ τὰ πτερωτά σου βέλη καὶ ἡ δόξα σου; κατὰ τὸ τόξον ὑπερέχεις»

πάντων τῶν ἐνταῦθα ἀνδρῶν. "Ελα τόξευστον τοῦτον τὸν ἄνδρα, ὅστις πλείστους γενναίους ἄνδρας ἀπώλεσεν.»

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίνατο ὁ Πάνδαρος· «Αἰνεΐα, ὁ ἀνὴρ οὗτος εἶνε ὁ Διομήδης. Τὸν γνωρίζω ἐκ τῆς περικεφαλαίας, τῆς ἀσπίδος καὶ τοῦ ἵππου. Ἄλλ' ἐνδέχεται αὐτός, ὃν λέγω Τυδεΐδῃ, νὰ εἶνε θεός. Ἄν εἶνε ἄνθρωπος, βεβήκιως πράττει ταῦτα οὐχὶ ἄνευ τῆς βοήθειας θεοῦ τινος. Τώρα πρὸ ὀλίγου ἔρριψα κατ' αὐτοῦ βέλος καὶ ἐπέτυχον κατὰ τὸν δεξιὸν ὤμον, τὸ βέλος μάλιστα ἐπέρασε ἀντικρὺ διὰ τοῦ θώρακος καὶ ἐνόμισα ὅτι ἐξ ἅπαντος θὰ ἀποθάνῃ. Ἀλλὰ τώρα βλέπω αὐτὸν ζῶντα καὶ ὑγιᾶ. Δυστυχῶς δὲν ἔχω ἵππους καὶ ἄρματα, ἀφ' ὧν νὰ πολεμήσω. Ὅτε ἀπηρχόμην ἐκ τῆς Λυκίας, ὁ πατήρ μου μοὶ ἔλεγε καὶ ἄλλα μὲν πολλὰ, μὲ ἐκέλευε δὲ νὰ συμπαράλάβω καὶ τὰ ἄρματα καὶ τοὺς ἵππους. Ἄλλ' ἐγὼ πεπειθὼς εἰς τὸ τόξον δὲν ἤκουσα τούτου. Δὲν ἤξευρον ὅτι τόσον ὀλίγον ἐμελλε νὰ μὲ βοηθήσῃ τὸ τόξον μου, τὸ ὅποιον μάτην τώρα καὶ κατὰ τοῦ Ἀτρείδου καὶ κατὰ τοῦ Τυδεΐδου ἔτεινα. Ἄλλ' ἂν δώσῃ ὁ θεὸς καὶ ἐπιστρέψω εἰς τὴν Λυκίαν καὶ ἶδω μὲ τοὺς ὀφθαλμούς μου τὴν πατρίδα, τὴν σύζυγόν μου καὶ τὴν κατὰκίαν μου, νὰ ἀποκόψῃ τὴν κεφαλὴν μου ξένος ἄνθρωπος, ἂν δὲν θραύσω ταῦτα τὰ τόξα μὲ τὰς χεῖράς μου καὶ δὲν τὰ ρίψω εἰς τὸ πῦρ· διότι εἰς οὐδὲν μοὶ χρησιμεύουσιν.»

Πρὸς τοῦτον δὲ ἀπεκρίνατο ὁ Αἰνεΐας· «Ἄφες ταῦ-

τα, Πάνδαρε. Ἀνάβα ἐπὶ τοῦ ἄρματος, ὅπως ἀμφο-
τεροι πολεμήσωμεν κατὰ τοῦ ἀνδρός τούτου. Ἐλα,
σύ μὲν λάβε τὴν μάστιγα καὶ τὸν χαλινόν, ἐγὼ δὲ
θὰ πολεμήσω, ἢ μάχου σύ καὶ ἐγὼ φροντίζω περὶ
τῶν ἵππων.»

Ὁ Πάνδαρος ἐδέξατο τὸ δεύτερον, εἰπὼν ὅτι οἱ ἵπ-
ποι θὰ διευθύνωνται καλλίτερον ὑπὸ τοῦ Αἰνείου, οὗ
γνωρίζουσι τὴν φωνήν. Καὶ ταῦτα εἰπόντες ἀνέβη-
σαν εἰς τὸ ποικίλον ἄρμα καὶ μετ' ὀργῆς διευθύνθησαν
κατὰ τοῦ Διομήδους.

§. 45. Ὁ Διομήδης τραυματίζει τὴν Ἀφροδίτην.

Ὡς δὲ εἶδε τούτους ὁ Σθένελος, εὐθὺς εἶπε πρὸς τὸν
Τυδείδην· «Δύο ἀνδρεῖοι μαχηταὶ ἔρχονται ὁ περίφη-
μος τοξότης Πάνδαρος καὶ ὁ Αἰνείας ὁ υἱὸς τῆς Ἀ-
φροδίτης. Ἄς ἐπιβῶμεν ἐπὶ τοῦ ἄρματος. Μὴ τρέχε-
ούτω διὰ τῶν προμάχων, ἵνα μὴ συμβῇ κακόν τι».
Πρὸς τοῦτον μετ' ὀργῆς εἶπεν ὁ Διομήδης· «Μὴ
ὀμίλει ποσὼς περὶ φόβου, ἐπειδὴ οὐδὲ τὸν ἐαυτόν σου
φομίζω ὅτι θὰ πείσης. Δὲν εἶνε γενναῖον μήτε νὰ ὑ-
ποχωρῶ ἐν τῇ μάχῃ, μήτε νὰ δειλιῶ. Ἀκόμῃ δια-
στηρῶ τὴν τόλμην ἀκλόνητον. Ἡ Ἀθηνᾶ δὲν μὲ ἀ-
φίνει νὰ φοβῶμαι. Πιεῖς θὰ ἐπέλθω κατ' αὐτῶν καὶ
ἐλπίζω τῇ βοηθείᾳ τῆς Ἀθηνᾶς νὰ ἀποκτείνω καὶ
τούτους δύο. Τοῦτο μόνον σὺ ὅμως μὴ λησμονήσης νὰ

ἀρπάσῃς ἐκείνους τοὺς καλλίστους ἵππους αὐτῶν καὶ νὰ τοὺς φέρῃς εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἀχαιῶν».

Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐλέγοντο, ἦλθον ἐκεῖνοι ἐλαύνοντες πλησίον. Καὶ πρότερος ὁ Πάνδαρος ἔβαλε τὸ μακρὸν δόρυ. Ἡ αἰχμὴ διεπέρασε τὴν ἀσπίδα καὶ ἔφθασε μέχρι τοῦ θώρακος. Τότε ὁ Διομήδης μετὰ δυνάμειος ἔρριψε τὸ δόρυ, καὶ ἐκτύπησε τοῦτον κατὰ τὴν ῥῖνα πλησίον τοῦ ὀφθαλμοῦ. Ἡ αἰχμὴ ἀπέτεμε εἰς τὴν ῥίζαν τὴν γλῶσσαν καὶ ἐξῆλθε κατὰ τὴν ἄκραν τοῦ ἀνθρεῶνος. Ἐπεσεν ἀπὸ τοῦ ἄρματος, ἤχρησαν δὲ τὰ ὅπλα του (οἱ ἵπποι ἐταράχθησαν εἰς τὰ πλάγια) καὶ ἐξέπνευσεν. Ὁ δ' Αἰνεΐας θέλων νὰ σώσῃ τὸν νεκρὸν προεμάχῃ τούτου. Ἀλλ' ὁ Διομήδης διὰ λίθου μεγάλου, ὃν δύο τῶν νῦν ἀνθρώπων δὲν δύνανται νὰ φέρωσιν, ἐκτύπησεν αὐτὸν κατὰ τὴν κοτύλην, τὴν ὁποίαν καὶ ἔθραυσεν. Ὁ Αἰνεΐας λιποθυμῶν ἔπεσεν εἰς τὰ γόνατα, στηριχθεὶς ἐπὶ τῆς γῆς διὰ τῆς χειρὸς του. Ἡ δὲ Ἀφροδίτῃ ἰδοῦσα τὸν υἱὸν αὐτῆς διατρέχοντα τὸν μέγιστον κίνδυνον, ἔδραμε ταχέως εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον καὶ περιπτυξαμένη αὐτὸν διὰ τῶν λευκῶν πήχεων τῶν χειρῶν τῆς, καλύψασα δὲ καὶ τὸ σῶμά του διὰ τινος πτυχῆς τοῦ φαεινοῦ αὐτῆς πέπλου, ὅπως τὸν προφυλάξῃ ἀπὸ τὰ βέλη τῶν Δαναῶν, ἔφυγε μετ' αὐτοῦ ἐκτὸς τῆς μάχης.

Ὁ Σθένελος ἐξετέλεσε τὴν παραγγελίαν τοῦ Διομήδους. Τοὺς καλλίτριχας ἵππους τοῦ Αἰνεΐου ὁρμήσας ἐξήγαγεν ἐκ τῶν Τρώων καὶ ἔδωκεν αὐτοὺς εἰς

τὸν φίλον του Δηίπολον νὰ τοὺς φέρῃ εἰς τὸ στρατό-
πεδον τῶν Ἀχαιῶν. Αὐτὸς δὲ λαβὼν τὸ ἄρμα ἔτρε-
χεν ὅπως φθάσῃ τὸν Διομήδην διώκοντα τὴν Ἀφροδί-
την. Τὴν ἔφθασε καὶ διὰ τοῦ δόρατος ἐπλήγωσεν αὐ-
τὴν εἰς τὸ ἄκρον τῆς ἀθληγχοῦς χειρός. Καὶ εὐθὺς ἔρ-
ρευσεν αἷμα θεῖον, ὃ ἰχῶρ, ὁποῖον ἔχρυσιν οἱ μάκαρες
θεοί. Διότι οὗτοι δὲν ἐσθίουσι σῖτον, δὲν πίνουσιν αἶ-
θοπα οἶνον, οὐ ἔνεκά εἰσι ἀναίμονοι καὶ κίχονται ἀ-
θάνατοι. Ἡ δὲ Ἀφροδίτη μέγα κραυγάζουσα ἀφῆκε
τὸν υἱὸν τῆς, ὃν ὁμοῦς ἔσωσεν ὁ Ἀπόλλων. Πρὸς ταύ-
την τότε εἶπεν ὁ ἀνδρεῖος Διομήδης·

«Ἀπόφευγε, θύγατερ τοῦ Διὸς, τὸν πόλεμον καὶ
τὴν μάχην. Σοὶ ἀρκοῦσιν αἱ περὶ τῶν γυναικῶν φρον-
τίδες. Τοῦ λοιποῦ πιστεύω νὰ σοὶ προξενῇ ῥίγος καὶ
τὸ ὄνομα μόνον τοῦ πολέμου».

Ἡ Ἀφροδίτη ἔχρυστα ὁδηγὸν τὴν Ἴριν ἐπέβη ἐπὶ
τοῦ ἄρματος τοῦ Ἀρεως καὶ ἔφθασε ταχέως εἰς τὸν
Ὀλυμπον, ὅπου ἤρχισε νὰ παραπονῇται ὅτι θνητὸς
ἄνθρωπος ἐτραυμάτισεν αὐτήν.

Πρὸς αὐτὴν ἀπεκρίνατο ἡ μήτηρ τῆς Διώνης·

«Ὑπομονή, τέκνον μου, πόσοι ἄνθρωποι δὲν ἐδέ-
χθησαν θρασεῖς πρὸς τοὺς θεοὺς; Ἀλλ' ὁ μωρὸς Τυ-
δεΐδης φαίνεται νὰ ἀγνοῇ ὅτι δὲν γίνεται μακροχρό-
νιος, ὅστις μάχεται κατὰ τῶν θεῶν, οὐδὲ ἀξιοῦται νὰ
ἔχῃ ἐπὶ τῶν γονάτων του τέκνα καὶ νὰ παππάζωσιν
αὐτόν. Καὶ διὰ τοῦτο ἄς σκεφθῇ μὴ ἔνεκα τῆς ἀσε-
βείας ταύτης ἡ συνετὴ Αἰγιάλεια, ἡ σύζυγός του, διὰ

μεγάλων θρήνων ἐγείρη ποτὲ ἐκ τοῦ ὕπνου τοὺς ἐν τῇ οἰκίᾳ στερηθεῖσα τοῦ συζύγου της».

Καὶ ταῦτα λέγουσα ἀπέματτε καὶ μὲ τὰς δύο χεῖρας τῶν ἰχθῶρα. Ἐπουλοῦτο δὲ ἡ χεὶρ καὶ αἱ βαρεῖαι δοῦναι κατεπραύνοντο.

Ἡ δὲ Ἀθηνᾶ καὶ ἡ Ἥρα βλέπουσαι πρὸς τὸν Δία ἔλεγον τοὺς ἐξῆς λόγους ἐμπαίζουσαι τὴν Ἀφροδίτην. «Βεβαίως ἡ Ἀφροδίτη πειρωμένη νὰ πικραπίσῃ Ἀχαῖδα τινά, ὅπως ἀκολουθήτῃ ξένον ἄνδρα καὶ θωπεύουσα αὐτὴν ἐκεντήθη ὑπὸ τῆς βελόνης κατὰ τὴν ἀδληχρὰν χεῖρα». Ἐμειδίασε δὲ ὁ πατὴρ τῶν ἀνδρῶν καὶ θεῶν καὶ καλέτας παρ' ἑαυτῷ τὴν Ἀφροδίτην εἶπε θωπεύων· «Δὲν εἶνε σὸν ἔργον τὰ τοῦ πολέμου, φίλον τέκνον. Περὶ τούτων φροντίζουσιν ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ὁ Ἄρης. Εἰς σὲ ἀρκοῦσι τὰ ἐπέραστα ἔργα τοῦ γάμου.» Καὶ ταῦτα μὲν ἐγίνοντο ἐν Ὀλύμπῳ.

§. 46. Ὁ Διομήδης τραυματίζει τὸν Ἄρην.

Ἐν δὲ τῇ μάχῃ μετὰ τὴν φυγὴν τῆς Ἀφροδίτης ἐπροστάτευε τοῦ Αἰνείου ὁ Ἀπόλλων. Καὶ ὅμως ὁ Τυδείδης παντὶ τρόπῳ ἐζήτει νὰ ἀποκτείνῃ τὸν ἐχθρὸν, οὐδὲ αὐτὸν τὸν μέγαν θεὸν εὐλαβοῦμενος. Τρὶς ἐπέπεσε κατ' αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τρὶς ἀπεκρούσθη παρὰ τοῦ θεοῦ. Ὅτε ὅμως καὶ τὸ τέταρτον ἐπήρχετο τότε ὁ θεὸς εἶπε δεινὰ ἀπειλήσας· «Συλλογίσ' ἤτι καλῶς, Τυ-

δείδῃ. Φύγε ὀπίσω καὶ μὴ θέτε ἐαυτὸν ἐν ἴσῳ πρὸς τοὺς θεούς· διότι δὲν εἶνε ὅμοιον τὸ γένος τῶν ἀθανάτων θεῶν καὶ τῶν χαμαὶ βαδιζόντων ἀνθρώπων.»

Ὁ Διομήδης ὑπεχώρησεν ὀλίγον ὀπίσω, φοβηθεὶς τὴν ὀργὴν τοῦ Ἀπόλλωνος. Καὶ τὸν μὲν Αἰνεΐαν ἐκόμισεν ὁ θεὸς εἰς τὸν ἐν Περγάμῳ ναὸν του, ἔνθα ἐθεράπευον αὐτὸν ἡ Λητώ καὶ ἡ Ἄρτεμις. Οἱ δὲ Τρῶες καὶ Ἀχαιοὶ ἐμάχοντο ἔτι περὶ τὸ εἶδωλον, ὅπερ κατεσκεύασεν ὁ Ἀπόλλων, ὁμοιότατον πρὸς τὸν Αἰνεΐαν. Καὶ οἱ Ἀχαιοὶ θὰ ἐνίκων ἤδη μάχην ἐνδοξον, ἂν δὲν προσήρχετο βοηθὸς τῶν Τρώων ὁ Ἄρης. Οἱ δὲ Τρῶες ἐνθαρρυνθέντες ἐπιπίπτουσι μετὰ μεζονος ὀρμῆς κατὰ τῶν Ἀχαιῶν καὶ ἐποιοῦν αὐτοῖς πολλὴν σφαγὴν. Οὗτοι δὲ ὑπεχώρουν ἐν τάξει καὶ αὐτὸς ὁ Τυδείδης, διότι ἔβλεπεν ὅτι ὁ Ἄρης βοηθεῖ τοὺς Τρῶας.

Ἐκ τοῦ Ὀλύμπου εἶδον τὰ παθήματα τῶν Ἑλλήνων ἡ Ἥρα καὶ ἡ Ἀθηνᾶ, αἵτινες ὀπλισθεῖσαι παραχρῆμα ἔδραμον ἐπ' ἄρματος εἰς τὴν μάχην συναινούντος καὶ τοῦ Διός. Ὅτε δὲ ἔφθασαν ἐκεῖ, ἔνθα οἱ πλεῖστοι καὶ ἀνδρείοτατοι συνεστρέφοντο περὶ τὸν Διομήδην ὡς ὠμοσφάγῃ λέοντες ἢ κάπροι, ἐνταῦθα ἡ Ἥρα σταθεῖσα καὶ λαβούσα τὴν μορφήν τοῦ ἀνδρείοτάτου Στέντορος, τοῦ χαλκοφώνου, οὗτινος ἡ φωνὴ ἤχει ὡς ἡχεῖ ἡ φωνὴ πεντήκοντα ἄλλων ἀνδρῶν, ἀνεβόησε καὶ εἶπεν· «Αἰὲς, Ἀργεῖι, κακὰ δυνείδῃ, κατὰ μορφήν μόνον θυμαστοί. Ἐν ὧσιν μὲν ἀνεστρέφετο εἰς τὸν πόλεμον ὁ ἐνδοξὸς Ἀχιλλεύς, οὐδέποτε

ἔφάνησαν οἱ Τρῶες πρὸ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως· διό-
τι ἐφοβοῦντο τὸ ἰσχυρὸν δόρυ ἐκείνου. Ἀλλὰ τῶρα
πολεμοῦσι πόρρω τῆς πόλεως, πλησίον τῶν ὑμετέρων
πλοίων.»

Οἱ λόγοι οὗτοι ἐξήγειραν τὴν τόλμην τῶν ἀνδρῶν.
Ἡ δὲ Ἀθηναῖα ἤλθε πρὸς τὸν Διομήδη, ὅστις κατε-
σθέννυε τὸ τραῦμα, ὃ τῷ ἐποίησεν ὁ Πάνδαρος, καὶ
εἶπεν· «Ὦντως ὁ Τυδεὺς ἐγέννησεν υἱὸν ὀλίγην πρὸς
αὐτὸν ὁμοιότητα ἔχοντα. Τοσαύτην δὲ ἀνδρείαν ψυ-
χὴν εἶχεν ἐκεῖνος, ὥστε ἐν Θήβαις ποτὲ πρεσβευτὴς
διατρίβων, ἐν ᾧ ἐγὼ ἐκώλυον αὐτὸν νὰ πολεμῇ, καὶ
προέτρεπον νὰ εὐωχῇται ἡσύχως ἐν τῇ οἰκίᾳ, οὗτος
προεκαλεῖτο τοὺς νέους τῶν Θηβαίων καὶ πάντας ἐνί-
κα ῥαδίως. Σὺ δέ, ὃν ἐγὼ βοηθῶ, διὰ τί δὲν μετέχεις
τῆς μάχης; ἀπέκαμες ἢ φοβεῖσαι;»

Πρὸς ταύτην δὲ ἀπεκρίνατο ὁ Διομήδης· «Σὲ γι-
νώσκω, ὦ θεᾷ, θύγατερ τοῦ Διὸς, καὶ διὰ τοῦτο θά σοι
ὁμιλήσω παρρησία, οὐδὲν ἀποκρύψας. Οὔτε φόβος τις
οὔτε ῥαθυμία μὲ κατέχει. Ἀλλ' ἔτι ἐνθυμοῦμαι τὰς
ἐντολάς σου. Ἐνεκα τούτου καὶ αὐτὸς τώρα ὑποχωρῶ
καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας ἐκέλευσα νὰ ἀθροισθῶσι
πάντες ἐνταῦθα· διότι ὁρῶ ὅτι ὁ Ἄρης διευθύνει τὴν
μάχην».

Πρὸς τοῦτον δὲ ἀπεκρίνατο ἡ Ἀθηναῖα· «Φίλτατε
Διομήδες, μήτε τὸν Ἄρην φοβοῦ, μήτε ἄλλον τινὰ
τῶν ἀθανάτων· διότι ἔχεις ἐμὲ βοηθόν σου. Ἐλα διέ-
θου κατ' αὐτοῦ τοῦ Ἄρεος πρῶτον τὸ ἄρμα καὶ πλη-
τῶ».

ξον αὐτὸν ἐκ τοῦ σύνεγγυς, μηδὲ σέβου τὸν τολμη-
 τίαν, τὸν μανικόν, τὸν ἄλλοπρόσαλλον, ἔστις πρῶην
 μὲν ὑπέσχετο εἰς ἡμᾶς νὰ συμπράξῃ μετὰ τῶν Ἑλ-
 λήνων κατὰ τῶν Τρώων, νῦν δὲ πράττει τὰ ἐναντία
 παραβάς τὴν ὑπόσχεσίν του». Καὶ ταῦτα εἰποῦσα
 εἴλκυσεν ἐκ τοῦ ἄρματος κάτω τὸν Σθέnelον καὶ ἀ-
 νέβη αὐτή. Μέγα δὲ ἤχησεν ὑπὸ τοῦ βάρους ὁ δρύϊνος
 ἄξων. Καὶ οὕτως ἀμφοτέρω ὁ τε Διομήδης καὶ ἡ Ἀ-
 θηνᾶ ἤλαυνον κατὰ τοῦ Ἄρειος. Ὁ Ἄρης ἰδὼν τὸν
 Διομήδην, ἐπορεύθη εὐθὺς καὶ ἀφῆκε κατ' αὐτοῦ τὸ δό-
 ρυ. Ἄλλ' ἡ θεά, ἣτις ἔχουσα τὴν περικεφαλαίαν τοῦ
 Ἄδου ἦτον ἀόρατος, λαβοῦσα διὰ τῆς χειρὸς τὸ δό-
 ρυ ὥθησεν αὐτὸ μακράν. Τότε ὁ Διομήδης τῇ βοη-
 θεῖα τῆς θεᾶς ἔτρωσε τὸν Ἄρη κατὰ τὴν λαγόνα (ἡ
 αἰχμὴ τοῦ δόρατος εἰσῆλθεν εἰς τὴν σάρκα), καὶ εὐθὺς
 ἀνέσπασε τὸ δόρυ ὀπίσω. Φωνὴν δὲ μεγάλην ἐξέβα-
 λεν ὁ Ἄρης ὑπὸ τῆς ὀδύνης ὡς νὰ ἐφώναζον ἐννέα ἢ
 δέκα χιλιάδες ἀνδρῶν, (πάντες καὶ Ἕλληνες καὶ Τρῶες
 ἐφοβήθησαν), καὶ ὡς θύελλα ὀρμητικὴ ἀνῆλθεν εὐ-
 θὺς εἰς τὸν Ὀλυμπον, καὶ ἐκάθισε λυπημένος παρὰ
 τῷ Διί. Δεικνύων δὲ τὸ τραῦμα ἔλεγεν ὀλοφυρόμε-
 νος τούτους τοὺς λόγους:

«Ζεῦ πάτερ, δὲν ἀγανακτεῖς ὁρῶν τοιαῦτα ἔργα ;
 Ἡμεῖς οἱ θεοὶ χάριν τῶν ἀνθρώπων πάσχομεν πολλὰ
 δεινὰ μετὰς ἡμᾶς. Κατὰ σοῦ ὅλοι ἔχομεν παράπονα,
 ἔστις ἔτεκες μίαν ἄφρονα κόρην, κακοῦργον, οὐδὲν
 ἄλλο ἔχουσιν ἐν νῷ ἢ νὰ πράττῃ πάντοτε ἔργα ἀνό-

σια, χωρίς ποτε διὰ λόγου νὰ τὴν ἐπιπλήξῃς ἢ νὰ τὴν τιμωρήσῃς, ἀλλὰ τὴν ἀφίνεις νὰ κάμῃ ὅ,τι θέλει. Αὕτη ἀπέλυσε τὸν ὕβριστὴν Διομήδη ἐναντίον τῶν ἀθανάτων θεῶν. Καὶ πρῶτον μὲν ἐπλήγωσε τὴν Ἀφροδίτην ἐπὶ τοῦ καρποῦ τῆς χειρὸς, ἔπειτα δὲ ἐπήρχετο καὶ κατ' ἐμοῦ. Καὶ ἂν δὲν ἐτρεπόμην εἰς φυγὴν, θὰ ἔπασχον καὶ ἐγὼ δεινά.»

Τοῦτον ὑποβλέψας ὁ Ζεὺς εἶπε· «Μὴ μινύριζε τοιοῦτοτρόπως, ἀλλοπρόσαλλε. Σὺ μοὶ εἶσαι ὁ ἔχθιστος πάντων τῶν Ὀλυμπίων θεῶν. Διότι πάντοτε ἀγάπῃς τὰς ἐρίδας, τοὺς πολέμους καὶ τὰς μάχας. Ἔχεις θράσος καὶ ἰσχυρογνωμοσύνην ἀσυγχώρητον. Ἀλλ' ὅμως εἶσαι υἱὸς μου, δὲν εἶσαι ξένος, καὶ πρέπει νὰ φροντίσω νὰ σὲ ἀπαλλάξω ταχύτερον ἐκ τῶν πόνων. Ἄν ἦσο ξένος, πρὸ πολλοῦ θὰ ἔκεισο ἤδη εἰς τὰ Τάρταρα.»

Ταῦτα εἰπὼν προσέταξε τὸν Παιήονα τὸν ἱατρὸν τῶν θεῶν νὰ ἱατρεύσῃ τὴν πληγὴν, ἥτις εὐθὺς ὑπὸ τῶν φαρμάκων ἐπουλώθη. Ἡ δὲ Ἥβη ἔλουσεν αὐτὸν, καὶ τὸν ἐνέδουσε χαρίεντα ἱμάτια. Καὶ ὑπερήφανος ἐκάθισε πλησίον τοῦ Διός.

Ἀλλὰ καὶ ἡ Ἥρα καὶ ἡ Ἀθηνᾶ ἐπανῆλθον εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Διὸς παύσασαι τῆς μάχης τὸν ἀνθρωποφθόρον Ἄρη.

§. 47. Διομήδης καὶ Γλαῦκος σέβονται τὴν πατρικὴν φιλίαν.

Ἡ μάχη ἐξηκολούθει μετὰ τῆς αὐτῆς σφοδρότητος, χωρὶς τώρα νὰ ἀναμιγνύωνται πλέον οἱ θεοί. Καὶ ἐπὶ τινα μὲν χρόνον ἡ νίκη ἦτο ἀμφίροπος καὶ πολλοὶ ἀνδρεῖοι πολεμισταὶ ἔπεσον ἐκατέρωθεν. Ἐπὶ τέλους ὅμως οἱ Τρῶες ἐδαμάσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνδρείων Ἑλλήνων καὶ θὰ ἔφρουγον βεβαίως εἰς τὴν πόλιν, ἂν ὁ Ἑλένος, ὁ οἶνοσκόπος τῶν Τρώων δὲν ἔλεγε πρὸς τὸν Ἑκτορα καὶ Αἰνεΐαν ταῦτα·

«Αἰνεΐα καὶ Ἑκτορ, ἐξ ὑμῶν ἐξαρτᾶται ἡ σωτηρία τῆς χώρας, διότι σεῖς εἶσθε οἱ ἄριστοι εἰς πᾶσαν περίστασιν εἴτε πολεμικὴν εἴτε εἰρηνικὴν. Σταθῆτε αὐτοῦ καὶ ἐμποδίζετε τὸν λαόν, πρὶν πέσωσιν εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν γυναικῶν καὶ γείνωνσιν ὁ περίγελως τῶν ἐχθρῶν. Ἀφοῦ ἐνθαρρύνετε τὸν λαόν, ἡμεῖς μὲν μένοντες ἐδῶ θέλομεν πολεμήσῃ καὶ περ κεκμηκότας, διότι εἶνε ἀνάγκη, σὺ δὲ Ἑκτορ, πήγαινε εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰπέ εἰς τὴν μητέρα μας Ἑκάβην νὰ προσφέρῃ μὲ τὰς πρεσβυτίδας εἰς τὴν Ἀθηναὶν πολῦτιμον πέπλον καὶ νὰ ὑποσχεθῇ θυσίαν εἰς αὐτήν, ἂν ἐλευσῶν τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα τῶν Τρώων φανῇ ἡμῖν εὐμενὴς καὶ ἀπομακρόνῃ τῆς μάχης τὸν φοβερόν Τυδείδην, τὸν ἄγριον μαχητήν. Οὗτος διαπρέπει πάντων τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν ἀνδρείαν. Καὶ αὐτὸν τὸν Ἀχιλλεῖα δὲν ἐφοβήθημὲν ποτε τόσον.»

Ὁ Ἑκτωρ κατέβη πάρκρυτα ἐκ τοῦ ὀχήματος καὶ ἐρχόμενος πανταχοῦ ἐνεθάρρουνεν τοὺς Τρῶας. Οὗτοι δὲ ἐστράφησαν ὀπίσω ἐκ τῆς φυγῆς καὶ παρετάχθησαν ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων εἰς μάχην.

Οἱ δὲ Ἕλληνες ὑπεχώρησαν, ἔπαυσαν τὸν φόνον καὶ ἐνόμισαν ὅτι τις τῶν ἀθανάτων θεῶν κατέβη ἐξ οὐρανοῦ νὰ βοηθήσῃ τοὺς Τρῶας. Ὁ δὲ Ἑκτωρ εἶπεν ἔπειτα ὅτι αὐτὸς μὲν ἀπέρχεται εἰς τὴν πόλιν ὅπως ἐξευμενίσῃ τὴν Ἀθηνᾶν, προτρέπει δὲ αὐτοὺς νὰ μάχωνται καὶ ἐν τῇ ἀπουσίᾳ του μετὰ τῆς αὐτῆς ἀνδρείας. Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀπῆλθεν.

Ὁ δὲ Γλαῦκος ὁ υἱὸς τοῦ Ἱππολόχου καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Τυδέως Διομήδης συνηντήθησαν εἰς τὸ μέσον τῶν δύο στρατῶν πρόθυμοι νὰ πολεμήσωσιν. Ὅτε δὲ πορευόμενοι ἐπλησίασαν ἀλλήλους, πρῶτος ὠμίλησεν ὁ Διομήδης πρὸς τὸν Γλαῦκον·

«Τίς εἶσαι, ὦ γενναῖε μαχητά; διότι δὲν σέ εἶδον πρότερον οὐδέποτε ἐν τῇ μάχῃ. Καὶ ὅμως τώρα ὑπερέβης πάντας τοὺς ἄλλους κατὰ τὸ θάρρος, διότι ἐτόλμησας νὰ πολεμήσῃς πρὸς ἐμέ, μὴ φοβηθεῖς τὸ μακρόν μου δόρυ. Δυστυχῶν δὲ παῖδες ἀντιτάσσονται κατ' ἐμοῦ. Ἄν εἶσαι θεός, ἐγὼ ὑποχωρῶ· διότι δυστυχῆς ἐκεῖνος, ὅστις γαίνη ἀπεχθὴς εἰς τοὺς θεούς. Ἄν ὅμως εἶσαι ἄνθρωπος, τότε ἐλθέ πλησιέστερον, ἵνα σέ στείλῳ ταχύτερον εἰς τὸν Ἅδην.»

Πρὸς τοῦτον δὲ ἀπεκρίνατο ὁ λαμπρὸς υἱὸς τοῦ Ἱππολόχου· «Ἀνδρεῖε Τυδεΐδη, τί ἐρωτᾷς τὴν γενεάν

μου; Αἱ γενεαὶ τῶν ἀνθρώπων εἶνε ὡς τὰ φύλλα τῶν δένδρων· ὡς ταῦτα ἄλλα μὲν ὁ ἄνεμος ρίπτει κατὰ γῆς, ἄλλα δὲ φύονται πάλιν τὸ ἔαρ, οὕτω καὶ αἱ γενεαὶ τῶν ἀνθρώπων ἄλλη μὲν ἄρχεται, ἄλλη δὲ παύει. Ἐὰν ὁμοῦς θέλῃς νὰ γνωρίζῃς τοῦτο, εἶμαι ἀπόγονος τοῦ Βελλεροφόντου, ὃς ἀπέκτεινε τὴν Χίμαιραν καὶ τόσους ἄλλους ἄθλους ἐνδόξως ἐξετέλεσεν. Ἐκ τριαύτης γενεᾶς κατάγομαι. «Ὅτε δὲ ἐμελλον νὰ ἔλθω ἐνταῦθα, ὁ πατήρ μου μὲ συνεβούλευσε νὰ μὴ καταισχύνω τὸ γένος τῶν πατέρων μου.»

Ὡς ἤκουσε τοὺς λόγους τούτους ὁ Διομήδης, ἐνεπλήσθη χαρᾶς καὶ ἐμπήξας τὸ δόρυ εἰς τὴν γῆν εἶπε πρὸς τὸν Γλαῦκον τοὺς φιλόφρονας τούτους λόγους·

«Οὕτως μοὶ εἶσαι παλαιὸς φίλος πατρικός. Διότι ὁ ἐνδοξὸς Οἰνεὺς ἐξένισε τὸν ἄμεμπτον Βελλεροφόντην εἰκοσιν ἡμέρας ἐν τῇ οἰκίᾳ. Ἀντήλλαξαν δὲ καὶ ξένια καλά. Ὁ μὲν Οἰνεὺς ἔδωκε ζωστήρα φοινικοῦν, ὁ δὲ Βελλεροφόντης ποτήριον χρυσοῦν ἀμφοκύπελλον. Τοῦτο ἐγὼ κατέλιπον ἐν τῇ οἰκίᾳ. Τὸν δὲ Τυδεΐα δὲν ἐνθυμοῦμαι, διότι μὲ κατέλιπε μικρὸν, ὅτε ἀπώλετο ὁ στρατὸς τῶν Ἀχαιῶν ἐν Θήβαις. Ἀλλὰ τώρα σὺ μὲν εἶσαι φίλος ἐμοῦ τοῦ Ἀργείου, ἐγὼ δὲ φίλος σοῦ τοῦ Λυκίου. Καὶ διὰ τοῦτο δὲν εἶνε πρέπον ἡμεῖς οἱ φίλοι νὰ μαχώμεθα κατ' ἀλλήλων. Ὑπάρχουσι καὶ ἐν τοῖς Ἑλλήσι καὶ ἐν τοῖς Τρωσὶ πολλοὶ ἀκόμη ἄνδρες, οὓς δυνάμεθα νὰ ἀποκτείνωμεν τῇ βοηθείᾳ τοῦ

Θεοῦ. "Οπως δὲ καὶ οἱ ἄλλοι μάθωσιν ὅτι εἴμεθα φίλοι πατρικοί, ἃς ἀνταλλάξωμεν τὰ ὅπλα μας.»

Ταῦτα εἰπόντες ἐπήδησαν ἐκ τῶν ὀχημάτων, ἔλαβον τὰς χεῖρας ἀλλήλων καὶ ὁμόσαντες φιλίαν ἤλλαξαν τὰ ὅπλα. Ἦσαν δὲ τοῦ μὲν Γλαύκου χρυσᾶ, τοῦ δὲ Διομήδους χαλκᾶ.

§. 48. Ὁ Πάρις ἀναπαύεται ἐν τῇ οἰκίᾳ.

Ὡς δὲ ὁ Ἑκτωρ ἔρχετο εἰς τὰς Σκυῖας πύλας καὶ εἰς τὴν φηγὸν, περιεκύκλωσαν αὐτὸν αἱ ἱῤύχοι καὶ αἱ θυγατέρες τῶν Τρώων ἐρωτῶσι περὶ τῶν παίδων, τῶν ἀδελφῶν, συγγενῶν καὶ συζύγων. Οὗτος δὲ ἐκέλευε νὰ προσευχηθῶσι πρὸς τοὺς θεοὺς, λέγων ὅτι πολλὰ δεινὰ ἐπικέινται. Ἐπειτα ἔρχεται εἰς τὰ βασιλεία τοῦ Πριάμου. Ὡς δὲ εἶδε τὸν υἱὸν ἡ γηρηνὴ μήτηρ Ἑκάβη, ἔδραμεν εἰς συνάντησιν καὶ λαβοῦσα αὐτὸν ἐκ τῆς χειρὸς εἶπε·

« Διὰ τί ἀρῆκες τὸν πόλεμον καὶ ἦλθες, τέκνον μου, ἐδῶ; Βεβαίως θὰ πίσχητε πολλὰ ὑπὸ τῶν ἀπαιροπαίων Ἀχαιῶν καὶ ἔρχεται νὰ αἰτήτης ἀρωγὴν παρὰ τοῦ Διός. Ἀλλὰ περίμενε ὀλίγον νὰ σοὶ φέρω οἶνον, ἵνα κάμῃς σπονδὰς εἰς τὸν Δία καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἀθανάτους, ἔπειτα νὰ πῆς καὶ αὐτὸς, ὅπως ἐνδυναμώσης· διότι ὁ οἶνος ἐνδυναμώνει τὸν καταπεποννημένον.»

«Ὅτι δὲν θέλω, εἶπεν ὁ Ἑκτωρ. Μόνον πορεύθητι,

μητέρα, εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς, λάβε δὲ ὁμοῦ καὶ ἄλλας γηραιάς γυναῖκας, καὶ ὑπόσχευ αὐτῇ πολλὰ καὶ θυσίαν καὶ κτήματα, ἵνα ἐλεήτῃ τὸ ἄττυ καὶ τὰς συζύγους καὶ τὰ νήπια τέκνα τῶν Τρώων καὶ ἀπομακρύνῃ τὸν ἄγριον καὶ φοβερόν Τυδεΐδην ἐκ τοῦ πολέμου. Ἐν τούτῳ ἐγὼ θὰ ἔλθω νὰ καλέσω τὸν Πάριν νὰ ἔλθῃ εἰς μάχην, ἂν θὰ μὲ ἀκούσῃ. Εἴθε νὰ ἤνοιγεν ἡ γῆ καὶ νὰ κατέπιεν αὐτόν. Διότι ὁ Ζεὺς ἔτρεφε αὐτὸν μέγα κακὸν καὶ εἰς τοὺς Τρώας καὶ εἰς τὸν Πρίαμον καὶ εἰς τοὺς παῖδάς του. Ἐὰν ἐβλεπον αὐτὸν ἀποθαμένον, νομίζω ὅτι ἡ ψυχὴ μου θὰ ἐλησμένει τὰς μεγάλας βασάνους μου.»

Ταῦτα εἶπεν ὁ Ἑκτωρ. Ἡ δὲ Ἑκάβη λαβοῦσα ἓνα τῶν ὄραιοτάτων καὶ μεγίστων πέπλων, καλλιτέχνημα τῶν γυναικῶν τῆς Σιδῶνος, ὃν ἔφερεν αὐτῇ ὁ Πάρις παραπλεύσας ἐκεῖθεν μετὰ τῆς Ἑλένης, ἔλαμπε δὲ μετὰ τῶν ἄλλων πέπλων ὡς ἀστὴρ, τοῦτον λοιπὸν λαβοῦσα ἐπορεύετο εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς, αἱ δὲ ἄλλαι γυναῖκες τῆς πόλεως τὴν ἠκολούθουν.

Φθάσασα δὲ εἰς τὴν ἀκρόπολιν εἰσῆλθεν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς καὶ κατέθηκεν ἐπὶ τῶν γονάτων τῆς θεᾶς τὸν πέπλον καὶ ἰκέτευεν αὐτὴν νὰ ἀποκτείνῃ τὸν Διομήδην ὑποσχομένη θυσίαν δώδεκα βοῶν. Ἀλλ' ἡ Παλλὰς δὲν εἰσῆκουσεν.

Ὁ δὲ Ἑκτωρ ἔδραμεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Πάριδος ἃν εὔρεν ἐν τῷ θαλάμῳ ἐξετάζοντα τὰ περικαλλῆ ὅπλα του, τὴν ἀσπίδα, τὸν θώρακα καὶ τὸ τόξον. Ἡ

δὲ Ἀργεῖα Ἑλένη, ἐκάθητο μεταξὺ τῶν Θεραπαινῶν
της καὶ ἔδιδεν αὐταῖς ἐργασίαν. Ὁ Ἔκτωρ ἐπετίμησε
δριμύως τὸν Πάριν ταῦτα εἰπών·

« Ἄφρον, δὲν εἶνε πρέπον νὰ κάθηται ἐδῶ ὠργι-
σμένος, ἐν ᾧ περίξ τῆς πόλεως καὶ τοῦ τείχους γίνε-
ται μάχη καὶ ἀπόλλυται ὁ στρατὸς ἡμῶν, μάλιστα
δὲ ἀφ' οὗ σὺ εἶσαι ἡ αἰτία τοῦ φονικοῦ τούτου πολέ-
μου. Σὺ ἔπρεπε μᾶλλον νὰ ἐπιπλήττης πάντα ἄλ-
λον, ὃν θὰ ἔβλεπες ἀποφεύγοντα τὴν μάχην. Σήκου,
δράμε εἰς τὴν μάχην, πρὶν ἀκόμη ἡ πόλις ἀποτεφρω-
θῇ ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ. »

Ὁ Πάρις ἐπείσθη εἰς τοὺς λόγους τοῦ Ἑκτορος.
« Ἀλλὰ περίμενέ με, εἶπε, μίαν στιγμὴν νὰ φορέσω
τὰ ὅπλα μου, ἣ πῆγαινε καὶ ἔρχομαι ἀμέσως κατό-
πιν. Ἐλπίζω νὰ σὲ φθάσω. »

Εἰς ταῦτα οὐδὲν εἶπεν ὁ Ἑκτωρ. Ἡ Ἑλένη ὁμῶς·

ᾠμίλησεν εἰς τὸν Ἑκτορα τοὺς ἐξῆς καταπραυντικούς λόγους·

«Ἀνδράδελφε ἐμοῦ τῆς ἀναισχύντου, τῆς κακῆς μητρίδος, τῆς στυγεραῆς. Εἶθε τῇ ἡμέρᾳ ὅτε μὲ ἐγέννησεν ἡ μήτηρ, θέλλε κακὴ νὰ μὲ ἔρριπτεν εἰς ὕδρος ἢ εἰς βαθεῖαν θάλασσαν πρὶν συμβῶσι τοιαῦτα ἔργα, ἢ τοῦλάχιστον νὰ ἤμην σύζυγος ἀνδρὸς καλλιτέρου, ὅστις νὰ ἡσθάνετο τὴν ἀγανάκτητιν καὶ τὰς προσβολὰς τῶν ἀνθρώπων. Οὗτος ὅμως οὔτε τώρα ἔχει νοῦν σταθερὸν, οὔτε θὰ ἔχῃ ποτέ. Καὶ νομίζω ὅτι θὰ γευθῇ τοὺς καρποὺς τῆς δειλίας του. Ἐλθέ ὅμως, ἀνδράδελφέ μου, ἐντὸς νὰ ἀναπαυθῇς ἀλλ' ἄγε· διότι πολὺ κοπιᾷς δι' ἐμὲ καὶ τὸ ἀνοσιούργημα τοῦ Πάριδος. Ὁ Ζεὺς προώρισεν ἡμῖν, φαίνεται, νὰ γείνωμεν εἰς τοὺς ἐπιγινομένους διαβόητοι.»

Πρὸς ταύτην ἀπεκρίνατο ὁ Ἑκτωρ· «Μὴ μὲ παρῆναι νὰ καθίσω, Ἑλένη, γνωρίζω τὴν καλὴν σου διάθεσιν. Βιάζομαι νὰ δράμω πρὸς βοήθειαν τῶν Τρώων, αἵτινες βεβαίως πολὺ μὲ ποθοῦσιν. Ἀλλὰ σὺ παρότρυνον αὐτὸν νὰ μὲ φθάσῃ τοῦλάχιστον ἐντὸς τῆς πάλλεως. Ἐγὼ δὲ θὰ μεταβῶ εἰς τὴν οἰκίαν, ὅπως ἴδω τὸν αἰκέλόν μου καὶ τὸ μικρόν μου παιδίον. Δὲν ἠξέυρω ἂν θὰ ἐπανέλθω πάλιν. Ἴσως μοὶ εἴνετε πεπρωμένον νὰ ἀποθάνω τώρα ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων.»

§ 49. Ἡ Ἀνδρομάχη ἀποτρέπει τὸν Ἑκτορα νὰ μετάσχη τοῦ πολέμου.

Ὁ Ἑκτωρ παῦτα εἰπὼν ἀπῆλθεν. Εὐθὺς δὲ ἔφθασεν εἰν τὴν οἰκίαν του. Ἀλλὰ δὲν εὔρεν ἐκεῖ τὴν Ἀνδρομάχην. Αὕτη ἵστατο μετὰ τῆς θεραπαινίδος καὶ τοῦ παιδίου ἐπὶ τοῦ πύργου θρηνοῦσα καὶ ὀλοφυραμένη, διότι ἔβλεπεν ὅτι νικῶσιν οἱ Ἕλληνες. Ὁ δὲ Ἑκτωρ ἐπορεύθη ἐκεῖ. Ὡς δὲ εἶδε τοῦτον ἡ Ἀνδρομάχη ἔδραμεν εἰς ἀπάντησιν, κατόπιν δὲ αὐτῆς ἤρχετο καὶ ἡ θεραπαινὶς βαστάζουσα τὸ ἀπλοῦν καὶ ἄκακον παιδίον, ὅμοιον μὲ ἄστρον. Ὁ Ἑκτωρ βλέψας εἰς τὸ παιδίον ἐμειδίασε σιωπηλῶς. Ἡ δὲ Ἀνδρομάχη ἵστατο πλησίον του δακρύουσα. Καὶ λαβοῦσα αὐτὸν ἐκ τῆς χειρὸς εἶπε·

« Ἀσπλαγχνε, θὰ σὲ ἀπολέτῃ ἡ ἀνδρεία σου. Δὲν εὐσπλαγχνίζεσαι τὸ τέκνον σου καὶ ἐμὲ τὴν δυστυχῆ; ἢ ὅποια θὰ γείνω χήρα; Δὲν θέλω πλέον νὰ ζῶ ἄνευ σαῦ. Διότι οὐδὲ μίαν περηγορίαν ἔχω, ἂν σὺ ἀποθάνῃς, ἢ μόνον θλίψεις. Διότι οὔτε πατέρα ἔχω πλέον οὔτε μητέρα οὔτε ἀδελφούς. Πάντας τούτους ἀπέκτεινεν ὁ ἀδυσώπητος Ἀχιλλεύς. Ἑκτορ, σὺ εἶσαι ὁ πατήρ μου, σὺ ἡ μήτηρ μου, σὺ ὁ ἀδελφός μου, σὺ ὁ σύζυγός μου. Εὐσπλαγχνίσθητί με καὶ μείνον ἐδῶ, ἵνα μὴ φονευθῇς καὶ ποιήσῃς τὸν υἱόν σου ὀρφανόν καὶ τὴν γυναῖκά σου χήραν. »

Ἡρὸς αὐτὴν ἀπεκρίνατο ὁ ἀνδρεῖος Ἑκτωρ· «Βε-
βαιῶς, γύναι, καὶ ἐγὼ σκέπτομαι πάντα ταῦτα.
Ἄλλ' εἶνε ἐντροπὴ νὰ ἀπομακρυνθῶ τοῦ πολέμου δει-
λός. Οὐδὲ τὸ δέχεται ἡ ψυχὴ μου, ἀφ' οὗ ἔμαθον νὰ
εἶμαι ἀνδρεῖος καὶ νὰ μάχωμαι πάντοτε ἐν τοῖς προ-
μάχοις, διασώζων οὕτω τὴν μεγάλην δόξαν καὶ τοῦ
πατρός μου καὶ τὴν ἰδικήν μου. Ναὶ ἤξεύρω καλῶς
ὅτι θὰ ἔλθῃ ἡμέρα καθ' ἣν θὰ ἀπολεσθῇ ἡ Τροία καὶ
ὁ Πρίαμος καὶ ὁ λαὸς αὐτοῦ. Ἀλλὰ δὲν λυποῦμαι
τόσον διὰ τοῦς Τρῶας, οὐδὲ δι' αὐτοὺς τοὺς γονεῖς καὶ
ἀδελφούς μου, ἐάν φρονεθῶσιν, ὅσον διὰ σέ σκεπτό-
μενος ὅτι θὰ σέ ἀπαγάγωσιν οἱ Ἕλληνες κλαίουσιν
εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν, ὅτι ἐν Ἀργεὶ θὰ εἴται δούλη
καὶ θὰ εἴται ἡναγκασμένη νὰ ὑφαίνῃς ἢ νὰ φέρῃς ὕ-
δωρ ἐκ τῆς Μεσητίδος ἢ Ὑπερείας. Τότε θὰ σέ ἴδῃ τις
κλαίουσιν καὶ θὰ εἴπῃ· «Αὕτη ἡ γυνὴ εἶνε τοῦ Ἑ-
κτορος, τοῦ ἀρίστου ἥρωος τῶν Τρώων.» Σὺ δὲ ἀκού-
σασα ταῦτα θὰ λυπῆσαι ἔτι περισσότερον στερηθεῖσα
τοιούτου ἀνδρός, ὅστις ἠδύνατο νὰ σέ ἐλευθερώσῃ ἐκ
τῆς δουλείας. Εἴθε νὰ κεῖμαι νεκρὸς εἰς τὸν τάφον
πρὶν ἀκούσω τὰς κραυγὰς σου ἀπαγομένης.»

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἑκτωρ ὥρεξε τὰς χεῖρας εἰς τὸ
παιδίον. Τὸ παιδίον ὅμως ἀνεβόησε καὶ προσεκολλήθη
εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς τροφῆς, διότι ἐφροδύθη τὴν ὄψιν
τοῦ πατρός καὶ τὴν περιεκραλαίαν καὶ τὸν λόφον,
ὅστις ἐκρέματο κάτω ἀπὸ τοῦ ἄκρου τῆς περιεφρ-
λαίας. Ἠγάλασεν δὲ ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ. Παρεμ-

θὺς ἀφῆρσεν ὁ Ἑκτωρ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τὴν περι-
κεφαλαίαν καὶ κατέθηκε ταύτην κατὰ γῆς. Ἐπειτα
ἔλαβε τὸ παιδίον εἰς τὰς ἀγκάλας καὶ, ἀφοῦ τὸ ἐφί-
λησε καὶ τὸ ἔπαλεν, εἶπε ταύτην τὴν εὐχὴν εἰς
τοὺς θεούς·

«Ζεῦ καὶ ἄλλοι θεοί, ἀξιώσατε καὶ τὸν υἱόν μου νὰ
γείνῃ ὡς ἐγώ ὁ πρῶτος μεταξὺ τῶν Τρώων, ἀνὴρ
ῥωμαλέος καὶ βασιλεὺς τῆς Τροίας. Ὡστε νὰ εἴπῃ τίς
ποτε περὶ αὐτοῦ ἐπανερχομένου ἐκ τοῦ πολέμου· «οὐ-
τος εἶνε κρείττων τοῦ πατρός», νὰ φέρῃ δὲ καὶ λά-
φυρα τῶν πολεμίων καὶ ἡ μήτηρ του νὰ χαρῇ.»

Μετὰ τοὺς λόγους τούτους ἔθηκε τὸ παιδίον εἰς τὰς
χεῖρας τῆς συζύγου, ἥτις ἐδέχθη τοῦτο γελῶσα μὲ
ὀφθαλμοὺς δεδακρυσμένους. Ὁ δὲ Ἑκτωρ ἰδὼν αὐτὴν
ἐλυπήθη πολὺ καὶ εἶπε θωπεύσας διὰ τῆς χειρός·

«Δυστυχῆ, μὴ θλίβου τόσον πολὺ. Οὐδεὶς θὰ μὲ
φονεύσῃ παρὰ τὸ πεπρωμένον. Τὴν μοῖραν ὅμως δὲν
δύναται τις νὰ ἀποφύγῃ εἴτε δειλὸς εἶνε εἴτε ἀνδρεῖος.
Πήγαινε τώρα εἰς τὸν οἶκόν σου καὶ ἀσχολοῦ εἰς τὰ
ἔργα σου. Ὁ πόλεμος εἶνε ἔργον τῶν ἀνδρῶν.»

Ταῦτα εἰπὼν ἔλαβεν ἀπὸ τῆς γῆς τὴν περικεφα-
λαίαν. Ἡ δὲ σύζυγός του ἐπορεύθη εἰς τὸν οἶκον
βλέπουσα συχνάκις ὀπίσω καὶ κλαίουσα. Φθάσασα
δὲ εἰς τὸν οἶκόν της ἤρξατο νὰ θρηνῇ τὸν Ἑκτορα
φοβουμένη ὅτι δὲν θὰ ἴδῃ καὶ πάλιν τὸν προσφιλε-
στὸν σύζυγόν της. Ἐθρήουν δὲ καὶ αἱ ὑπηρέτριαι συμμε-
ρίζομεναι τὴν θλίβν της.

§ 50. Ὁ Ἑκτωρ προσκαλεῖ τοὺς ἀρίστους τῶν Ἑλλήνων εἰς μονομαχίαν.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Πάρις δὲν ἐβράδυνε πολὺ. Ἐνδουθεὶς τὰ ὥραϊά του ὅπλα ἐδραμεν ἔπειτα εἰς τὴν πόλιν μετὰ σπουδῆς. Ταχέως δὲ συνήντησε τὸν Ἑκτορα ἐρχόμενον ἐκ τοῦ τόπου, ὅπου συνδιελέχθη μετὰ τῆς γυναικὸς του. Καὶ ἀμρότεροι ἤδη οἱ ἀδελφοὶ ἐξῆλθον τῶν πυλῶν καὶ ἐπορεύοντο μετὰ σπουδῆς εἰς τὴν μάχην. Οἱ δὲ Τρῶες ἰδόντες τούτους ἐχάρησαν, ὥς χαίρουσιν οἱ ναῦται, ὅταν ὁ θεὸς δώσῃ εἰς αὐτοὺς οὐρίον ἄνεμον κεκμηκότας ἤδη ἐκ τῆς μακροῦς κωπηλασίας.

Ἀμρότεροι οἱ ἥρωες οὗτοι μετέλαβον ἤδη τῆς μάχης, ἐν ᾗ πολλοὶ ἀνδρεῖσι μαχηταὶ ἐκατέρωθεν ἔπιπτον. Ἐν ᾧ δὲ ἡ μάχη προεχώρει, αἰφνης ὁ Ἑκτωρ παραγγέλλει εἰς τὰς φάλαγγας τῶν Τρώων νὰ παύσωνται. Τοῦτ' αὐτὸ ἐποίησε καὶ ὁ Ἀγαμέμνων. Τότε ὁ Ἑκτωρ ἐκ τοῦ μέσου προεκάλει τὸν ἀρίστον τῶν Ἀχαιῶν εἰς μονομαχίαν. Οἱ Ἀχαιοὶ πάντες ἐσίγησαν· διότι ἕκαστος ἡσυχύνετο μὲν νὰ ἀρνηθῇ τὸν ἀγῶνα, ἐφοβεῖτο δὲ πάλιν νὰ πολεμήσῃ πρὸς τὸν Ἑκτορα. Τέλος ἐγείρεται ὁ Μενέλαος ἔμπλεως ὀργῆς διὰ τὴν δειλίαν τῶν Ἑλλήνων καὶ ἄρχεται νὰ ὀπλίζεται. Ἀλλ' ὁ Ἀγαμέμνων δὲν ἀφῆκεν αὐτὸν νὰ ἀντεπεξέλθῃ κατὰ τοῦ Ἑκτορος, διότι θὰ κατεβάλλετο ὑπὸ τοῦ φοβεροῦ τούτου ἀντιπάλου.

Τότε ὁ Νέστωρ ὠμίλησεν· «Οἴμοι, μεγάλη συμ-
φορὰ γίνεται εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ποῦ εἶσαι, γέρον Πη-
λεῦ, νὰ ἴδῃς τώρα τοὺς Ἀργεῖους, τῶν ὁποίων ἡρώ-
τας τὴν γενεάν καὶ ἔχαιρες ἐλπίζων ἐξ αὐτῶν πολλά!
Ὅποια λύπη θὰ καταλάβῃ αὐτόν, ἂν ἀκούσῃ ὅτι
πάντες πτήσσουσι ἤδη πρὸ τοῦ Ἑκτορος καὶ πόσον
θὰ ἐπεθύμει νὰ ὑπάρχῃ ἐπὶ τῆς γῆς, ἵνα μὴ βλέπῃ
τοιούτους ἀνάνδρους συμπολίτας! ὦ θεοί, διατὶ νὰ
μὴ εἶμαι καὶ τώρα νέος, ἵνα ἀποπλύνω τὴν προσβο-
λὴν τῆς Ἑλλάδος ἀναλαμβάνων ἐγὼ τὸν ἀγῶνα.»

Μετὰ τοὺς λόγους τούτους τοῦ γέροντος ἠγέρθησαν
ἐννέα ἥρωες. Πρῶτος ἀνέστη ὁ Ἀγαμέμνων, κατόπιν
τούτου ὁ Τυδείδης, ἔπειτα οἱ δύο Αἴαντες, μετὰ ταῦτα
ὁ Ἰδομενεὺς καὶ ὁ Μηριόνης, ἔπειτα ὁ Εὐρύπυλος, ὁ
Θόας καὶ ὁ Ὀδυσσεύς. Πάντες δὲ οὗτοι ἤθελον νὰ πο-
λεμήσωσι. Τότε ὁ Νέστωρ προέτρεψε νὰ βάλωσι κλή-
ρους. Ὁ δὲ λαὸς ἠῤῃχετο νὰ πέσῃ ὁ κληρὸς ἢ εἰς τὸν
Αἴαντα ἢ εἰς τὸν Διομήδη ἢ καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Ἀγα-
μέμνονα. Ἐπεσε δὲ εἰς τὸν Αἴαντα, ὅστις πολὺ ἐχάρη
καὶ με μειδίαμα ἐπὶ τοῦ σπουδαίου προσώπου ἐβάδιζε
με μακρὰ βήματα εἰς τὸ μέσον φαινόμενος ὥς ὁ Ἄ-
ρης. Οἱ δὲ Ἀχαιοὶ ἔβλεπον αὐτὸν μεθ' ὑπερηφανίας
καὶ χαρᾶς, τοὺς δὲ Τρῶας κατέλαβε φόβος. Καὶ αὐτὸς
ὁ Ἑκτωρ ἐδειλίασεν, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ φύγῃ, διότι
αὐτὸς προεκάλεσε τὴν μονομαχίαν. Ὁ δὲ Αἴας ἐλθὼν
ἐγγὺς τοῦ Ἑκτορος εἶπεν·

«Ἑκτορ, τώρα θὰ καταλάβῃς ὅτι καὶ ἐν τοῖς Δα-

ναοῖς εὐρίσκονται καὶ ἄλλοι ἥρωες ἐκτὸς τοῦ Ἀχιλλέως. Κατὰ σοῦ ἡδύναντο πολλοὶ νὰ ἀγωνισθῶσιν. Ἀλλ' ἄρχου τῆς μάχης.»

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίνατο ὁ Ἑκτωρ· «Αἴαν, μὴ μὲ δοκίμαζε ὡς μικρὸν παιδίον ἢ ὡς γυναῖκα, ἥτις δὲν εἶδε πολεμικὰ ἔργα. Ἐπολέμησα πολλάκις καὶ ἤξεύρω νὰ μεταχειρίζωμαι τὸ δόρυ καὶ τὴν ἀσπίδα. Δέν θέλω ὅμως λάθρα νὰ βάλω κατὰ τοῦ τὸ δόρυ, ἀλλ' ἀναφανδόν, ἂν θὰ ἐπιτύχω.»

Μετὰ τοὺς λόγους τούτους ἔπαλλε τὸ μακρὸν δόρυ καὶ ἔρριψεν αὐτὸ κατὰ τοῦ Αἴαντος. Τὸ δὲ δόρυ ἔτυχε τῆς ἀσπίδος, ἥτις εἶχεν ἐπτὰ πτυχάς ἐκ δέρματος ἐπαλλήλους, καὶ ἐπ' αὐτῶν ἔκειτο στρῶμα χαλκοῦ. Διετρύπησε δὲ τὸν χαλκὸν καὶ ἔξ πτυχῆς καὶ ἐστάθη εἰς τὴν ἐβδόμην. Δεύτερος ἔρριψε τὸ δόρυ ὁ Αἴας, τὸ ὁποῖον διεπέρασε τὴν ἀσπίδα καὶ τὸν χιτῶνα πλησίον τῆς λαγόνος. Ἐσώθη δὲ ὁ Ἑκτωρ κλίνας πρὸς τὰ πλάγια. Εὐθύς οἱ ἥρωες ἀνέσπασαν τὰ δόρατα καὶ ἐπέπεσον κατ' ἀλλήλων ὡς ὠμεβόροι λέοντες. Ὁ Ἑκτωρ ἐκτύπησε πάλιν τὸν Αἴαντα ἐπὶ τῆς ἀσπίδος, ἀλλ' ἡ αἰχμὴ ἀνεκάμφθη ἐπὶ τοῦ χαλκοῦ καὶ δὲν διέρρηξε τοῦτον. Ὁ δὲ Αἴας διετρύπησε τὴν ἀσπίδα τοῦ Ἑκτορος καὶ ἔνυξεν αὐτὸν καπὰ τὸν τράχηλον διὰ τῆς αἰχμῆς, ὥστε ἤρχισε νὰ ῥέῃ αἷμα. Ἀλλ' ὁ Ἑκτωρ δὲν ἐπαύετο τῆς μάχης, ἀλλὰ χωρήτας ὀλίγον ὀπίσω ἔλαθε λίθον μέγαν καὶ ἐκτύπησε διὰ τούτου τὴν ἀσπίδα τοῦ Αἴαντος, ἤχρησε δὲ ὁ χαλκός. Ὁ δὲ Αἴας

λαβὼν πολὺ μεγαλείτερον λίθον μετ' ἀμετρήτου δυνάμεως ἔρριψεν αὐτόν. Ὁ λίθος συνέτριψε τὰ ἐντὸς τῆς ἀσπίδος καὶ ἔθλαψε τὸ γόνυ τοῦ Ἑκτορος, ὥστε οὗτος ἐξετάθη ὑπτίως, κρατῶν ὁμῶς καὶ τὴν ἀσπίδα. Τότε ἔσυραν τὰ ξίφη καὶ βεβαίως θὰ ἐτραυματίζον ἀλλήλους, ἂν οἱ κήρυκες ἑκατέρωθεν δὲν ἐπενέβαινον καὶ ἐκώλυσον αὐτοὺς νὰ ἐξακολουθήσωσι τὸν ἀγῶνα, καθ' ὅσον ἤδη ἐπῆλθε καὶ νύξ. Ὁ Αἴας εἶπεν ὅτι πρῶτος αὐτὸς δὲν ἀποχωρεῖ τῆς μάχης. Ἄν ὁμῶς πράξῃ τοῦτο ὁ Ἑκτωρ, ὅστις προεκάλεσεν εἰς μάχην, τότε καὶ αὐτὸς θὰ τὸν μιμηθῇ.

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίνατο τότε ὁ Ἑκτωρ. « Αἴαν, θεὸς σοὶ ἔδωκε μέγεθος καὶ δύναμιν ἀκαταμάχητον καὶ ἐμπειρίαν τοῦ πολέμου, εἶσαι δὲ ὁ κάλλιστος τῶν Ἀχαιῶν. Ἀλλὰ σήμερον ἃς παύσωμεν τῆς μάχης, μάλιστα ἂφ' οὗ εἶνε νύξ. Ὑστερον δ' ἐξακολουθοῦμεν καὶ πάλιν, μέχρις οὗ ὁ θεὸς δώσῃ εἰς ἓνα ἐξ ἡμῶν τὴν νίκην. Δὲν εἶνε δὲ δίκαιον νὰ ἔχωμεν καὶ τοὺς συμπολίτας ἡμῶν ἐπὶ πλειότερον χρόνον ἐν ἀγωνίᾳ διὰ τὴν ἑκβασιν τοῦ ἀγῶνος. Ἄς ἀνταλλάξωμεν ὁμῶς δῶρα μεταξὺ μας, ἵνα εἴπωσι καὶ Τρῶες καὶ Ἀχαιοὶ ὅτι ἐπολέμησαν μὲν πρὸς ἀλλήλους, ἀλλ' ἀπεχωρίσθησαν ὡς φίλοι. » Μετὰ τοὺς λόγους τούτους ἔδωκε τὸ ξίφος μετὰ τῆς θήκης καὶ τοῦ πολυτιμήτου τελαμῶνος, ὃ δὲ Αἴας ἔδωκε ζωστήρα φοινικεῦν, καὶ ἔπειτα ἀπεχωρίσθησαν. Καὶ ὁ μὲν Αἴας ἐπορεύθη εἰς τὰ πλοῖα τῶν Ἀχαιῶν, ὁ δὲ Ἑκτωρ εἰς τοὺς Τρῶας, οἵτινες ἐχάρη-

σαν, διότι ἐσώθη ἐκ τῶν φοβερῶν χειρῶν τοῦ Τελαμωνίου.»

Ὁ Ἀτρεΐδης ὑπεδέξατο τὸν Αἴαντα ἐν τῇ σκηνῇ καὶ ἔθυσε βοῦν πενταετῇ εἰς τὸν Δία. Ὀπτήσαντες δὲ τὸ κρέας, ἐκάθισαν νὰ φάγουν. Ὁ δὲ Ἀτρεΐδης ἐγέραρε τὸν Αἴαντα προσενεγκὼν αὐτῷ τὰ νότια τοῦ βοῦς. Ἀφ' οὗ δὲ ἔφαγον, τότε ὁ Νέστωρ συμβουλεύει πρῶτον μὲν νὰ φροντίσωσι περὶ τῶν νεκρῶν, ἔπειτα δὲ νὰ οἰκοδομήσωσι τεῖχος μὲ πύργους ὑψηλοὺς καὶ πύλας τοιαύτας, ὥστε νὰ δύναται νὰ εἰσέρχεται ἅμαξα. Ἐκτὸς δὲ πέριξ τοῦ τείχους νὰ ἐρυχθῇ τάφος, ἵνα ἐμποδίζωνται οἱ ἐχθροί. Οἱ βασιλεῖς πάντες ἐδέχθησαν ταῦτα.

§ 51. Οἱ Τρῶες ἀποδίδουσιν εἰς τοὺς Ἕλληνας τοὺς ἀρπασθέντας θησαυρούς.

Οἱ δὲ Τρῶες ἦσαν ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως πλησίον τῶν ἀνακτόρων συνηγμένοι θορυβοῦντες. Καὶ πρῶτος ὁ Ἀντήνωρ ἐκέλευεν αὐτοὺς νὰ ἀποδώσωσι τὴν Ἑλένην καὶ τοὺς θησαυροὺς ὀπίσω εἰς τοὺς Ἕλληνας, διότι ἄλλως θὰ πάθωσι πολλὰ δεινὰ καὶ διὰ τὴν ἀδικίαν καὶ διὰ τὴν ἐπιτοχίαν.

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίνατο ὁ Πάρις· «Ἀντήνωρ, δὲν μοὶ ἀρέσκουσιν οἱ λόγοι σου. Σὺ ἡξεύρεις καὶ φρονιμότερα νὰ ὁμιλῇς. Ἄν σπουδάζῃς τοῦτο λέγων, οἱ θεοὶ σοὶ ἀπώλεσαν τὸν νοῦν. Διαρρηῖάν ἀρνούμαι νὰ ἀποδώσω τὴν γυναῖκα. Ὡς πρὸς δὲ τοὺς θησαυροὺς»

εἶμαι ἕτοιμος νὰ ἀποδώσω ὀπίσω καὶ τοὺς, νὰ προσθέσω δὲ καὶ ἄλλους ἐκ τῶν ἰδικῶν μου.»

Μετὰ ταῦτα ὁ Πρίαμος εἶπεν, ὅτι τῶρα μὲν ἄς δειπνήσωσιν οἱ Τρῶες. Τῇ δὲ πρωΐᾳ ὁ κήρυξ Ἰδαῖος θά ἀγγείλῃ τὴν γνώμην τοῦ Πάριδος εἰς τὸν Ἀγαμέμνονα καὶ Μενέλαον. Θὰ προτείνῃ δὲ καὶ ἀνακωχὴν ἵνα θάψωμεν τοὺς νεκρούς. Οἱ Τρῶες ὑπήκουσαν εἰς τὸν λόγον τοῦ βασιλέως. Καὶ τῇ πρωΐᾳ ὁ κήρυξ Ἰδαῖος ἦλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων καὶ ἀνεκοίνωσε τὰ ἐντεταλμένα.

Οἱ Ἕλληνες ἐποιοῦντο ἤδη σύλλογον. Ἀκούσαντες δὲ ταῦτα ἐσιώπησαν πάντες. Μόνος ὁ Διομήδης εἶπε· «Μηδεὶς τῶν Ἑλλήνων νὰ δεχθῇ μήτε τοὺς θησαυροὺς μήτε τὴν Ἑλένην. Εἶνε φανερόν καὶ τυφλῷ ὅτι οἱ Τρῶες εὐρίσκονται εἰς τὸ χεῖλος τῆς ἀπωλείας.»

Οἱ Ἕλληνες ἐπεκρότησαν εἰς τὴν γνώμην τοῦ Διομήδους. Τότε ὁ Ἀγαμέμνων εἶπε πρὸς τὸν Ἰδαῖον· «Ἰδαῖε, ἀκούεις τί ἀποκρίνονται οἱ Ἀχαιοί. Καὶ ἐγὼ ὡταύτως τὰ αὐτὰ φρονῶ. Ὡς πρὸς δὲ τοὺς νεκρούς εἶμαι πρόθυμος νὰ παραδεχθῶ τὰς αἰτήσεις τῶν Τρώων.»

Ὁ Ἰδαῖος ἔφερε τὴν ἀπόκρισιν ταύτην εἰς τοὺς Τρῶας, οἵτινες συνηθροισμένοι περιέμενον πότε νὰ ἔλθῃ. Μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου ἄλλοι ἐπορεύθησαν νὰ φέρωσι ξύλα, ἄλλοι δὲ τοὺς νεκρούς. Καὶ Τρῶες καὶ Ἕλληνες συνήντων ἀλλήλους κομίζοντες ἕκαστος τοὺς πεσόντας, οὓς ἔπειτα ἔκαυσαν.

Τὴν ἀνακωχὴν ταύτην ἐπωφελήθησαν οἱ Ἀχαιοί.

ὅπως κατασκευάσωσι τεῖχος μὲ ὑψηλοὺς πύργους καὶ πύλας καὶ τάφρον. Περὶ δὲ τὴν τάφρον κατέπηξαν καὶ σκόλοπας.

"Εδυσεν ὁ ἥλιος καὶ τὸ ἔργον τῶν Ἀχαιῶν ἦτο τετελεσμένον. "Επειτα ἀπέκτειναν βόας καὶ παρασκευάσαντες τούτους ἔτρωγον. "Εφθασαν δὲ καὶ πλοῖα πολλὰ ἐκ τῆς Λήμνου φέροντα οἶνον. Οἱ δὲ κομῶντες Ἀχαιοὶ ἠγόραζον οἶνον ἄλλοι μὲν ἀντὶ χαλκοῦ, ἄλλοι δὲ ἀντὶ σιδήρου, ἄλλοι δὲ ἀντὶ δερμάτων, ἄλλοι δὲ ἀντὶ βοῶν καὶ ἄλλοι ἀντὶ ἀνδραπόδων. "Εποιοῦντο δὲ δαφιλῇ εὐωχίαν δι' ὅλης τῆς νυκτός. Τοῦτ' αὐτὸ ἐποίουν καὶ οἱ Τρῶες ἐν τῇ πόλει. Ὁ δὲ Ζεὺς δι' ὅλης τῆς νυκτός ἐβρόντα κακὰ αὐτοῖς βουλευόμενος. Φόβος κατέλαβε τούτους καὶ ἔσπενδον τῷ Διὶ ἕκαστος, πρὶν πῆν τὸ ποτήριον. "Επειτα δὲ ἐκοιμήθησαν.

§ 52. Ὁ Διομήδης σώζει τὸν Νέστορα κινδυνεύοντα.

"Οτε ἡ χρόποπεπλος Ἡὼς ἐσκορπίζετο κατὰ πᾶσαν τὴν γῆν, τότε ὁ Ζεὺς ἐποίησατο σύλλεγον τῶν θεῶν ἐν τῇ εὐρυτάτῃ κορυφῇ τοῦ Ὀλύμπου, ἐνθα ὠμίλησε ταῦτα πρὸς τοὺς ἀθανάτους.

« Ἀκούσατέ μου, ὦ πάντες θεοὶ καὶ πᾶσαι θεαί, ταῦτα τὰ ὅποια ἡ ψυχὴ μου κελεύει ὑμῖν νὰ εἶπω· σείε δὲ μὴ πειρᾶσθε μηδαὶς νὰ μοῦ διακόπτη τὸν λόγον, ἔλλ' ὁμοῦ πάντες δέχεσθε καὶ συναινέτε, ὅπως ταῦτα

τὰ ἔργα ὅσον δυνατόν ταχύτερον περατωθῶσιν. Ὅντινα ἐγὼ τῶν θεῶν ἴδω ἄνευ τῆς θελήσεώς μου θέλοντα νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν μάχην καὶ νὰ βοηθήσῃ εἴτε τοὺς Τρῶας εἴτε τοὺς Ἀχαιοὺς, οὗτος θὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν Ὀλύμπου ἐπονειδίστως πληγείς, ἢ ἀρπάσας αὐτὸν θὰ ῥίψω εἰς τὸν σκοτεινὸν Τάρταρον, πολὺ μακράν, ἐνθα εἶνε ὑπὸ τὴν γῆν τὸ βαθύτατον βάραθρον, καὶ ὅπου αἱ πύλαι εἶνε σιδηραὶ καὶ ὁ οὐδὸς χαλκοῦς, τοσοῦτον κάτω τοῦ Ἄδου, ὅσον ἐστὶν ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τῆς γῆς. Καὶ τότε θὰ μάθῃτε πόσον ἐγὼ εἶμαι ἰσχυρότερος πάντων τῶν θεῶν. Εἰδὲ μὴ, δοκιμάσατε, ὦ θεοί· ἐξαρτήσατε μίαν χρυσὴν ἄλυσιν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ κρεμάσθητε ἐξ αὐτῆς πάντες καὶ θεοὶ καὶ θεαί. Καὶ ὅμως δὲν θὰ δυνηθῇτε νὰ σύρῃτε ἐκ τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὴν γῆν τὸν Δία, τὸν μέγιστον ἐν τοῖς θεοῖς σύμβουλον, οὐδὲ ἐὰν κοπιάσῃτε πολὺ. Ἀλλ' ἐὰν ἐγὼ θελήσω δύναμαι νὰ ἀνασύρω καὶ ὑμᾶς καὶ αὐτὴν τὴν γῆν ὁμοῦ καὶ αὐτὴν τὴν θάλασσαν. Καὶ ἂν δέσω ἔπειτα τὴν ἄκραν τῆς ἀλύσεως εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Ὀλύμπου, τὰ πάντα θὰ ἐγίνοντο μετέωρα. Τόσον ἐγὼ εἶμαι ἰσχυρότερος καὶ τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων. »

Οὕτως εἶπεν, οἱ δὲ θεοὶ ἐσιώπησαν ἐκπλαγέντες ἐκ τῶν δεινῶν λόγων τοῦ Διὸς. Μόνον ἡ Ἀθηναῖ ἐτόλμησε μετὰ τινα χρόνον νὰ αἰτήσῃ τὴν ἄδειαν παρὰ τοῦ Κρονίδου ἵνα βοηθήσῃ τοὺς Ἀχαιοὺς τοῦλάχιστον διὰ λόγων μόνον, διότι ἄλλως, λέγει, θὰ ἀπολεσθῶσι. Πρὸς ταῦτα ὁ Ζεὺς ἐμειδίασε καὶ ἔδωκε τὴν ἄδειαν.

Ὁ Ζεὺς μετὰ ταῦτα ἐπὶ ἄρματος ἐλκομένου ὑπὸ χρυσοχαιτῶν ἵππων μετέβη εἰς τὸ Γάργαρον τῆς Ἰδης, ὅπου εἶχε τέμενος καὶ βωμόν, καὶ ἐκεῖθεν ἐθεῖατο τὴν πόλιν τῶν Τρώων καὶ τὰ πλοῖα τῶν Ἀχαιῶν.

Οἱ Ἕλληνες ἤλαυνον ἤδη εἰς μάχην. Καὶ οἱ Τρῶες ἦσαν πρόθυμοι, εἰ καὶ ὀλιγώτεροι τὸν ἀριθμὸν, νὰ ἀγωνισθῶσιν ὑπὲρ τῶν παίδων καὶ τῶν γυναικῶν των. Ὅτε δὲ καὶ οἱ δύο στρατοὶ συνῆλθον εἰς τὸ αὐτὸ καὶ ἐπέπεσον κατ' ἀλλήλων καὶ συνεκρούοντο τὰ δόρατα καὶ αἱ ἀσπίδες, ἠγέρθη πολὺς θόρυβος καὶ ἠκούοντο οἰμωγαὶ καὶ ἐκδηλώσεις τῆς χαρᾶς τῶν φονευόντων καὶ φονευομένων καὶ τὸ αἷμα ἔρρεε κατὰ γῆς. Ἡ δὲ σφαγὴ ἐξηκολούθει μέχρι τῆς μεσημβρίας μετ' ἴσης ἐκατέρωθεν ἐπιτυχίας. Ὅτε ὅμως ὁ ἥλιος ἦλθεν εἰς τὸ μέσον τοῦ οὐρανοῦ, Ζεὺς ὁ πατὴρ ἔλαβε τὴν χρυσοῦν τρυάνην καὶ ἔθηκεν ἐν αὐτῇ δύο μοίρας τοῦ θανάτου, τὴν μὲν μίαν τῶν Ἀχαιῶν τὴν δὲ ἑτέραν τῶν Τρώων. Ἡ πλάστιγξ τῶν Ἀχαιῶν ἔρρεπεν εἰς τὴν γῆν, ἐν ᾗ ἡ τῶν Τρώων ὑψώθη πρὸς τὸν οὐρανόν. Τότε ἤρξατο νὰ βροντᾷ μεγάλως ἐξ Ἰδης, τὸ δὲ καίόμενον σέλας ἦλθεν εἰς τὸν λαὸν τῶν Ἀχαιῶν. Κάτωχρος φόβος κατέλαβε πάντας τούτους. Οὔτε ὁ Ἰδομενεὺς ἤθελε νὰ μένη πλέον ἐν τῇ μάχῃ οὔτε ὁ Ἀγαμέμνων οὔτε οἱ δύο Αἴαντες. Μόνος δὲ ὁ Νέστωρ εἶχε μείνη ἀλλὰ καὶ οὗτος οὐχὶ ἐκουσίως. Εἶχεν ὁ ἵππος του πληγωθῆ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ὑπὸ τοῦ Πάριδος. Ὁ δυστυχὴς δὲ ἵππος ἀναστραφεὶς ὑπὸ τῆς πληγῆς ἀπέθανε. Καὶ καθ' ὃν

χρόνον ὁ γέρον ἀπέτεμνε διὰ τοῦ φαργάνου τοὺς ἱμάν-
τας τοῦ ἀποθανόντος ἵππου, ἐπήρχετο κατ' αὐτοῦ ὁ
Ἕκτωρ. Τότε ὁ Διομήδης, ὡς εἶδε τὸν Ἕκτορα, ἐφώ-
νησε τὸν φεύγοντα Ὀδυσσεά πρὸς βοήθειαν. Ἀλλ' ὁ
Ὀδυσσεὺς δὲν εἰσῆκουσε καὶ μετὰ σπουδῆς ἔτρεχεν εἰς
τὰ πλοῖα. Ὁ Διομήδης ὅμως εἰ καὶ ἦτο μόνος ἔδραμε
πρὸς τὸν γέροντα, ἔλαβεν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ ἄρματός του
καὶ ὥρμησε κατὰ τοῦ Ἕκτορος. Πλησιάσας δὲ ἐξ-
ηκόντισε τοῦτον. Τὸ δόρυ ὅμως διετρύπησε τὸν ἡνίο-
χον τοῦ Ἕκτορος, ὅστις παρὰ χρῆμά ἔπεσε νεκρὸς, καὶ
οἱ ἵπποι ἐφοβήθησαν. Καὶ ὁ μὲν Ἕκτωρ ἔδραμεν εὐ-
θὺς νὰ ζητήσῃ ἄλλον ἡνίοχον, ὁ δὲ Τυδεΐδης ἐδίωκεν
αὐτόν. Ὡς δὲ εὔρεν ἄλλον ἡνίοχον ἐδίωκεν αὐτῷ τὰς
ἡνίας καὶ ἐστράφη πάλιν κατὰ τοῦ Διομήδους. Βε-
βαίως θὰ ἀπώλετο τώρα ὁ Ἕκτωρ καὶ οἱ Τρῶες θὰ
ἐκλείοντο ὡς πρόβατα ἐντὸς τοῦ Ἰλίου, ἂν ὁ Ζεὺς προ-
νοῶν δὲν ἔρριπτε δεινὸν κεραυνὸν ἐμπροσθεν τῶν ἵππων
τοῦ Διομήδους. Ὁ Νέστωρ ἐφοβήθη καὶ ἔφυγον ἐκ τῶν
χειρῶν του αἱ ἡνίαι.

«Τυδεΐδη, ἔλα νὰ φύγωμεν, εἶπε, ἡ δὲν καταλαμ-
βάνεις ὅτι ἐκ τοῦ Διὸς δὲν ὑπάρχει βοήθεια. Σήμερον
βλέπεις τιμᾶ τοῦτον, ὕστερον θὰ τιμήσῃ, ἂν θέλῃ, καὶ
ἡμᾶς. Ἡ βουλὴ τοῦ Διὸς εἶνε ἀμετάτρεπτος καὶ εἶνε
μάταιον νὰ ἀγωνίζηται τις κατ' αὐτῆς.»

Πρὸς τοῦτον δὲ ἀπεκρίνατο ὁ Τυδεΐδης.

«Ἐχεις δίκαιον, ὦ γέρον. Ἀλλὰ τοῦτο μὲ λυπεῖ
πολὺ, ὅτι θὰ καυχῇ ὁ Ἕκτωρ ἔπειτα λέγων πρὸς

τοὺς Τρῶας, ὅτι ὁ Τυδεΐδης φοβηθεὶς ἐμὲ ἔφυγεν εἰς τὰ πλοῖα. Καὶ τότε καλλίτερον νὰ ἤμην νεκρός.»

Πρὸς τοῦτον δὲ εἶπεν ὁ Νέστωρ. «Τί λέγεις Διόμηδες; Καὶ ἂν σὲ εἴπῃ ὁ Ἑκτωρ δειλὸν καὶ ἄνανδρον, βεβαίως δὲν θὰ τὸν πιστεύσωσιν οἱ Τρῶες καὶ οἱ Ἀργεῖοι καὶ αἱ σύζυγοι τῶν Τρώων, ὧν τοὺς θαλεροὺς συζύγους ἔρριψας εἰς τὴν κόνιν.»

Μετὰ τοὺς λόγους τούτους διευθύνθησαν εἰς τὰ πλοῖα. Τότε ὁ Ἑκτωρ καὶ οἱ Τρῶες ἐν τῷ μέσῳ ἀγρίων φωνῶν ἔρριπτον κατ' αὐτῶν ἀναριθμητὰ βέλη. Ὁ δὲ Ἑκτωρ ἀνεφώνει μεγάλως·

«Τυδεΐδη, πρότερον σὲ ἐτίμων οἱ Δαναοὶ περισσότερον παντὸς ἄλλου δι' ἔδρας, διὰ κρεάτων καὶ ὑπερχείλων ποτηρίων. Ἀλλὰ τῶρα θὰ σὲ περιφρονῶσι, διότι εἶσαι γυνὴ δειλή. Ἔρρε, δειλὸν κοράσιον, δὲν εἶσαι σὺ, ὅστις θὰ ἀναβῇς τὰ ὑψηλά μας τείχη καὶ θὰ ἀπαγάγῃς τὰς γυναῖκάς μας εἰς τὴν δουλείαν. Πρότερον θὰ σὲ στείλω ἐγὼ εἰς τὸν Ἄδην.»

Μετὰ τοὺς χλευαστικούς τούτους λόγους ὁ Τυδεΐδης ἐσχέπτετο, ἂν δὲν ἔπρεπε νὰ στρέψῃ τοὺς ἵππους καὶ νὰ ὀρμήσῃ κατὰ τοῦ ὕβριστοῦ. Καὶ τρίς μὲν ἐσχέφθη τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τρίς ὁ Κρονίδης ἀπὸ τῶν ὀρέων τῆς Ἰδῆς ἐβρόντησεν ἀπειλῶν αὐτάν.

§. 53. Οἱ Τρῶες ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ Ἑκτωρ ἰδὼν τὸ εὐνοϊκὸν τοῦτο σημεῖον τοῦ Διὸς ἤρξατο νὰ μεγαλαυχῇ, λέγων εἰς τοὺς Τρῶας ὅτι, ὅταν ὑπερβῇ τὴν τάφρον καὶ φθάσῃ εἰς τὰ πλοῖα τῶν Ἀχαιῶν, νὰ ἐνθυμηθῶσι νὰ ἔχωσι πῦρ, ἵνα καύσῃ τὰ πλοῖα, ἀποκτείνῃ δὲ καὶ αὐτούς. Λέγει δὲ ὅτι θὰ λάβῃ τὴν ἀσπίδα τοῦ Νέστορος καὶ θὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τῶν ὤμων τοῦ Διομήδους τὸν θώρακα, ἔργον τοῦ Ἡραΐστου, καὶ ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐν τῇ αὐτῇ νυκτὶ θὰ φύγῳσιν εἰς τὰ πλοῖα. Καὶ ταῦτα εἰπὼν ὤρμησε κατὰ τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ δὲ χῶρος ὁ ἀπὸ τῶν πλοίων μέχρι τῆς τάφρου ἐπληρώθη καὶ ἵππων καὶ ἀνδρῶν πολεμιστῶν, οὓς ἐδίωκεν ὁ ὀρμητικὸς Ἑκτωρ. Καὶ θὰ ἔκαιε τώρα τὰ πλοῖα αὐτῶν, ἂν ὁ βασιλεὺς Ἀγαμέμνων δὲν ἐνεθάρρυνε τὸν λαόν. Οὗτος ἔχων ἐν τῇ στιβαρᾷ χειρὶ μέγα πορφυροῦν ἱμάτιον ἐστάθη παρὰ τῇ νηὶ τοῦ Ὀδυσσεύς καὶ εἶπε πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς ταῦτα.

«Αἰδῶς, Ἕλληνες, ἄνθρωποι δειλοὶ καὶ οὐτιδανοί. Ποῦ εἶνε τώρα οἱ ἀλαζονικοὶ καὶ μεγάλαυχοι λόγοι σας, οὓς ἐλέγετε ἐν Δήμῳ ἐσθίοντες κρέατα πολλὰ καὶ πίνοντες κρατῆρας πεπληρωμένους οἴνου. Ἐκαυχᾶσθε ὅτι ἕκαστος ὑμῶν δύναται νὰ πολεμήσῃ πρὸς ἕκατὸν καὶ διακοσῖους Τρῶας. Ἀλλὰ τώρα ὅλοι ὁμοῦ δὲν δύνασθε νὰ ἀντισταθῆτε εἰς ἓνα μόνον, ὅστις τα-

χέως θά καύσῃ καὶ τὰ πλοῖά μας. Ἀλλ' ὦ Ζεῦ πά-
τερ, ἐγὼ οὐδέποτε ἡμέλησα τῶν θυσιῶν, ἐκτέλεσόν
μοι ταύτην τὴν εὐχὴν, ἄφες νὰ φύγωμεν καὶ νὰ μὴ
φρονευθῶμεν ἐνταῦθα ἐπονειδίστως ὑπὸ τῶν Τρώων.»

Ὁ πατὴρ τῶν θεῶν ἐλέησε τοῦτον κλαίοντα καὶ
κατένευσε νὰ σωθῇ ὁ λαός. Καὶ παρευθὺς ἔπεμψε ση-
μεῖον εὐνοϊκὸν εἰς τοὺς Ἕλληνας.

Οἱ δὲ Ἀχαιοὶ ὡς εἶδον τὸ σημεῖον τοῦτο ἐχάρησαν
καὶ ἐπανέλαβον τὴν μάχην ἀνδρείως. Καὶ πρῶτος ὁ
Τυδεΐδης ἐπήδησε πέραν τῆς τάφρου, καὶ ἀπέκτεινε
τὸν Ἀγέλαον, ὅστις ἔστρεφε τώρα τοὺς ἵππους εἰς φυ-
γὴν. Μετὰ τοῦτον καὶ οἱ Ἀτρεΐδαι καὶ οἱ λοιποὶ ἥ-
ρωες ἐφώρμησαν κατὰ τῶν Τρώων.

Ἀλλ' ὁ Ζεὺς ἐκ νέου πάλιν ἐνέπνευσε θάρρος εἰς
τοὺς Τρῶας, οἵτινες πάλιν ἐδίωξαν τοὺς Ἀχαιοὺς μέ-
χρι τῆς τάφρου.

Οἱ δὲ Ἀχαιοὶ διέβησαν ἤδη τοὺς σκόλοπας καὶ
τὴν τάφρον φεύγοντες καὶ ἔφθασαν εἰς τὰ πλοῖα. Ἐν-
ταῦθα παρεκελεύοντο ἀλλήλους νὰ μένωσι καὶ ὑψώ-
σαντες τὰς χεῖρας ἠῤῥχοντο εἰς τοὺς θεοὺς, ἐν ᾧ ὁ Ἑ-
κτωρ ἔχων ὄμματα Γοργοῦς περιέστρεφεν ἐμπροσθέν
τῶν τὴν ἄμαξιν.

Ἀλλ' ἐν ᾧ ὁ Ἑκτωρ ἦτο νικητὴς ἐνέπεσεν ὁ ἥλιος
εἰς τὸν Ὠκεανὸν ἔλκων ἐπὶ τῆς γῆς τὴν μέλαιναν νύ-
κτα. Τοῦτο ἔτερψε μὲν τοὺς Ἕλληνας, ἐλύπησεν ὅ-
μως τοὺς Τρῶας. Ὁ δὲ Ἑκτωρ ὠδήγησε τὸν στρατὸν
μακρὰν τῶν πλοίων εἰς τόπον καθαρὸν νεκρῶν περὶ

τὸν ποταμὸν Σκάμανδρον, ἵνα ἐνταῦθα διανυκτερεύσαν-
τες ἐπαναλάβωσι τῇ ἐπομένῃ ἡμέρᾳ τὴν μάχην καὶ
συμπληρώσωσι τὴν καταστροφὴν τῶν Ἀχαιῶν. Ἐ-
πειτα ἔλυσαν τοὺς ἵππους ἐκ τῶν δίφρων καὶ παρέβα-
λον αὐτοῖς τροφὴν, ἔφερον δὲ καὶ ἐκ τῆς πόλεως πρό-
βατα καὶ βόας, οἶνον καὶ ἄρτον, συνέλεγον δὲ καὶ πολ-
λὰ ξύλα καὶ παρεσκεύαζον τὸν δεῖπνον. Ὅπως δὲ μὴ
φύγωσιν οἱ Ἕλληνες τὴν νύκτα, ἔκαιον πολλὰ πυρά.
Διέταξε δὲ ὁ Ἑκτωρ νὰ ἀνάψωσι πυρά καὶ οἱ γέροντες
καὶ οἱ παῖδες καὶ νὰ φρουρῶσι πέριξ τῆς πόλεως, ἵνα
μὴ ὁ ἐχθρὸς κρύψῃ εἰσβάλην εἰς τὴν πόλιν.

Τοιοῦτοτρόπως οὗτοι ἐκάθηντο δι' ὅλης τῆς νυκτὸς
ἀγρυπνοῦντες. Τὰ δὲ πυρά περὶ τὸ Ἴλιον ἔλαμπον ὥς
λάμπουσι τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ ἐν ὥρᾳ νυκτός.

§. 54. Ὁ Ἀγαμέμνων συμβουλεύει νὰ φύγωσιν εἰς τὴν πατρίδα

Τοὺς δὲ Ἀχαιοὺς εἶχε καταλάβῃ φόβος καὶ οἱ ἄρι-
στοὶ ἐπένθουν σφόδρα. Καὶ αὐτὸς ὁ Ἀτρεΐδης ἦτο περί-
λυπος καὶ ἔρημος πάσης ἐλπίδος. Καὶ διὰ τοῦτο συν-
εκάλεσεν ἐν βαθείᾳ σιγῇ τοὺς πρώτους τῶν Ἀχαιῶν
εἰς σύσκεψιν, ἐνθα κλαίων προτείνει εἰς αὐτοὺς νὰ ἀπέλ-
θωσιν εἰς τὴν πατρίδα, ἐπειδὴ ὁ Ζεὺς δὲν θέλει νὰ κυρι-
εύσωσι τὴν Τροίαν. Καὶ πάντες μὲν οἱ ἥρωες ἴσταντο
οὐδὲν λέγοντες. Ὁ Διομήδης ὅμως μετὰ θάρρους εἶπεν·
«Ἀτρεΐδῃ μὴ ὀργισθῆς, ἀν' ἀκούσῃς ὅτι ἐγὼ δὲν ἔχω
οὐδαμῶς τὴν αὐτὴν γνώμην πρὸς σέ. Πρότερον μὲν ἔ-

φεξας ὡς ἀπόλεμον καὶ ἀνανδρον. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα γινώρῃσιν οἱ νέοι καὶ οἱ γέροντες τῶν Ἀργείων. Εἰς σὲ ὁ θεὸς ἔδωκε μόνον τὸ σκήπτρον, οὐχὶ ἔμῳς καὶ τὴν πρέπουσαν ἀνδρείαν. Ἐλπίζεις, ὦ μακάριε, ὅτι οἱ Ἀχαιοὶ εἶνε ἀπόλεμοι καὶ ἀνάλκιδες, ὅπως σὺ τοὺς λέγεις; Ἄν σὺ θέλῃς νὰ φύγῃς, φεύγε. Ἠλοῖα ἔχεις καὶ ἡ ὁδὸς εἶνε ἀνοικτή. Οἱ ἄλλοι Ἀχαιοὶ ἔμῳς θὰ μείνωσιν μέχρις ὅτου ἐκπορθήσωμεν τὴν Τροίαν. Ἄν δὲ καὶ αὐτοὶ θέλωσι νὰ φύγωσι, ἄς φύγωσι. Ἡμεῖς ἐγὼ καὶ ὁ Σθένελος, θὰ πολεμήσωμεν μέχρι καταστροφῆς τῆς Τροίας. Καὶ ἐλπίζω νὰ ἔχωμεν τὸν θεὸν βοηθόν.

Ἦντες οἱ Ἀχαιοὶ ἐπεκρότησαν εἰς τοὺς λόγους τοῦ Διομήδους. Ὁ δὲ Νέστωρ ἀναστὰς εἶπε· «Τυδείδῃ, καὶ ἐν τῷ πολέμῳ εἶται πολὺ ἀνδρεῖος καὶ κατὰ τὸν νόον εἶται ὁ ἀριστος τῶν ἐμῆλίκων σου. Βεβαίως εἶσαι ἀκόμη νέος, ἀλλ' ὀμιλεῖς ἐν τούτοις συνετά. Εἰς τοὺς συνετοὺς τούτους λόγους ἔρχομαι ἤδη καὶ ἐγὼ ὡς πρὶ σβύτερος καὶ πλείονα ἐμπειρίαν ἔχων νὰ προσθέσω ὅτι ἡ φρόνησις ἀπαιτεῖ ἐν ταῖς πικρῇ περιστάσει νὰ ἔχωμεν ὁμόνοιαν πρὸς ἀλλήλους καὶ νὰ ἐργαζώμεθα πάντες πρὸς τὸ αὐτὸ τέλος. Συγγενῶν ἐστερημένον καὶ ἄδικον καὶ ἄπολιν εἶνε ὁ ἐπιθυμῶν ἐμφυλίου πολέμου. Σὺ δέ, ὦ Ἀτρεΐδῃ, ποίησον εἰς τοὺς ἀρίστους τῶν Ἀχαιῶν δεῖπνον ἐν τῇ σκηνῇ σου, ἵνα ἐκεῖ συσχεφθώμεν περὶ τῆς σωτηρίας τοῦ στρατοῦ, οἱ δὲ νεώτεροι πρέπει νὰ κοιμηθῶσι ἐκτὸς τοῦ τείχους παρὰ τὴν πύλινον φρουρήντας.

§. 55. Ὁ Ἀγαμέμνων ζητεῖ ἀντὶ παν- τός τὴν φιλίαν τοῦ Ἀχιλλέως

Καὶ οἱ μὲν νέοι εὐθὺς ἦλθον εἰς τὴν τάφρον, ὁ δὲ Ἀτρεΐδης συνεκάλεσε τοὺς ἀρίστους τῶν Ἀχαιῶν εἰ-
δεῖπνον. Μετὰ δὲ τὴν εὐωχίαν πρῶτος ὁ Νέστωρ εἶπε·

« Ἀτρεΐδη, αἱ συμφοραὶ αὐταὶ δὲν θὰ πρόκυπτον
εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς, ἂν σὺ ἤθελες νὰ ἀκούσῃς τὴν ἰδι-
κὴν μας γνώμην μᾶλλον ἢ πῆν ἰδικὴν σου. Δὲν ἦτο
καλὸν νὰ ἀτιμάσῃς τὸν ἀρίστον τῶν Ἀχαιῶν. Ἀλλὰ
καὶ τώρα νομίζω πρέπει νὰ ἐξευμενίσωμεν αὐτὸν καὶ
διὰ δώρων πολλῶν καὶ διὰ λόγων. »

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίνατο ὁ Ἀγαμέμνων· « Ἀλη-
θῶς, ὦ γέρον, λέγεσ ἐμὲ αἵτιον τῶν συμφορῶν. Ἠδί-
κησα, δὲν τὸ ὀρνοῦμαι. Βλέπομεν ὅτι ἀντὶ πολλῶν
ἀνδρῶν ἀξίζει ὁ ἀνὴρ, ὃν οἱ θεοὶ ἀγαπῶσι. Προθύμως
ὀφίσταμαι τὴν ποινὴν τῆς ἀδικοῦσας. Ἐκτὸς τῆς Βρι-
σηΐδος εἶμαι ἕτοιμος νὰ παραδώσω εἰς τὸν Ἀχιλλέα
7 νέους τρίποδας, 10 τάλαντα χρυσᾶ, 20 λέβητας
στιλπνοὺς, 12 ἵππους ἀθλοφόρους καὶ ὅτι ἄλλο θελή-
σῃ. Ἄν δὲ φθάσωμεν εἰς τὸ Ἄργος, ἡμπορεῖ τότε ἐκ
τῶν τριῶν θυγατέρων μου νὰ ἐκλέξῃ μίαν καὶ νὰ γεί-
νῃ γαμβρός μου καὶ θὰ τιμῶ αὐτὸν ἵσον μὲ τὸν Ὀ-
ρέστην τὸν μονογενῆ υἱόν μου. Θὰ δώσω δὲ εἰς αὐ-
τὸν μεγάλην προῖκα, ὅσῃν οὐδεὶς μέχρι τοῦδε ἔδωκε
εἰς τὴν θυγατέρα του. Θὰ τῷ δώσω 7 ἀκμαζούσας
πόλεις, ὧν οἱ ἄνθρωποι θὰ τιμῶσιν αὐτὸν ὡς θεὸν διὰ

δώρων καὶ θὰ τελῶσιν αὐτῷ ἄδρους φόρους. Ταῦτα πάντα θὰ πράξω, ἂν ἀρήσῃ τὴν ὀργὴν του. "Ἄς ἐξιλεωθῇ λοιπὸν καὶ αὐτός. Μόνον ὁ "Ἄδης εἶνε ἀνεξιλέωτος καὶ ἀδάμαστος καὶ διὰ τοῦτο μισοῦσι πολὺ αὐτὸν οἱ θνητοί. "Ἄς ὑποταγῇ δὲ καὶ εἰς ἐμὲ, διότι καὶ βασιλεὺς πάντων εἰμι καὶ πρεσβύτερος τὴν ἡλικίαν.»

Πρὸς τοῦτον δὲ ἀπεκρίνατο ὁ Νέστωρ· «Ἀτρεΐδῃ ἐνδοξότατε, δῶρα μὲν οὐδαμῶς φαῦλα καὶ μεμπτὰ δίδεις εἰς τὸν Ἀχιλλέα. Ἀλλ' ἔλα νὰ στείλωμεν πρέσβεις πρὸς αὐτόν. Καὶ ὥς τοιοῦτους δὲ προτείνω τὸν Φοῖνικα, τὸν Αἴαντα καὶ τὸν Ὀδυσσεά. Δύο δὲ κήρυκες ὁ Ὀδῖος καὶ ὁ Εὐρυβάτης ἃς ἀκολουθήσωσιν αὐτούς. Φέρετε δὲ ὕδωρ νὰ νίψωμεν τὰς χεῖρας καὶ ἀφ' οὗ εὐφημήσῃ ὁ λαὸς, ἃς εὐχηθῶμεν εἰς τὸν Δία, ἵνα μᾶς ἐλεήσῃ.»

Οἱ λόγοι τοῦ Νέστορος ἐξετελέσθησαν. Ἀφ' οὗ δὲ ἐτέλεσαν τὰς σπονδὰς καὶ ἔπιον ὅσον ἤθελε ἡ καρδία των οἶνον ὥρμησαν ἐκ τῆς σκηνῆς τοῦ Ἀγαμέμνονος. Εἰς τούτους δὲ ὁ Νέστωρ ἔλεγε πολλὰ καὶ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἐδείκνυσεν εἰς ἕκαστον, μάλιστα δὲ εἰς τὸν Ὀδυσσεά νὰ προσπαθήσῃ νὰ πείσῃ τὸν Ἀχιλλέα.

§. 56. Ὁ Ἀχιλλεὺς ὠργισμένος
περιορᾷ τὰς δεήσεις τῶν κινδυνευόντων
Ἑλλήνων.

Οἱ πρέσβεις ἔφθασαν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Ἀχιλ-

λέως, ἔνθα εὗρον αὐτὸν ἄδοντα ἄσματα ἥρωϊκὰ καὶ
 συνοδεύοντα ταῦτα μὲ τὴν παλῦτιμον φόρμιγγα. Ἀν-
 τικρὺ δὲ αὐτοῦ ἐκάθητο ὁ Πάτροκλος μόνος ἐν σιω-
 πῇ. Ὁ δὲ Ἀχιλλεὺς ὥς εἶδε τούτους ἐξεπλάγη καὶ εὖ-
 θὺς ἀνεπήδησε ἐκ τῆς ἑδρας μὲ τὴν φόρμιγγα αὐτὴν
 ἀνὰ χειρας. Ὡσαύτως καὶ ὁ Πάτροκλος ἀνέστη, ὥς
 εἶδεν τοὺς ἀνδρας. Τούτους δεξιούμενος ὁ Ἀχιλλεὺς
 εἶπε· «Χαίρετε, φίλοι, τῷ ὄντι ἤλθετε ἄνδρες προσ-
 φιλεῖς. Ἀναμφιβόλως χρεία τις εἶνε πολλή. Σεῖς μοι
 εἰσθε πάντοτε καὶ ὅταν εἶμαι ὠργισμένος οἱ φίλτατοι
 τῶν Ἀχαιῶν.»

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ὠδήγησε τοὺς φίλους ἐντὸς τῆς
 σκηνῆς καὶ ἐκάθισεν αὐτοὺς εἰς τὰς καθέδρας καὶ εἰς
 τοὺς πορφυροῦς τάπητας. Ἐπειτα εἶπε πρὸς τὸν Πά-
 τροκλον·

«Μεῖζονα κρατῆρα, φίλε Πάτροκλε, φέρε. Μὴ βά-
 λης πολὺ ὕδωρ εἰς τὸν οἶνον, δὸς δὲ εἰς ἕκαστον πο-
 τήριον· διότι οἱ φίλτατοι ἄνδρες εἶνε ὑπὸ τὴν στέ-
 γην μου.»

Καὶ ὁ μὲν Πάτροκλος προθύμως ὑπήκουσεν εἰς τὸν
 φίλον του. Ὁ δὲ Ἀχιλλεὺς καὶ ὁ Αὐτομέδων ἔτεμον
 εἰς μέρη μικρὰ τὰ νῶτα προβάτου καὶ παχείας αἰγὸς
 καὶ ῥάχιν χοίρου εὐτραφοῦς καὶ ἐπέρασαν ταῦτα εἰς
 τοὺς ὀβελοὺς. Ἐπειτα ὁ Πάτροκλος ἤναψε πυρὰν με-
 γάλην. Καὶ ἅψ' οὗ τὸ πῦρ ἐκάη καὶ ἡ φλόξ ἐμαράνθη,
 στρώσας ἀνθρακιὰν ἐξέτεινεν ὑπεράνω τοὺς ὀβελοὺς
 ἔπασσε δὲ τὸ κρέας μὲ ἄλας. Ἀψ' οὗ δὲ ὥπτησε τὰ

κρέατα καὶ κατέθηκε ταῦτα εἰς τοὺς ἐλεοὺς ¹ ὁ μὲν Πάτροκλος διένειμε τὸν ἄρτον πέριξ τῆς Τραπεζῆς ἐν-
τὸς κανίστρων καλῶν, ὁ δὲ Ἀχιλλεὺς διένειμε τὰ
κρέατα. Ἐκάθισε δὲ ἀπαντικρὺ τοῦ Ὀδυσσεὺς ὅστις
ἐκάθητο κατὰ τὸν ἕτερον τοῖχον. Ὁ Ἀχιλλεὺς ἐκέ-
λευσε τὸν φίλον του Πάτροκλον νὰ θύσῃ εἰς τοὺς θεοὺς.
Καὶ ὁ μὲν Πάτροκλος ἔβαλεν ἐν τῷ πυρὶ τὰς ἐπαρ-
χάς. Οἱ δὲ συνδαιτυμόνες ἔτειναν τὰς χεῖρας ἐπὶ τὰ
προκείμενα ἐδέσματα καὶ ἤρξαντο πάντες νὰ εὐφραί-
νωνται ἐκ τοῦ καλοῦ δείπνου. Ἀφ' οὗ δὲ ἐνεπλήσθη-
σαν φαγητοῦ καὶ ποτοῦ, ἔνευσεν ὁ Αἴας τῷ Φοίνικι.
Ἐνόησε δὲ τοῦτο ὁ θεὸς Ὀδυσσεύς, ὅστις πληρώσας
οἶνου τὸ ποτήριον ἐχαίρειται ὥς ἐξῆς τὸν Ἀχιλλέα·

«Χαῖρε, Ἀχιλλεῦ· βεβαίως ἀφρονίαν φαγητῶν εὐ-
ρίσκει τις ἐνταῦθα. Ἀλλ' ἡμεῖς δὲν ἤλθομεν χάριν τῶν
φαγητῶν, ἀλλ' ἕνεκα τῆς μεγάλης συμφορᾶς, ἣτις
ἐπικρέμαται ἡμῖν. Ἦδη πρόκειται ἡ ἡμετέρα σωτη-
ρία ἢ ὁ ἡμέτερος ὄλεθρος. Ἀπολόμεθα, ἂν σὺ δὲν μᾶς
βοηθήσῃς. Οἱ Τρῶες ἐστρατοπέδευσαν πλησίον τῶν ἡ-
μετέρων πλοίων καὶ λέγουσιν ὅτι οὐδὲν θὰ κωλύσῃ
αὐτοὺς νὰ πέσωσιν εἰς αὐτά. Ὁ δὲ Ἑκτωρ θρασυνό-
μενος ἐπὶ τῇ ῥώμῃ του καὶ πεπειθὼς εἰς τὴν βοήθειαν
τοῦ Διὸς, ὅστις δι' ἀστραπῶν δεικνύει τὴν πρὸς τοὺς
Τρῶας εὐνοίαν του, μαίνεται δεινῶς καὶ δὲν τιμᾷ οὔ-
τε θεοὺς οὔτε ἀνθρώπους. Εὐχεται δὲ νὰ φανῇ τάχι-

¹) Κρεατοσάνιδα.

στα ἡ ἐνδοξος ἡμέρα, καθ' ἣν θὰ ἐμπρήσῃ τὰ πλοῖα τῶν Ἀχαιῶν καὶ θὰ ἀποκτείνῃ αὐτοὺς ἐν τῷ μέσῳ τῶν καπνίζόντων ἐρειπίων. Καὶ πολὺ φοβοῦμαι μὴ αἱ ἀπειλαὶ αὗται γείνωσι καὶ ἔργα, καὶ ἡμῖν εἶνε εἰμαρμένον νὰ ἀπολεσθῶμεν ἐν Τροίᾳ, πόρρω τῆς πατρίδος. Ἀλλ' ἀνάστα, σῶζε ἡμᾶς ἀπολλυμένους, ἵνα μὴ ὑστερὸν μετανοήσῃς, ὅτε δὲν θὰ ὑπάρχῃ πλέον τοῦ κακοῦ θεραπεία. Ἐνθυμήθητι τὰς συμβουλάς, ἃς ὁ πατήρ ἔλεγε πρὸς σέ ἐρχόμενον εἰς τὸν πόλεμον. «ὦ τέκνον μου,» ἔλεγεν ὁ γέρων, «ἰσχὺν καὶ νίκην θὰ σοὶ δωρήσωνται ἡ Ἀθηναῖα καὶ ἡ Ἥρα, ἂν θέλωσι, σὺ ὅμως δάμαζε τὴν ὀργήν σου ἐν τῷ στήθει, διότι ἡ φιλοφροσύνη εἶνε καλλιτέρα. Παύου δὲ τῆς ἐριδος, ἵνα σέ τιμῶσι μᾶλλον καὶ νέοι καὶ γέροντες». Ἀλλ' ἔλησμένῃσας τούτους τοὺς λόγους. Ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν παύου, ἄφες τὴν ὀργήν σου. Ὁ Ἀτρεΐδης προσφέρει σοὶ δῶρα ἄξια, ἂν ἀρήσῃς τὴν ὀργήν σου.» Ὁ Ὀδυσσεὺς καταλέγει ἐνταῦθα τὰ δῶρα, ἃ εἶδεν ὁ Ἀγαμέμνων. Ἀλλ' ὁ Ἀχιλλεὺς ἀπεκρίνατο·

§ 57. Ὁ Ἀχιλλεὺς μένει ἄτρεπτος.

«Εὐγενέστατε υἱὲ τοῦ Λαέρτου, πολὺτροπε Ὀδυσσεῦ, ἀνάγκη νὰ σοὶ ἐμιλήσω σαφῶς, ὅπως σκέπτομαι καὶ ὅπως θὰ πράξω, ἵνα μὴ με ἐνοχλήτε καθήμενοι ὁ μὲν ἐκ τούτου, ὁ δὲ ἐξ ἐκείνου τοῦ μέρους. Ἐκαῖνον, ὅστις ἄλλα σκέπτεται καὶ ἄλλα λέγει, μισῶ ὥς τὸν θάνατον. Ἐμὲ, νομίζω, δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ

πείσῃ οὔτε ὁ υἱὸς τοῦ Ἀτρέως οὔτε ἄλλος τις τῶν Δαναῶν νὰ μετάρχω τῆς μάχης. Διότι οὐδέποτε ἀντημείφθην διὰ τοὺς κόπους μου. Παρ' ἡμῶν καὶ ὁ δαίμων καὶ ὁ ἀνδρεῖος ἀπολαύουσι τῆς αὐτῆς τιμῆς καὶ ὁμοίως ἀποθνήσκουσι καὶ ὁ ἀργὸς καὶ ὁ πολλὰ ἐργασάμενος.

Οὐδὲν ἐκέρδησα, τοσάκις προκινδυνεύσας ἐν τῷ πολέμῳ. Ὡς δὲ ἡ ὄρνις προσφέρει εἰς τοὺς μικροὺς νεοσσούς τὴν τροφὴν, αὐτὴ δὲ πιάσκει ὑπ' ἀσιτίας, οὕτω καὶ ἐγὼ πολλὰς διήγαγον ἀύπνους νύκτας, πολλὰς δ' ἡμέρας διεξῆλθον αἰμακτηρὲς μαχόμενος. Δώδεκα ἐξεπόρθησα πόλεις κατὰ θάλασσαν καὶ ἑνδεκα κατὰ ξηράν. Ἐκ πασῶν δὲ τούτων τῶν πόλεων ἔλαβον πολλὰ κειμήλια, ἃ πάντα ἔφερον καὶ ἔδιδον εἰς τὸν Ἀτρεΐδην. Οὗτος δὲ ὀπίσω μένων παρὰ τοῖς πλοίοις τὰ ἐδέχετο, καὶ εἰς μὲν τοὺς ἄλλους ἔδιδεν ὀλίγα, δι' ἑαυτὸν δὲ ἐκράτει πολλά. Καὶ τοὺς μὲν ἄλλους ἀφῆκε νὰ ἔχωσι τὰ γέρα, ἃ ἔδωκεν εἰς αὐτούς, ἀπ' ἐμοῦ δὲ μένου ἀφῆρετε τὸ φίλτατον πάντων γέρας. Δὲν εἶχον δίκαιον νὰ ὀργισθῶ διὰ τοῦτο; Ἀλλὰ τότε διατὶ πολέμουσιν οἱ Ἀχαιοὶ κατὰ τῶν Τρώων, τοσοῦτοι ἐνταῦθα συναθροισθέντες; οὐχὶ ἕνεκα τῆς Ἑλένης; Ἡ μόνον οἱ Ἀτρεΐδαι ἀγαπῶσι τὰς συζύγους των; Οὐχί πᾶς ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ ἐχέρρων ἀγαπᾷ καὶ φροντίζει περὶ τῆς συζύγου. Ἀφ' οὗ λοιπὸν ἀφῆρσεν ἀπὸ τῶν χειρῶν τὸ γέρας καὶ μετ' ἠπάτησε, ἅς μὴ με δοκιμάζῃ, διότι τὸν ἐγνώρισα. Ἀλλ', ὦ Ὀδυσσεῦ, ἅς σκε-

φθῆ μετὰ σοῦ καὶ τῶν ἄλλων ἡγεμόνων πῶς νὰ σώ-
 ση τὰ πλοῖα. Ὄντως πάνυ πολλὰ κατῴρθωσεν ἄνευ
 ἐμοῦ, τὸ τεῖχος, τὴν τάφρον καὶ ὀπισθεν αὐτῆς τοὺς
 πασσάλους. Καὶ ὅμως δὲν δύναται νὰ κωλύσῃ τὸν
 Ῥωμαλέον Ἑκτορα, ὅστις ἐν ὅσῳ ἐγὼ ἐπολέμουν δὲν
 ἐτόλμα νὰ ἐξέλθῃ μακρὰν τῆς πόλεως, ἀλλὰ περιω-
 ρίζετο παρὰ ταῖς πύλαις καὶ τῇ συκῇ. Τώρα ὅμως
 δὲν θέλω νὰ πολεμήσω. Καὶ αὖριον θύσας τῷ Διὶ
 θυσίαν καὶ τοῖς θεοῖς θὰ ἀναχωρήσω μὲ τὰ πλοῖά μου
 καὶ τοὺς ἄνδρας μου εἰς τὴν πατρίδα μου. Καὶ ἐλπί-
 ζω τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, ἂν ἔχωμεν καιρὸν ἐπιτήδειον,
 νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν Φθίαν, ὅπου κατέλιπον ἐνταῦ-
 θα ἐρχόμενος πολλὰ πράγματα. Εἶνε ἀνωφελὲς νὰ
 μένω ἐνταῦθα. Καὶ τοὺς ἄλλους θὰ προέτρεπον νὰ ἔ-
 φευγον, διότι ἡ Τροία δὲν κυριεύεται. Εἶπε αὐτῷ σα-
 φῶς ὅτι ἐγνώρισα τὴν ἀναίδειάν του καὶ τὴν πανουργ-
 γίαν του. Μίαν φορὰν μὲ ἠπάτησε, δὲν θὰ δυνηθῇ καὶ
 πάλιν. Τὰ δῶρά του μοὶ εἶνε μισητὰ ὥς ὁ θάνατος.
 Καὶ ἂν μοὶ δώσῃ τόσα δῶρα ὅσῃν ἄμμιον ἔχει ἡ θά-
 λασσα, οὐδέποτε θὰ δυνηθῇ νὰ μὲ πείσῃ. Θυγατέρα
 τοῦ Ἀγαμέμνονος δὲν θέλω σύζυγον καὶ ἂν ἔχῃ τὰ
 κάλλη τῆς Ἀφροδίτης καὶ τὴν σοφίαν τῆς Παλλάδος.
 Ἡμπορεῖ νὰ εὕρῃ ἄλλον γαμβρὸν ὁμοίον του. Εἰς ἐμέ
 θὰ ἐκλέξῃ ὁ Πηλεὺς ἐκ τῶν πολλῶν καὶ κηλῶν Ἑλ-
 ληνίδων ὥραϊαν σύζυγον. Πολλάκις ἡ καρδιά μου ἐ-
 πόθησε τὴν μακκρίαν ἐκείνην ζώην, καθ' ἣν μετὰ
 τῆς ἀγαπητῆς συζύγου θὰ ἀπολαύω τῶν ἀγαθῶν, τὰ

ὅποια συνήθρισέ μοι ὁ γέρων πατήρ μου. Διότι οὐδὲν εἶνε ἀντάξιον τῆς ζωῆς, οὔτε τὰ ἐν Ἰλίῳ ὑπάρχοντα, οὔτε ὅσα ὑπάρχουν ἐν Δελφοῖς. Διότι οἱ βόες καὶ τὰ πρόβατα καὶ οἱ λέβητες καὶ οἱ ἵπποι εἶνε κτητὰ. Ἡ ζωὴ ὅμως, ὅταν ἀπαξ ἐξέλθῃ ἐκ τῶν ὀδόντων φεύγει ἀνεπιστρεπτεῖ. Ἡ μήτηρ μου ἡ θεὰ Θέτις μοι εἶπεν ὅτι δύο εἶνε πεπωμένα εἰς ἐμὲ, ἂν μείνω ἐνταῦθα, θὰ ἀποκτήσω μὲν δόξαν μεγάλην, ἀλλὰ δὲν θὰ ἐπανίδω τὴν πατρίδα, ἂν δὲ ἐπανέλθω εἰς τὴν γῆν τῶν πατέρων μου, θὰ εἶμαι μὲν ἄδοξος, ἀλλὰ θὰ ζήσω μέχρι γήρατος βαθέρος. Καὶ διὰ τοῦτο καλλίτερον μοι φαίνεται νὰ ἐπανέλθω εἰς τὴν πατρίδα μου καὶ προτρέπω καὶ ὑμᾶς νὰ πράξετε τὸ αὐτὸ, διότι δὲν θὰ κυριεύσητε τὸ Ἴλιον. Ἀγγείλατε λοιπὸν εἰς τοὺς ἡγεμόνας ὅτι ἡ πρεσβεία των οὐδὲν κατώρῃωσεν, ὅπως ἐπινοήσωσιν ἄλλην σκέψιν καλλιτέραν νὰ σώσωσι τὸν λαόν. Ὁ δὲ Φοῖνιξ ἄς μείνῃ νὰ κοιμηθῇ ἐνταῦθα, ἵνα αὖριον μὲ ἀκολουθήσῃ εἰς τὴν πατρίδα, ἂν θέλῃ, διότι ἐγὼ δὲν τὸν βιάζω.»

Μετά τοὺς λόγους τούτους πάντες ἔμενον ἄφωνοι. Μετὰ πάροδον δὲ χρόνου ἱκανοῦ μετὰ δακρύων πολλῶν εἶπεν ὁ γέρων Φοῖνιξ.

«Πῶς δύνασαι νὰ καταλίπῃς ἐμὲ μόνον ἐνταῦθα, ὦ Ἀχιλλεῦ, ἀφ' οὗ βλέπεις ὅτι οἱ Ἀχαιοὶ περὶ τῶν ἐσχάτων κινδυνεύουσι; Ἐγὼ σὲ ἀνέθρεψα καὶ σὲ ἔχω τέκνον μου καὶ ἠλπίζον νὰ μοι ἀποτρέψῃς ποτὲ τὸν ὄλεθρον; Ἄφες τὴν ὀργὴν σου, Ἀχιλλεῦ· δὲν πρέ-

πει νὰ ἔχῃς ψυχὴν ἀνηλεῆ καὶ ἀπηνῆ. Τρεπτοὶ εἶνε καὶ αὐτοὶ οἱ θεοί, τῶν ὁποίων μεῖζων εἶνε ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δύναμις. "Ακουσον τὰς παρακλήσεις καὶ μὴ ἔσο ἄκαμπτos, ἀφ' οὗ μάλιστα ὁ Ἀτρεΐδης σοὶ δίδει τόσα δῶρα καὶ σὲ ἱκετεύουσιν ἄνδρες ἀριστοὶ καὶ σοὶ φίλτατοι. Μὴ παρίδῃς τοὺς λόγους αὐτῶν καὶ ποιήσῃς ἄπρακτον τὴν πορείαν. Καὶ ἄλλοι ἥρωες πρότερον ὥς ὁ Μελέαγρος ἐνέδοσαν εἰς τὰς παρακλήσεις τῶν φίλων καὶ κατέλιπον τὴν ὁργήν. "Αφες καὶ σὺ, τέκνον μου, τὴν ὁργήν σου καὶ βοήθει τοὺς Ἕλληνας, πρὶν ἰδῇς τὰ πλοῖα αὐτῶν καίόμενα. Οἱ Ἀχαιοὶ θὰ σὲ τιμήσωσιν ὥσπερ θεόν.»

Πρὸς τοῦτον δὲ ἀπεκρίνατο ὁ Ἀχιλλεύς· «Φοῖνιξ, γηραιὸ τροφεῦ, δὲν ἔχω ἀνάγκην οὐδαμῶς ταύτης τῆς τιμῆς. Μοὶ ἀρκεῖ ἡ τιμὴ, ἣν ὁ Ζεὺς μοὶ δίδει, ἐν ὅσῳ ζῶ καὶ ἀναπνέω. Μὴ μου τάραττε ὁμῶς τὴν ψυχὴν χάριν τοῦ Ἀτρεΐδου. Οὐδὲ πρέπει σὺ νὰ ἀγαπᾷς τι ἐκείνου, ἂν θέλῃς νὰ ἔχω ἀγάπην καὶ σέβας πρὸς σέ. Καλὸν εἶνε νὰ ἀνιᾷς καὶ σὺ ἐκεῖνον, ὅς καὶ ἐμὲ ἀνιᾷ. Συμβασίλευε ἐνταῦθα μετ' ἐμοῦ καὶ ἔχε τὸ ἥμισυ τῆς τιμῆς. Καὶ οὗτοι μὲν ἄς ἀγγείλωσι ταῦτα, σὺ δὲ κοιμήθητι ἐδῶ. Τῇ δὲ πρωΐα θὰ σκεθῶμεν ἢ νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν πατρίδα μας ἢ καὶ νὰ μείνωμεν ἐνταῦθα.»

Ταῦτα εἶπε καὶ διὰ τῶν ὁρμῶν ἐνευσεν εἰς τὸν Πάτροκλον νὰ στρώσῃ τὴν κλίνην τῷ Φοίνικι, ἵνα καὶ οἱ ἄλλοι σπεύσωσιν εἰς τὴν ἀναχώρησιν. Τότε ὁ

Αἴας εἶπεν· «Εὐγενέστατε Ὀδυσσεῦ, ἃς ἀπέλθωμεν, διότι δὲν βλέπω τὸ ὄφελος τῶν λόγων. Ἀνάγκη νὰ ἀγγείλωμεν τὴν θλιθεράν ταύτην εἶδῃσιν εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς, οἵτινες κἀθηνται καὶ μᾶς προσμένουσιν. Ὁ Ἀχιλλεὺς ἔθετο ἐν τῷ στήθει του ἀγρίαν ὀργὴν καὶ δὲν θέλει νὰ μετατραπῇ ὑπὸ τῆς φιλίας ἐκείνων, οἵτινες παρὰ ταῖς ναυσὶν ἐτίμων αὐτὸν ὥς τὸν ἑξοχὸν πάντων τῶν ἄλλων. Ἡξεύρομεν ὅτι καὶ ἀδελφὸς καὶ πατὴρ ἀρκοῦνται εἰς τὴν ποινὴν τοῦ φρονέως καὶ ἀφίνουσιν αὐτὸν ἔπειτα γὰ μὲνῃ ἐν τῇ πόλει. Σὺ ὅμως ἐνεκα τῆς κόρης ἔχεις ὀργὴν ἄπαυστον, ἂν καὶ τώρα παρέχωμέν σοι καὶ ταύτην καὶ πολλὰ ἄλλα πρὸς τοῦτοίς. Ἄς καμφθῇ ἡ ψυχὴ σου, Ἀχιλλεῦ, σεβάσθητε τὴν μεγάλην φιλίαν ἡμῶν καὶ τὰ δίκαια τῆς ξενίας· διότι τώρα εἴμεθα ὑπὸ τὴν στέγην σου.»

Πρὸς τοῦτον δὲ ἀπεκρίνατο ὁ Ἀχιλλεὺς· «Ἐνδοξε Αἴαν, πάντα ταῦτα εἶνε ὀρθά. Ἀλλ' ἡ καρδίᾳ μου ἐξοιδαίνεται ὑπὸ τῆς ὀργῆς, ὁπότε ἐνθυμηθῶ ἐκείνον, ὅστις μοὶ προσῆψε τόσῃν ἀτιμίᾳν μεταξὺ τῶν Ἀργείων. Ἀλλὰ σεῖς πορεύεσθε καὶ ἀγγείλατε ὅτι θὰ ἐπέλθω κατὰ τοῦ Ἑκτορος, ὅταν οὗτος ἔλθῃ πλησίον τῶν Μυρμιδόνων.

Ταῦτα εἶπε, καὶ λαβόντες τὰ ποτήρια ἐποίησαν ἕκαστος σπονδὰς τοῖς θεοῖς. Καὶ ὁ μὲν Ὀδυσσεὺς καὶ ὁ Αἴας μετὰ τῶν κηρύκων ἐπορεύθησαν εἰς τὰ πλοῖα, ὁ δὲ Φοῖνιξ ἔμεινε παρὰ τῷ Ἀχιλλεῖ.

Ὅτε δὲ ὁ Αἴας καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς ἔφερον τὴν ἀγγε-

λίαν εἰς τοὺς συνηθροισμένους ἡγεμόνας, πάντες ἐταράχθησαν καὶ οὐδεὶς ἔλεγέ τι. Μόνος ὁ ἀνδρεῖος Διομήδης εἶπεν·

« Ἀτρεΐδῃ, εἴθε νὰ μὴ ἐστέλλετο πρεσβεία πρὸς τὸν Ἀχιλλεῖα μὴδὲ νὰ προσεφέροντο αὐτῷ τόσα δῶρα. Τοῦτον φύσει ὑπερήφανον ὄντα ἐνέβαλες ἤδη εἰς ὑπερηφάνιαν πολὺ μείζονα. Ἀλλ' ἐκεῖνον μὲν ἄς ἀφήσωμεν νὰ κάμῃ ὅ,τι θέλει ἢ νὰ ἀπέλθῃ ἢ καὶ νὰ μείνῃ. Ἡμεῖς δὲ ἤδη ἄς κοιμηθῶμεν, τῇ δὲ πρωΐᾳ πρέπει νὰ πολεμήσωμεν ὑπερασπιζόμενοι τὸ στρατόπεδον κατὰ δύναμιν. »

Τοὺς λόγους τούτους ἐπήνεσαν οἱ βασιλεῖς καὶ ἕκαστος ἐπορεύθη νὰ κοιμηθῇ.

§ 53. Κατὰ τὴν νύκτα συνέλευσις τῶν ἡγεμόνων.

Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι ἡγεμόνες ἐκοιμῶντο δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ὕπνον γλυκύν. Τὸν Ἀγαμέμνονα ὅμως δὲν κατεῖχεν ὕπνος. Συχνοὶ στεναγμοὶ ἐξήρχοντο ἐκ τοῦ βράθους τοῦ στήθους του. Καὶ ὅταν μὲν ἐθεᾶτο εἰς τὴν Τρωϊκὴν πεδιάδα ἐθαύμαζε τὰ πυρὰ, τὰ ὅποια ἐκαίοντο ἔμπροσθεν τοῦ Ἰλίου καὶ τὴν βοήν τῶν αὐλῶν καὶ τῶν συρίγγων καὶ τὸν θόρυβον τῶν ἀνθρώπων. Ὅτε δὲ ἀπέβλεπεν εἰς τὰ πλοῖα καὶ τὸν στρατὸν τῶν Ἀχαιῶν, πολλὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς ἀπέσπα τῷ Διὶ καὶ ἐστέναζε μεγάλως ἐν τῇ ψυχῇ του. Τῷ ἐφάνη δὲ ἀρίστη βουλὴ νὰ ἔλθῃ πρὸς τὸν Νέστορα, ὅπως

συσκερθῶσι περὶ τῆς σωτηρίας τοῦ λαοῦ. Ἀνέστη λοιπὸν ἐκ τῆς κλίνης καὶ ἐνεδύετο. Ἀλλὰ καὶ ὁ Μενέλαος δὲν ἠδύνατο νὰ κοιμηθῇ, φοβούμενος μήπως πάθῃ τί τι οἱ Ἀχαιοὶ, οἵτινες χάριν αὐτοῦ διέπλευσαν τὴν θάλασσαν ἐλθόντες εἰς Τροίαν. Ἀναστὰς δὲ ἐπορεύθη πρὸς τὸν ἀδελφόν, ὃν εὔρε περιτιθέμενον τοῖς ὤμοις τὰ ὅπλα καὶ ἑτοιμον νὰ ἐξέλθῃ τῆς σκηνῆς. Ὁ Ἀγαμέμνων ἰδὼν τοῦτον εἶπεν·

«Εἰς καιρὸν ἦλθες, Μενέλαε. Χρεῖα νὰ σκερθῶμεν τῇ τρόπῳ θὰ σώσωμεν τὸν λαὸν ἐκ τοῦ ἐπικαιμένου ὀλέθρου. Κάλιστον ἀμέσως τὸν Αἴαντα καὶ Ἰδομενέα, ἐγὼ δὲ θὰ πορευθῶ πρὸς τὸν Νέστορα. Ἄς ἐλθωσιν εἰς τοὺς φύλακας παρὰ τὴν τάφρον, ἔνθα ἔχει τὴν ἀρχηγίαν ὁ Μηριόνης καὶ ὁ Θρασυμήδης, ὁ υἱὸς τοῦ Νέστορος καὶ ἐκεῖ μέλλομεν νὰ σκερθῶμεν τὰ περαιτέρω.» Ταῦτα εἰπὼν ἐπορεύθη πρὸς τὸν Νέστορα. Ὁ Νέστωρ ἠγωνιώθη ἐπὶ τοῦ ἀγκῶνος καὶ ἠρώτησε τὸν Ἀγαμέμνονα, διατί τρέχει ἐν τοιαύτῃ ὥρᾳ μόνος εἰς τὸν στρατόν. Ὁ Ἀγαμέμνων ἐφάνέρωσεν ὅτι φοβεῖται μήπως οἱ ἐχθροὶ, κοιμωμένων τῶν φυλάκων, εἰσέλθωσι τὴν νύκτα εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ φθείρῃσι τὸν λαόν. Ἐπειτα λέγει εἰς τὸν Νέστορα, ἂν θέλῃ, νὰ μεταβῶσιν εἰς τοὺς φύλακας παρὰ τὴν τάφρον, ἔνθα πρόκειται νὰ γείνη συμβούλιον. Ὁ Νέστωρ προθύμως ὑπήκουσεν, ἀλλὰ συμβουλεύει νὰ κληθῶσι καὶ οἱ ἄλλοι ἡγεμόνες εἰς τὸ συμβούλιον, καὶ αἰτιᾶται τὸν Μενέλαον, ὅτι αὐτὸς καθεύδει καὶ

ἀφίνει τὸν ἀδελφὸν μόνον νὰ ταλαιπωρῇται. Ἐν τοιαύταις περιστάσεσιν ὤφειλεν αὐτὸς, λέγει, νὰ παρορμᾷ τοὺς ἀρίστους εἰς ἐργασίαν.

Ὁ Ἀγαμέμνων ὁμῶς ἐπῆνετε τὴν ἔκτακτον δραστηριότητα, τὴν ὁποίαν ὁ Μενέλαος δεικνύει τῶρα εἰπὼν ὅτι «ἡγέρθη πρότερος καὶ ἦλθε παρ' ἐμοί. Καὶ ὅτι ἴσα ἴσα ἔστειλα αὐτὸν νὰ καλέσῃ καὶ τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας εἰς τὸ συμβούλιόν.» Μετὰ τοὺς λόγους δὲ τούτους ἐπορεύθησαν εἰς τοὺς φύλακας. Καθ' ὁδὸν δὲ ἐξήγειραν ἐκ τοῦ ὕπνου τὸν Ὀδυσσεά, ἔπειτα τὸν Διομήδη, κοιμώμενον ἐν τῷ μέσῳ τῶν φίλων του ἐπὶ βοείου δέρματος καὶ ἔχοντα ὑπὸ τὴν κεφαλὴν του λαμπρὸν τάπητα ἐξηπλωμένον. Τὰ ὄρατα δὲ ἦσαν ἐμπεπηγμένα ἐπὶ τοῦ σκυρωτῆρος καὶ πόρρω ἀνέλαμπεν ὁ σίδηρος, ὥσπερ ἀστραπὴ τοῦ Διός. Τοῦτον πλησιάσας ἐξήγειρεν ὁ Νέστωρ, σείσας αὐτὸν διὰ τοῦ ποδός. «Ἐγείρου, εἶπεν, ὦ υἱὲ τοῦ Τυδέως, τί ὕπνον κοιμᾷσαι δι' ὅλης τῆς νυκτός; Δὲν αἰσθάνεσαι ὅτι οἱ Τρῶες εἶναι πλησίον;» Ὁ Διομήδης ἀνέστη εὐρύς καὶ εἶπε τῷ Νέστορι·

«Δὲν λυπεῖται σεκυτὸν, γέρον; σὺ οὐδέποτε ἀναπαύεσαι. Δὲν εἶνε ἄλλοι νεώτεροι ἐδῶ, οἵτινες ἡδύναντο νὰ ἐγείρωσι τοὺς βασιλεῖς;»

«Ἐχεις δίκαιον, ἀγαπητέ, εἶπεν ὁ Νέστωρ. Τοῦτο ἡδύναντο νὰ πράξωσι καὶ ἄλλοι. Ἀλλ' εὕρισχόμεθα ἐν μεγάλῃ ἀνάγκῃ. Τὰ πράγματα ἴστανται ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς ἢ νὰ ζήσωμεν ἢ νὰ ἀποθάνωμεν κακῶς. Ἀλλὰ

πήγαίνε, ἔγειρον τὸν Αἴχιντα καὶ τὸν υἱὸν τοῦ Φυλῆως. Διότι σὺ εἶσαι νεώτερος, ἀφ' οὗ μὲ εὐσπλαχνίζεσαι.» Ὁ Διομήδης προθύμως ὑπήκουσε.

Ὅτε δὲ ἔφθασαν εἰς τοὺς φύλακας, εὗρον αὐτοὺς γρηγοροῦντας καὶ βλέποντας εἰς τὴν πεδιάδα μὴ φανῶσιν ἐρχόμενοι οἱ Τρῶες ὥς οἱ κύνες, οἵτινες ἤκουσαν τὴν φωνὴν θηρίου ἐρχομένου ἐκ τῶν ὀρέων εἰς τὸ ποίμνιον. Ὁ Νέστωρ ἐπῆνεσεν αὐτοῖς. Ἐπειτα διέβησαν τὴν τάφρον καὶ ἐκάθισαν οἱ ἡγεμόνες κατὰ γῆς ἕντινι καθαρῷ τόπῳ, ὅπου ὁ Νέστωρ εἶπε· «ὦ φίλοι, τίς ἡμῶν εἶνε τόσον ἀνδρεῖος νὰ ἔλθῃ εἰς τοὺς Τρῶας, ὅπως ἐκεῖ ἢ συλλάβῃ αἰχμάλωτον Τρῳά τινα ἢ ἀκούσῃ τί ἄρά γε διανοοῦνται οἱ Τρῶες, θὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πόλιν αὖριον μετὰ τοιαύτην ἥτταν ἡμῶν ἢ θὰ μείνωσι νὰ ἐξακολουθήσωσι πάλιν τὸν πόλεμον. Ὅστις δυνηθῇ νὰ φέρῃ ἡμῖν εἰδήσεις τινάς, μεγάλην δόξαν θὰ ἀποκτήσῃ καὶ πολλὴν ἡμεῖς θὰ δώσωμεν αὐτῷ ἀμοιβήν· διότι ἐκτὸς τῶν ἄλλων πολλῶν δώρων, ἃ ἕκαστος τῶν βασιλέων θὰ δώσῃ εἰς αὐτόν, θὰ ἔχῃ καὶ τὸ δικαίωμα νὰ ἔρχηται αὐτόκλητος εἰς τὰς εὐωχίας.»

Πάντες ὥς ἤκουσαν τοὺς λόγους τούτους ἔμειναν ἄφωνοι. Ἀλλ' ὁ Διομήδης εἶπε· «ὦ Νέστωρ, ἐμὲ παροτρύνει ἡ ἀνδρεία ψυχὴ μου νὰ πράξω τοῦτο. Ἀλλ' ἂν μὲ ἠκολούθει καὶ ἄλλος τις, τότε ὑπάρχει μείζων ἐλπίς ἔργου γενναιοτέρου. Μόνος ὢν ὁ ἄνθρωπος καὶ

ἂν νοήσῃ καλῶς, ἢ ἐκτέλεσις ὅμως τῆς ἀποφάσεως
δὲν γίνεται ταχέως.»

Εὐθὺς πολλοὶ ἥρωες ἐδήλωσαν τὴν προθυμίαν των,
οἱ Αἴαντες, ὁ Μηριόνης, ὁ Θρασυμείδης, ὁ Μενέλαος,
ὁ Ὀδυσσεύς. Τότε ὁ Ἀγαμέμνων πρότεινεν εἰς τὸν
Διομήδη νὰ ἐκλέξῃ ἓνα ἐκ τῶν πολλῶν τούτων ἡρώ-
ων. Ὁ δὲ Διομήδης ἐξέλεξε τὸν Ὀδυσσεά. «Ὅταν ἔ-
χω, εἶπε, μετ' ἐμοῦ τὸν Ὀδυσσεά, τὸν ὅποιον οὐδαμῶς
ἐγκαταλείπει ἡ ἀνδρεία καὶ τὸν ὅποιον ἀγαπᾷ ἡ Ἀ-
θηνα, καὶ ἐκ πυρὸς καιομένου ἀμρότεροι ἐλπίζω νὰ
ἐξέλθωμεν ἀβλαβεῖς· διότι εὐθὺς εὕρισκει σωτηρίαν.»

«Τυδεΐδῃ, εἶπεν ὁ Ὀδυσσεύς, μήτε ἐπαίνει, μήτε
κατηγόρει με τόσον πολὺ, διότι λέγεις ταῦτα πρὸς ἄν-
θρώπους οἵτινες μᾶς γνωρίζουσιν. Ἀλλ' ἄς πορευώμεθα,
διότι ταχέως παρέρχεται ἡ νύξ, τὰ δὲ ἄστρα προὔχω-
ρησαν. Μόνον τὸ τρίτον τῆς νυκτὸς ὑπολείπεται.

§ 59. Ὁ Δόλων ἀποκαλύπτει τὰ τοῦ στρατοπέδου τῶν Τρώων

Ταῦτα εἰπόντες ἐνεδύθησαν τὰ φοβερά ὅπλα καὶ ἐ-
πορεύοντο οἱ δύο ἥρωες ἐν βαθεῖ σκότει εἰς τὸ στρα-
τόπεδον τῶν πολεμίων.

Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ χρόνον καὶ ὁ Ἑκτωρ ἀπέστειλε
κατάσκοπον εἰς τὰ πλοῖα τῶν Ἀχαιῶν τὸν Δόλωνα.
Οὗτος ἦτο υἱὸς τοῦ κήρυκος Εὐμήδους, ὅστις εἶχε
καὶ χρυσὸν καὶ χαλκὸν πολύν. Ὡς πρὸς τὸ ἀνάστημα

ἦτο ἀσήμεντος, εἶχεν ὅμως πόδας ταχεῖς. Οὗτος λοιπὸν ὁ Δόλων θαρρῶν εἰς τὴν ταχύτητα τῶν ποδῶν του καὶ εἰς τὴν πανουργίαν του ὑπέσχετο τῷ Ἑκτορι νὰ ἔλθῃ ἐγγὺς τῶν πλοίων τῶν Ἀχαιῶν, μάλιστα νὰ προχωρήσῃ μέχρι τοῦ πλοίου τοῦ Ἀγαμέμνονος, ἵνα ἀκούσῃ τὰς σκέψεις τῶν ἡγεμόνων, ἂν ὁ Ἑκτωρ ὠρχίζετο ὅτι θὰ δώσῃ αὐτῷ ὡς ἀμοιβὴν τοῦ θάρρους του τοὺς ἵππους καὶ τὸ ἄρμα τοῦ Ἀχιλλέως. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἑκτωρ ὑπέσχετο τοῦτο, ὁ Δόλων παρεσκευάσθη εἰς τὸ ἔργον. Εὐθὺς περιεβάλετο περὶ τοὺς ὤμους τὸ πτόξον, ἐνεδύθη δέρμα λύκου καὶ ἐπὶ κεφαλῆς ἔθηκε κράνος ἐκ δέρματος ἰκτίδος¹ καὶ λαβὼν τὸ δόρυ ἔφυγε δρομαίως. Ἀλλὰ δὲν ἐπέπρωτο νὰ φέρῃ εἰς τὸν Ἑκτορα τὴν ἀγγελίαν. Ὅτε εἶχεν ἔλθῃ πλησίον τοῦ Ὀδυσσεὺς καὶ Αἴαντος, ὁ Ὀδυσσεὺς ἤκουσε τὸν κτύπον τῶν ποδῶν του καὶ εἶπεν εἰς τὸν Διομήδην·

«Διομήδη, οὗτος ὁ ἀνὴρ ἔρχεται ἀπὸ τοῦ στρατοῦ, δὲν ἠξεύρω, ἢ κατὰσκοπος τῶν Ἀχαιῶν ἢ νὰ σκυλεύσῃ τινὰ τῶν νεκρῶν. Ἄς ἀφήσωμεν αὐτὸν νὰ παρέλθῃ ὀλίγον καὶ ἔπειτα ἐπιπίπτωμεν κατ' αὐτοῦ καὶ ἂν δὲν δυνηθῶμεν νὰ τὸν φθάσωμεν, τοῦλάχιστον νὰ μὴ τὸν ἀφήσωμεν διὰ τῶν δοράτων νὰ φύγῃ πρὸς τὴν πόλιν.» Ταῦτα εἰπόντες ἐξηπλώθησαν μακρὰν τῆς ὁδοῦ μεταξὺ τῶν νεκρῶν. Ὁ δὲ Δόλων ἐπορεύετο ἀμέ-

ριμνος προσωτέρω. Ἀφ' οὗ δὲ ἀπεμακρύνθη ἱκανὸν διάστημα, ἐσηκώθησαν τότε οἱ ἥρωες καὶ ἐπέδραμον κατόπιν. Ὁ δὲ Δόλων ἀκούσας τὸν θόρυβον ἐστάθη νομίζων ὅτι ὁ Ἑκτωρ ἔστειλε φίλους ἀνθρώπους νὰ τὸν ἀνακαλέσων. Ὅτε ὁμῶς εἶδεν αὐτοὺς εἰς ἀπόστασιν βολῆς δόρατος, ἐνόησεν ὅτι εἶνε πολέμιοι καὶ ἐτράπη εἰς φυγὴν. Ἀλλ' οὗτοι ἐδίωκον ἐπιμόνως αὐτόν. Ὁ δὲ Δόλων φεύγων εἶχε πλησιάσῃ εἰς τοὺς φύλακας τῶν Δαναῶν, ὅτε ὁ Διομήδης φοβηθεὶς μήπως ἄλλος τις βάλλῃ πρῶτος τὸν Δόλωνα καὶ λάβῃ τὰ πρωτεῖα σείων τὸ δόρυ εἶπεν·

«Ἡ μένε, ἥ εὐθὺς σὲ ἐφόνευσα διὰ τοῦ δόρατος.»

Καὶ εὐθὺς ῥίπτει τὸ δόρυ ἐπίτηδες ὑπεράνω τοῦ ὤμου. Τὸ δὲ δόρυ ἐνεπήχθη ἐντὸς τῆς γῆς. Ὁ Δόλων ἐπάγωσε καὶ ὠχρίασεν ὑπὸ τοῦ φόβου, ἡ σιαγὼν του ἔτρεμε καὶ ἐκρότουν οἱ ὀδόντες. Ἀσθμαίνοντες δὲ ἔφθασαν καὶ ὁ Διομήδης καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ἤρπασαν αὐτὸν ἀπὸ τῶν χειρῶν. Ὁ δὲ Δόλων ὅλως τρέμων ἔλεγε·

«Μὴ μὲ φονεύετε· ὁ πατήρ μου εἶνε πλούσιος καὶ θὰ δώσῃ ἡμῖν πολλὰ λύτρα.» «Θάρρει», εἶπεν ὁ Ὀδυσσεύς, «καὶ μὴ σκέπτου τὸν θάνατον. Ἀλλ' εἰπέ μοι ἀκριβῶς τὴν ἀλήθειαν, διὰ τί ἔρχεσαι εἰς τὰ πλοῖα μόνος ἐν τῷ μέσῳ σκοτεινῆς νυκτός, ὅτε οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι καθεύδουσι;» Πρὸς τοῦτον δὲ ἀπεκρίνατο ὁ Δόλων τρέμων καθ' ὅλον τὸ σῶμα.

«Ὁ Ἑκτωρ μὲ ἔρριψεν εἰς αὐτὴν τὴν συμφορὰν. Μὲ

παρέπειτε νὰ ἔλθω κατάσκοπος τῶν Ἀχαιῶν, ὑποσχόμενός μοι τοὺς ἵππους καὶ τὸ ἄρμα τοῦ Ἀχιλλέως ἀμοιβήν.»

«Πράγματι, ἀπεκρίνατο ὁ Ὀδυσσεὺς μειδιῶν, ἡ γενναία σου ψυχὴ μεγάλων δώρων ἐπεθύμει. Οἱ ἵπποι τοῦ Ἀχιλλέως δὲν δαμάζονται τόσον εὐκόλως ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλ' εἰπέ μοι πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, ποῦ κατέλιπες τὸν Ἑκτορα; ποῦ ἔχεις τὰ ὅπλα του; ποῦ τοὺς ἵππους του; ποῦ εἶνε αἱ φυλακαὶ τῶν Τρώων καὶ αἱ εὐναί; καὶ τί βουλεύονται νὰ πράξωσι;»

Ὁ Δόλων ἀπεκάλυψε πάντα. Οἱ δὲ δύο ἥρωες ἐλθόντες εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Τρώων ἔκαμον πολ-

λὴν σφαγὴν καὶ λαβόντες τοὺς καλλίστους ἵππους τοῦ
 Ῥήσσου τοῦ βασιλέως τῶν Θρακῶν ἐπανῆλθον ἀβλα-
 βεῖς εἰς τὸ στρατόπεδον. Χαίροντες ἡσπάζοντο τού-
 τους οἱ Ἀχαιοὶ καὶ ἔλεγον ἀρεστοὺς λόγους. Ὁ δὲ Ὀ-
 δυσσεὺς διηγήθη, ὅσα συνέβησαν, καὶ ἐν τῷ μέσῳ χα-
 ρᾶς καὶ γελώτων ἦλθον εἰς τὰ πλοῖα, ὅπου λουσθέν-
 τες ἐν τῇ θαλάσῃ ἐκάθισαν νὰ φάγωσιν. Ἐκαμον
 δὲ τῇ Ἀθηνᾶ σπονδὰς ἀπὸ κρητῆρος πλήρους.

§ 60. Οἱ ἄριστοι τῶν Ἑλλήνων τραυ- ματίζονται ἐν τῇ μάχῃ.

Ἡ Ἥως ἐφάνη φέρουσα φῶς εἰς τοὺς θεοὺς καὶ τοὺς
 ἀνθρώπους. Τότε ὁ Ἀγαμέμνων φορῶν λαμπρὰν πα-
 νοπλίαν καὶ ὑψηλὴν περικεφαλαίαν, ἧς ὁ λόφος ἔνευε
 κάτω, ἔχων δὲ καὶ εἰς τὰς χεῖρας δύο δόρατα ἰσχυρά,
 μακρόθεν στίλβοντα ἐκέλευε τοὺς μὲν Ἕλληνας νὰ ὀ-
 πλισθῶσιν εἰς μάχην, αὐτὸς δ' ἐπορεύετο ὁμοίως μὲ τὸν
 Ἄρη. Πάντες δὲ οἱ Ἀχαιοὶ ἐν κόσμῳ καὶ τάξει πολ-
 λῇ ἦλθον καὶ παρετάχθησαν πλησίον τῆς τάφρου.

Οἱ δὲ Τρῶες ἦσαν παρατεταγμένοι περὶ τὸν μέγαν
 Ἑκτορα, ὅστις φέρων σύμμετρον ἀσπίδα καὶ λαμπρά
 ὅπλα ἔλαμπεν ὅλως ὑπὸ τοῦ σιδήρου καὶ διακρίνετο ἐν
 τῷ πλήθει ὡς διακρίνεται ἐν τῷ οὐρανῷ τὴν νύκτα τὸ
 φαεινὸν ἄστρον τοῦ Διὸς, ὁ Σεῖριος. Ἐπορεύετο δὲ παν-
 ταχοῦ προτρέπων αὐτοὺς εἰς μάχην. Καὶ εὐθὺς συνέ-
 στη ἑκατέρωθεν μάχῃ φονικῇ, καθ' ἣν καὶ Ἕλληνες

καὶ Τρῶες ἐρόνευον καὶ ἠρπάνιζον ἀλλήλους ὥς οἱ θε-
ρισταὶ τοὺς στάχους καὶ οὐδεὶς ἐσκέπτετο νὰ σωθῇ
φεύγων. Καὶ ἐν ὅσῳ μὲν ἦτο πρῶτ' καὶ ἡ ἡμέρα ηὐ-
ξάνετο, ἐπιπτον ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν πολὺς λαός.
Ὅτε δὲ ἦλθεν ἡ ὥρα, καθ' ἣν ὁ ὕλοτόμος ἀποκά-
μνει τέμνων δένδρα ἐν τῷ δάσει καὶ καταλαμβάνει
τὴν ψυχὴν τοῦ πόθος ἄρτου τοῦ πολὺ ἀγαπητοῦ,
τότε διέρρηξαν οἱ Ἀχαιοὶ τὰς φάλαγγας τῶν Τρώων.
Διέπρεψε δ' ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ ὁ Ἀγαμέμνων. Ὡς δὲ
ὅτε μέγα πῦρ ἐμπέσῃ ἐν τόπῳ ξυλώδει, πανταχοῦ δὲ
φέρει αὐτὸ στρέφων ὁ ἄνεμος, οἱ δὲ θάμνοι πρόρριζοι
πίπτουσιν ὑπὸ τοῦ πυρὸς, οὕτω καὶ τῶρα ἐπιπτον ὑπὸ
τοῦ Ἀτρεΐδου αἱ κεφαλαὶ τῶν Τρώων φευγόντων, πολ-
λοὶ δὲ ὑφαύχειες ἵπποι ἐκροτάλιζον κενὰ ὀχήματα
ἀνὰ τὸ πεδίον τῆς μάχης, ποθοῦντες τοὺς καλοὺς αὐ-
τῶν ἡνιόχους. Ἐνταῦθα ἔπεσε καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Ἀντι-
μάχου, ὅστις δεκασθεὶς ὑπὸ τοῦ Πάριδος ἀντέπραπτεν
εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῆς Ἑλένης.

Οἱ Τρῶες ἔτρεχον διὰ τῆς πεδιάδος πρὸς τὴν ἀγρίαν
ὄρῳ, ἐπιθυμοῦντες νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν. Φθά-
σαντες δὲ πλησίον τῶν Σκαιῶν πυλῶν ἐστράφησαν
κατὰ προτροπὴν τοῦ Ἑκτορος καὶ ἐτάχθησαν κατὰ
τῶν Ἑλλήνων. Ἐνταῦθα πάλιν συνεκροτήθη μάχη
παισματώδης, καθ' ἣν ἐτρώθη καὶ ὁ Ἀγαμέμνων ὑπὸ
τὸν ἀγκῶνα. Ἀλλ' ὁ Ἀτρεΐδης ἐξηκολούθει νὰ μά-
χηται διὰ τοῦ δόρατος, τοῦ ξίφους καὶ λίθων χειρο-

πληθῶν. Ὅτε ὁμως τὸ τραῦμα ἐξηραίνετο, ἔπαυσε δὲ τὸ αἷμα, ὀξεῖαι ἀλγηδόνες εἰσῆλθον εἰς τὴν ψυχὴν του. Τότε εὐθὺς ἀνέβη ἐπὶ τὸ ὄχημα καὶ μετὰ λύπης προσέταξε τὸν ἡνίοχον νὰ ὀδηγήσῃ τοὺς ἵππους πρὸς τὰ πλοῖα.

Ὁ Ἑκτωρ, ὡς εἶδε τὸν Ἀγαμέμνονα φεύγοντα, ἐνέπесεν ἐν τῇ μάχῃ ὡς θέλλε, ἥτις ἀνωθεν φερομένη συνταράττει τὴν μέλαιναν θάλασσαν. Ἐννέα ἀνδρείους Ἀργεῖους ἐν βραχεῖ χρόνῳ ἔρριψε κατὰ γῆς καὶ πολλοὺς ἄλλους θὰ ἐφόνευε καὶ οἱ Ἕλληνες φεύγοντες θὰ ἔπιπτον εἰς τὰ πλοῖα, ἂν ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ὁ Διομήδης δὲν ἐμπόδιζον τὸν ἰσχυρὸν ἀντίπαλον τρέψαντες μάλιστα αὐτὸν εἰς φυγὴν. Ἀλλ' ἐνταῦθα ἐν τῇ μάχῃ ἐτρώθη καὶ ὁ Διομήδης. Ἐν ᾧ δηλαδὴ ἀφῆρει παράτινος φονευθέντος τὰ ὅπλα, ὁ Πάρις κεκρυμμένος ὄπισθεν τῆς στήλης τῆς ἐπὶ τοῦ τύμβου τοῦ Ἴλου, ἔβαλεν αὐτὸν διὰ βέλους εἰς τὸ πέλμα τοῦ δεξιοῦ ποδὸς γονατίζοντα. Ἰδὼν δὲ ὅτι ἐπέτυχεν, ἐγέλασε πάνυ ἡδέως καὶ ἀναπηδῶσας ἐκ τῆς ἐνέδρας ἔλεγε καυχώμενος.

Ἄτραπευματίσθης, οὐδὲ ἐξέφυγε μάταιον τὸ βέλος. Εἶθε νὰ ἀπώλεσο βληθεὶς κατὰ τὴν λαγόνα σὺ, ὅστις τσοῦτον φοβεῖς τοὺς Τρῶας.»

Πρὸς τοῦτον ἀτάρακτος εἶπεν ὁ Διομήδης·

Ἄνανδρε τοξότα, καυχᾶσαι ἀποξύσας ὀλίγον τὸν πόδα μου. Σὺ εἶται ἄνάνδρος καὶ οὐτιδανὸς καὶ τὸ βέλος σου οὐδεμίαν αἰσθησιν παρέχει. Εἶνε τὸ αὐτὸ ὡς

νά ἐρρίφθῃ ὑπὸ γυναικὸς ἢ μικροῦ παιδίου.» Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ἦλθε καὶ ὁ Ὀδυσσεύς, ὅστις ἐστάθη ἐμπροσθέν του. Αὐτὸς δὲ ὀπισθεν καθεζόμενος ἀνέσπα τὸ βέλος ἐκ τοῦ ποδός. Ὀδύνη δὲ διὰ τοῦ σώματος ἦλθεν ἀλγεινή. Καὶ ἀναβάς ἐπὶ τὸ ὄχημα ἐπέταττε τῷ ἡνίοχῳ νὰ φέρῃ αὐτὸν εἰς τὰ πλοῖα.

Ἐμείνει δὲ μόνος ὁ Ὀδυσσεύς, ὅστις ἐσκέπτετο ἂν ἔπρεπε νὰ μένῃ ἢ νὰ φύγῃ καὶ αὐτός. Ἀπεράσισε δὲ νὰ μένῃ μόνος λέγων ὅτι ὁ ἀνδρεῖος πρέπει νὰ εἶνε ἀνδρεῖος εἴτε μόνος εἶνε εἴτε μετὰ πολλῶν εἴτε τρώσας εἴτε τρωθεῖς. Ἐνῷ δὲ διελογίζετο ταῦτα, περιεκύκλωσεν αὐτὸν στῆφος Τρώων. Ἄλλ' ὁ Ὀδυσσεύς ἡμύνητο ἀνδρεῖως πολλοὺς τῶν πολεμίων ἀποκτείνων. Ὅτε δὲ διεπέρασε διὰ τοῦ δόρατος τὸν Χάροπα, ὁ Σῶκος ὁ ἀδελφὸς τοῦ Χάροπος ἔτρωσε τὸν Ὀδυσσεά διὰ δόρατος εἰς τὸ στῆθος. Ὁ Ὀδυσσεύς ἐνόησεν ὅτι τὸ τραῦμα δὲν ἦτο καίριον καὶ στραφεὶς πρὸς τὸν Σῶκον εἶπεν· «ὦ ἄθλιε, ἤδη πάντως ἀπόλλυσαι. Ἐπαυσας μὲν ἐμὲ νὰ μάχωμαι κατὰ τῶν Τρώων, ἀλλὰ σὺ ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ θὰ δώσης τὴν ψυχὴν εἰς τὸν Ἄδην.» Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐρρίψε τὸ δόρυ κατὰ τοῦ φεύγοντος Σώκου, ὅπερ ἐπέτυχε μεταξὺ τῶν ὤμων. Ἡ αἰχμὴ τοῦ δόρατος διεπέρασε τὸ στῆθος καὶ ὁ Σῶκος παρעוּθὺς ἔπεσε νεκρὸς δουπήσας. Οἱ δὲ Τρῶες ὡς εἶδον ἀποθανόντα τὸν βασιλέα ἐφόρμησαν ἄθροοι κατὰ τοῦ Ὀδυσσέως. Ἄλλ' ἦλθον βοηθοὶ αὐ-

ὁ Μενέλαος καὶ ὁ Αἴας. Καὶ ὁ μὲν Μενέλαος ἐξήγα-
γε αὐτὸν τῆς μάχης καὶ ἔδωκε τῷ ἡνιόχῳ νὰ φέρῃ
τὰ πλοῖα. Ὁ δὲ Αἴας ἐπήδησεν εἰς τὸ πλῆθος
τῶν Τρώων φονεύων ἄλλον μετ' ἄλλον. Ὡσπερ πο-
ταμὸς πλημμυρῆσας συμ. παρασύρει πολλὰς ὀρὺς καὶ
πολλὰς πέυκας καὶ πολλὸν συρφετὸν ἐμβάλλει εἰς τὴν
θάλασσαν, οὕτω καὶ ὁ λαμπρὸς Αἴας συνετάραττε τὸ
εὖριον φονεύων καὶ ἵππους καὶ ἄνδρας. Ἐν τῇ μάχῃ
ταύτῃ ἐτραυματίσθη καὶ ὁ Μαχάων, ὁ ἄριστος ἰα-
τρὸς τῶν Τρώων, ὃν ὁ Νέστωρ ἔφερεν εἰς τὰ πλοῖα.
Ὁ Ἔκτωρ ὥς εἶδε τί πάσχουσιν οἱ Τρῶες ὑπὸ τοῦ
ῥυεροῦ Αἴαντος μετὰ σπουδῆς ἦλθεν ἐκεῖ πρὸς βοή-
θειαν. Ὁ δὲ Αἴας ἐφροβήθη ὥς ἐπεφάνη ὁ Ἔκτωρ, καὶ
ὄπισθ' ὀπίσω τὴν ἀσπίδα ἀνεχώρει βραδέως λελυπη-
μένος κατὰ τὴν ψυχὴν, ὥσπερ λέων, ὅστις κωλυθεὶς
ἐν εἰσέλθῃ εἰς ἀγέλην βοῶν ἐπιστρέφει πάλιν εἰς τὸ
ἄγρος κατὰ τὸν ὄρθρον λελυπημένος. Οἱ δὲ Τρῶες
ὀρώμενοι αὐτὸν καὶ ἔρριπτον βέλη ἐπὶ τῆς ἀσπίδος. Ἐπο-
λέμετο δὲ ὥς ὄνος, ὅστις εἰσῆλθε βία εἰς ἀγρόν τινα
καὶ ὡς κορεσθῇ περισσὴν τὰ ἀσθενῆ τῶν παίδων κτυ-
πόμενα καὶ τότε φεύγει, ὅταν πληρωθῇ ἡ κοιλία του.
οὕτως ὁ Αἴας ἦλθε πλησίον τῶν πλοίων καὶ ἐστάθη
ἐν τῷ μέσῳ τῶν Ἀχαιῶν καὶ Τρώων μόνος κατὰ
πάντων τῶν πολεμίων κωλύων αὐτοὺς νὰ προχωρή-
σωσιν. Ἀλλ' οἱ Ἕλληνες ὥς ἔμαθον εἰς ποίαν ἀνάγκην
ὑπὸρίσκετο ὁ ἦρως, ἔδραμον πάντες εἰς βοήθειαν. Τού-

τους ἰδὼν ὁ Αἴας ἐστράφη ὀπίσω καὶ ὁμοῦ ἤδη πάν-
τες ἐξηκολούθησαν τὸν ἀγῶνα.

§. 61. Μάχη περὶ τὸ τεῖχος τῶν Ἑλλήνων.

Ὅτε ὁ Νέστωρ μετὰ τοῦ τετραυματισμένου Μα-
χάονος ἤρχετο εἰς τὴν σκηνὴν του, ὁ Ἀχιλλεὺς ἵ-
στατο ἐπὶ τῆς πρύμνης τοῦ πλοίου βλέπων πρὸς τὴν
φονικὴν μάχην. Καὶ τὸν μὲν Νέστορα ἀνεγνώρισεν,
οὐχὶ ὅμως καὶ τὸν Μαχάονα. Καὶ διὰ τοῦτο ἔστειλε
τὸν Πάτροκλον νὰ ἐρωτήσῃ τίς ὁ τετραυματισμένος.
Ὁ Πάτροκλος ἦλθεν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Νέστορος.
Οὔτοι δὲ παρὰ ποτήριον καὶ κρόμμυον καθήμενοι ἐ-
τέρποντο συνδιαλεγόμενοι. Ὁ δὲ γέρων ἔδραμεν εἰς
ἀπάντησιν τοῦ νεανίσκου καὶ λαβὼν ἐκ τῆς χειρὸς
παρεκάλει νὰ καθίσῃ. Ἀλλ' ὁ Πάτροκλος εὐχαριστή-
σας τὸν γέροντα εἶπε τίνος ἕνεκεν ἦλθε. Τότε ὁ Νέ-
στωρ ὠμίλησε τὰ ἐξῆς· «Καὶ διὰ τί νὰ ἐνοχλῇται
τόσον ὁ Ἀχιλλεὺς διὰ τοὺς φονευομένους Ἀχαιοὺς;
Ἥξεύρει βεβαίως εἰς ποίαν συμφορὰν εὕρισκόμεθα!
Ἀλλ' ὁ Ἀχιλλεὺς εἶνε ἀνηλεής, ἢ προσμένει νὰ ἰδῇ
τὰ πλοῖα τῶν Ἀχαιῶν καιόμενα ὑπὸ τῶν Τρώων καὶ
πάντας εἰς τὴν σειρὰν φονευομένους; Ὡ νὰ ἤμην
νέος καὶ νὰ εἶχον τὴν δύναμιν, ἣν εἶχον ἐν τῷ κατὰ
τῶν Ἡλείων πολέμῳ. Ἀλλ' ὁ Ἀχιλλεὺς ἔχει τὴν ἀν-
δρείαν του μόνον διὰ τὸν ἑαυτὸν του. Καὶ ὅμως ὁ πα-

τήρ του, ἐνθυμοῦμαι, προπέμπων αὐτὸν εἰς τὸν πόλεμον συνεβούλευε νὰ εἶνε ὁ πρῶτος καὶ νὰ μάχηται πάντοτε ἐν τοῖς προμάχοις. Καὶ σέ, Πάτροκλε, παρήνει ὁ πατήρ σου Μενότιος, νὰ μὴ παύσης συμβουλεύων τὸ ὀρθὸν εἰς τὸν φίλον σου, ὅστις εἶνε νεώτερός σου. Προσπάθησον σύ, Πάτροκλε, διὰ τῶν συνετῶν σου λόγων νὰ πείσης αὐτὸν νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν μάχην. Ἄν δὲ λόγος τις ἢ ἄλλο τι ἐμποδίζῃ αὐτὸν, τοῦλάχιστον ἅς συγχωρήσῃ εἰς σέ νὰ ἔλθῃς μετὰ τῶν Μυρμιδόνων. Ἄς σοὶ δώσῃ δὲ καὶ τὰ ὅπλα του μὴ τυχόν οἱ Τρῶες ἐκλαβόντες σε Ἀχιλλέα ἀπομακρυνθῶσι καὶ ἡμεῖς ἀναπαυθῶμεν ὀλίγον.»

Οἱ λόγοι οὗτοι ἐποίησαν μεγάλην αἴσθησιν εἰς τὴν εὐγενῇ τοῦ Πατρόκλου ψυχὴν, ὅστις συγκεκινημένος ἔσπευσε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν Ἀχιλλέα. Οἱ Ἕλληνες ὁμῶς καὶ Τρῶες ἐμάχοντο ἤδη ἀθρόοι. Μετὰ αἵματηράν δὲ μάχην ἐκλείσθησαν οἱ Ἕλληνες ἐντὸς τοῦ τείχους. Οἱ δὲ Τρῶες ἐφ' ἄρματος ἐπειρῶντο νὰ διαβῶσι τὴν τάφρον. Ἀλλ' οἱ ἵπποι ἴσταντο εἰς τὸ ἀκρότατον χεῖλος τῆς τάφρου καὶ ἐχρεμέτιζον μὴ τολμῶντες νὰ ὑπερπηδῇσωσιν αὐτὴν οὔσαν εὐρεῖαν. Τέλος δὲ διέβησαν πεζῇ καταλιπόντες τοὺς ἵππους.

Ἐλθόντες δὲ ἤδη ἐγγὺς τοῦ τείχους πολλάκις ἐδοκίμασαν νὰ ἀναβῶσιν, ἀλλ' οἱ Ἕλληνες ἀνδρείως πάντοτε ἀπέκρουσαν αὐτούς. Τελευταῖον δὲ ἴσταντο παρὰ τῇ τάφρῳ σκεπτόμενοι πῶς νὰ καθαιρέσωσι τὸ τεῖ-

χος, ὅτε αἰτὸς ὑψιπέτης αἰφνης ἐφάνη εἰς τὰ ἀριστερὰ ἔχων εἰς τοὺς ὄνυχας δράκοντα μέγιστον. Ὁ ὄφις ἔζη ἀκόμῃ καὶ συστραφεῖς ἔδακε τὸν αἰτὸν κατὰ τὸ στῆθος πλησίον τοῦ λαιμοῦ. Ὑπὸ ὀδύνης πολλῆς ὁ αἰτὸς ἀφῆκεν αὐτὸν νὰ πέσῃ κατὰ γῆς ἐν μέσῳ τοῦ ὁμίλου τῶν Τρώων, οἵτινες μετὰ δέους εἶδον καὶ ἐνόησαν ὡς σημεῖον τοῦ Διός. Τότε ὁ Πολυδάμας εἶπεν ἐκπληττόμενος πρὸς τὸν Ἑκτορα· «Μὴ χωρῶμεν περαιτέρω, διότι ἐνδέχεται νὰ πάθωμεν τὸ τοῦ αἰτοῦ, ὅστις δὲν ἠδυνήθη νὰ κομίσῃ εἰς τὴν φωλεάν τὴν λεῖαν του.» Πρὸς τοῦτον μετ' ὀργῆς ἀπεκρίνατο ὁ Ἑκτωρ·

«Πολυδάμα, νομίζω ὅτι δύνασαι νὰ εἴπῃς λόγους φρονιμωτέρους. Οἱ λόγοι οὗτοι εἶνε μωροί. Οὐδαμῶς προσέχω εἰς τοὺς οἰωνούς, ἀκούω μόνον τί ὁ Ζεὺς κελεύει. Εἷς μόνος οἰωνὸς εἶνε εἰς ἐμὲ ὁ ἄριστος, ἡ ὑπεράσπισις τῆς πατρίδος. Πρόσχευ μὴ ἀπομακρυνθῆς τῆς μάχης ἢ διὰ τῶν μωρῶν τούτων λόγων ἀποτρέψῃς ἄλλον τινὰ τοῦ πολέμου, διότι πάραυτα θὰ ἀποθάνῃς ὑπὸ τὸ ὄρυ μου.»

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἑκτωρ ἐπορεύθη ἐμπρός, οἱ δὲ ἄλλοι εὐθὺς ἠκολούθησαν. Καὶ μετ' ὀργῆς ἐπέπεσον θέλοντες νὰ διαρρήξωσι τὸ μέγα τεῖχος τῶν Ἀχαιῶν. Ἀλλ' οἱ Ἀχαιοὶ ὑπερήσπιζον μετ' ἀνδρείας καὶ ἕκαστος ἔμενεν ἐν τῇ θέσει του. Ὡς βροχὴ ἐπιπτον τὰ βέλη καὶ οἱ λίθοι ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν. Αἱ ἐπάλξεις εἶχον κρημνισθῇ καὶ ἕκαστος ἤδη ἐμάχετο ἀνευ ἐρύμα-

τος, ὥστω πολὺ αἷμα ἔρρεεν ἐκατέρωθεν. Καὶ ἐπὶ πολὺν μὲν χρόνον ἡ μάχη ἦτο ἰσόρροπος. Τελευταῖον ἄμως ὁ θεὸς ἔδωκε τὴν δόξαν εἰς τὸν Ἑκτορα νὰ εἰσέλθῃ πρῶτος εἰς τὸ τεῖχος τῶν Ἑλλήνων. Πάντες δὲ οἱ Τρῶες ἤδη μετὰ σπουδῆς ἀνέβαινον ἄθροοι εἰς τὸ τεῖχος. Ὁ δὲ Ἑκτωρ λίθον μέγαν κείμενον ἔμπροσθεν τῶν πυλῶν λαβὼν ἐσφενδόνησε διὰ τῶν ῥωμαλέων χειρῶν κατὰ τῶν πυλῶν τοῦ στρατοπέδου. Ὑποκώφως ἤχησαν αἱ πύλαι, οἱ δὲ στρόφιγγες συνετρίβησαν ἀμφοτέρω καὶ αἱ σανίδες διεχωρίσθησαν ἄλλη ἄλλοσε ὑπὸ τῆς ῥιπῆς τοῦ λίθου. Ὁ δ' Ἑκτωρ φοβερὸς ὥς σκοτεινὴ νύξ μὲ λάμποντα ὅπλα καὶ μὲ ὄμματα σπινθηροβολοῦντα ὑπ' ὀργῆς εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἀνοιχθεῖσαν πύλην σείων ὑψηλὰ δύο ὑπεργέθη δόρατα, μετ' αὐτὸν δὲ καὶ οἱ λοιποὶ Τρῶες. Οἱ δὲ Ἕλληνες φεβηθέντες ἔρευγον εἰς τὰ πλοῖα.

§ 62. Μάχη περὶ τὰ πλοῖα.

Ὁ Ζεὺς καθήμενος ἐπὶ τῆς ὑψηλῆς Ἰδῆς δὲν προσεῖχεν ἤδη τὸ πρᾶπαν εἰς τὰ πρὸ τῆς Τροίας γινόμενα, ἀλλ' εἶχεν ἐστραμμένους τοὺς φαεινοὺς ὀφθαλμούς του εἰς τὰς μεμακρυσμένας χώρας τῶν ἵπποπόλων Θρακῶν, τῶν ἀγχεμάχων Μυσῶν καὶ τῶν δεκαιοτάτων Ἀβίων. Τοὺς δὲ Ἕλληνας καὶ Τρῶας ἀφῆκεν εἰς τὴν τύχην των νὰ μάχωνται· διότι οὐδ' αὖ μὴ ἐφοβεῖτο μὴ θεὸς τις βοηθήσῃ ἢ τοὺς Τρῶας ἢ

τοὺς Ἀχαιοὺς. Ἀλλ' ὁ Ποσειδῶν, ὅστις ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἐκάθητο ἐπὶ τῆς ἀκροτάτης κορυφῆς τῆς δασώδους Σαμοθράκης, ὁπόθεν ἐφαίνετο πᾶσα ἡ Ἰδὴ καὶ ἡ πόλις τοῦ Πριάμου καὶ τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων, εἶδε μετὰ λύπης τοὺς Ἑλληνας ἀγωνιζομένους τὸν τελευταῖον ἀγῶνα. Καὶ σφόδρα ὠργισμένος κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Διὸς, κατέβη ἐκ τοῦ ὄρους καὶ μὲ τέσσαρα γιγάντεια βήματα, ὑπὸ τὰ ὀπίσθια ἔτρεμον καὶ ὄρη καὶ δάση, ἐφθασεν εἰς τὰς Αἰγὰς, ἐνθα ἐν τῷ βάθει τῆς θαλάσσης ἦσαν τὰ χρυσᾶ οὐδέποτε φθειρόμενα ἀνάκτορά του. Ἐνταῦθα ἔξευξε τοὺς χαλκόποδας ἵππους μὲ τὴν χρυσὴν χαίτην καὶ ἐνδυθεὶς τὰ χρυσᾶ ὄπλα του ἀνέβη εἰς τὸν δίφρον καὶ ἤλαυνεν ἐπὶ τῶν κυμάτων. Τὰ δὲ κήτη τῆς θαλάσσης ἀνεγνώριζον τὸν ἄνακτα καὶ ἐσκίρτων καὶ αὐτὴ ἡ θάλασσα χαίρουσα διεχωρίζετο. Οἱ δὲ ἵπποι ἐπέποντο ταχέως ὑπεράνω τῆς θαλάσσης οὐδὲ ἐβρέχετο ἡ ἄμαξα καθόλου. Ὁ δὲ θεὸς φθάσας εἰς τὸ εὐρὺ σπῆλαιον τὸ κεῖμενον μεταξὺ Τενέδου καὶ Ἰμβροῦ ἐν τῷ βάθει τῆς θαλάσσης ἔλυσε τοὺς ἵππους. Καὶ αὐτοὺς μὲν ἀφῆκεν ἐνταῦθα, αὐτὸς δὲ ἔδραμεν εἰς τὴν μάχην, ἐπίκουρος τῶν Ἀχαιῶν. Μέγα θάρρος ἐνέπνευσεν εἰς αὐτοὺς καὶ ἀγὼν συνεκροτήθη ἡδὴ πεισματώδης. Εἰς τὸ ἀριστερὸν κέρας τῶν Ἀχαιῶν ἐμάχετο ὁ Ἰδομενεὺς ἀνδρείότατα, καθ' οὗ πολλοὶ τῶν Τρώων ὤρμησαν θέλοντες διὰ τοῦ φόνου αὐτοῦ νὰ δοξάσωσι τὸ

ὄνομά των. Καὶ ἐν πρώτοις ὁ Ὀθρυονεύς, ὅστις εἶχε ζητήσῃ τὴν Κασσάνδραν κόρην τοῦ Ηριάμου σύζυγον ἐπὶ τῷ ὄρῳ νὰ διώξῃ τοὺς Ἀχαιοὺς ἐκ τῆς Τρωάδος. Τοῦτον ὑπερηφάνως ἐπερχόμενον ἔπληξεν ὁ Ἰδομενεὺς ἐν τῷ μέσῳ τῆς κοιλίας νεκρὸν καὶ εἶπε·

«Σέ, ὦ Ὀθρυονεῦ, ἐπαινῶ μάλιστα πάντων τῶν ἀνθρώπων, διότι ἐκπληρόνεις τόσον καλῶς τὰς ὑποσχέσεις σου. Καὶ ἡμεῖς σοὶ δίδομεν τὴν ὠραιότατην κόρην τοῦ Ἀτρείδου, ἂν μᾶς κυριεύσῃς τὸ Ἴλιον. Ἀλλὰ ἔλα νὰ μεταβῶμεν τώρα εἰς τὰ πλοῖα, ἵνα ὁμιλήσωμεν περαιτέρω περὶ τοῦ γάμου. Ἡμεῖς δὲν εἴμεθα, βλέπεις, τόσον φειδωλοὶ πρὸς σὲ.»

Ταῦτα εἰπὼν εἴλκεν αὐτὸν ἐκ τοῦ ποδὸς διὰ μέσου τῆς μάχης. Οἱ δὲ Τρῶες συνηθροίσθησαν ἐνταῦθα, ἵνα φονεύσωσι τὸν Ἰδομενέα, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἀχαιοὶ ὑπερασπίζοντες, ὥστε πάλιν ἐκ νέου ἤρξατο φονικὴ μάχη, καθ' ἣν ἔρρευσεν ἐκατέρωθεν πολὺ αἷμα· καὶ αὐτὸς δ' Ἐκτωρ δὲν ἠδύνατο τώρα νὰ κρατήσῃ τῶν Ἀχαιῶν βοηθουμένων ὑπὸ τοῦ Ποσειδῶνος, ἔχων δὲ πρὸς τούτῳ καὶ ἀντιπάλους τοὺς δύο Αἴαντας, οἵτινες ἐπολέμουν πιστῶς ὁ εἰς παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ ἄλλου ὡς δύο ἀροτῆρες βόες, οἵτινες ὁμοῦ πορεύονται ὑπὸ τὸν ζυγόν.

Ὁ Νέστωρ ἐκ τῆς σκηνῆς ἤκουσε τὸν θόρυβον τῆς μάχης ἥδη πολὺ ἐγγύτερον γινομένης καὶ σύννους ἐπορεύθη ἀναζητῶν τὸν Ἀγαμέμνονα, ὃν ὅμως ἀπῆντησε καθ' ὁδὸν μετὰ τοῦ Ὀδυσσεύς καὶ Διομήδους.

Καὶ οἱ τρεῖς ἐστηρίζοντο ἐπὶ τοῦ δόρατός του ἑκαστος, διότι ἦσαν τετραυματισμένοι καὶ ἡτθένουν. ἠδύναντο ὅμως νὰ μένωσι καὶ ἐντὸς τῆς σκηνῆς στυγερὰ νοχωρούμενοι διὰ τὸ τέλος τῆς μάχης. Ὁ Ἀγαμέμνων ἰδὼν τὸν Νέστορα εἶπε· «Γέρον, ἥδη ἐκπληροῦνται ἡ ἀπειλὴ τοῦ Ἑκτορος, ὅτι δὲν θὰ ἀπομακρυνθῶσιν πρὶν καύσῃ τὰ πλοῖα καὶ φονεύσῃ τοὺς Ἀργεῖους. Βλέπω ὅτι ὁ θεὸς ἀπεφάσισε νὰ ἀπολέσῃ ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ζωῆς ἐνταῦθα μακρὰν τῆς πατρίδος. Καὶ διὰ τοῦτο νομίζω καλὸν νὰ φύγωμεν τὴν νύκτα εἰς τὴν πατρίδα, ἂν ἀπομακρυνθῇ ὁ ἐχθρὸς.»

Πρὸς τοῦτον μετ' ὀργῆς ἀπήντησεν ὁ Ὀδυσσεύς· «Ἀτρεΐδῃ, σῆγα. Ἄν εἶχες τοιαῦτα κατὰ νοῦν ἔπρεπε νὰ ὁδηγῆς εἰς τὴν μάχην ἄλλους ἄνδρας καὶ οὐκ ἐκείνους, εἰς οὓς ὁ θεὸς ἐνέβαλε τὴν γενναιότητα νὰ μὴ φοβῶνται οὐδέποτε τοὺς πολέμους. Τοιοῦτοι λόγοι δὲν ἐξέρχονται ἐκ τοῦ στόματος φρονίμου ἀνδρός. Εἴθε σῶσαι ὁ ἀρχιστράτηγος ἡμῶν καὶ λόγοι σοῦ ἀποθαρρυντικοὶ δύνανται νὰ βλάψωσι μεγάλως.»

«Δὲν ἐπιθυμῶ οὐδαμῶς,» ὑπέλαβεν ὁ Ἀγαμέμνων· «ἄκοντας τοὺς Ἀργεῖους νὰ προστάξω νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὰ πλοῖα. Ἄν ὑπάρχῃ γνώμη καλλιτέρα, ἀκούσθῃ. Ἐγὼ δὲ πολὺ θὰ χαρῶ ἐπὶ τούτῳ.» Τότε ὁ Διὸς μήδης εἶπε·

«Μὴ ὀργίζεσθε, ἂν ἐγὼ νεώτερος τολμῶ νὰ εἰπῶ τὴν γνώμην μου. Ἐγὼ εὐρίσκω ἀναγκαῖον νὰ μεταβῇ ἡ μάχη εἰς τὴν νύκτα.»

ἔωμεν εἰς τὴν μάχην, ὅπως τοῦλάχιστον ἐνθαρρύνω-
μεν τοὺς ἄλλους, ἂν δὲν εἴμεθα εἰς κατάστασιν νὰ
πολεμήσωμεν.»

Ἡ γνώμη αὕτη ἐγένετο δεκτὴ καὶ ἅπαντες μετέ-
βησαν εἰς τὴν μάχην. Ὁ δὲ Ποσειδῶν λαβὼν τὸν Ἀγα-
μέμνονα ἐκ τῆς δεξιᾶς εἶπεν· «Αἰσχύνῃ εἰς τὸν Ἀχιλ-
λέα, ὅστις βλέπων τὸν φόνον καὶ τὴν φυγὴν τῶν
Ἀχαιῶν χαίρει ἀνοήτως.» Καὶ ταῦτα εἰπὼν διέτρεχε
διὰ τῆς πεδιάδος καὶ ἐνέπνεεν ἀνδρείαν εἰς τοὺς Ἑλ-
ληνας, οἵτινες παρετάχθησαν εἰς μάχην. Ἐτέρωθεν
δὲ ὁ Ἑκτωρ ἔθεσεν εἰς τάξιν τοὺς Τρῶας, οὓς ὠδή-
γησεν ἔπειτα κατὰ τῶν Ἀργείων. Μετὰ πολλῆς βοῆς
προσεμήγησαν ἀλλήλοισι ἐκατέρωθεν οἱ στρατοί. Ἀλ-
λὰ μετὰ κρατερόν ἀγῶνα ὁ μὲν Ἑκτωρ βληθεὶς διὰ
λίθου ὑπὸ τοῦ Αἴαντος εἰς τὸ στήθος ἔπεσε κατὰ γῆς
καὶ ἀπεκομίσθη τῆς μάχης παρὰ τὸν Ξάνθον, οἱ δὲ
ἄλλοι Τρῶες ἐτράπησαν εἰς φυγὴν. Καὶ οἱ Ἕλληνες
θὰ κατέστρεφον παντελῶς ἤδη τοὺς Τρῶας καὶ ὁ φο-
νικὸς πόλεμος θὰ ἐπαύετο, ἂν μὴ ὁ Ζεὺς ἐξηγείρετο
ἐκ τοῦ ὕπνου, εἰς ὃν ἐπίτηδες ἡ Ἥρα ἔρριψε τοῦτον
βοηθοῦσα τοὺς Τρῶας. Ὁ θεὸς εἶδε τοὺς Τρῶας ἡττη-
μένους καὶ τὸν Ἑκτορα παρὰ τῷ ποταμῷ ἐκτάδην
κείμενον, καὶ ὀργή καὶ λύπη κατέλαβε τὴν ψυχὴν του.
Καὶ τὸν μὲν Ποσειδῶνα εὐθὺς προστάττει νὰ ἀπέλθῃ
τῆς μάχης, τὸν δὲ Ἀπόλλωνα νὰ δώσῃ δύναμιν καὶ
ζωὴν εἰς τὸν Ἑκτορα. Καὶ ὁ Ἑκτωρ ὥσπερ ἵππος
θυμωμένος ἀνεπήδησε καὶ ὠδήγησε τοὺς λαοὺς εἰς τὴν

μάχην. Οἱ δὲ Ἀχαιοὶ ἐξεπλάγησαν ἰδόντες ζῶντα
τὸν Ἑκτορα, ὃν ὑπελάμβανον νεκρόν. Ἀλλὰ καὶ δὲν
ἐπελάθοντο τῆς ἀνδρείας τῶν. Συμπεπυκνωμένοι ἀπέ-
φασιν νὰ μένωσι τὸν ἐχθρόν, ὅστις μετ' ἀκατα-
σθέντος ὀρμῆς διήλθε τὴν τάφρον, ἐκρήμνισε τὸ τεῖ-
χος καὶ ἐδίωξε τοὺς Ἕλληνας μέχρι τῶν πλοίων.
Ἐνταῦθα σταθέντες οἱ Ἕλληνες παρεκλεύοντο ἀλ-
λήλους νὰ μάχωνται ἀνδρείως ὡς περὶ τῶν ὅλων.
Καὶ μάχη λυσσώδης συνέστη περὶ τὰ πλοῖα, καὶ οἱ
ἥρωες ἀθρόοι ἐπιπτον ἐκατέρωθεν. Οἱ δὲ Ἕλληνες
ἤθελον μᾶλλον νὰ ἀποθάνωσιν ἢ νὰ φύγωσι καταλι-
πόντες τὰ πλοῖα. Τέλος δὲ ὁ Ἑκτωρ ἔδραξε διὰ τῆς
στιβαρᾶς χειρὸς τοῦ πρύμναν τοῦ πλοίου, τοῦ
κορίσαντος τὸν Πρωτεσίλαον, ὅστις ἔπεσε πρῶτος
τῶν Ἑλλήνων μαχόμενος, καὶ ἐβόα πῦρ καὶ ἐκάλε
πάντας εἰς βρῆθειν. «Σήμερον ὁ θεός,» ἔλεγεν «ἀπο-
δίδει ἡμῖν ἀμοιβὴν πάντων τῶν πρότερον παθημά-
των, σήμερον ἔχομεν εἰς τὰς χεῖρας ἡμῶν τὰ πλοῖα,
τὰ ὅποια ἔφερον ἡμῖν τόσας λύπας.» Ἡ μάχη δὲν
ἐγίνετο ἤδη μὲ δόρατα ἢ βέλη, ἀλλ' ὁμόθεν μὲ ξίφη
καὶ πελέκεις. Ὁ δὲ Αἴας ὑπερήσπιζε τὸ πλοῖον ἀν-
δρείως μαχόμενος. Δώδεκα πολέμιοι ἔκειντο ἐν τῷ αἶ-
ματι πρὸ τῶν ποδῶν του. Ὅτε ὁμοῦς ὁ Ἑκτωρ ἀπέ-
τεμε διὰ τοῦ ξίφους τὴν αἰχμὴν τοῦ δόρατος καὶ ἀρῆ-
κεν αὐτῷ μόνον τὴν ῥάβδον, τότε ἐνόησεν ὅτι ἐκ θεοῦ
δέδοται εἰς τοὺς Τρῶας ἡ νίκη καὶ ὑπεχώρησε τῆς
μάχης. Οἱ δὲ Τρῶες ἤδη ἔβαλλον πῦρ εἰς τὸ πλοῖον.

καὶ ἡ φλόξ κροτοῦσα ἐφέρετο εἰς τὸν οὐρανόν.

§ 63. Θάνατος τοῦ Πατρόκλου.

Ὁ Πάτροκλος εἰσελθὼν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Ἀχιλλέως, πρόεχε πολλὰ δάκρυα, ὁ δὲ Ἀχιλλεὺς κατοι-
κτείρας ἡρώτα τίνας ἔνεκα κλαίει. Τότε ὁ Πάτροκλος
ἐδῆλωσε τὴν θέσιν τῶν Ἑλλήνων καὶ παρεκάλει νὰ
σώσῃ αὐτοὺς ἀπολλυμένους. «Εἰ δὲ μὴ, ἔλεγεν, ἄφες
ἐμὲ τοῦλάχιστον νὰ ἔλθω εἰς τὴν μάχην, δός μοι δὲ
καὶ τὰ ὅπλα σου, μὴ οἱ Τρῶες ἀπατηθέντες τραπῶσιν
εἰς φυγὴν καὶ οἱ Ἕλληνες ἐνθαρρυνθῶσι.» Καὶ ὁ μὲν
Πάτροκλος ταῦτα ἔλεγεν. Ὁ δὲ Ἀχιλλεὺς φοβηθεὶς
μὴ οἱ πολέμιοι ἤδη καύσωσι τὰ πλοῖα συνεχώρησεν
εἰς τὸν Πάτροκλον νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν μάχην δούς καὶ τὰ
ὅπλα του. Συνεβούλευσε δ' ὁμοῦς αὐτὸν νὰ ἐπανέλθῃ
ὥς διώξῃ τοὺς Τρῶας ἐκείθεν τοῦ στρατοπέδου, ὅπως
μὴ πάθῃ κακὸν τι. Δὲν ἔφθασε νὰ τελειώσῃ τούτους
τοὺς λόγους καὶ βλέπει ἀναπεμπομένας φλόγας ἐκ
τοῦ καιομένου πλοίου τοῦ Πρωτεσιλάου. Τότε εἶπε,
«Ἐγέρθητι, Πάτροκλε, εὐθύς· βλέπω τὰ πλοῖα ἤδη
καιόμενα. Ὀπλίσθητι ταχέως καὶ ἐγὼ ἀθροίζω τὸν
στρατόν.» Ἀφ' οὗ δὲ πάντα παρεσκευάσθησαν ἐξεκί-
νησεν ἐφ' ἄρματος ὁ Πάτροκλος ἔχων ἀνὰ χεῖρας τὸ
ἰσχυρὸν δόρυ τοῦ Ἀχιλλέως, δῶρον τοῦ Χείρονος. Οἱ
δὲ Μυρμιδόνες ἐπήρχοντο ταχεῖς καὶ τολμηροὶ ὥσπερ
σμῆνος σφηκῶν ἐρεθισθέν. Τούτους ἰδόντες οἱ Τρῶες
ἐξεπλάγησαν καὶ τεταραγμένοι περιέβλεπον ποῦ νὰ

φύγωσι· διότι ἐνόμιζον ὅτι ὁ Ἀχιλλεὺς αὐτοὺς ἔρχεται εἰς τὴν μάχην. Ὁ δὲ Πάτροκλος ὥρμησε πρῶτον κατὰ τοῦ πλήθους τοῦ παρὰ τῇ νηὶ τοῦ Πρωτεσιλάου καὶ διὰ τοῦ δόρατος ἀπέκτεινε τὸν Πυραΐχμην ἐκ Παιονίας. Οἱ δὲ Παῖονες καὶ οἱ ἄλλοι φοβηθέντες ἔφυγον ἀφέντες τὸ πλοῖον τοῦ Πρωτεσιλάου καίόμενον, ὅπερ ὅμως οἱ Μυρμιδόνες ἔσβησαν. Ἐκ τῆς ἀπροσδοκίης δὲ ταύτης ἐπικουρίας ἐνθαρρυνθέντες οἱ Ἕλληνες ἐπανάλαβον τὸν ἀγῶνα πανταχόθεν μετὰ τοσαύτης ὀρμῆς, ὥστε οἱ Τρῶες καὶ ὁ Ἑκτωρ ἠναγκάσθησαν νὰ καταλίπωσι τὸ στρατόπεδον καὶ φεύγοντες νὰ ζητήσωσι σωτηρίαν εἰς τὴν πόλιν. Ἀλλ' ὁ Πάτροκλος ἐδίωκεν αὐτοὺς μέχρι τῶν τειχῶν τῆς πόλεως πολλοὺς τῶν Τρώων ἀποκτείνων. Καὶ ἤδη θὰ ἐκυριεύετο ἡ πόλις τοῦ Πριάμου, ἂν δὲν ἐβοήθει ὁ Ἀπόλλων. Τρίς ὁ Πάτροκλος ἐπειράθη νὰ ἀναβῇ τὸ τεῖχος, ἀλλὰ καὶ τρίς ὁ θεὸς ἀπώθησεν αὐτὸν ὀπίσω. Ὅτε δὲ καὶ τὸ τέταρτον ἐπειρᾶτο νὰ ἀναβῇ, τότε εἶπεν ὁ Ἀπόλλων δεινῶς ὀργισμένος· «Φεῦγε, Πάτροκλε, ὀπίσω. Δὲν ἐδόθη εἰς σὲ νὰ καταστρέψῃς τὴν πόλιν τῶν Τρώων οὐδ' εἰς αὐτὸν τὸν Ἀχιλλεῖα, ὅστις εἶνε πολλῶ σοῦ ἰσχυρότερος.» Ὁ Πάτροκλος ἐνέδωκεν εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ θεοῦ καὶ ἐτράπη κατὰ τῶν Τρώων. Ὁ δ' Ἑκτωρ, ἰστάμενος παρὰ ταῖς Σχαιαῖς πύλαις, διελογίζετο πότερον νὰ πράξῃ, νὰ κλεισθῇ μετὰ τῶν Τρώων ἐν τῇ πόλει ἢ νὰ δράμῃ πάλιν εἰς τὴν μάχην. Ἐπραξε δὲ τὸ δεύτερον ἐνθαρρυνθεὶς καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλω-

νος. Καὶ ἤδη δεινὸς ἀγὼν συνεκροτήθη περὶ τὸ τεῖχος, ἐν ᾧ ὁ Πάτροκλος ἐπεδείξατο ἀνδρείαν ἀπαράμιλλον. Τρεῖς προσέβαλε τοὺς πολεμίους, καὶ τρεῖς ἐνέα ἀνδρας ἐφόνευσεν. Ὅτε δὲ καὶ τὸ τέταρτον ἐπύργετο, τότε ὁ Ἀπόλλων ἀθέατος ἐπληξεν αὐτὸν μεταξὺ τῶν ὤμων διὰ τῆς παλάμης, ἀρήρесе τὴν περικεφαλαίαν, ἔθραυσε τὸ δόρυ, ἀπέσπασε τὴν ἀσπίδα καὶ ἐνέβαλεν εἰς αὐτὸν φόβον, ὥστε ὁ ἥρως ἴστατο ἐμβρόντητος. Τότε δὲ ὁ Ἑκτωρ διεπέρασε διὰ τοῦ στήθους τὸ δόρυ καὶ ὁ Πάτροκλος ἔπεσε δουπήσας. Περὶ τὸν νεκρὸν τοῦτον συνέστη μάχη αἵματηρά, ἐν ἣ πολλοὶ ἥρωες ἐκατέρωθεν ἔπιπτον. Ἀλλὰ τελευταῖον ἔκλινεν ἡ νίκη πρὸς τοὺς Τρῶας. Ὁ δὲ Ἑκτωρ ἀρήρесе τὰ ὄπλα, θὰ ἐλάμβανε δὲ καὶ τὸν νεκρὸν, ἂν μὴ ὁ Ἀντίλοχος ὁ υἱὸς τοῦ Νέστορος καὶ φίλος τοῦ Πατρόκλου δὲν ἔφρε ταχέως κλαίων τὴν θλιβεράν ἀγγελίαν πρὸς τὸν Ἀχιλλέα, ὅστις καθήμενος πρόσθεν τῶν πλοίων τοῦ ἡπόρει διὰ τί φεύγουσιν ὀπίσω οἱ Ἀχαιοί. Μανιώδης λύπη κατέλαβε τὸν Ἀχιλλέα στερηθέντα τὸν φίλον. Κατὰ γῆς δὲ πεσὼν ἀπέσπασε τρεῖς τῆς κεφαλῆς καὶ ἔρριπτεν ἐπὶ τοῦ προσώπου καὶ τῆς ἐσθῆτος κόνιν.

Ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς θαλάσσης ἤκουσεν ἡ Θέτις τοῦ υἱοῦ θρηνοῦντος καὶ παρευθὺς ἀναδύσα μετὰ τῶν Νηρηίδων ἐκ τῆς θαλάσσης ἦλθε πρὸς τὴν ἀκτὴν τῆς Τρωάδος. Ἡ μήτηρ ἐναγκαλισθεῖσα τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἀχιλλέως ἠρώτα· «Φίλον τέκνον, τί χλαίεις, τί λυ-

πει τὴν καρδίαν σου; Λέγε μηδὲν ἀποκρυψάμενος. Ἐγένοντο ὅσα ἤθελες, νὰ ριάσωσιν οἱ Ἀχαιοὶ εἰς τὴν ἐσχάτην ἀνάγκην καὶ νὰ ζητῶσιν ἀντὶ παντὸς τὴν βοήθειάν σου;» Ἀλλ' ὁ Ἀχιλλεὺς βαρὺ στεναῖχας εἶπε·

«Μῆτερ, ναί, ὁ Ὀλύμπιος μὰ ἐξετέλεσε πάντα. Ἀλλὰ τί μὲ ὠφελοῦσι ταῦτα, ὅταν ὁ προσφιλέας μου Πάτροκλος, ὃν ἐγὼ ἠγάπων ὡς ἐμὲ αὐτόν, κῆται ἤδη νεκρός; Τὰ ἔπλα μου τὰ λαμπρά, ἅπερ οἱ θεοὶ ἐδώρησαντο εἰς τὸν Πηλέα κατὰ τοὺς γάμους, ἀφῆρσεν ὁ Ἑκτωρ ἀπὸ τοῦ νεκροῦ σώματος. Δὲν ἐπιθυμῶ πλέον νὰ ζῶ μετὰ τῶν ἀνθρώπων, ἂν ὁ Ἑκτωρ δὲν δώσῃ δίκην διὰ τὸν θάνατον τοῦ Πατρόκλου ἐκπνέων ὑπὸ τὸ δόρυ μου.»

«Ἀλλὰ τότε», εἶπεν ἡ Θέτις κλαίονσα, «θὰ ἀποθάνῃς καὶ σύ, διότι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἑκτορος προώριστα καὶ ὁ ἰδικός σου.»

«Ἐῴθε πάραυτα νὰ ἀπέθνησκον, ἀπεκρίνατο ὁ Ἀχιλλεὺς σφόδρα ὠργισμένος, ἀφοῦ δὲν ἠδυνήθην νὰ σώσω τὸν φίλον μου. Ἀπέθανε μακρὰν τῆς πατοῖδος στερηθεὶς τῆς ἰδικῆς μου βοηθείας. Ἐπάρατος ἡ ὀργή, ἥτις εἰτέρπουσα ὡς μέλι εἰς τὸ στῆθος τοῦ ἀνθρώπου ἀναφλέγεται ἔπειτα εἰς μεγάλην πυράν. Αὕτη ἐμώρανε καὶ ἐμὲ νὰ μὴ βοηθήσω οὔτε τὸν Πάτροκλόν μου οὔτε τοὺς φίλους μου, οἵτινες ἔπιπτον ὑπὸ τῆς χειρὸς τοῦ Ἑκτορος, ἀλλ' ἐκαθήμην, ἄχθος ἀρούρης, ἀμέριμνος πλησίον τῶν πλοίων. Ἀλλ' ἤδη λησμονῶ τί ἐπράχθῃ, καταστέλλω τὴν ὀργήν μου καὶ ἔρχομαι νὰ

ζητήσω τὸν φονέα τοῦ φίλου μου, ὁ δὲ θάνατος ἄς ἔλθῃ, ὁπόταν ἀρέσῃ εἰς τὸν Δία καὶ εἰς τοὺς ἄλλους θεούς. Μὴ μὲ ἐμπόδιζε, μῆτερ, τῆς μάχης· διότι δὲν θὰ ὑπακούσω.» Ταῦτα εἶπεν ὁ Ἀχιλλεύς. Ἡ δὲ Θέτις ἔσπευσεν εἰς τὸν Ὀλυμπον, ὅπως κομίσῃ ὅπλα ἐκ τοῦ Ἡφαίστου λέγουσα τῷ υἱῷ νὰ περιμένῃ. Αἱ ἀδελφαὶ αὐτῆς ὁμῶς κατέδυσαν εἰς τὸν βυσσὸν τῆς θαλάσσης.

§. 64. Μετάνοια Ἀχιλλέως διὰ τὴν ὀργήν.

Οἱ Ἀχαιοὶ ἔσωσαν τὸν νεκρὸν καὶ ἐκόμιζον τοῦτον εἰς τὸ στρατόπεδον. Οἱ δὲ Τρῶες μετεδίωκον καὶ ἤτο κίνδυνος μὴ ἀφαιρέσωσι τοῦτον. Ἀλλ' ὁ Ἀχιλλεύς καὶ ἄοπλος ἐπεφάνη δεινὰ τοὺς ἐχθροὺς ἀπειλήσας. Τότε οἱ Τρῶες φοβηθέντες διεσκορπίσθησαν. Οἱ δὲ Ἕλληνες ἤλθον τέλος εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ ἔθεσαν τὸν νεκρὸν ἐπὶ κλίνης. Καὶ οἱ μὲν φίλοι πέριξ ἴσταντο λυπημένοι. Ὁ δὲ Ἀχιλλεύς ἐπιθέσας τὰς ἀνδριφόνους χεῖρας ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ φίλου ἔκλαιε λέγων. «Οἷμοι, ὄντως μάταιον λόγον εἶπον τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ παρηγορῶν τὸν Μενότιον, ὅτι μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Ἰλίου θὰ ἐπαναφέρω τὸν υἱόν του ἀσφαλῆ, κομίζοντα καὶ πολλὰ λάφυρα εἰς τὴν Ὀποῦντα. Ἀλλ' ἄλλα βουλευόνται οἱ ἄνθρωποι καὶ ἄλλα πράττουσιν οἱ θεοί. Οὕτω φαίνεται προωρίσθη ἡμῖν νὰ μὴ ἐπανιδώμεν πλέον τὴν γῆν τῶν πατέρων μας· διότι καὶ

ἐμὲ δὲν θὰ ὑποδεχθῇ ποτε ἐν τῇ οἰκίᾳ οὔτε ὁ πατήρ μου ὁ γέρον Πηλεὺς οὔτε ἡ μήτηρ μου Θέτις, ἀλλ' ἐνταῦθα θὰ μᾶς καλύψῃ ξένη γῆ. Ἄφ' οὗ ὅμως οὕτω θὰ γείνη, δὲν θὰ σὲ ἐνταφιάσω, Πάτροκλέ μου, πρότερον, πρὶν φέρω σοι τὰ ὅπλα καὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ φρονέως. Ἐπὶ δὲ τῆς πυρᾶς σου θὰ σφάξω δώδεκα εὐγενεῖς υἱοὺς Τρώων, ὅπως πληρώσω τὴν ὀργήν μου. Ἔως τότε θὰ κεῖσθαι ἄταφος ἐν τῷ στρατοπέδῳ.» Ταῦτα εἶπε καὶ ἐκέλευσε νὰ πλύνωσι καὶ ἀλείψωσι τὸν νεκρὸν μὲ ἔλαιον. Ἐπειτα θέντες αὐτὸν ἐπὶ καλῆς κλίνης ἐκάλυψαν μὲ λεπτὸν λινὸν ὕφασμα ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν.

Ἐν τούτῳ ἡ Θέτις ἔφθασεν εἰς τὸν Ὀλυμπον, ὅπου ὁ Ἥφαιστος προθύμως κατεσκεύασεν ἐκ μίγματος χαλκοῦ, κασσιτέρου, ἀργύρου καὶ χρυσοῦ ἀσπίδα, ἣς τὸ κοίλωμα ἐποικίλλετο ὑπὸ τεχνικωτάτων εἰκόνων, ἔπειτα θώρακα λαμπρότερον τοῦ πυρός, μετὰ δὲ περικεφαλαίαν μὲ χρυσοῦν λόφον καὶ τέλος κνημῖδας ἐκ κασσιτέρου. Ἡ Θέτις ἔφερε ταῦτα λίαν πρῶτ' εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἀχαιῶν. Ὁ δὲ Ἀχιλλεὺς ἔχων ἥδη λαμπρὰ ὅπλα συνεκάλεσε παρευθὺς τὸν λαὸν εἰς ἐκκλησίαν ποδῶν νὰ πολεμήσῃ. Ἄφ' οὗ δὲ πάντες ἦλθον καὶ αὐτοὶ οἱ κωπηλάται καὶ οἱ ὑπηρέται, οἵτινες οὐδέποτε πρότερον κατέλιπον τὰ πλοῖα, ἀναστὰς ὁ Ἀχιλλεὺς ἐξέφρασε τὴν λύπην του διὰ τὴν ἔριν τὴν μετὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος, ἣς ἔνεκα τοσοῦτοι ἀπώλονται ἀνδρεῖσι μαχῆται καὶ ἐδήλωσεν ὅτι παύει τὴν ὀργήν του, ἵνα

ἔλθῃ ἀμέσως εἰς τὴν μάχην. Ὁ λαὸς σύμπας ἐχάρη ἀκούσας. Ὁ δὲ Ἀγαμέμνων ὠμολόγησεν ὅτι κακὴ μοῖρα ἐτύφλωσεν αὐτὸν νὰ πράξῃ καὶ νὰ ἐπιμύνη εἰς ἀμάρτημα, ἐξ οὗ τόσα δεινὰ αὐτῷ προέκυψαν. Ἀλλ' ἤδη μετανοεῖ, ὑπισχνεῖται δὲ νὰ δώσῃ καὶ τὰ δῶρα, τὰ ὅποια εἶχε χθὲς προσφέρει αὐτῷ διὰ τοῦ Ὀδυσσέως. Πρὸς ταῦτα ὁ Ἀχιλλεὺς εἶπεν. «Ἐνδοξότατε Ἀτρεΐδῃ, παρὰ σοῦ ἐξαρτᾶται νὰ δώσῃς τὰ δῶρα ἢ καὶ μή. Ἀλλὰ τὴν ἀνάγκη νὰ σκεφθῶμεν περὶ τῆς μάχης. Πολλὰ ἀκόμῃ μένουσιν ἀνεκτέλεστα. Ἡρέπει νὰ σπεύσωμεν, τὴν δὲν εἶνε καιρὸς λόγων.» Ταῦτα εἶπεν. Οἱ δὲ Ἕλληνες ἀπεφάσισαν νὰ φάγῃσι καὶ νὰ ἐπιπλοῦσιν εἰς μάχην. Καὶ ὁ μὲν λαὸς ἐπορεύθη εἰς τὰ πλοῖα, ὁ δὲ Ἀγαμέμνων πέμψας τὰ δῶρα εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Ἀχιλλέως ἐκάθισε μετὰ τῶν ἄλλων ἡγεμόνων εἰς εὐωχίαν, ἣν εἶχε ποιήσῃ πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀχιλλέως. Καὶ πάντες μὲν οἱ ἄλλοι ἔτρωγον, μόνος δὲ ὁ Ἀχιλλεὺς δὲν ἤθελεν οὔτε τροφὴν οὔτε ποτόν, οὐδὲ ἐνέδιδέν τι εἰς τὰς παρακλήσεις τῶν ἡγεμόνων. «Εἶνε ἀδύνατον,» ἔλεγε, «νὰ φάγω ἢ πῖω, ἐν ὅσῳ ὁ Πάτροκλος κεῖται ἀνεκδίκητος.»

Μετὰ τὸ φαγητὸν οἱ Ἀχαιοὶ ὠπλίζοντο εἰς μάχην. Ἀφ' οὗ δὲ τὰ πάντα παρεσκευάσθησαν, ὁ Ἀχιλλεὺς ἀνέβη ἐπὶ τὸ ἄρμα λάμπων ὥς ἥλιος ὑπὸ τῶν θείων ὅπλων. Λαβὼν δὲ τὰς ἡνίας εἶπε πρὸς τοὺς ἀθανάτους ἵππους· «Ξάνθε καὶ Βαλῖε, προσέχετε μὴ ἀφήσητε καὶ ἐμὲ ἐν τῇ μάχῃ ὡς τὸν Πάτροκλον.» Τότε ὁ ταχύ-

πους Ξάνθος τὴν μὲν κεφαλὴν ἔκλινε κάτω, ἡ δὲ χεὶρ ὅλη χυθεῖσα ὑπεράνω τῆς ζεύγλης ἔφθανε μέχρι τῆς γῆς καὶ εἶπεν. «Οὐχὶ ἡμεῖς, ἀλλ' ὁ Ἀπόλλων ἐφόνευσε τὸν Πάτροκλον. Σὲ μὲν τώρα θά σώσωμεν ἐκ τῆς μάχης, ἀλλ' ἡ ὥρα τοῦ θανάτου σου εἶνε πλησίον.» Ταῦτα ἐποίησεν ἡ Ἥρα νὰ ὁμιλήσῃ ὁ ἵππος. Ὁ δὲ Ἀχιλλεὺς βαρέως ἀκούσας εἶπε· «Ξάνθε τί μοι προλέγεις τὸν θάνατον; Τοῦτο ἤδη ἤξεύρω. Καὶ ὅμως δὲν θά παύσωμαι, πρὶν ἐμπλησθῶ φρονέων Τρῶας.» Ταῦτα εἶπε καὶ διεύθυνε τοὺς ἐγκροτοῦντας ἵππους εἰς τὰς πρώτας τάξεις.

§ 65. Θάνατος τοῦ Ἑκτορος.

Οἱ Ἀχαιοὶ ἤδη ἔχοντες καὶ τὸν Ἀχιλλεὺς ἤρχοντο ὑπερήφανοι κατὰ τῶν Τρώων. Οὗτοι δὲ περίφοβοι εἶδον τὸν Πηλεΐδην μὲ τὰ λάμποντα ὅπλα. Ἀλλ' ὁ Αἰνεΐας ὑπερτιμῶν τὴν δύναμιν του προεχώρησε τῶν ἄλλων θέλων μόνος νὰ παλαίσῃ πρὸς τὸν Ἀχιλλεὺς. Ὡς λέων αἰμοχαρὴς ἦλθεν ἐναντίον τοῦτοῦ ὁ Πηλεΐδης καὶ ἠρώτησε· «Τί θέλεις, Αἰνεΐα. Τὴν βώμην μου καὶ ἄλλοτε ἐδοκίμασας. Κρύφθητι ταχέως μεταξὺ τοῦ πλήθους, ἵνα μὴ συμβῇ τι εἰς σὲ δυσάρεστον.» Πρὸς τοῦτον εἶπεν ὁ Αἰνεΐας· «Πηλεΐδη, μὴ ζῆτει νὰ μὲ ἐκπλήξῃς διὰ λόγων ὡς παιδίον! Ἄς δοκιμάσωμεν ἀλλήλους μάλλον δι' ἔργων.» Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἔβαλε τὸν Ἀχιλλεὺς, ἀλλ' ἀπέτυχε. Τότε ὁ Ἀχιλλεὺς ἔρριψε τὸ δόρυ, ὅπερ διεπέρασεν εἰς

ἄκραν τὴν ἀσπίδα τοῦ Αἰνείου καὶ ἐνεπήχθη βα-
 ρύς εἰς τὴν γῆν. Ὁ δ' Αἰνείας, ὅστις ἐτώθη κύψας,
 κείνεν ἐμβρόντητος. Ὁ δὲ Ἀχιλλεὺς σύρας τὸ ξίφος
 ἐσφαττε βεβαίως αὐτόν, ἂν δὲν ἐκρύπτετο ταχέως
 τὸν ὄμιλον τῶν Τρώων. Διὰ τὴν ἀποτυχίαν δ' ὠργι-
 μένος ὁ Πηλεΐδης ἐφόνευε κατὰ σωρούς τοὺς Τρῶας.
 Μεταξὺ δὲ τῶν ἄλλων, οὓς ἐφόνευσεν, ἦτο καὶ ὁ Πο-
 δάμας, ὁ νεώτατος υἱὸς τοῦ Πριάμου. Ὁ Ἐκτωρ,
 ὅστις μέχρι τοῦδε κατὰ συμβουλήν τοῦ Ἀπόλλωνος
 πέφευγε τὸν Ἀχιλλέα, ὡς εἶδε τὸν ἀδελφὸν νεκρόν,
 ἐν ἡδυνήθη πλέον νὰ κρατηθῇ καὶ μὲ σειόμενον δόρυ
 ἔλθε κατὰ τοῦ Πηλεΐδου. Οὗτος δ' ἐχάρη ἰδὼν τέλος,
 ὅταν μάλιστα πρὸ πολλοῦ ἀνεζήτει μεταξὺ τῶν Τρώων
 καὶ ἀγρίως ἰδὼν εἶπεν· «Ἐλθέ πλησιέστερον, ἵνα σὲ
 πείλω ταχύτερον εἰς τὸν Ἀδην.» Ὁ Ἐκτωρ ἀπήν-
 τησεν ἀπαθῶς· «Ἡξέω πόσον ἀνδρείως εἶσαι, Ἀ-
 χιλλεῦ, καὶ πόσον ἐγὼ σοῦ ἐλαττοῦμαι. Ἀλλ' ἡ νίκη
 ἔρχεται ἐκ θεοῦ.» Ἐπειτα καὶ τὸ ἐμὸν δόρυ δὲν ἐδείχθη
 μέχρι τοῦδε ἀμβλύ.» Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἔρριψε τὸ δόρυ
 κατὰ τοῦ Ἀχιλλέως, ἀλλ' ἀπέτυχεν. Ὁ δὲ Ἀχιλλεὺς
 ὀρμησε κατ' αὐτοῦ, ὅστις ὅμως εὐθὺς ἔγεινεν ἄφρα-
 ντος. Ἐν δὲ τῇ ὀργῇ του ὁ Ἀχιλλεὺς πολλοὺς ἐφόνευε
 τῶν Τρώων, οἵτινες ἔτρεχον ζητοῦντες εἰς τὴν πόλιν
 Πρωτηρίαν. Ὁ δὲ Πριάμος, ὅστις ἔβλεπεν ἐκ τοῦ πύρ-
 ρου τὴν σφαγὴν κατέβη εἰς τὰς πύλας καὶ προσέταξε
 τοὺς θυρωροὺς νὰ ἀνοίξωσι τάχιστα αὐτάς. Οἱ δὲ
 Τρῶες εἰσῆρχοντο ἑκπληκτοί, καὶ οὐδεὶς προσέμενε

τὸν ἄλλον οὔτε βοηθῶν οὔδὲ βλέπων ὀπίσω. Ἐκαστος δὲ ἔχαιρεν αὐτὸς σωθεῖς. Μόνος ὁ Ἑκτωρ ἔσθη ἐκτὸς τῶν πυλῶν. Ὁ δὲ Πρίαμος κοπτόμενος παρεκάλει τὸν υἱὸν νὰ σωθῇ ἐν τῇ πόλει ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ φοβεροῦ Πηλεΐδου. « Εὐσπλαγχνίσθητι ἐμὲ τὸν δυστυχῆ, τέκνον μου, ἔλεγεν ὁ γέρον κλαίων, εἰς ὃν ὁ θεὸς ἐπέβαλεν εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς μου ἀπείρους λύπας, νὰ ἶδω τοὺς υἱούς μου φονευμένους, τοὺς γαμβρούς μου ἀνδραποδιζομένους καὶ τὰς θυγατέρας μου, τὰ βασίλειά μου διαρπαζόμενα καὶ τὰ ψελλίζοντα τέκνα συντριβόμενα κατὰ γῆς. Τέλος καὶ ἐγὼ φονευθεὶς θὰ κεῖμαι παρὰ τὴν θύραν τῆς οἰκίας βορὰ τῶν ἰδίων κυνῶν. Ταῦτα ὠδύρετο ὁ γέρον ἀποσπῶν ἐκ τῆς κεφαλῆς τὰς πολιὰς τρίχας. Τοιαῦτα ἐθρήνει καὶ ἡ μήτηρ. Ἀλλ' ὁ Ἑκτωρ ἴστατο ἄτρεπτος καὶ ἔβλεπε τὸν Ἀχιλλεῖα ὡς δράκων ἐν τοῖς βράχοις, ὅστις ἐξηρηθισμένος μὲ φοβερά ὄμματα προσμένει ἄνθρωπον. Ὅτε ὅμως ὁ Ἀχιλλεὺς ὁ τρομερὸς ἦλθε πλησίον σείων τὸ δόρυ, φόβος καὶ τρόμος κατέλαβεν αὐτὸν ἀκουσίως καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ μένῃ ἄλλ' ἔφυγεν. Ὁ Ἀχιλλεὺς ἐδίωκεν αὐτὸν πανταχοῦ καὶ περὶ τὸ τεῖχος καὶ κατὰ τὴν πεδιάδα ὡς ἀρπακτικὸν ὄρνεν περιστεράν. Τέλος ὁ Ἑκτωρ ἀπεφάτισε νὰ πολεμήσῃ καὶ στὰς εἶπε. « Δὲν φεύγω πλέον, Πηλεΐδη. Μόνον τοῦτο ὑπόσχου μοι ἐνόρκως ὅτι θὰ ἀποδώσῃς τὸ σῶμά μου πρὸς ταφὴν, ἂν μὲ φονεύσῃς. Τὸ αὐτὸ θὰ πράξω καὶ ἐγώ. » Μὲ ἄγριον ὄμμα ἰδὼν ἀπεκρίνατο ὁ Ἀχιλλεὺς.

«Μὴ λέγε συνθήκας, Ἕκτορ. Λύκος καὶ πρόβατον δὲν ἔρχονται εἰς συμφωνίας. Εἷς ἐξ ἡμῶν πρέπει νὰ πέσῃ. Ἐμπρὸς λοιπὸν εἰς μάχην.» Τοῦ Ἕκτορος τὸ δόρυ ἀπέτυχεν. Ἀλλ' ὅπως μὴ πέσῃ ἀδόξως γυμνῶσας τὸ ξίφος ἐπέπεσε κατὰ τοῦ Ἀχιλλέως. Ἀλλ' ὁ Πηλεΐδης διὰ τοῦ δόρατος διεπέρασε τὸν λάρυγγα καὶ ἡ αἰχμὴ ἀνεφάνη ὀπισθεν καὶ ὁ Ἕκτωρ ἔπεσε κατὰ γῆς. «Ἕκτορ, εἶπεν ὁ Ἀχιλλεὺς, ἐφόνευσας τὸν Πάτροκλον καὶ δὲν ἐσυλλογίσθης τὸν Ἀχιλλέα. Ἀλλ' ἤδη θὰ σὲ φάγωσι κύνες καὶ ὄρνεα.» Ὁ Ἕκτωρ μόλις ἀναπνέων εἶπεν· «Ὑπὲρ τῆς ζωῆς σου καὶ τῶν γονέων σου, ἀπόδος, Ἀχιλλεῦ, τὸ σῶμά μου πρὸς ταφὴν εἰς τοὺς γονεῖς μου καὶ λάβε ὅσον θέλεις χιλκὸν καὶ χρυσόν.»

«Οὐδέποτε θὰ πράξω τοῦτο, εἶπεν ὁ Ἀχιλλεὺς, καὶ ἂν ὁ πατήρ σου ἀντεδιδέ μοι ἴσον βάρος χρυσοῦ πρὸς τὸ σῶμά σου.»

«Γινώσκω, εἶπεν ὁ Ἕκτωρ, ἡ καρδία σου εἶνε σκληροτέρα καὶ αὐτοῦ τοῦ σιδήρου. Ἀλλὰ μὴ λησμόνει ὅτι καὶ σὺ θὰ ἀποθάνῃς.» Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀπέθανεν. Ὁ δ' Ἀχιλλεὺς ἐξέδυσεν αὐτὸν τὰ ὄπλα καὶ χαλεπῶς φερόμενος διεπέρασεν ἱμάντα εἰς τοὺς πόδας μεταξὺ σφυροῦ καὶ πτέρνης καὶ ἔδεσεν αὐτὸν ὀπισθεν τῆς ἁμάξης, ὥστε ἡ κεφαλὴ ἐσύρετο κατὰ γῆς. Ἐπειτα ἀνέβη ἐπὶ τὴν ἁμάξαν καὶ ἤρχετο εἰς τὰ πλοῖα. Ἡ δ' ὠραία κεφαλὴ τοῦ Ἕκτορος ἐσύρετο ἐν τῷ κονίῳ τῷ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐπὶ τῆς κεντρικῆς γῆς, ὅπου ἦν τὰ

σον χρόνον ἀνδρείως ἐμάχετο, ἐν ᾧ ἐκ τῶν ἐπάλξεσσι τοῦ τείχους ἡ δυστυχὴς μήτηρ καὶ ὁ γέρον Πρίαμος ἤγειραν μέγαν θρήνον καὶ ὁ λαὸς ἅπας ᾠδύρετο νὰ κατεστράφη ὁλόκληρος ἡ πόλις.

§. 66. Ἀνδρομάχης συμφορά.

Ἡ Ἀνδρομάχη, ἡ γυνὴ τοῦ Ἑκτορος ἐκάθητο ἐν τῇ οἰκίᾳ ὑφαίνουσα καὶ δὲν ἤξευρε τὸ κακόν, ὅπερ ἐγένετο αὐτῇ. Εἶχε διατάξῃ τὰς θεραπαινίδας νὰ παρασκευάσωσι θερμὸν λουτρόν, ἵνα λουσθῇ ὁ Ἑκτωρ ἐκ πανελθῶν ἐκ τῆς μάχης. Ἀλλ' αἶφνης ἀκούει κατὰ τὰς Σκαίᾳς πύλας κωκυτοὺς καὶ θρήνους. Τὰ μέλη τῆς ἐκλονίσθησαν καὶ ἡ κερκὶς ἔπεσε χαμαὶ ἐκ τῶν χειρῶν καὶ ὁ φόβος τοῦ ἀνδρὸς εὐθὺς ἦλθεν εἰς τὸν νοῦν τῆς. Ὡσπερ μαινομένη ἔδραμεν ἐκ τῆς οἰκίας εἰς τὸν πύργον, ὅπου ἦτο τὸ πλῆθος συνηγμένον καὶ σκοποῦσα περὶ εἶδε μακρὰν τὸ σῶμα τοῦ Ἑκτορος συρόμενον εἰς τὰ πλοῖα ἀσπλάγχχνως ὑπὸ τῶν ἵππων τοῦ Πηλεΐδου. Σκοτεινὴ νύξ ἐκάλυψε τοὺς ὀφθαλμούς τῆς καὶ ἔπεσεν ὀπίσω λιπόθυμος ῥίψασα μακρὰν τὸν κόσμον τῆς κεφαλῆς τῆς. Ὅτε δὲ ἦλθεν εἰς ἐαυτήν, ἤρξατο στενάζουσα καὶ ᾠδύρομένη μεταξὺ τῶν γυναικῶν. « Ἑκτωρ, ἔλεγε, δυστυχὴς ἐγὼ! Ἀμφοτέρω ἐγεννήθην με ὁμοίαν κακὴν τύχην! Τώρα σὺ μὲν κατέρχεσαι εἰς τὸν Ἀδην, εἰς τὰ βάθη τῆς γῆς, ἐμὲ δὲ ἀφίνεις χήραν εἰς θρήνους καὶ θλίψεις, ὁμοῦ δὲ καὶ υἱὸν ἀνήλικον, ὃν τοῦ λοιποῦ φροντίδες καὶ λυπὰ περιμένουσιν

Ἡ ὀρφανία ἀποστερεῖ τὸν παῖδα πολλῶν ἀγαθῶν. Παῖ-
να θὰ κατατρώγῃ αὐτόν. Ὁ δὲ παῖς εὐτυχῶν γονέων
τὸν διώκει μὲ κτυπήματα ἐκ τῆς τραπέζης λέγων
«κρημνίσου ἀπ' ἐδῶ· ὁ πατήρ σου δὲν τρώγει μὲ ἡμᾶς.»
Καὶ ἔρχεται εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κλαίων πρὸς μητέρα
χήραν. Ὁ Ἀστυάναξ ἡμῶν ἐτράφη ἐπὶ τῶν γονάτων
τοῦ πατρὸς, μὲ μυελὸν καὶ παχὺ κρέας ἀρνίων. Καὶ
ὅτε ἀπέκαμνε παίζων ἐκοιμᾶτο φαιδρὸς τὴν καρδίαν
ἐπὶ μαλακῆς κλίνης ἢ ἐν τῇ ἀγκάλῃ τῆς τροφῆς. Εἰς
τὸν μετὰ ταῦτα ὅμως χρόνον θὰ πάθῃ πολλὰ μὴ ἔ-
χων πατέρα, ὅστις τώρα θὰ γείνη βορὰ τῶν κυνῶν
καὶ τῶν ὀρνέων καὶ τῶν σκωλήκων, ἀφ' οὗ ἐρύλαζε
τόσον ἀνδρείως τὰς πύλας καὶ τὰ τείχη τῆς πόλεως.»

§. 67. Ταφή τοῦ Πατρόκλου.

Ἐλθόντες οἱ Ἀχαιοὶ εἰς τὸ στρατόπεδον διεσκεδά-
σθησαν ἕκαστος εἰς τὴν σκηνὴν του. Ὁ Ἀχιλλεὺς
ὅμως καὶ οἱ Μυρμιδόνες ἐφ' ἄρματος περιέτρεχον τὸν
νεκρὸν τοῦ Πατρόκλου πρὸς τιμὴν κλαίοντες, τὰ δὲ
δάκρυα κυλιόμενα ἐπὶ τοῦ θώρακος ἐπιπτον εἰς τὴν
ἄμμον. Ἐπειτα ἐκάθισαν περὶ τοὺς χιλίους νὰ φάγῃσι
τὸ περίδειπνον, ὅπερ παρεῖχεν ὁ Ἀχιλλεὺς. Ὁ Ἐ-
κτωρ ὅμως εἵχε ριφθῇ πρηνὴς παρὰ τὴν κλίνην τοῦ Πα-
τρόκλου εἰς τὰ γώματα. Περὶ δὲ τὴν ἐσπέραν ὁ Ἀγα-
μέμνων ἔκαμε δεῖπνον, εἰς ὃ ἐκάλεσε καὶ τὸν Ἀχιλ-
λέα. Ἀλλ' οὗτος ἤρνεῖτο καὶ δὲν ἤθελεν νὰ ἀποχω-
ρισθῇ τοῦ νεκροῦ φίλου καὶ μόλις ἔπειτα ἠναγκάσθη

νά ἐνδώτῃ εἰς τὰς ἐπιμόνους παρακλήσεις τῶν φίλων. Ἀφ' οὗ δὲ ἐδείπνησαν καὶ ἤλθεν ὁ καιρὸς τοῦ ὕπνου, ἀπῆλθεν ἕκαστος εἰς τὴν σκηνὴν του. Ὁ Ἀχιλλεὺς ὁμοῦς ἀπέφυγε τὴν σκηνὴν καὶ ἐλθὼν κατεκλίθη μὲ βαρυαλγοῦσαν καρδίαν ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς θαλάσσης περίξ δὲ ἐκοιμήθησαν οἱ Μυρμιδόνες. Ὡς δὲ ἀπεκοιμήθη κατάκοπος ὑπὸ τῆς μάχης, ἐφάνη αὐτῷ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀποθανόντος φίλου πενθοῦσα. Ὁμοιάζει καθ' ὅλα τὸν Πάτροκλον καὶ πλησίον ἐλθοῦσα εἶπε· «Κοιμᾶσαι, Ἀχιλλεῦ, καὶ ἐλησμόνησας ἐμέ, ὃν ἐν τῷ βίῳ οὐδέποτε ἐλησμόνεις. Θάψον με, ἵνα εἰσέλθω ταχέως εἰς τὰς πύλας τοῦ Ἄδου. Τώρα μὲ ἀποθοῦσιν αἱ ψυχαὶ τῶν νεκρῶν καὶ δὲν μὲ ἀφίνουσιν ἀκόμῃ πέρα τοῦ ποταμοῦ νά ἐνωθῶ μὲ αὐτάς, ἀλλὰ πλανῶμαι μάτην περὶ τὴν εὐρύπυλον τοῦ Ἄδου οἰκίαν. Δός μοι τὴν χεῖρα, Ἀχιλλεῦ, κλαίω, διότι δὲν θά ἐπανέλθω πλέον ἐκ τοῦ Ἄδου οὐδὲ θά σκεπτώμεθα ὁμοῦ μακρὰν τῶν φίλων καθήμενοι. Ἀλλ' ἐμὲ κατέπειε θανατηφόρος μοῖρα μισητῇ. Καὶ εἰς σέ ὁμοῦς, Ἀχιλλεῦ, εἶνε πεπρωμένον νά ἀποθάνῃς ὑπὸ τὸ τεῖχος τῶν Τρώων. Καὶ ἐν ἄλλῳ δὲ θά σοι παραγγείλω νά μὴ καταθέσῃς τὰ ὀστᾶ μου μακρὰν τῶν ἰδικῶν σου, Ἀχιλλεῦ, ἀλλ' ὁμοῦ εἰς ἓνα τάφον ὡς ἀνετράφημεν καὶ ἐν μιᾷ οἰκίᾳ.» Πρὸς τοῦτον εἶπεν ὁ Ἀχιλλεὺς· «Τί ἤλθες ἐδῶ, φιλτάτῃ μου κεφαλῇ, καὶ μοί παραγγέλλεις ἐν ἕκαστον; Ἐγὼ θά σοι ἐκτελέσω ἀκριβῶς πάντα ὑπακούων εἰς τὰς παραγγελίας σου. Ἀλλ' ἐλθέ πλη-

σιέστερον νά ἐναγκαλισθῶμεν ὀλίγον καὶ νά ἀπολαύσωμεν ὀρήνου ὀλεθρίου. Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐξέτεινε τὰς χεῖρας, ὅπως ἐναγκαλισθῇ τὸν φίλον. Ἀλλ' ἡ ψυχὴ ἔφυγεν ὡς καπνὸς, τρίζουσα εἰς τὴν γῆν. Ἐκπληκτος ἀνεπήδησεν ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ συγκροτήτας τὰς χεῖρας εἶπε λυπηρὸν λόγον· «Ὀἷμοι, ὄντως εἶνε ἐν τῷ Ἄδῃ ψυχαί, ἀλλὰ σῶμα δὲν ἔχρουσι. Δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἦτο πλησίον μου ἡ ψυχὴ τοῦ δυστυχοῦς Πατρόκλου ὀρηνοῦσα καὶ ὀδυρομένη ὁμοία καθ' ὅλα ὡς αὐτὸς καὶ μοὶ παρήγγειλε πολλά.» Ταῦτα ἔλεγε κλαίων, ἔκλαιον δὲ περὶ αὐτὸν καὶ οἱ φίλοι.

Τῇ δὲ πρωΐᾳ ὁ Ἀγομέμων διέταξε νά φέρωσι ξύλα ἐκ τοῦ ὄατους. Ἀφ' οὗ δὲ ἐτωρεύθησαν πολλὰ, ἐκόμισαν τὸν Πατρόκλον ἐν μεγάλῃ πομπῇ καὶ κατασκευάσαντες μεγάλῃν πυρὰν ἔκαυσαν αὐτὸν καὶ τοὺς δώδεκα Τρῶας, οὓς κατὰ τὴν ὑπόσχεσίν του ἔσφαξεν ὁ Ἀχιλλεὺς. Ἐπειτα συναγαγόντες τὰ ὀστέα τοῦ Πατρόκλου ἐν χρυσῇ ὑδρίᾳ κατέθηκαν ἐν τῇ σκηνῇ, ἐπὶ δὲ τῆς πυρᾶς ἤγειραν ὑψηλὸν τύμβον. Μετὰ τὴν ταφὴν ἐτέλεσεν ὁ Ἀχιλλεὺς ἐπικηδεῖους ἀγῶνας, ὧν τὰ νικητήρια ὑπῆρξαν πολύτιμα καὶ οἵτινες ἔπαυσαν δύσαντος τοῦ ἡλίου.

§ 68. Ἀπόδος'ς τοῦ Ἑκτορος.

Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι ἐκοιμῶντο ὕπνον βαθύν. Τὸν Ἀχιλλεὺς ὅμως δὲν εἶχεν ὕπνος διὰ τὸν θάνατον τοῦ φίλου του, ἀλλὰ περιστρέφετο ἐπὶ τῆς κλίνης ἐδῶ

καὶ ἐκεῖ, ἐνθυμούμενος τὴν μετ' αὐτοῦ ἀδελφικὴν συμβίωσιν καὶ τὰ ἔργα, ἃ διέπραξαν ὁμοῦ ἐν τε τῷ πολέμῳ καὶ τῇ εἰρήνῃ καὶ ὅσα ἔπαθον. Καὶ ἄλλοτε μὲν ἔκειτο πλαγίως, ἄλλοτε δὲ ὕπτιος, ἄλλοτε δὲ πρηγῆς, ἔπειτα ἀνίστατο ὀρθὸς καὶ περιεφέρετο κατὰ τὸν αἰγιάλῳ βαρέως τεθλιμμένος. Ὅτε δὲ τέλος ἐγένετο ἡμέρα, ζεύξας τοὺς ἵππους ὑπὸ τὴν ἄμαξαν περιῆλθε τοὺς πρὸ μνημῆα τοῦ ἀποθανόντος φίλου σώρων ὀπισθεν τῆς ἀμάξης τὸν δυστυχῆ Ἑκτορα. Ἐπειτα ἔριψεν αὐτὸν πρηγῇ ἐν τῇ κόνει. Τοῦτο ἔπραττεν ὁ Ἀχιλλεὺς ὁδώδεκα ἡμέρας. Ἀλλ' ὁ θεὸς ἠλέησε τὸν ὀδριζόμενον Ἑκτορα καὶ ἐκέλευσε τὸν Ἀχιλλεὺς νὰ ἀποδώσῃ αὐτόν.

Ἐν δὲ τῷ Ἰλίῳ θορῆνος καὶ κωπετὸς ἤκούετο ἀνὰ πᾶσαν τὴν πόλιν. Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Πριάμου γονεῖς υἱοὶ, γαμβροὶ καὶ θυγατέρες ἦσαν ἀπαραμύθητοι. Ὁ δὲ Πριάμος ἀπεράσισε τέλος νὰ ἔλθῃ εἰς τὰ πλοῖα τῶν Ἀχαιῶν, ἵνα λυτρώσῃ τὸν υἱὸν τοῦ ἀντὶ πλουτίων λύτρον καὶ ζεύξας τὴν ἄμαξαν ἐπορεύετο μετὰ τοῦ κήρυκος Ἰδαίου, οἱ δὲ συγγενεῖς καὶ ὁ λαὸς πρόεπεμπον αὐτὸν κλαίοντες, διότι ἐφοβοῦντο μήπως καὶ αὐτὸν φονεύσῃ ὁ Ἀχιλλεὺς.

Φθάσας δὲ ὁ Πριάμος εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Ἀχιλλεὺς, τὸν μὲν ἡνίοχον ἀρῆκεν ἔξω, αὐτὸς δὲ ἦλθεν ἐντὸς. Ὁ Ἀχιλλεὺς ἀρτίως δειπνήτας ἐκάθητο ἀκόμῃ παρὰ τὴν τράπεζαν, περὶ αὐτὸν δὲ μακρὰν οἱ φίλοι. Ὁ Πριάμος ἦλθε πλησίον καὶ ἀψάμενος διὰ τῶν χει-

ρῶν τῶν γονάτων τοῦ Ηηλείδου καὶ φιλήσας τὰς φρενὰς χεῖρας αὐτοῦ (πάντες ἐξεπλάγησαν ἰδόντες καὶ αὐτὸς ὁ Ἀχιλλεύς), ἤρξατο ταῦτα ἐκατεύων·

«Θερσιδῆ Ἀχιλλεῦ, μέμνησο τοῦ πατρός σου, ὃν κατατρύχει ὥς καὶ ἐμὲ τὸ γῆρας, ἴσως δὲ καὶ ἄλλαι συμφοραί. Ἀλλ' αὐτὸς ἔχει τοῦλάχιστον ἐλπίδα νὰ ἴδῃ ποτὲ ὑγιᾶ τὸν προσφιλεῖν υἱὸν τοῦ ἐπινερχόμενον εἰς τὴν πατρίδα, ἐγὼ ὅμως εἶμαι ἀπορηγόρητος. Διότι τοὺς πλείστους υἱούς μου ἀφῆραπασεν ὁ πόλεμος, τὸν δὲ Ἑκτορά μου τὸν μόνον υἱόν, ὅστις ἠδύνατο νὰ μοὶ ὑπερασπίσῃ τὴν πόλιν, ἀπέκτεινας σύ. Τοῦτον ἐρχομαι ἤδη νὰ λυτρώσω ἀντὶ πλουσίων λύτρων. Φοβοῦ τοὺς θεούς, Ἀχιλλεῦ, εὐσπλαγχνίσθητι δὲ καὶ ἐμὲ ἐνθυμούμενος τὸν πατέρα σου. Ἐγὼ εἶμαι μᾶλλον οἴκτου ἄξιος, διότι φιλῶ τὰς χεῖρας, αἵτινες ἐφόνευσαν τοὺς υἱούς μου».

Οἱ λόγοι τοῦ Ηριάμου συνεκίνησαν τὸν Ἀχιλλεῦα καὶ ἐνθυμηθεὶς τὸν πατέρα, ὃν οὐδέποτε πλέον ἐμελλε νὰ ἴδῃ, ἔκλαιε καὶ αὐτὸς καὶ οἱ φίλοι, ἔκλαιε δὲ καὶ ὁ Ηρίαμος τὴν συμφορὰν του. Ἐπειτα ἀνίστησε τὸν γέροντα ἐκ τῆς γῆς κατακτείνας καὶ εἶπε·

«Δυστυχῆ, σὺ ὄντως ὑπέμεινας λύπας πολλὰς. Ἀλλὰ πῶς ἠδυνήθης νὰ ἔλθῃς ἐνταῦθα ἔμπροσθεν τῶν ὀφθαλμῶν ἐκείνου, ὅστις σοὶ ἀπέκτεινε τόσους ἀνδρείους υἱούς! Ἡ καρδίᾳ σου εἶνε σιδήρεά. Ἀλλ' ἤδη κάθισον εἰς τὸν θρόνον τοῦτον καὶ κράτει τῆς συμφορᾶς σου, ὁπότῃ καὶ ἂν εἴναι· διότι οἱ θεοὶ νῦν

οὐδὲν ὠφελοῦσι. Δύο πίθοι κεῖνται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Διὸς, ὁ μὲν πλήρης δώρων κακῶν, ὁ δὲ πλήρης ἀγαθῶν. Καὶ εἰς ὄντινα ὁ θεὸς μεμιγμένα τὰ δῶρα δώσῃ, οὗτος ἔχει ἄλλοτε εὐτυχίαν καὶ ἄλλοτε δυστυχίαν. Εἰς ὄντινα ὅμως μόνον ἐκ τῶν κακῶν κατένειμεν, οὗτος ζῇ ἐν ἀτιμίᾳ καὶ λύπῃ καὶ πενία διώκει αὐτόν πανταχοῦ. Οὕτω καὶ εἰς τὸν Πηλέα ἔδωκαν μὲν οἱ θεοὶ λαμπρὰ δῶρα, προσέθηκαν ὅμως καὶ συμφοράν. Εἷς καὶ μόνος υἱὸς ἐγεννήθη αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ οὗτος θὰ ἀποθάνῃ προῶρως οὐδὲ θὰ γηροκομήσῃ τὸν πατέρα, ἀλλὰ μακρὰν τῆς πατρίδος κάθημαι ἐνταῦθα ἐν τῇ Τροίᾳ λυπῶν σὲ καὶ τὰ τέκνα σου. Ἀλλὰ καὶ σὲ, ὦ γέρον, ἔλεγον οἱ ἄνθρωποι εὐδαίμονα διὰ τὸν πλοῦτον καὶ τοὺς υἱούς. Ἀλλ' ἀφ' ὅτου οἱ θεοὶ σοὶ ἔστειλαν συμφοράν, μάχαι καὶ φόνοι γίνονται περὶ τὴν πόλιν. Ἀλλ' ἔχε ὑπομονὴν καὶ μὴ δούρου ἀπαύστως· οἱ θρῆνοι δὲν ἐγείρουσι τοὺς νεκρούς».

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίνατο ὁ γέρον· «Μὴ λέγε νᾶ καθίσω, Ἀχιλλεῦ, ἐν ὅσῳ ὁ Ἑκτωρ εἶνε ἄτακτος. Ἀπόδος αὐτὸν καὶ δέξαι τὰ πολλὰ λύτρα.» Ἀλλὰ μὴ μὲ ἐρέθιζε, γέρον εἶπεν ὁ Ἀχιλλεύς. Καὶ αὐτὸς διανοοῦμαι νᾶ λυτρώσω τὸν υἱόν σου.» Ταῦτα εἰπὼν μετὰ τῶν φίλων τοῦ ἐξῆλθε τῆς σκηνῆς. Καὶ οἱ μὲν φίλοι ἔλυσαν τοὺς ἵππους καὶ τοὺς ἡμιόνους καὶ ὠδήγησαν τὸν Ἰδαιὼν εἰς τὴν σκηνὴν, ἔπειτα ἐξήγαγον ἐκ τῆς ἀμάξης πάντα τὰ δῶρα, ἀρῆκαν ὅμως δύο ἱμάτια καὶ ὠραῖον χιτῶνα, ὅπως καλύψωσι τὸν νεκρόν. Ὁ δὲ Ἀχιλλεὺς καλέσας τὰς ὑπηρετρίας διέταξεν, ἀφ' οὗ λούσωσι καὶ ἀλείψωσι τὸν νεκρόν, νᾶ περιτυλίξωσιν ἔπειτα μὲ ὠραῖον ἱμάτιον καὶ χιτῶνα. Τούτων γενομένων ὁ Ἀχιλλεὺς ἄρας ἔθηκε τὸν Ἑκτορα ἐπὶ τῆς νεκρικῆς κλίνης, οἱ δὲ σύντροφοι εἰς τὴν ἄμαξαν. Τότε ὁ Ἀχιλλεὺς στενάχας ἐξήτησε συγγνώμην παρὰ τοῦ Πατρόκλου, ὅτι ἀπέδωκε τὸν Ἑκτορα. Καὶ ταῦτα εἰπὼν εἰσῆλθεν ὀπίσω εἰς τὴν σκηνὴν καὶ καθίσας ἐπὶ τοῦ θρόνου εἶπεν εἰς τὸν Ἠρίαμον. «Ὁ υἱός σου ἐλυτρώθη, ὦ γέρον, ὡς ἐπεθύμεις καὶ κεῖται ἐπὶ τῆς νεκρικῆς κλίνης. Αὔριον ἅμα τῇ ἡμέρᾳ θὰ ἴδῃς καὶ θὰ κομίσῃς αὐτὸν εἰς τὸ ἄστυ. Ἀλλὰ τώρα ἄς δειπνήσωμεν. Ἐχεις καιρὸν νᾶ κλαύσῃς αὐτὸν, ἀφ' οὗ τὸν φέρεις εἰς τὴν Ἴλιον, διότι εἶνε ἄξιος πολλῶν δακρύων». Μετὰ ταῦτα ἔσφαξε πρόβατον, οἱ δὲ φίλοι τοῦ παρεσκεύασαν τὸ δεῖπνον. Ἀφροῦ δὲ ἐδείπνησαν, ἐξήτησεν ὁ Ἠρίαμος νᾶ κοιμηθῇ· διότι ἀφ' ὅτου ἐφο-

νεύθη ὁ υἱὸς τοῦ οὔτε ἔφαγεν οὔτε κοιμήθη. Ὁ Ἀχιλλεύς διέταξε νὰ ἐτοιμάσωσι κλίνην. Ἀφ' οὗ δὲ τὰ πάντα ἦσαν ἑτοιμα, εἶπε φιλοφρόνως πρὸς τὸν γέροντα: «Τώρα κοιμήθητι ἐκεῖ, ἀγαπητὲ γέρον. Ἀλλ' εἰπέ μοι, πόσας ἡμέρας θέλεις νὰ ἐνταφιάσῃς τὸν Ἕκτορα, ὅπως καὶ ἐγὼ μένω καὶ τοὺς ἄλλους ἐμποδίζω τῆς μάχης». Ὁ γέρον ἀπεκρίνατο: «Ἐννέα μὲν ἡμέρας θὰ κλαίωμεν αὐτὸν ἐν τῷ οἴκῳ, τῇ δὲ δεκάτῃ θὰ τὸν θάψωμεν καὶ θὰ εὐωχῇ ὁ λαὸς, τῇ δὲ ἐνδεκάτῃ θὰ κατασκευάσωμεν αὐτῷ τύμβον καὶ τῇ δωδεκάτῃ, ἂν εἴνε ἀνάγκη, θὰ πολεμήσωμεν.» «Ταῦτα πάντα θὰ γείνωσι, γέρον, ὡς ἐπιθυμεῖς,» εἶπεν ὁ Ἀχιλλεύς. Μετὰ τοὺς λόγους τούτους ἀπεχωρίσθησαν ἕκαστος εἰς τὴν κλίνην τοῦ. Ὁ Πρίαμος ὁμως ὀλίγον κοιμηθεὶς ἀνέστη καὶ μετὰ τοῦ νεκροῦ πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου ἔφθασεν εἰς τὴν πόλιν, ὅπου πάντες καὶ νέοι καὶ γέροντες ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἦλθον εἰς ἀπάντησιν θρηνοῦντες τὸν προστάτην καὶ φύλακα τῆς πόλεως. Ἡ δὲ μήτηρ καὶ σύζυγος τοῦ Ἕκτορος κοπτόμεναι ἔλεγον ἐκάστη τὴν μεγάλην συμφορὰν των. Μετὰ τοὺς θρήνους ὁ Πρίαμος εἶπε πρὸς τὸν λαὸν νὰ φέρωσι ξύλα. Κατασκευάσαντες δὲ πυρὰν ἔκαυσαν τὸν νεκρὸν καὶ ἀνήγειραν τύμβον.

§ 69. Θάνατος Ἀχιλλέως.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἕκτορος οἱ Τρῶες ἐκλείσθησαν ὑπὸ φόβου ἐντὸς τῆς πόλεως. Ἐπικουρίαι πολ-

λαὶ πολλαχόθεν ἦλθον πρὸς αὐτούς. Ἀλλὰ πάντοτε
 ὁσάκις ἐξῆλθον τῶν τειχῶν καὶ συνῆψαν μάχην ἡτ-
 τήθησαν κατὰ κράτος ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Ὅτε δὲ ἐν
 τινι μάχῃ ἔπεσε καὶ ὁ Ἀντίλοχος, ὁ υἱὸς τοῦ Νέστο-
 ρος, φίλος δ' ἐν τοῖς μάλιστα τοῦ Ἀχιλλέως, ὁ Ἀ-
 χιλλεὺς ἀπεράσισε νὰ διαρρήξῃ τὰς πύλας τοῦ τεί-
 χους καὶ νὰ φονεύσῃ πάντας τοὺς Τρῶας. Ἀλλ' ὁ
 Ἀπόλλων ἦλθεν ἐξ Ὀλύμπου ἐπικούρος τῶν Τρώων
 καὶ διατάττει τὸν Πηλεΐδην μὲ φοβεράν φωνὴν νὰ ἀ-
 πομακρυνθῇ τοῦ τείχους. Ἀλλ' ὁ Ἀχιλλεὺς ἐν τῇ
 ὀργῇ του λέγει ὅτι καὶ αὐτοῦ τοῦ θεοῦ δὲν θά φοιτῇ,
 ἂν ἴδῃ αὐτὸν ἀντιπράττοντα εἰς τὸν σκοπὸν του. Τοῦτο
 παρώργισε σφόδρα τὸν θεόν, ὅστις εὐθὺς διὰ βέλους
 ἔτρωσεν εἰς τὴν πτέρναν τὸν Ἀχιλλεὺς. Εὐθὺς δὲ δύν-
 ναι διῆλθον δι' ὅλου τοῦ σώματος καὶ ὁ ἀνδρείότατος
 πάντων τῶν Ἑλλήνων ἔπεσε κατὰ γῆς. Σκοπεῖ πῆρξ
 καὶ λέγει· «Μόνον οἱ δειλοὶ μάχονται κρυπτόμενοι.
 Ἐλθέ εἰς τὸ φανερόν, οἷός καὶ ἂν εἶσαι εἴτε θεὸς εἴτε
 ἄνθρωπος, ἵνα διὰ τοῦ δόρατος κατασπαράξω σοὶ τὰ
 ἐντόσθια.» Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἠνωρθώθη καὶ ἔτρεφεν
 εἰς φυγὴν τοὺς Τρῶας. Τέλος ὁμῶς ἔλιπον αὐτὸν αἱ
 δυνάμεις καὶ ἀπέθανε. Περὶ δὲ τὸ σῶμα συνήρθη μά-
 χη φονικὴ Τρώων καὶ Ἑλλήνων. Ἀλλ' ὁ Αἴας καὶ
 ὁ Ὀδυσσεὺς ἔφερον τὸν νεκρὸν εἰς τὰ πλοῖα, ὅπου οἱ
 Ἕλληνες κείραντες τὴν κεφαλὴν ἐβρῆνουν δεκαεπτὰ
 ἡμέρας καὶ ἄλλας τόσας νύκτας. Τῇ δὲ δεκάτῃ ὀ-
 γδόῃ ἔκαυσαν αὐτὸν ἐπὶ τῆς πυρᾶς καὶ συναγαγόντες

τὴν κόνιν ἔβηκαν ἐν τῇ αὐτῇ ὑδρῷ, ἐν ᾗ ἦτο καὶ ἡ κόνις τοῦ Πατρόκλου. Ἐπὶ δὲ τοῦ Σιγείου ἀκρωτηρίου ὑψώθη τύμβος ὑψηλὸς μνημεῖον εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα ἀνθρώπους. Ἐπειτα ἐτελέσθησαν ἐπιτάφιοι ἀγῶνες τοιοῦτοι τὴν λαμπρότητα, ὅποιοι οὐδέποτε ἐν τοῖς ἀνθρώποις ἐγένοντο.

§ 70. Αὐτοκτονία Αἴαντος.

Κατὰ τὸ τέλος δὲ τῶν ἀγώνων εἶχε τεθῆ ἡ πανοπλία τοῦ Ἀχιλλέως, ἔργον τοῦ Ἡφίστου, ὡς ἄθλον εἰς ἐκεῖνον ὅστις μάλιστα παρέσχεν ἑαυτὸν χρήσιμον εἰς τὸν Ἀχιλλέα καὶ ὅστις ἦτο ὁ ἀνδρείοτατος τοῦ στρατοῦ. Δύο ἥρωες ἡμεροσήμερον τοῦ ἄθλου ὁ Αἴας καὶ ὁ Ὀδυσσεύς. Ἀλλ' οἱ Ἕλληνες φοβούμενοι μὴ ἡ κρίσις αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ ἑνὸς λυπήσῃ τὸν ἕτερον καὶ ἐντεῦθεν προκύψωσιν ἐριδες καὶ φόνοι, κατέστησαν κατὰ συμβουλήν τοῦ Νέστορος κριτὰς Τρῶας αἰχμαλώτους, οἵτινες ἀπερῆναντο ὑπὲρ τοῦ Ὀδυσσεύς. Κυρίως ὁμοῦς εἶχον ψήρσῃ ὑπὲρ τοῦ Αἴαντος. Ἀλλ' οἱ Ἀτρεΐδαι φθονοῦντες τὸ μεγαλεῖον τοῦ Αἴαντος εἶχον νοθεύσῃ τὰς ψήρους. Τοῦτο ὑπώπτευσε σύμπας ὁ στρατός, ὑπενόησε δὲ καὶ ὁ Αἴας. Καὶ διὰ τοῦτο ἀπεσφόβη ὠργισμένος εἰς τὴν σκηνὴν του, ἣ δὲ ἀγανάκτησις του ἡ πολλὴ ἐγέννησεν αὐτῷ μελαγχρολίαν, ἣτις ἐπεσκόπησε τὸν νοῦν του εἰς τοσοῦτον, ὥστε τὴν νύκτα ὁρμᾷ ἐκ τῆς σκηνῆς κατὰ τῶν Ἀτρεΐδων καὶ πάντων τῶν Ἑλλήνων, ἵνα διὰ τοῦ ξίφους ἱκανοποιήσῃ τὴν

προσβληθεῖσαν φιλοτιμίαν του ἀποκτείνων τοὺς πρω-
ταιτίους. Ἀλλ' ὅτε ἦλθεν εἰς τὴν σκηνὴν τῶν Ἀτρε-
ίδων, ἡ Ἀθηνᾶ ἐτάραξε τὸν νοῦν του καὶ ἐν τῇ με-
γάλῃ παραφροσύνῃ του σφάττει ἀνηλεῶς τὰ ποίμνια
τῶν Ἀχαιῶν νομίζων ὅτι φρονεῖ τοὺς Ἀτρείδας καὶ
τοὺς ἄλλους Ἀχαιοὺς.

Ἡ Ἀθηνᾶ ἦτο ὠργισμένη κατὰ τοῦ Αἴαντος ἐκ
πολλοῦ. Ὅτε ἀπερχόμενος εἰς Τροίαν ἀπεχειρέτα τὸν
πατέρα, ὁ πατήρ, ὅστις ἄλλοτε ἠνδραγάθητε ἀναβάς
τὰ τεῖχη τῆς Τρωάδος, παρήνει αὐτὸν νὰ μάχηται
ἀνδρείως καὶ νὰ ἐνθυμῆται πάντοτε τὸν Θεόν. Ἀλλ'
ὁ νέος Αἴας θραυννόμενος ἐπὶ τῇ ἀκαταμαχῇ τῷ ῥώ-
μῃ εἶπεν ἀπερισκέπτως ὅτι καὶ ὁ ἀσθενὴς νικᾷ βοη-
θοῦντος τοῦ Θεοῦ καὶ ὅτι αὐτὸς θέλει νὰ δοξασθῇ καὶ
ἄνευ τῆς βοηθείας αὐτοῦ. Ἐπειτα καὶ πρὸ τῆς Τροίας
ἐν μάχῃ τινί, καθ' ἣν ἡ Ἀθηνᾶ φίλα φρονούσα παρέ-
στη αὐτῷ, ἀπέπεμψεν ὑπεροπτικῶς τὴν θεὸν λέγων·
«Θεά, βοήθει τοὺς ἄλλους Ἀχαιοὺς, ὅπου ἐγὼ καὶ οἱ
ἐμοὶ ἴστανται, ἔν ἐν διέρχεται ἐχθρός.» Διὰ ταῦτα ἡ Ἀ-
θηνᾶ ἤθελε νὰ ταπεινώσῃ τὸν ἄλλως καθ' ὅλα εὐγενῇ
ἦρωα.

Σφάξας δὲ ὁ μαινόμενος Αἴας πολλὰ ποίμνια ἔδεσε
καὶ τινα τούτων ζῶντα, τὰ ὅποια ὑπελάμβανεν ὡς
τὸν Ὀδυσσεύα καὶ τοὺς Ἀτρείδας καὶ τοὺς ἄλλους ἡγε-
μόνας τοὺς μετέχοντας τῆς κατ' αὐτοῦ συνωμοσίας,
καὶ ὠδήγησεν αὐτὰ θριαμβεύων εἰς τὴν σκηνὴν του.
Ἐκεῖ δέσας αὐτὰ εἰς στῦλον ἐμαστίγου καὶ ἔστραττε

μέ τὸ ξίφος τερπόμενος πολὺ ἐπὶ πᾶσι τούτοις. Ἄλλ' ὅτε ἔπειτα ἡ μὲν μανία κατὰ μικρὸν ἐπαύετο, αὐτὸς δὲ ἦλθεν εἰς ἐκυτὸν καὶ εἶδε ἔμπροσθέν του τὴν σκηνὴν πλήρη ἐσπραγμένων ζώων ἔτυπτε τὴν κεφαλὴν καὶ μετὰ τὰς δύο χεῖρας καὶ ἐκάθισεν ἄπελπις καὶ ἄφωνος ἐν τῷ μέσῳ τῶν φονευθέντων ζώων.

Τέκμητσα δὲ ἡ γυνὴ αὐτοῦ εἶδε μετὰ ἄλγους, ὅσα ἔπραττεν ὁ Αἴας, ἀλλὰ καὶ αὕτη ἴστατο ἄπορος μὴ τολμῶσα νὰ εἴπῃ τι. Ἄλλ' ὁ Αἴας ἀναπηδῆσας ἀναγκάζει αὐτὴν δι' ἀπειλῶν νὰ εἴπῃ τί συνέβη. Ἀκούσας δὲ ἤρχισεν ἔτι μᾶλλον νὰ στενάζῃ καὶ ἐδυθίσθη εἰς μελαγχολίαν ὥς νὰ ἐσκέπτετο περὶ φριδερῆς πράξεως. Σκεπτόμενος δὲ εὗρισκεν ὅτι τὸ μόνον, ὅπερ ἡδύνατο νὰ τῷ ἐπαναφέρῃ τὴν ἀπολεσθεῖσαν δόξαν, ἦτο ὁ θάνατος. Καὶ πρᾶγματικῶς ἀποφατίζει νὰ ἀποθάνῃ. Ἄλλ' ὅπως ἀποθάνῃ ἀνενόχλητος ἔρχεται εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς θαλάσσης ἔχων μεθ' ἐκυτοῦ τὸ ξίφος τοῦ Ἑκτορος. Τοῦτο καλῶς εἰς τὴν γῆν ἐμπήξας ἠύχθη εἰς τοὺς θεοὺς ταῦτα·

«Ὁ μὲν σφαγεὺς ἔστηκεν ὅσον ἡμπορεῖ δῆρύτατος, ἂν τῶρα εἶνε καιρὸς νὰ σκέπτεται τις τοιχῦτα δῶρον μὲν τοῦ Ἑκτορος, ὃν ἐγὼ ἐκ πάντων τῶν ξένων μάλιστα ἐμίσησα· εἶνε δὲ ἐμπεπηγμένος εἰς γῆν πολεμίαν τὴν Τρωάδα ἀρτίως ἀκονηθείς· ἔπηξα δὲ ἐγὼ αὐτὸς καλῶς παρασκευάσας τὸν κάλλιστον φίλον, ὅστις ταχέως θὰ μὲ ἀπαλλάξῃ τῆς ζωῆς. Οὕτω μὲν εἵμεθα καλῶς παρεσκευασμένοι. Τὰ δὲ μετὰ ταῦτα σὺ πρῶ-

Ὁ Αἴας φέρει τὸν Ἀχιλλέα

τος, ὦ Ζεῦ, πάτερ τῶν ἐμῶν προγόνων, βοήθησον. Δὲν ζητῶ μέγα τι γέρας· πέμψον ἄγγελόν τινα φέροντα τὴν κακὴν εἶδησιν εἰς τὸν Τεῦκρον, ἵνα πρῶτος αὐτὸς εὐρών με κηδεύσῃ περνευμένον ὑπὸ τοῦ ξίφους τούτου καὶ μὴ ῥιφθῶ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν βορὰ τῶν κυνῶν καὶ τῶν ὀρνέων. Τοιαῦτα, ὦ Ζεῦ εὐχομαι παρὰ σοῦ. Ἀμα δὲ καλῶ τὸν Ἑρμῆν τὸν ὁδηγοῦντα τὰς ψυχὰς κάτω εἰς τὸν Ἄδην, νὰ μὲ κοιμήσῃ ἄνευ σφαιδασμοῦ καὶ ταχέως, ἀρ' οὐ διαρρήξω τὴν πλευράν με τὸ ξίφος τοῦτο. Καλῶ δὲ ἄρωγους τὰς σεμνὰς ταχύποδας Ἑρινύας, αἵτινες βλέπετε πάντα τὰ ἐν ἀνθρώποις, πάθῃ νὰ μάθῃτε πῶς ἐγὼ ὁ τάλας ἀπόλλυμαι ὑπὸ τῶν Ἀτρεϊδῶν. Ὡ συναρπάσχετε αὐτοὺς τοὺς κακοὺς καὶ πανωλέθρους καὶ ἀπολέστατο κήκιστα ὑπὸ τῶν φιλτάτων αὐτοῖς ἐκγόνων, ὡς ἐγὼ φρονέω ἐμαυτόν. Ἐλθετε, ὦ ταχεῖσι τιμωροὶ Ἑρινύες, γεύεσθε, μὴ φεῖδεσθε ὅλου τοῦ στρατοῦ. Σὺ δέ, ὦ τὸν ὑψηλὸν οὐρανὸν διρρηλατῶν Ἥλιε, ὅταν ἴδῃς τὴν πατρώαν μου γῆν, κράτησον τὰς χρυτονώτους ἡνίας σου καὶ εἰπὲ τὴν συμφορὰν μου καὶ τὴν μοῖραν μου εἰς τὸν γέροντα πατέρα μου καὶ τὴν δύστηνον μητέρα. Βεβαίως ἡ τάλαινα, ὅταν ἀκούσῃ τὴν εἶδησιν ταύτην, μέγαν κωπετόν θά ἐγείρῃ ἀνὰ πᾶσαν τὴν πόλιν. Ἀλλ' ἤδη δὲν εἶνε καιρὸς θρήνων, πρεπεὶ τὸ πρῶμα εὐθὺς νὰ ἀρχίσῃ. Ὡ Θάνατε, Θάνατε, τώρα ἔλθῃ καὶ ἰδὲ με. Καίτοι σὲ μὲν καὶ ἐκεῖ ἐν τῷ Ἄδῃ θά προσαγορεύσω ἔλθῶν. Ἐχε ὑγίαιαν λαμπρὸν τῆς σήμερον ἡμέρας φῶς

καὶ σὺ Ἥλιε διφρευτά, σὲ ἀποχαιρετῶ σήμερον διὰ
τελευταίαν φορὰν. Ὁ φέγγος, ὦ ἱερὸν ἔδαρος οἰκείας
Σαλαμῖνος, ὦ τῆς πατρώας ἐστίας βάθρον καὶ κλει-
ναὶ Ἀθῆναι καὶ τὸ σύντροφον γένος, καὶ κρήναι καὶ
ποταμοὶ αὐτοὶ καὶ Τρωϊκὰ παιδιᾶδες, οἱ τροφεῖς ἐμοῦ,
σᾶς ἀποχαιρετῶ, χαίρετε. Τοῦτο εἶνε ἡμῖν ὁ ὑστα-
τος λόγος τοῦ Αἴαντος, τὰ δὲ ἄλλα θὰ εἴπω ἐν τῷ
Ἀδῇ εἰς τοὺς κάτω.» Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἔπεσεν ἐπὶ
τοῦ ξίφους καὶ ἀπέθανεν.

Τὸ σῶμα τοῦ Αἴαντος πρῶτος εὔρεν ὁ Τεῦκρος,
ὅστις πικρῶς θρηνήσας τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἀδελφοῦ
ἐσκέπτετο περὶ ταχῆς, ὅτε ἔρχεται ταχὺς ὁ Μενέ-
λαος, ὅστις ἀπαγορεύει δι' ἀπειλῶν αὐστηροτάτων νὰ
ταφῇ ὁ Αἴας· διότι ἐπεβουλεύθη τὴν ζωὴν τῶν ἀρχόν-
των, πρὸς οὓς ὤφειλε νὰ εἶνε εὐπειθὴς καὶ βοηθός.
Ὅπου οἱ ἀρχόμενοι, λέγει, δὲν ὑποτάσσονται εἰς τοὺς
ἀρχοντας, ἐκεῖ δὲν ὑπάρχει πολιτεία. Ἀλλ' ὁ Τεῦκρος
ἀποκρίνεται ὅτι τοῦτο οὐδαμῶς ἀρμόζει εἰς τὸν Αἴ-
αντα, ὅστις δὲν ἦτο ἀρχόμενος ἀλλ' ἀρχων καὶ ὅτι
οὐδαμῶς φροντίζει περὶ τῶν ἀπειλῶν. Ἡ ἔρις ἔγεινε
σφοδρότερη μετὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος, ὅστις ἦλθεν ὠρ-
γισμένος, δι' ἣν ὁ Τεῦκρος ἐπεδείξατο ἀπείθειαν πρὸς
τὸν Μενέλαον. Ἀλλ' ὁ Τεῦκρος ἔμενεν ἀκλόνητος καὶ
τὸ πρᾶγμα θὰ κατήντα σοβαρὸν, ἂν δὲν ἐπενέβαιναν
ὁ Ὀδυσσεύς, ὅστις εἰ καὶ ἐν τῷ βίῳ ὑπῆρξεν ἐχθρὸς
τοῦ Αἴαντος, δὲν ἐδείχθη ὅμως καὶ τόσον κακὸς νὰ
μηκύνῃ τὴν ἐχθρὰν τοῦ καὶ πέρα τοῦ τάφου. Συν-

εβούλευσε δὲ τὸν Ἀτρεΐδην νὰ μὴ παραγνώριστῃ τὰ δίκαια τοῦ ἀποθανόντος καὶ νὰ ἀρήσῃ ἄτακτον ἐκεῖνον, ὅστις μετὰ τὸν Ἀχιλλέω ὑπῆρξεν ὁ μέγιστος τοῦ στρατοῦ. Ὁ θάνατος διαλύει λέγει πᾶσαν διαρρήν. Οἱ λόγοι οὗτοι ἔπεισαν τὸν Ἀτρεΐδην καὶ ἐπέτρεψε νὰ ταφῇ ὁ Αἴας. Εἰς δὲ τὴν ταφὴν ἠθέλησε νὰ βοηθήσῃ καὶ ὁ Ὀδυσσεύς. Ἀλλ' ὁ Τεῦκρος φοβούμενος μὴ λυπήσῃ τὸν νεκρὸν δὲν ἐδέχθη τοῦτο καὶ ἔθλαψε μόνος μετὰ τῶν συμπολιτῶν τοῦ τὸν Αἴαντα. Ὁ τύμβος αὐτοῦ ἐγένετο ἐπὶ τοῦ Ῥοιτείου ἀκρωτηρίου πλησίον τοῦ Τύμβου τοῦ Ἀχιλλέως.

§. 71. Ὁ Φιλοκτήτης ἐν Τροίᾳ.

Ἀπέθανε καὶ ὁ Ἀχιλλεύς καὶ ὁ Αἴας, ἡ δὲ Τροία ἔμενεν ἀπόρητος. Ἀλλ' ὅτι δὲν ἠδυνήθησαν οὗτοι διὰ τῆς ἀνδρείας των, κατάρθωσαν ὁ Ὀδυσσεύς διὰ τῆς σοφίας. Οὗτος, ὅστις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀχιλλέως καὶ Αἴαντος, ἦτο ὁ πρῶτος τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἔμαθε παρὰ τοῦ Ἑλένου, μάντεως τῶν Τρώων, ὃν συνέλαβεν ἐν ἐνέδρᾳ αἰχμαλώτων, ὅτι ἡ Τροία ἄνευ τοῦ Φιλοκτήτου καὶ τῶν Ἡρακλείων βελῶν καὶ τοῦ Νεοπτόλεμου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀχιλλέως, δὲν κυριεύεται. Καὶ διὰ τοῦτο μετὰ τοῦ Διομήδους ἦλθεν εἰς Σκύρον, ὅθεν παραλαβόντες τὸν Νεοπτόλεμον ἔπλευσαν εἰς τὴν Αἴμνον πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ Φιλοκτήτου. Φθίσαντες δὲ ἐκεῖ ἤραξαν εἰς τὸν σῶπον ἐκεῖνον, ὅπου κατέλιπον τὸν Φιλοκτήτην καί-

μώμενον πρὸ δέκα ἐτῶν καὶ ἀπέβησαν εἰς τὴν πα-
 ραλίαν. Καὶ ὁ μὲν Ὀδυσσεὺς ἐκρύβη φοβούμενος τὴν
 ὀργὴν τοῦ Φιλοκτήτου. Ἔστειλε δὲ τὸν Νεοπτόλεμον
 νὰ παρατηρήσῃ, ἂν αὐτὸς εἶνε ὁ τόπος ἢ ἄλλος. Ὁ
 Νεοπτόλεμος εὗρε παρὰ πηγῇ ἄντρον δίθυρον, ἐν ᾧ
 ἦτο στρωμνὴ ἐκ φύλλων, ποτήριον ξύλινον καὶ πυρεῖα
 καὶ ὀλίγον ἀπωτέρω ῥάκη ἐξηπλωμένα, δι' ὧν ἐφαί-
 νετο ὅτι ἔδενε ὁ πάγχων τὸ πυῶδες ἔλκος. Ταῦτα
 πάντα ἐτεκμηρίουν ὅτι ὁ Φιλοκτήτης ἐξῆ ἀκόμη καὶ
 δὲν ἤδυνατο χωλὸς ὧν νὰ εἶνε πολὺ μακρὴν. Ὁ Ὀ-
 δυσσεὺς πεισθεὶς ὅτι ἐκεῖ κατῴκει ὁ Φιλοκτήτης συνε-
 βούλευσε τὸν Νεοπτόλεμον πῶς νὰ γείνη κύριος τῶν
 ὅπλων. Εἶπεν αὐτῷ νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι εἶνε υἱὸς
 τοῦ Ἀχιλλέως καὶ ὅτι ἔφυγεν ἐκ τῆς Τροίης εἰς τὴν
 πατρίδα, διότι οἱ Ἀχαιοὶ ἠτίμασαν αὐτὸν δόντες τὰ
 ὅπλα τοῦ πατρὸς του εἰς τὸν Ὀδυσσεύα. Ἐμέ, λέγει
 ὁ Ὀδυσσεὺς, δύνασαι νὰ κακολογήσῃς, ἔσον δύνασαι
 τοῦτο δὲν μὲ λυπεῖ καθόλου. Μόνον νὰ ληφθῶσι τὰ
 ὅπλα δι' ὧν θὰ κυριευθῇ ἡ Τροία. Τοιαύτη ἀπάτη ὁμῶς
 ἀπαρέσκει εἰς τὸν εὐθὺν Νεοπτόλεμον, ὅστις φρονεῖ νὰ
 λάβῃσι τὰ ὅπλα φανερῶς παρὰ τοῦ Φιλοκτήτου διὰ
 τῆς βίης. Ἀλλ' ὁ Ὀδυσσεὺς παρατηρεῖ εἰς αὐτὸν ὅτι
 ἀπόπειρα βίης παρὰ τῷ Φιλοκτήτῃ εἶνε ἐπικίνδυνος
 καὶ ὡς ἄνθρωπος ἔμπειρος λέγει ὅτι ὁ κόσμος διει-
 κεῖται μᾶλλον διὰ λόγων ἢ δι' ἔργων. Προσθέτει δὲ
 ὅτι καὶ ὁ Νεοπτόλεμος θὰ δοξασθῇ ἐν Τρωάδι, ἀλλ'
 ἀφ' οὗ ὑπάρχουσι τὰ ὅπλα τοῦ Ἡρακλέους. Ταῦτα

πάντα ἔπεισαν τὸν Νεοπτόλεμον νὰ πράξῃ, ὅσα ἔλεγεν ὁ Ὀδυσσεύς, ὅστις εὐθὺς ἀπεμακρύνθη ἐκ τοῦ τόπου ἐκείνου. Ὀλίγον ὕστερον ἐράνη καὶ ὁ Φιλοκτήτης, ὅστις ἤρχετο εἰς τὸ ἄντρον βαρὺ στενάζων ὑπὸ τῶν ὀδυνῶν. Ἰδὼν δὲ τοὺς ξένους ἀνδρας ἠρώτα· «ὦ ξένοι, τίνας εἶσθε, οἵτινες προσωρμίσθητε ἐνταῦθα εἰς ταύτην τὴν ἔρημον γῆν; Πόθεν εἶσθε καὶ ἐκ τίνων κατάργεσθε; Τὰ ἐνδύματα, τὰ ὁποῖα φορεῖτε, εἶνε ἢ προσφιλῆς Ἑλληνικὴ στολή. Θέλω νὰ ἀκούσω καὶ τὴν γλῶσσάν σας. Μὴ φοβεῖσθε τὸ ἀπηργικωμένον πρόσωπόν μου. Ἐλεήσατε ἀνδρα, δυστυχῆ, ἔρημον καὶ ἄριλον καὶ λαλήσατε, ἂν ἦλθετε ὡς φίλοι.»

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίνατο ὁ Νεοπτόλεμος· «Εἴμεθα Ἕλληνες. Ἐγὼ εἶμαι ἐκ τῆς Σκύρου καὶ πλέω εἰς τὸν οἶκον, καλοῦμαι Νεοπτόλεμος, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀχιλλέως.»

«ὦ γλυκυτάτη φωνὴ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἀνέκραξεν ὁ Φιλοκτήτης ἑξαλλος ὑπὸ χαρᾶς. Τί λαμπρὸν μετὰ τόσον χρόνον νὰ ἀκούῃ τις καὶ τὸν χαίρετισμὸν μόνον Ἕλληνας! ὦ παῖ φιλτάτου πατρός, ὦ φίλη Σκύρος, ὦ τοῦ γέροντος Λυκομήδους τρόφιμε, καὶ πῶς ἦλθες ἐδῶ;» Ὁ Νεοπτόλεμος εἶπε τὰ πάντα, ὡς συνεβούλευσεν αὐτὸν ὁ Ὀδυσσεύς. Ἀλλὰ προσποιούμενος ἄγνοιαν ἐρωτᾷ τίς εἶνε, ὅστις γνωρίζει πάντα ταῦτα. Τότε ὁ Φιλοκτήτης εἶπεν· «ὦ τέκνον, δὲν με γνωρίζεις; οὐδ' ἤκουσάς ποτε τὴν συμφορὰν μου; Δυστυχῆς ἐγὼ, τοῦ ὁποίου οὐδ' ἡ φήμη τῆς ἀθλίας καταστάσεως ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα! Οἱ δὲ ἐχθροί, οἵ-

τινες ἀνθρώποις μὲ ἐξέβαλον ἐνταῦθα, γελῶσι κρυφίως ἢ δὲ νόσος μου νέμεται ἀεὶ μᾶλλον τὸ σῶμά μου.» Μετὰ ταῦτα ὁ Φιλοκτήτης διηγεῖται πῶς ἐξέβαλον αὐτὸν κοιμώμενον οἱ Ἀτρεΐδαι καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ πῶς αὐτὸς δέκα ἔτη διάγει βίον ἐλεεινὸν στερούμενος πάντων. «Πολλοὶ ἀπέβησαν εἰς τὴν γῆν ταύτην, λέγει, καὶ ὅλοι μὲ συλλυποῦνται, ἀλλ' οὐδεὶς ἤ' ἔλησε καὶ νὰ μὲ συμπαράλῃ.» Ὅτε δὲ ἤκουσεν ὅτι ἀπέθανεν ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ ὁ Αἴας καὶ ὁ Ἀντίλοχος, ἀνεβόησεν· «Οἴμοι, ἀπόλλυνται οἱ χριστοὶ καὶ ζῶσιν οἱ πονηροί!» Μετὰ τὴν συνδιάλεξιν ταύτην ὁ μὲν Νεοπτόλεμος ἔτεινε τὴν χεῖρα ὥς νὰ ἤθελε νὰ ἀποχαιρετήσῃ τὸν Φιλοκτήτην καὶ νὰ φύγῃ. Ἀλλ' ὁ Φιλοκτήτης παρ᾽ ἐκάλει αὐτὸν νὰ μὴ τὸν ἀφήτῃ εἰς τὸν ἔρημον τοῦτον τόπον. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐγίνοντο, ἦλθε νυκτὸς τις, ὅστις ὑπεκρίνετο τὸν ἔμπορον καὶ ἀνήγγειλεν ὅτι ἔρχεται κατόπιν ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ὁ Διομηδῆς, ὅπως βίᾳ κομίσωσι τὸν Φιλοκτήτην εἰς Τροίαν διότι ἄνευ τούτου δὲν κυριεύεται ἡ Τροία. Ὁ Φιλοκτήτης ἀκούσας ταῦτα παρεκάλει ἐπιμόνως τὸν Νεοπτόλεμον νὰ σπεύσωσι τὸν ἀπόπλουν, ἵνα μὴ πέσῃ εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν. Ἀλλ' ἐν ᾧ ταχέως συνέλεγεν ὅ,τι εἶχε, κατέλαβον αὐτὸν αἱ διαλείπουσαι δόυναι τοῦ τραύματος, ὑφ' ὧν ἔπεσε κατὰ γῆς λιπόθυμος. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ ἔδωκεν εἰς τὸν Νεοπτόλεμον τὰ ὅπλα, ὅπως ὑπερασπίσῃ αὐτὸν κατὰ τοῦ Ὀδυσσεύος, ἃν ἔλθῃ. Ἀφοῦ δὲ αἱ δόυναι ἔπαυσαν καὶ ὁ Φιλοκτήτης συνῆλθεν εἰς

ἑαυτὸν, ὁ Νεοπτόλεμος, ἀνὴρ εὐθύς καὶ δίκαιος, ἐλεήσας τὸν πάσχοντα ἐρανέρωσε τὴν προσποίησιν, καὶ παρεκάλει αὐτὸν νὰ συμπλεύσῃ εἰς Τροίαν. Ἀλλ' ὁ Φιλοκτήτης ἤρνεϊτο καὶ ἐζήτει ἱκετεύων τὰ ὅπλα. Ὁ δὲ Νεοπτόλεμος συγκινηθεὶς ἦτο ἕτοιμος νὰ ἀποδώσῃ αὐτὰ, ὅτε αἰφνης ἐπεράνη ὁ Ὀδυσσεύς, ὅστις τὸν μὲ Νεοπτόλεμον ἐμποδίζει νὰ δώσῃ τὰ ὅπλα, εἰς δὲ τὸν Φιλοκτήτην ῥητῶς λέγει ὅτι δεῖται χάριν τῶν κοινῶν πραγμάτων νὰ ἔλθῃ εἰς Τροίαν. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Φιλοκτήτης καὶ νοήσας τὴν πανουργίαν τοῦ Ὀδυσσεύος ἐπειράθη νὰ πέσῃ ἐκ τοῦ πλησίον βράχου καὶ νῦν ἀποθάνῃ, ἀλλ' οἱ ναῦται ἐκράτησαν αὐτόν. Ἀφ' οὗ δὲ ὁ Νεοπτόλεμος εἶδεν ὅτι ὁ Φιλοκτήτης ἦτο ἀμετάπειστος, ἐνεχείρισεν αὐτῷ τὰ ὅπλα. Ὁ δ' Ὀδυσσεύς ἔφυγεν εὐθύς φοβηθεὶς. Καὶ ὅλον τὸ πρᾶγμα τοῦτο θὰ ἀπετύγχανεν, ἂν δὲν ἦρχετο πρὸς τὸν Φιλοκτήτην ἐξ οὐρανοῦ ὁ Ἡρακλῆς ὅστις προέτρεψε αὐτὸν νὰ πλεύσῃ εἰς Τροίαν· διότι τοῦτο εἶνε θέλησις τῶν θεῶν. Ὁ Φιλοκτήτης, ὑπήκουσεν εἰς τὸν φίλον του καὶ ἦλθεν εἰς Τροίαν, ὅπου ὁ Μαχάων ἰάτρευε καὶ τὸ ἔλκος του.

§ 72. Καταστροφή τῆς Τροίας.

Μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Φιλοκλήτου καὶ Νεοπτολέμου ἤρξατο πάλιν μεταξὺ Τρώων καὶ Ἀχαιῶν ἀγὼν ἰσχυρὸς, καθ' ὃν μάλιστα ὁ Φιλοκτήτης ἔτρωσε τὸν Πάριον διὰ βέλους ἐξ οὗ δὲν ἠδυνήθη νὰ σωθῇ. Οἱ δὲ

Ἡ συμφορὰ τοῦ Λαοκρόντος

Τρῶες φεύγοντες ἐκλείσθησαν ἐντὸς τοῦ ἀπορρήτου τείχους, καθ' οὗ μάτην μέχρι τοῦδε τόσαι ἀνδρεῖοι Ἕλληνες εἶχον ἀγωνισθῆ. Ἀλλ' ὅτι δὲν κατώρλωσεν ἡ ῥώμη καὶ ἡ ἀνδρεία, ἐξετέλεσεν ἡ σοφία καὶ ἡ πανουργία. Ὁ Ὀδυσσεὺς μετὰ τοῦ Διομήδους ἐνδεδυμένοι ῥάκη καὶ παραμειμορφωμένοι εἰσῆλθον δις ὡς ἐπαῖται εἰς τὴν πόλιν, ὅπου παρετήρησαν τὰ πάντα, ἐξήρσαν δὲ ἐκ τοῦ ναοῦ καὶ τὸ Παλλάδιον. Μετὰ δὲ ταῦτα κατεσκεύασεν ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ τὸν ξύλινον ἵππον μὲ τὴν εὐρύχωρον κοιλίαν, ὅπου ἐκλείσθησαν οἱ ἄριστοι τῶν Ἀχαιῶν. Καὶ τοῦτον μὲν τὸν ἵππον καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ ἀνδρας κατέλιπον οἱ Ἕλληνες πλησίον τοῦ τείχους, αὐτοὶ δὲ τὴν νύκτα ἦλθον καὶ ἐκρύβησαν ὀπίσθεν τῆς Τενέδου. Τῇ δὲ πρωΐᾳ οἱ Τρῶες ἰδόντες τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων ἔρημον, πλησίον δὲ τοῦ τείχους ἵππον ξύλινον μέγαν, ἐθαύμαζον ἀγνοοῦντες τί συμβαίνει. Καὶ οἱ μὲν ἔλεγον νὰ ῥίψωσι τὸν ἵππον εἰς τὴν θάλασσαν ἢ νὰ καύσωσι καὶ συντρίψωσι αὐτὸν διὰ νὰ ἴδωσι τί κρύπτει ἐντὸς, ἄλλοι δὲ νὰ κομίσωσιν αὐτὸν εἰς τὴν ἀκρόπολιν. Ἐνῶ δὲ ταῦτα ἐλέγοντο, ἦλθεν ὁ Λαοκόων ἱερεὺς τοῦ Ἀπόλλωνος μετ' ἄλλων πολιτῶν τρέχων καὶ ἤρχισε μακρόθεν νὰ λέγῃ· «Δυστυχεῖς, ὅποι' παραφροσύνη ! Πιστεύετε ὅτι ἀνεχώρησαν οἱ ἐχθροί ; Οὕτω γνωρίζετε τὸν Ὀδυσσεά ; Ἐν τῷ κατασκευάσματι τούτῳ ἢ κρύπτονται Ἀχαιοὶ ἢ εἶνε μηχανὴ κατὰ τοῦ τείχους μας ἢ τέλος εἶνε πανουργία τις. Φοβεῖσθε τοὺς Δαναοὺς

καὶ δῶρα φέροντας.» Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἔβαλε τὸν ἵππον διὰ τοῦ δόρατος, ὅστις ἤχησε βαρέως ὡς πεπληρωμένος ἀνδρῶν καὶ ὅπλων. Ἀλλ' οἱ Τρῶες οὐδὲν ἐννοήσαντες ἤρξαντο συσχεπτόμενοι τοὺς λόγους τοῦ Λαοκρόντος καὶ φοβούμενοι τέχνασμά τι τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλ' ὁ Σίνων, ὃν ἀφῆκεν ἐπίτηδες ὁ Ὀδυσσεύς, ὅπως ἐξαπατήσῃ τοὺς Τρῶας, εἶπεν, ὡς συνεβούλευσεν ὁ Ὀδυσσεύς, ὅτι ὁ ἵππος ἀφῆθη δῶρον τῆς Ἀθηνᾶς, ὅπως καταπραΰνωσιν αὐτὴν ὠργισμένην διὰ τὴν ἀρπαγὴν τοῦ Παλλὰδιου. Οἱ δὲ Τρῶες ἐνθα μὲν ὑπὸ τῶν πειστικῶν λόγων τοῦ Σίνωνος, ἐνθα δὲ καὶ ὑπὸ θαύματος, ὅπερ συνέβη εἰς τὸν Λαοκρόντα καὶ εἰς τὰ δύο τοῦ τέχνα, πεισθέντες τὸν μὲν ἵππον ἐκόμισαν ἐν ὕμνοις εἰς τὴν ἀκρόπολιν, αὐτοὶ δὲ παρεδόθησαν εἰς χοροὺς καὶ εὐωχίας, διότι ἀπηλλάγησαν τέλος, οὕτως ἐνόμιζον, τῶν δεινῶν τοῦ πολέμου. Ἀλλὰ περὶ τὸ μεσονύκτιον, ὅτε ἐκοιμῶντο βεβαρημένοι ὑπὸ τοῦ οἴνου βαθύτατον καὶ ἄφροντιν ὕπνον, ὁ Σίνων ὕψωσε πυρσὸν πρὸς τοὺς Ἑλληνας τῆς Τενέδου, οἵτινες νοήσαντες τὸ σημεῖον ἐπλευσαν εὐθὺς πρὸς τὴν Τροίαν. Ἐπειτα ἦλθε καὶ ἡγγεῖλε καὶ εἰς τοὺς ἐν τῷ ἵππῳ τὴν εὐκαιρίαν τῆς σφαγῆς, οἵτινες ταχέως ἐξελθόντες διήρχοντο τὰς ὁδοὺς σφάττοντες ἀνηλεῶς πᾶν ὅ,τι συνήντων ἢ ἐντὸς ἢ ἐκτὸς τῆς οἰκίας. Ὅτε δὲ ἦλθον εἰς τὴν πόλιν καὶ οἱ ἄλλοι Ἑλληνες ἐκ Τενέδου, σφαγὴ μεγάλη ἐγένετο πανταχοῦ. Ἡ οἰκία τοῦ Πριάμου διηρπάγη καὶ οἱ ἐν αὐτῇ πλὴν ὀλίγων ἐφρονεύθησαν.

Τὴν αὐτὴν τύχην εἶχε καὶ σύμπασα ἡ πόλις, τῆς ὁποίας τοὺς κατοίκους ἄλλους μὲν ἐρόνευσαν, ἄλλους δὲ ἐξηνδραπόδισαν, τὰς δὲ οἰκίας διαρπάσαντες παρέδωκαν εἰς τὸ πῦρ.

Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ τέλος τοῦ καταστρεπτικοῦ αὐτοῦ πολέμου, ὅστις ἐγένετο ἕνεκα τοῦ ἀσεβοῦς Ἡέριδος, ὃν ἡ πόλις ὑπὸ μωρίας ὑπερήτιπεν.

§ 73. Ἡ ἀναχώρησις τῶν Ἑλλήνων ἐκ Τροίας.

Ὁ πολυετής χυλεπὸς πόλεμος ἐν ξένη γῇ εἶχε περατωθῆ καὶ οἱ Ἀχαιοὶ ἤδη ἔγχιρον σκεπτόμενοι ὅτι μετὰ τινας ἡμέρας θὰ εἴνε εἰς τὴν πατρίδα των, μετὰ τὰ γυναικῶν καὶ τέκνων των, συγγενῶν καὶ φίλων. Ἀλλὰ τὴν εὐτυχίαν ταύτην δὲν ἐπέπρωτο νὰ ἀπολαύσωσι πάντες. Οἱ θεοὶ εἶχον ὀργισθῆ κατὰ τῶν Ἀχαιῶν, διότι δὲν ἐτιμώρησαν Αἴαντα τὸν Ἀσκρὸν κακοποιήσαντα τὴν Κασσάνδραν ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ μὴ σεβασθέντα τὸ ἱερὸν ἄγχλυμα τῆς θεᾶς, οὗ ἥψατο ἡ βασιλόπαις αἰτουμένη βοήθειαν. Καὶ διὰ τοῦτο ἡ Ἀθηνᾶ ἐνέβαλεν εἰς τὸν νοῦν τῶν Ἀτρεϊδῶν νὰ καλέσωσι πρὸς ἐσπέρην τὸν λαὸν εἰς ἐκκλησίαν, ὅπως ἀπορασίσωσι περὶ ἐπανόδου εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὁ λαὸς οὐνοχαρῆς κατήντησεν εὐθὺς εἰς ἔριδα. Καὶ ὁ μὲν Μενέλαος καὶ ἄλλοι ἤθελον νὰ ἀναχωρήσωσιν εὐθὺς, ὁ δὲ Ἰγαμέμνων τούναντίον νὰ μένωσι μέχρις ὅτου ἐξιλεώσωσι τοὺς θεοὺς. Μέχρι βαθύας νυκτὸς ἐκάθηντο

φιλονεικούντες καὶ λέγοντες πρὸς ἀλλήλους λόγους σκληρούς. Ἐπειτα διελύθη ἡ ἐκκλησία καὶ οἱ Ἀχαιοὶ ἀπεχωρίσθησαν μετὰ φωνῶν καὶ θυρήβου διχονοούντες. Καὶ οἱ Ἕλληνες μὲν τῆς νυκτὸς ἐκοιμῶντο ἥτυχοι. Τῇ πρωΐᾳ ὅμως οἱ μὲν εἴλκυσαν τὰ πλοῖά των εἰς τὴν θάλασσαν, ἔθηκαν ἐντὸς τὴν λαίαν των καὶ ἀπέπλευσαν. Ὁ Ἀγαμέμνων ὅμως καὶ οἱ ἄλλοι ἔμειναν ἐν τῷ στρατοπέδῳ. Μεταξὺ δὲ τῶν ἀναχωρησάντων ἦτο καὶ ὁ Μενέλαος καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ὁ Νέστωρ καὶ ὁ Διομήδης. Οὗτοί εἶχον προαίσθησιν ὅτι θεὸς τις κακὰ σκέπτεται εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς, καὶ ἠθέλησαν φεύγοντες νὰ σωθῶσιν ἐκ τοῦ κινδύνου. Φθάσαντες δὲ εἰς Τένεδον, οἱ μὲν ἄλλοι ἐξηκολούθησαν τὸν πλοῦν πρὸς τὴν Λέσβον, ὁ Ὀδυσσεὺς ὅμως ὑπέστρεφεν ὀπίσω εἰς Τροίαν πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα, ὃν εἶχε φίλον. Ἐκ τῆς Λέσβου κατευθύνθησαν πρὸς τὴν Εὐβοίαν, ὅπου καὶ ἔρχοντο ἀσφαλῶς εἰς Γεραιστόν. Ἐνταῦθα τελέσαντες θυσίαν χρηστήριον τῷ Ποσειδῶνι ἐπλευσαν περαιτέρω. Καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀπέβη εἰς Ἄργος ὁ Διομήδης μετὰ τῶν φίλων του. Ὑγιῶς ἔφθασεν εἰς τὴν πατρίδα του καὶ ὁ Νέστωρ καὶ ὁ Φιλοκτήτης καὶ ὁ Ἰδομενεύς. Μόνον ὁ Μενέλαος περιεπλανήθη ὑπὸ παντοίων ἀνέμων ὠθούμενος ἐπὶ 8 ἔτη εἰς Κύπρον, Φοινίκην, Αἴγυπτον, Λιβύην καὶ ἀλλαχρῶς. Τέλος ὅμως ἔφθασεν εἰς Σπάρτην, ὅπου ἔζησε πολλὰ ἔτη ἀκόμη μετὰ τῆς Ἑλένης ἐν εἰρήνῃ καὶ εὐτυχίᾳ.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀγαμέμνων καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες,

ἔσοι ἔμειναν ὀπίσω ἐν Τροίᾳ, ἀφ' οὗ προσέφεραν θυσίαν εἰς τοὺς θεοὺς, ἔπειτα ἀνεχώρησαν. Ὁ καιρὸς ἦτο εὐνοϊκὸς καὶ πάντες ἔφθασαν ὑγιεῖς εἰς τὴν πατρίδα τῶν. Μόνον ὁ Αἴας ὁ Λοκρὸς ἐπνίγη συντριβέντος τοῦ πλοίου εἰς τοὺς βράχους τῆς Εὐβοίας. Ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ οὗτος περιπλανήθη ἐπὶ δέκα ἔτη εἰς ξένους θαλάσσας καὶ ξένους λαοὺς, πολλὰ ἰδὼν καὶ πολλὰ πλῶν, μέχρις ὅτου ἐπανίδῃ τὴν Ἰθάκην.

ΤΕΛΟΣ.

